

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра класичної філології

Classica Ucrainica – I

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

Ivan Franko National University of Lviv
Department of Classical Philology

Kristina Kuibida

ADJECTIVES IN HOMERIC EPOS

Kyiv – 2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра класичної філології

Христина Куйбіда

АД'ЄКТИВИ В ГОМЕРІВСЬКОМУ ЕПОСІ

Київ – 2015

УДК 811. 14'01'37'367.623:821.14'01–1.09
ББК Ш 145.1–71
Ш 5(0)332–625

Рецензенти:

Луцканин С. М., д. філол. н., доцент кафедри загального мовознавства та класичної філології Інституту філології Київського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка;

Смольська Л. Ю., канд. філол. н., доцент кафедри латинської мови Львівського нац. медичного ун-ту імені Данила Галицького;

Макар І. С., канд. філол. н., доцент кафедри румунської та класичної філології Чернівецького нац. ун-ту імені Юрія Федьковича.

Христина Куйбіда

К67 Ад'єктиви в гомерівському епосі / Х. І. Куйбіда; наук. ред. Р. Л. Оліщук. – К.: Видавець Олег Філюк, 2015. – 348 с.

ISBN 978-617-7122-69-1

Науковий редактор:
канд. філол. наук, доцент **Роксоляна Оліщук**

Монографія присвячена гомерівським ад'єктивам, вживання яких вважається винятковою особливістю епічної поезики. Зокрема проведено комплексний аналіз похідних (простих і складних) прикметників на всіх мовних рівнях. У результаті системно-структурного підходу досліджено структуру, семантику похідних ад'єктивів, їх здатність до морфологічних змін, дериваційний потенціал, синтаксичні функції на рівні словосполучення та речення, а також образні властивості в художньому контексті.

Книга призначена філологам, аспірантам, студентам та всім, хто цікавиться давньогрецькою культурою.

УДК 811. 14'01'37'367.623:821.14'01–1.09
ББК Ш 145.1–71
Ш 5(0)332–625

ISBN 978-617-7122-69-1

Затверджено до друку вченою радою Факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 8 від 27 квітня 2015 р.).

© Х. І. Куйбіда, 2015

© Видавець Олег Філюк, 2015

ВСТУП

Гомерівський епос – це найдавніша пам’ятка поетичних творів, у яких відображено особливий тип художнього мислення, – епічний синкретизм: неподільність образу та поняття. Сформований на основі цього світогляд автора, усна епічна традиція та відповідний рівень культури лягли в основу формування стилю Гомера, тим самим зумовивши вибір та семантику поетичної лексики, її організацію, реалізацію художньої образності в епічних поемах. Гомерівський художній стиль, традиційний для того часу, певною винятковістю та величністю завдячує метриці творів – урочистості дактилічного гекзаметра та суміші іонійсько-еолійського діалектів. Мова епічних поем характеризується традиційною строгістю, виразністю та винятковою гнучкістю. Невід’ємною ж особливістю ідіостилю Гомера вважається використання великої розмаїтості ад’єктивів, що вплинуло на формування особливої художньо-образної атмосфери в епічних поемах.

Зародження прикметника як частини мови має глибокі корені, які сягають ще періоду античності. Перші спроби класифікації частин мови належать Аристотелю, який з основних частин мови розрізняв лише імена та дієслова. Однак саме він уперше виділив похідні імена, які уподібнюються до сучасних відносних прикметників: “як те, завдяки чому предмети називаються такими” [Аристотель 1978]. У творах Діонісія Фракійця категорія якості трапляється також серед різновидів імен: порівняльні, присвійні, прикладні. Харисій називає ознаки якості акциденціями імен (прикладені до імен) [АТЯС 1996]. Уперше термін “ад’єктив” вживається у “Збірнику латинських граматиків” (*Corpus Grammaticorum Latino-rum*) докласичного періоду, зокрема у творі Секста Помпея Феста (однак ще в рубриці про імена): “*adiectivum non potest per se plenum habere sensum [...] hic non nascitur sensus sine alia persona* – ад’єктив / прикметник не може самостійно мати повне значення [...] воно не виникає без іншої особи” [CGL]. Появу прикметника на основі іменника пояснив О. Потебня у своїй праці “Из записок по русской грамматике” [Потебня 1968]: у сполученні “дівчина-краса” один іменник поз-

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

начає предмет, а другий – ознаку (він же згодом і став прикметником).

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки особливе зацікавлення у мовознавців викликають прикметники з ускладненою структурою, а саме похідні прикметники, утворені внаслідок процесів словотворення (як одного з найпоширеніших і найпродуктивніших способів поповнення та оновлення лексичного складу мови [Кубрякова 1978, с. 56]).

Важливе значення похідних слів, особливо складних, підкреслювали ще античні вчені. Наприклад, щодо структурно-семантичних особливостей складних слів Аристотель зазначав: “У складних іменах все не так, як у простих, бо в простих жодна частина не має значення, а в складних словах кожна частина має певний смисл” [Аристотель 1978, с. 94]. На важливих стилістичних особливостях складних слів, зокрема в поезії, також наголошували античні ритори. “Складне слово, – писав Деметрій, – дає одночасно і деяку різноманітність завдяки своєму складному характеру, і величність, і водночас деяку лаконічність” [АТЯС 1996, с. 227]. Аристотель у “Риториці” також пише, що вживання складних слів є однією з причин гнучкості стилю: “Ці вислови поетичні, тому що вони складені з двох слів” [АТЯС 1996, с. 189].

В аспекті структури, семантики та функційних особливостей похідні слова вивчало чимало мовознавців [Азарова 2000; Азарова, П'яст 2006; Бенвенист 1974; Benveniste 1967; Burlingame 1918; Hieble 1957; Downing 1977; Дем'янюк 2004; Fruyt 2002; Кириченко 1982; Клименко 1975, 1984; Крайняк 2001; Кубрякова 1965; Kroesch 1908; Menner 1939; Olsen 2002; Омельченко 1989; Положин, Омельченко 2004; Родзевич 1952; Ряшенцев 1966, 1969; Савельєва 1973, 1980; Селіванова 1996; Степанова 1953; Теркулов 2008; Шанский 1959, 1975; Stolz, Schmalz 1900; Янко 1978 та ін.].

Значну увагу науковців привертала і прикметники (зокрема похідні) давньогрецької мови [Blanc 2002; Hoenigswald 1940; Hawtrey 1983; Richards 1918]; латинської [Coulter 1916; Leumann, Hofmann, Szantyr 1963; Оліщук 1990, 1994; Poultney 1953];

української [Воробйова 1985; Грищенко 1978, 1986; Грещук 1995; Доленко 1956; Клименко 1983; Кузьма 2006; Рудь 2001, 2002; та ін.]; російської [Виноградов 1954; Кайдалова 1970; Охомуш 1960; Петрова 1966; Селіванова 1992, 1996; Симачевская 1974 та ін.]; та романо-германських мов [Азарова 1974; Васильева 1974; Максимчук 1973, 1999; Рудий 1965 та ін.]. Низка дослідників вивчали похідні прикметники поетичної мови [Ващенко 1982; Дятчук, Пустовіт 1983; Єрмоленко 1999; Зорівчак 2000; Рудь 1990, 2001, 2002; Савченко 1992; Сидоренко 1994; Сидяченко 1989 та ін.].

Вчені наголошують на схильності старогрецької мови до широкого застосування похідних слів, що особливо характерне для мови епосу [Тронский 1973, с. 152]. Зокрема, А. Мейє підкреслює значну стилістичну роль саме складних ад'єктивів у поемах Гомера [Meillet 1920, с.130].

Важливу роль у дослідженні похідних прикметників грецької мови відіграли праці таких авторів, як Е. Гемп [Hamp 1985], Т. Мейсснер, О. Трібюлато [Meissner, Tribulato 2002], Дж. Річардс [Richards 1918], Е. Швіцер [Schwyzer 1950]. У своїх працях учені аналізують морфемну будову та семантико-синтаксичні відношення між компонентами прикметників, подають їх відповідні структурні типи, розглядають семантичні різновиди. Кожна з праць, однак, розкриває лише окремі аспекти проблематики, системного ж дослідження на сьогодні ще не здійснено. Названі автори зовсім не висвітлюють питань синтаксичної функції похідних прикметників, уживання у ступенях порівняння, їх дериваційного потенціалу. Недостатньо вивчена також структура ад'єктивних похідних.

Попри велику кількість перекладів і досліджень гомерівської поезики [Голинкевич 1996; Гомер 1984, 1987, 2004, 2006; Данек 2011; Лямбек 1900; Шестаков 2012, 2012а; Поспешил 1901; Краузе 1896, 2012; Огоновський 1900; Ebeling 1874–1880; Homerі 1888; Homeric dictionary 1895 та ін.], лексичного складу мови, лінгвістичний аналіз тексту автора провадився значно рідше. Тому нашу увагу привернули похідні ад'єктиви поетичної мови

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

Гомера, які вважаються винятковою ознакою художнього стилю епічних поем.

У монографії проаналізовано похідні прикметники – прості, утворені афіксальними способами, та складні, утворені осново-складанням і зрощенням (лексико-синтаксичним способом, або словоскладанням). Застосовано поняття “похідні прикметники”, “похідні ад'єктиви”, “ад'єктивні похідні”. На позначення складних прикметників, залежно від способу творення, використано терміни “композиції” та “юктапозиції”.

Аналіз гомерівських похідних ад'єктивів на різних мовних рівнях допомагає зрозуміти, з яким наміром автор використав конкретні лексичні одиниці, а також – як зрозумів їх читач на рівні висловлювання чи тексту. Вивчення основних особливостей похідних прикметників передбачає розкриття їх семантики, їх словотвірний аналіз та синтаксичний, які найповніше розкриваються в контексті. Структурно-семантичні особливості гомерівських ад'єктивів досліджено на основі лінгвістичних традицій конкретного історичного періоду та спостережень автора над процесом їх виникнення. Під час вивчення похідних прикметників у вказаному аспекті, частково залучений ономазіологічний підхід В. Теркулова [Теркулов 2007б], а саме у розробці й описі ономазіологічних моделей похідних одиниць.

Матеріалом дослідження слугували 1132 похідні ад'єктиви, відібрані методом суцільного обстеження поем “Іліада” та “Одіссея”. Зафіксовано 5815 слововживань обраних прикметників. Обсяг проаналізованого текстового матеріалу становить 27803 віршовані рядки.

Проведене дослідження дало змогу вперше на матеріалі поетичної мови гомерівського епосу здійснити комплексний аналіз особливостей похідних прикметників на різних мовних рівнях.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження вдалося *вперше на основі старогрецької мови та в гомерознавстві:*

– дослідити структуру та семантику похідних ад'єктивів з урахуванням ономазіологічних параметрів вихідних та похідних

одиниць, при цьому зроблено спроби відтворити власне процес творення похідних прикметників, які до сьогодні були охарактеризовані лише в аспекті морфемної структури;

- визначити морфологічні ознаки похідних ад'єктивів, серед яких слабовиражена можливість утворювати ступені порівняння;
- з'ясувати дериваційний потенціал похідних прикметників.

А також *розвинути*:

- синтаксичний аналіз похідних прикметників на рівні атрибутивного словосполучення та речення;
- дослідження сполучуваності ад'єктивів з іменниками-дистрибутами у зіставному аспекті;
- аналіз похідних як художніх означень у поетичному контексті.

РОЗДІЛ 1

МОВОЗНАВЧІ ТРАДИЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКА ЯК САМОСТІЙНОЇ ЧАСТИНИ МОВИ

Питання лінгвістичних принципів поділу слів на частини мови досліджують віддавна, однак вони досі не усталені в сучасному мовознавстві. “...Традиції [...] виробилися переважно на матеріалі індоєвропейських мов і сягають ще античних часів” [Грищенко 1978, с. 3]. Дискусійними є здебільшого такі проблеми: який чинник вагоміший – семантичний чи формальний; як виробити універсальні принципи аналізу мовного матеріалу так, щоби забезпечити вичерпну класифікацію слів у конкретних мовах; чи можна суть та природу частин мови беззастережно накладати на мовний матеріал іншої мови [Суник 1968].

Тривалий час у мовознавстві погляди щодо єдиного вагомого критерію поділу слів на частини мови (гомогенна класифікація) [Кучеренко 1964] і багатьох рівноцінних критеріїв (гетерогенна класифікація) були полярними [Балли 1955, с. 128–130; Виноградов 1986, с. 38–44; Суник 1968, с. 41–48; Щерба 1974, с. 78–81].

Застосування гомогенної класифікації “не забезпечує послідовної класифікації частин мови, оскільки саме в цих одиницях перетинаються і взаємодіють морфологічний, словотвірний, синтаксичний і лексичний рівні мови. Тільки гетерогенна класифікація, тобто комплексний критерій (семантичний, синтаксичний, морфологічний і для похідних слів словотвірний) дає змогу здійснити всебічну класифікацію слів [...] Оскільки частини мови є семантико-граматичними класами слів, то граматична спеціалізація відіграє тут показову роль” [Вихованець, Городенська 2004, с. 14].

Навіть використовуючи ознаки різних мовних рівнів під час визначення семантико-граматичних класів, мовознавці не можуть дійти єдиної думки про кількість частин мови (десять, чотири чи п’ять) [Вихованець, Городенська 2004; Вихованець 1988; Курилович 1962; СУЛМ 1969].

Прикметник як самостійну змінну частину мови в сучасній лінгвістиці однакостайно визнають прихильники різних концепцій

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

та морфологічних шкіл: 1) традиційно прикметник як одну з шести самостійних частин мови виділяють поряд з іменником, дієсловом, числівником, займенником, прислівником [Жовтобрюх, Кулик 1972; СУЛМ 1969], 2) нерідко до прикметника зараховують діеприкметники (трактують як віддієслівні прикметники), займенники відповідного типу відмінювання, порядкові числівники (розряд порядкових прикметників) [Вихованець, Городенська 2004; Вихованець 1988; Кучеренко 1964].

Однак ад'єктив – це не споконвічна частина мови. Наприклад, в Аристотеля ще не було розмежування на ім'я та ознаку імені [Аристотель 1978]. Історики мови підкреслюють іменникову природу прикметника, який у тексті поєднувався з іншим іменником.

“...в індоєвропейському мовознавстві висувається обґрунтована достовірними лінгвістичними даними думка про те, що формально-граматичні відмінності між іменником і прикметником не споконвічні” [Грищенко 1978, с. 16]. Ад'єктив виділився із загального класу імен і протягом тривалого часу становлення набув тих семантичних і морфолого-синтаксичних ознак, що дають підстави вважати його окремою частиною мови [Brugmann 1904].

Відмінність між іменником та прикметником, на думку О. Потебні, зменшується в напрямку до минулого. У тому ж напрямку зростає атрибутивність іменника. “В історії мов, що розрізняють назву речі й ознаки [...], прикметник, як виділений із зв'язку ознак, як більш абстрактний, ніж іменник, пізніший від іменника і утворився з нього” [Потебня 1968, с. 60].

К. Бругман уважав прикметник та іменник непочленованими в індоєвропейській прамові. “Поштовхом до процесу ад'єктивації був той факт, що один іменник, поєднуючись з іншим у ролі атрибута або предиката, виражав тільки якісне поняття, яке містилося в ньому” [Brugmann 1904, с. 77]. Під час пізнання об'єктивної дійсності в мисленні людини виникає абстрактна категорія ознаки. Імена-назви предметів або явищ, що були в мові виразниками ознак інших предметів або явищ, займали в реченні

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

відповідну синтаксичну позицію, на основі якої і розвинулася синтаксична категорія атрибута. Всі первинні прикметники – відносні з походження. Виділення окремої підгрупи якісних прикметників відбулося на такому етапі, коли ознаки почали усвідомлюватися не обов'язково через відношення до інших предметів, а незалежно від них [Грищенко 1978, с. 17].

У старогрецькій мові, наприклад, не завжди можна відрізнити прикметник від іменника за зовнішніми ознаками, навіть за закінченням (“*який вбиває людей, смертоносний*”: *ὁ ἀνδροφόνος – ἀνδροφόνος*). Однак іменник вирізняється наявністю артикля.

У сучасній лінгвістиці традиційне таке визначення прикметника, як “частини мови, що виражає ознаку предмета безпосередньо або через його відношення до інших предметів чи явищ” [Вихованець, Городенська 2004, с. 124] (наприклад, колір, розмір, зовнішні ознаки, внутрішні властивості, смак, матеріал, відношення до часу, простору, до дії, процесу, стану (*δαφοινεός – рудий, εὐρύχορος – широкий, ἀρτίφρων – розумний, ὠκυπέτης – швидколітний*)).

“Визначальну семантичну особливість прикметника становить те, що він виражає статичну ознаку предмета” [Вихованець, Городенська 2004, с. 124] (*πολύκεστος ἰμάς – багато вишитий ремінь, λῆς ἠΰγενεῖος – тиногривий лев*).

Граматичні особливості ад'єктива полягають у тому, що він узгоджується з означуваним словом у роді, числі й відмінку (ці категорії залежні від іменника, словозмінні). Для прикметника характерна семантико-граматична категорія ступенів порівняння (*καρτερός – καρτερότερος – καρτερότατος*). Із морфологічних ознак впливає типове синтаксичне функціонування прикметника в контексті. Основна синтаксична роль прикметника – узгоджене означення (морфологізований член речення): *οἷτες δασύμαλλοι – густорунні вівці*. Нерідко прикметник є іменною частиною складеного іменного присудка (неморфологізований член речення): *ὄς [...] προγενέστερος ἦεν – він був старший*.

Морфологізованими членами речення вважаються ті, що виражаються частинами мови, для яких ця функція є первинною

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

(для прикметника – означення). Присудок, виражений формами іменника чи прикметника, відповідно належить до неморфологізованих членів речення [УМЕ 2000].

“Виконуючи предикативну роль, прикметник продовжує також характеризувати предмет [...]. Але ця прикметникова функція реалізується тут в умовах складнішої [...] синтаксичної ситуації і осмислюється лише на фоні предикативних відношень між прикметником та іменником” [СУЛМ 1969, с. 149]. Важливо підкреслити, що у поемах Гомера і означення, і присудок стоять здебільшого у постпозиції до іменника.

Структурно та генетично прикметники поділяють на два великі класи: первинні і вторинні. Первинні здебільшого передають якісну ознаку (безвідносно до чогось) і мають корінь та закінчення (*βαθ-ύς* – *глибокий*, *πικρ-ός* – *гіркий*). Вторинні виражають складну ознаку (через відношення до предмета, дії, місця, часу, наприклад, *βιβλακός* – *книжковий*) або вторинну якісну ознаку: *οὔλος* – *кучерявий*. Вторинні прикметники можуть мотивуватися як прикметниками, так і словами інших частин мови (*θρασυκάρδιος* – *з хоробрим серцем*). Нові ад’єктиви утворюються різними способами словотворення – для прикметників найхарактерніші афіксальні та складання (*ἄβρομος* < *ἀ-* + *ὄ βρομος*; *πανδήμιος* < *πᾶς* + *ὁ δῆμιος*).

Оскільки у мовознавстві переважає традиція виділяти прикметники в окремий семантико-граматичний клас відповідно до чотирьох різнорівневих критеріїв (семантичного, морфологічного, синтаксичного та словотвірного) [Вихованець, Городенська 2004, с. 15], то аналізувати ад’єктиви у Гомерових текстах доцільно саме за цими критеріями.

Крім того, функціонування прикметників у художньому тексті, звичайно, вимагає і стилістичного аналізу, який також розкриває природу емоційного забарвлення на різних мовних рівнях, оскільки стилістичне навантаження може закладатися як переносним уживанням чи експресивною семантикою, так і емоційним забарвленням модифікаційних словотворчих засобів чи нетиповою

синтаксичною позицією, якимись оригінальними синтаксичними конструкціями, до складу яких входить прикметник.

1.1. Семантика прикметника як частини мови

Проблему семантики мовних одиниць досліджують ще з античних часів. Однак протягом тривалого часу її вивчають лише в рамках лексикографії (з практичних потреб пояснення окремих слів та їх перекладу) [УМЕ 2000, с. 530].

Оскільки будь-які мовні знаки “виступають як двобічні єдності позначеного й позначення і водночас пов’язані відношеннями двох типів у парадигми й синтагми” [Сосюр 1998, с. 301], то у наш час мовознавці досліджують слова самостійних частин мови з погляду семантики різних рівнів – категорійного (частини-мовного) значення, граматичного значення, словотвірного значення та лексичного значення. Підхід з точки зору словотвірного значення називається словоцентричним, а з погляду граматичного та лексичного значення, а також стилістичного навантаження слова – текстоцентричним.

Найзагальнішою в системі мови є частиномовна семантика слова. Частиномовне (категорійне) значення – узагальнене, абстраговане від конкретних лексичних значень слів значення, спільне для одного семантико-граматичного класу, тобто для однієї частини мови¹. У прикметника – це атрибутивність, тобто ознака предмета. Прикметники виражають статичні, постійні для певного стану предмета ознаки. Через те, що семантику прикметників формують не поняття про одиниці навколишнього світу (як, наприклад, семантику іменника), а поняття лише про якості самостійних одиниць (предметів), у мові вони вживаються обов’язково при іменниках, причому в залежній від них граматичній позиції [СУЛМ 1969, с. 141]: *τηλεκλυτός Ὀρέστης* – *далекославний Орест*.

¹ Розуміння термінів у нашому дослідженні базується на тлумаченні основних словотвірних і морфологічних понять [за працями: Вакарюк, Панцьо 2007; Вихованець, Городенська 2004; УМЕ 2000].

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

Отже, семантичний чинник у частинах мови є глибинним, саме на його основі “формуються синтаксичні і морфологічні ознаки слів” [Вихованець, Городенська 2004, с. 14].

Узагальнене категорійне значення частини мови має найвищий рівень абстракції, бо об'єднує всі слова одного семантико-граматичного класу. Йому підпорядковуються значення різних розрядів у межах частини мови. У семантичних групах похідні слова класифікуються за словотвірними значеннями. В контексті ж тлумачимо індивідуальні лексичні значення кожного зі слів.

Словотвірне значення мовознавці трактують по-різному [Гинзбург 1979; Грещук 1995; Словотвір української мови 1979, с. 38–40, Кубрякова 1978, с. 76; Лопатин 1974; Улуханов 1970, 1975; Хохлачева 1977; Циганенко 1983 та інші].

Словотвірне (дериваційне) значення (в нашому розумінні) – спільне для структурно однотипних похідних значення, яке встановлюється на основі співвідношення “похідне слово – твірне слово” і виражається з допомогою словотвірної форми (моделі): твірна база (основа) + словотворчий афікс (засіб, формант). Це результат своєрідного схрещення загальних значень афіксів та категорійних значень класу твірних основ [Родніна 1983, с. 56].

Лексичне значення (ЛЗ) – це конкретний індивідуальний зміст самостійного слова, що становить відношення об'єктивної дійсності до звукового комплексу. ЛЗ буває мотивованим і немотивованим. Немотивовані ЛЗ виступають у первісних словах, мотивовані ЛЗ – у похідних.

Лексичне значення, отже, – зміст слова, який є відображенням або тільки вираженням (у різних типах слів) та фіксацією в свідомості позначуваного словом елемента дійсності і закріплений за формою слова (відповідним звуковим комплексом), унаслідок чого стає можливою його реалізація як явища мови, а не тільки свідомості [УМЕ 2000, с. 284]. Місце слова у мовній структурі [Лисиченко 1997, с. 13], тобто умови вживання слова “в реальних мовних контекстах” [Васильєва 1974, с. 57], є одним з факторів, що характеризують лексичне значення слова (роблять

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

можливою реалізацію його значення) [Амосова 1958; Уфимцева 1986].

Залежно від контексту, існують такі типи лексичних значень: номінативні (прямі), синтаксично-зумовлені (переносні, випадкові), фразеологічно-зумовлені (переносні, усталені, крилаті).

Наприклад, категорійне значення прикметника – атрибутивність: *κραδίη ἀτειρής* – незворушне серце, *ἐρίηρες ἑταῖροι* – вірні товариші, *ἄσπετον κῶδος* – невимовна слава. Специфікою прикметника є протиставлення в межах загальної атрибутивності семантико-граматичних груп нижчого порядку [Грищенко 1978, с. 5]. Це якісні, відносні та присвійні ад'єктиви.

Якісні прикметники означають властивості предметів, що переважно впливають з їх безпосереднього пізнання, оцінок, індивідуального або суб'єктивного сприйняття [УМЕ 2000, с. 489]: *μέγας* – великий.

Серед них: словотвірно немотивовані (*γλυκύς* – солодкий) та словотвірно мотивовані – переосмислене первісне відносне значення (*μεγάθυμος* – мужній), суб'єктивно-оцінне значення (*κακομήχανος* – підступний).

Відносні прикметники виражають незмінну щодо ступеня вияву ознаку предмета як властивість, що впливає з його зв'язків або відношень з іншими предметами, явищами, процесами чи ознаками позамовної дійсності [УМЕ 2000, с. 489; Уфимцева 1986, с. 201–214]. Відносні ад'єктиви – це тільки похідні слова (*ἀλεξάνεμος* – який захищає від вітру).

Присвійні прикметники виражають особову посесивність (належність особі або тварині): *ἴππιος* – кінський. Інколи мовознавці розглядають їх у відносних межах. Порядкові відносні числівники (*πρῶτος* – перший) трактують [УМЕ 2000, с. 489] як відчислівникові прикметники. Виділяють також і займенникові прикметники (*ἕκαστος* – кожний).

Похідні кожного зі семантичних розрядів групуються за словотвірними значеннями, спільними для структурно однотипних слів.

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

“Трупа якісних прикметників неоднорідна [...], тому що основний осередок, хронологічно найдавніший шар її становлять позначені відсутністю словотворчих суфіксів лексичні одиниці, у структурі яких протягом усього історичного періоду виділяються кореневі і словозмінні морфемі” [Грищенко 1978, с. 139]. Для похідних якісних ад’єктивів характерна система афіксів, з допомогою яких утворюються прикметники як із нейтральним, так і з загальним значенням суб’єктивно-експресивної оцінки, міри або ступеня інтенсивності вияву ознаки: *ἀρίγνωτος* – *добре відомий*. Тільки в системі якісних прикметників можливий словотвірний зв’язок прикметникової твірної основи та словотворчого афікса, внаслідок чого утворюється новий похідний ад’єктив із модифікаційним словотвірним значенням (однак у старогрецькій мові аналізованого історичного періоду таке явище не зафіксоване).

Семантичні групи непохідних якісних прикметників – це абсолютна якісність (*γυμνάς* – *голий*) та оцінна якісність – розмір, відстань, колір, фізична характеристика (*γέρων* – *старий*, *λευκός* – *білий*).

Похідні якісні ад’єктиви (генетично відносні відіменникові та віддієслівні) виражають словотвірну семантику нейтральної якості (*αἰώνιος* – *вічний*) або виразну спеціалізовану якісність (міру, інтенсивність вияву, подібність, схильність до названого твірною базою: *ῥαβδωτός* – *смугастий*); експресивно-оцінну якісність (неповну, надмірну ознаку, пестливість, згрубілість, чого в старогрецькій мові не знайдено).

Відносні прикметники бувають відіменниковими:

1) відтопонімними (виражають відношення до різних географічних назв, зокрема населених пунктів, країн, територій, частин світу, річок: *Ἰοῦντιος* – *іонський*, *Ὀλύμπιος* – *олімпійський*);

2) мотивованими назвами осіб або тварин (виражають відношення до істот: *ἀνθρώπειος* – *людський*);

3) матеріально-речовинні (виражають ознаку через відношення до матеріалу або речовини: *γαλάκτινος* – *молочний*);

4) загальновідносні (*ἐνάλιος* – *морський*).

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

Відприслівникові прикметники виражають відношення до часу, місця: *χθιζός* – *вчорашній*. Віддієслівні виражають відношення до дії: *λεκτικός* – *розмовний*.

В аспекті словотвірної та лексичної семантики своєрідними є похідні ад'єктиви, оскільки їхня семантика впливає із внутрішньої форми твірних основ, на які інколи нашаровується ще й функція словотворчого засобу.

Внутрішня форма слова (за О. Потебнею) – це “найближче етимологічне значення слова, той спосіб, яким виражається зміст”, “образ імені” [Потебня 1989].

“Похідному слову властиве синтагматичне словотвірне значення, що акумулює семантику онов, приєднаних у його межах і співвідносних з певним синтаксичним еквівалентом. Якщо в такому слові осново- чи словоскладання супроводжує афіксація, йому притаманне ще й значення словотворчого афікса” [УМЕ 2000, с. 574; Клименко, Карпіловська 1998]. Такі прикметники мотивуються атрибутивними (A + S) – *λιγύφωνος* – *дзвінко-голосий*; об'єктними (V + S) – *φιλόξεινος* – *який любить гостей*; числівниково-іменниковими (Num + S): *ἐκατόγχερος* – *сторукий*, прислівниково-іменниковими словосполученнями (Adv + S): *ἀρχέμαχος* – *який веде ближній бій*, та ін.

Загальне значення композита в одних випадках відрізняється від суми значень його компонентів – такі прикметники мають смислову цілісність або ідіоматичність [Савельєва 1973, с. 186] (*ἡδυεπής* – *солодкомовний*: *ἡδύς* – *солодкий*, *τὸ ἔπος* – *мова*). В інших випадках загальне значення похідного прикметника виявляється своєрідною сумою значень компонентів, воно позбавлене смислової цілісності, тобто є неідіоматичним (*κρατερῶνυξ* – *з міцними кігтями*: *κρατερός* – *міцний*, *ὁ ὄνυξ* – *кіготь*).

Присвійні прикметники виражають належність істоті (особі, тварині): *βούτης* – *бичачий*). Порядкові числівники та займенники в дослідженні трактуємо як окремі частини мови.

Отже, лексична семантика кожного прикметника буває немотивованою (первісні ад'єктиви) та мотивованою (похідні).

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

Лексична мотивованість похідних слів полягає у встановленні зв'язку значення похідного слова зі значенням його компонентів. Такий зв'язок поділяється на:

– сильний, коли значення похідного слова легко виводиться зі значень його компонентів (*ἑξέτης* – *шестирічний* < *ἕξ ἐτῶν* – *шести років*);

– слабкий, коли значення цілого безпосередньо не мотивоване значенням частин (*ἄταλάφρων* – *безтурботний* виводиться зі значення “з дитячим розумом”);

– метафоричний, коли значення цілого щодо значення частин є перенесенням (*μεγαλήτωρ* – *відважний*, дослівно з *великим серцем*);

– затемнений (деетимологізація) як втрата смислового зв'язку (прикладів у Гомера не зафіксовано).

У практичному розділі аналізуватимемо тільки похідні ад'єктиви, зокрема префіксальні (*δυσκέλαδος* < *δύσ-* + *ὁ κέλαδος*); префіксально-флексійні (*ὑπέροπλος* < *ὑπέρ-* + *τὸ ὄπλ(ον)* + *ος*); префіксально-суфіксальні (*ἐριβρεμέτης* < *ἐρι-* + *βρέμ(ω)* + *ετης*); а також складні (утворені різними способами від твірних баз-словосполучень: *ἀλεξάνεμος* < *ἀλέξω* + *ὁ ἄνεμος*; *τηλεκλυτός* < *τῆλε κλυτός*).

Прикметники, які у своїх текстах Гомер уживає в переносному значенні, міняють семантику і семантико-граматичний розряд (*ἄπτερος μῦθος* – *безкриле слово*). Лексичні значення всіх Гомерових ад'єктивів тлумачимо лише в контексті. Тільки з допомогою ілюстративного матеріалу можна розкрити авторське розуміння.

1.2. Граматичні особливості прикметника як частини мови

Дослідження граматичної природи прикметника у мовознавстві пов'язане насамперед із контекстуальним аналізом його морфологічних та синтаксичних ознак. Словотвір у найновіших розвідках [Плющ 2010] розглядають поза граматикую.

Х. Куйбіда. Ад'єктиви в гомерівському епосі

Усі категорії прикметника (рід, число, відмінок, ступені порівняння) є семантико-граматичними. Це означає, що формально-структурне вираження цих категорій має яскраве семантичне наповнення, що можна відобразити як “форма + об'єктивна дійсність”. Наприклад, значення роду, числа та відмінка у грецьких ад'єктивів визначається закінченнями: *ἄγνωστος / ον (Sg)*; *ἄγνωστοι / α (Pl)*; значення ступеня – суфіксами *πρῶτον-ἕστερος, α, ον*; *ἄποτμό-τατος, η, ον*. Категорії роду, числа та відмінка семантично прив'язані до іменника: наприклад, однина позначає не одну ознаку, а ознаку одного предмета, множина – кількох предметів (*θημοφθόρα φάρμακα* – згубні ліки, або: *Ἑλλάδος εὐρυχώροιο – просторої Еллади*). Самостійне семантичне наповнення мають лише ступені порівняння: порівнюється одна ознака між кількома предметами чи різними обставинами того самого предмета (*ἐγὼ μετὰ πᾶσιν ἀτιμωτάτη θεὸς εἰμί* – я поміж всіх є найменш шанованою богинею).

Категорії роду, числа, відмінка у прикметнику – залежні і словозмінні (*φιλοκέρτομος* – який любить насмішку: *ὃ Πολυθερσεῖδῃ φιλοκέρτομε*).

Ступені порівняння – це незалежна специфічна прикметникова категорія, яку в сучасному мовознавстві трактують як міжривневу. Одні дослідники вважають її морфолого-синтаксичною словозмінною (форми ступенів порівняння – це не похідні слова, а словоформи в межах лексики (*ἀλαπαδνός / ἀλαπαδνότερος* – слабкий / слабиший) [СУЛІМ 1969], інші – морфолого-синтаксико-словотвірною [Вихованець, Городенська 2004, с. 139; Костусяк 1998]. На прикладі грецької мови можна сказати, що ступенювання складних прикметників не дуже поширене явище, яке, однак, можна вважати нормою (знаходимо підтвердження в одній з граматики грецької мови [Древнегреческий язык 2002, с. 197] – це ступенювання композита “шасливий”: *εὐδαίμων – εὐδαίμωνέστερος – εὐδαίμωνέστατος*). У поемах Гомера, на нашу думку, композит *κακόξεινος* (який має поганих гостей) у вищому ступені порівняння містить ще й певне стилістичне наван-

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

таження: *Τηλέμαχ' οὐ τις σεῖο κακοξείνωτερος ἄλλος* – *Телемаху, нема нікого [хто б мав] гірших гостей, крім тебе.*

У практичному розділі ступеньовані прикметники розглянуто в аспекті вираження семантики ступеня, його морфологічного вираження (формотворення) і побудови синтаксичної конструкції (*ἢ σὺ Πηλεΐδῃ πάντων ἐκπαγγλότατ' ἀνδρῶν* – *бо ж ти, Пелеїде, зі всіх мужів найстрашніший*).

“З погляду морфологічного – категорія ступенів порівняння ґрунтується на трансформованих морфологічних засобах, пов’язаних із морфологічними категоріями відмінка, роду й числа, набуття предикативною прикметниковою формою правобічної валентності...” [Вихованець, Городенська 2004, с. 139].

Синтаксична функція грецького ад’єктива не залежить від позиції щодо іменника, зокрема гомерівський прикметник здебільшого виступає в постпозиції і як означення (морфологізований член речення: *Ἀχιλεὺς δαΐφρων* – *мужній Ахілл*), і як частина іменного складеного присудка: *οἱ υἱὸν ἔφην ἀριδείκετον εἶναι* – *її сина славним назвав*.

Грамматичний та синтаксичний статуси слова здебільшого зрозумілі у сполучуваності.

Співвідношення сполучення слів та їх вибору можна порівняти зі співвідношенням слова і думки: не має жодного значення хороша думка, коли вона позбавлена краси словесного вираження. Так і нема змісту у висловлюванні, якщо воно не має відповідної будови [АТЯС 1996, с. 242].

Контекст – це реальне життя слова [Кочерган 1980, с. 13], вербальне оточення лексичної одиниці в межах її безпосередніх і опосередкованих семантичних відношень [Хованская 1983, с. 47]. Мовний контекст – це лексико-граматичні умови функціонування слова, сукупність мовних одиниць, яких достатньо для реалізації емоційних прирощень слова.

Особливості сполучуваності, питання взаємовпливу значення слова та контексту детально досліджені в працях Н. Амосової (1958), Ж. Вандрієса (2004), М. Кочергана (1980), Г. Пауля (1960), С. Сілінського (1995), І. Улуханова (1973) та ін.

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

У лінгвістичній літературі вживається кілька термінів на позначення сполучуваності (дистрибуція, валентність, сполучуваність), які у цьому дослідженні чітко розмежовуємо. Найширшим, за М. Кочерганом [Кочерган 1980, с. 25] та В. Левицьким [Левицкий 2006, с. 190], є поняття дистрибуції як “сума всіх оточень, в яких трапляється те чи інше слово”. Це означає, що слово може бути в різному лексичному оточенні, однак не зі всіма елементами довкілля воно може вступати в семантичні чи синтаксичні зв'язки. Про валентність традиційно говорять як про здатність слова (дієслова) керувати іншими словами в реченні [Левицкий 2006, с. 190]. Однак деякі лінгвісти [Степанова 1967; Голянич 1997] валентність розуміють як потенційну здатність певної одиниці мови вступати у сполучення з іншими одиницями мови, зважаючи на їх структуру та семантику, реалізацію ж мовної потенції (тобто валентності) слова в контексті [Шахназарова 1977, с. 113] називають сполучуваністю. Відповідно сукупність усіх лексичних валентностей слова називається лексичною сполучуваністю [Котелова 1975, с. 48]. У дослідженні застосовуємо термін “сполучуваність”, який, услід за В. Левицьким [Левицкий 2006, с. 28], трактуємо як “здатність (і реальну, і потенційну) слова вступати з іншими словами у сполучення за певними синтаксичними моделями”.

Аналіз сполучуваності гомерівських похідних ад'єктивів у тексті епічних поем допоміг виявити реалізацію атрибутивної функції похідних та дослідити найбільш частотні об'єкти характеристики (*ἀνὴρ ἐναίσιμος* – *пристойний чоловік*, *ἤμῖνοι ἀδιήτες* – *неприборкані мули*).

1.3. Словотвір прикметника

Оскільки аналізовані ад'єктиви в Гомера є похідними, то вони стають предметом вивчення дериватології. У цьому аспекті описати прикметники означає: подати їх словотвірну структуру та семантичну мотивацію.

У широкому розумінні мотивація – це похідність. У словотворі традиційно усталеними є поняття: структурна похідність,

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

семантична похідність або мотивація, хоча нерідко поняття похідності-мотивації взаємозамінні [Клименко, Карпіловська 1998; Словотвір української мови 1979]. Словотвірна похідність (мотивація) – формально-семантичні відношення між членами словотвірної пари, один компонент з яких – твірне слово (твірна база, мотиваційна база), а інший – похідне слово (дериват, мотивоване слово).

Про словотвірні особливості прикметника можна говорити тільки на матеріалі похідних ад'єктивів, адже первісні слова не мають ні структурно-семантичної мотивації, ні словотвірного значення.

Питання про відмінність між похідними та первісними словами є ключовим питанням синхронного словотвірного аналізу, оскільки не завжди слова, які в морфемному складі мають афікси, є дериваційно-мотивованими в синхронії (наприклад, *βιοτήσιος* – *життєвий*). Серед трьох семантичних розрядів прикметників обов'язковою похідністю характеризуються відносні ад'єктиви (які мотивуються іменниками, дієсловами, прислівниками) та присвійні (виражають відносну ознаку і належність чогось / когось комусь).

Більша частина якісних прикметників – це слова з немотивованою семантикою, які передають безвідносну ознаку і мають кореневу основу (наприклад, *κακός* – *поганий*), тобто є первісними.

“Якісні прикметники, у морфемній структурі яких виділяють прозорі словотворчі суфікси, формувалися [...] на таких же основних засадах, як і прикметники відносні. Матеріальною базою їх творення виступали переважно іменникові й дієслівні основи ...” [Грищенко 1978, с. 144]. Ці прикметники є похідними. Похідні (деривати) – це вторинні слова, утворені в процесі деривації (певним способом, з участю словотворчого засобу).

Похідні прикметники, як і інші лексичні одиниці, утворюються із наявних у мові словотворчих ресурсів (твірних баз і словотворчих засобів). У процесі деривації ці ресурси використовуються неоднаково, саме в цьому й виявляються різні

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

способи словотворення. “Способи словотворення – це комплексна система використання різних структурних словотворчих засобів і способів утворення дериватом з їхніми словотвірними структурами – словотвірними формами і словотвірним значенням на всіх етапах розвитку мови. Спосіб словотворення – більша, ніж словотвірний тип, одиниця класифікації, що об'єднує ряд типів, які характеризуються одним і тим же видом форманта [...] в абстрагуванні від конкретних матеріальних втілень цього форманта в різних типах” [Словотвір української мови 1979, с. 26].

Отже, спосіб словотворення – це шлях, прийом творення нового слова на основі твірної (мотиваційної) бази з допомогою словотворчих засобів (формантів, афіксів).

У мовознавстві до сьогодні немає єдиної усталеної думки щодо класифікації способів словотворення та щодо їх кількості [Вихованець, Городенська 2004; Горпинич 1995, 1999; Грищенко 1978; Клименко, Карпіловська 1998; Немченко 1979 та ін.]. Аналіз конкретного мовного матеріалу грецьких текстів буде здебільшого опертий на типологію способів проф. І. Ковалика [Словотвір української мови 1979, с. 26–27]. Структура старогрецьких ад'єктивів відповідає цій теоретичній класифікації. Зокрема, у Гомера зафіксовано похідні прикметники, мотивовані однією твірною основою з різними афіксальними способами, внаслідок чого утворюються різні деривати, а також ад'єктивні похідні, мотивовані двома твірними основами, інколи із супровідною афіксацією.

Під твірною основою розуміємо основу, від якої утворюється нове слово певним способом словотворення. Це частина слова, що співвідносить похідне слово з твірною базою і разом з афіксом формує його словотвірну структуру.

Відповідно до типології І. Ковалика, у гомерівських текстах виявлено похідні ад'єктиви таких способів творення – творення слів з однією основою та з двома і більше твірними основами. До першої групи належать: афіксальний спосіб словотворення з такими його різновидами – суфіксальний (з нульовим суфіксом включно), префіксальний, префіксально-суфіксальний (з нульо-

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

вим суфіксом включно); морфолого-синтаксичний. Наприклад: *χειμέριος* – зимовий, *περι-κλυτός* – дуже славний, *ἐν-άλ-ιος* – морський, *ξεστός* – обтесаний.

Другу групу способів словотворення з двома і більше твірними основами становлять такі різновиди: основоскладання, суфікально-складний, флексійно-складний, префікально-суфікально-складний, зрощення (лексико-синтаксичний) та ін. Наприклад: *λιγύφθογγος* – гучноголосий, *κακοεργός* – підлий, *λιχοδίϊνιϊ*, *ἀταλάφρων* – безтурботний, *πολύπικρος* – дуже гіркий.

Ця система охоплює деривацію української мови, як і інших структурно подібних до неї мов (саме такою, на нашу думку, є і старогрецька, що підтверджують приклади прикметників у Гомера).

Матеріалом для аналізу є похідні ад'єктиви: прості та складні. Простим є первісне або похідне слово, яке має лише один корінь. Складне слово – похідне слово, утворене способом основоскладання або зрощення (тобто шляхом словоскладання), що має не менше, ніж дві основи. До складних належать також слова афікально-складного способу творення.

Оскільки у практичному розділі аналізуватиметься словотвірна структура не всіх ад'єктивів, а тільки похідних простих (префікальних – *ἀρίγνωτος* – добре відомий, префікально-флексійних – *ἐρισθενής* – всесильний і префікально-суфікальних – *ἐριβρεμέτης* – який сильно гримить) та похідних складних (утворених основоскладанням флексійно-складним – *καλλιγύναιξ* і суфікально-складним – *ἐϋκτίμενος* та зрощенням – *πολυδαίδαλος*), то саме ці способи охарактеризуємо детальніше. У словотворі прикметника ці способи найпродуктивніші.

Префікальний спосіб – це творення нового слова з допомогою префікса, який поєднується із цілим твірним словом і не міняє частиномовного статусу й морфологічних ознак твірного слова² (*περικλυτός* – преславний < *περί* + *κλυτός*).

² Деякі лінгвісти чисту префіксацію вважають близькою до словоскладання. В. Лопатін [Лопатин 1996, с. 87] зазначає, що обидва способи мають однакові

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

Префіксально-суфіксальний спосіб (конфіксація) – до твірної основи одночасно приєднується префікс і суфікс, тобто афіксом виступає двокомпонентний перерваний формант, “префіксальна і суфіксальна частини якого діють комплексно, формуючи своєрідну словотворчу рамку, в яку вкладається твірна основа. У сучасній дериватології до префіксально-суфіксального способу відносять велику групу слів, що генетично мотивуються приєднениково-іменниковим сполученням” [УМЕ 2000, с. 484]: *περιπληθής – густо заселений*.

Близьким до префіксально-суфіксального словотворення є префіксально-флексійний спосіб. Це специфічний суто прикметниковий спосіб, під час якого словотворчим формантом виступає конфікс (префікс + флексія), що обрамлює іменникову основу. Генетичною базою таких дериватів є приєдненикові словоформи іменників: *ἀποφάλλιος – безплідний*. Поряд із префіксом *ἀπο-* (зі значенням *без-*) у префіксально-флексійних прикметниках є ще багато інших префіксів (наприклад, *ὑπέρθυμος – дуже мужній*).

Похідні прикметники (утворені суфіксально-складним, флексійно-складним, префіксально-суфіксально-складним способами та зрощенням) становлять найбільшу групу ад'єктивів, які вживав Гомер. Такі прикметники мотивуються не словом, а словосполученням. Твірною базою виступає не одна основа (чи слово), а дві, рідко більше: *γαμψώνυξ – з кривими кігтями*. Залежно від того, чи твірними є основи, чи слова, складні слова називають композитами і юкстапозитами [УМЕ 2000, с. 413].

Композит – похідне складне слово, утворюване способом основоскладання (чистим чи поєднаним із афіксацією). Складається з кількох основ, здебільшого поєднаних інтерфіксом (*ἀκρίτῳμνος – який говорить дурниці*). “Найбільша кількість композитів серед іменників та прикметників. Семантика і структура композитів залежать від найбільш характерних ознак

формальні і функційні особливості. Інші мовознавці [Левковская 1955, с. 312–313] зараховують префіксацію до різновиду словоскладання, стверджуючи, що значення слова в ролі другого компонента не зливається зі значенням префікса, а також через те, що префікси генетично походять від самостійних слів.

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

синтаксичної сполучуваності кожної частини мови, лексичної сполучуваності слів, типу лексичного значення одиниць, що їх мотивують. Словотвірні категорії у межах частин мови мають свій характерний набір синтаксичних еквівалентів для композитив...” [УМЕ 2000, с. 244].

Композитні прикметники мотивуються підрядними словосполученнями: кількісний або порядковий числівник + іменник (*ἕξέτης* – *шестирічний* < *ἕξ ἐτῶν*); іменник + прикметник (*χαλκεόφωνος* – *мідноголосий* < *χάλκεον φωνήν ἔχων*); іменник + дієслово (*κυκλωτερής* – *круглий, заокруглений* < *τὸ εἶδος τοῦ κύκλου τερθεῖς*). Підрядні словосполучення в ролі мотиваційної бази композитивів відповідно характеризуються певним типом синтаксичного зв'язку: узгодження, що передбачає наявність у головному й залежному словах спільних граматичних ознак (*τεσσαράβοιος* < *τεσσάρων βόων /ἄξιος/* – *чотирьох биків /вартий/*); керування, коли головне слово вимагає від залежного певної граматичної форми (*τετράορος* < *τέσσαρας ἀραρίσκειν* – *скріпляти чотирьох*); й прилягання, зв'язку за змістом без підпорядкованості граматичних ознак головного та залежного слів (*εἰκοσινήριτος* < *εἴκοσι νήριτος* – *двадцять разів незліченний*).

Такі дослідники, як Е. Бенвеніст (1974), С. Хідекель (1974), Н. Янко (1978) вважають, що більша частина складних слів – це трансформація речення, яка відбувається у процесі двох етапів: згортання речення у словосполучення (*τὸν οἶον χιτῶνα (ἔχων) → ὁ οἶος χιτῶν*), а словосполучення – у складне слово (*ὁ οἶος χιτῶν → οἰοχίτων*). Тобто структура композита *οἰοχίτων* (*одягнений лише в хітон*) виводиться зі словосполучення (*ὁ οἶος χιτῶν* – *один хітон*), однак семантично мотивується реченням *τὸν οἶον χιτῶνα (ἔχων)* – *який має один хітон*. Дієслово у такому реченні виражається імпліцитно.

На основі сказаного слід зазначити, що основною спільною ознакою складного слова та словосполучення є їхня семантична єдність. Словосполучення, як і складне слово, за словами Г. Удовиченка, виражає єдину, хоч і в лексично членній формі, назву предмета, поняття чи уявлення [Удовиченко 1968, с. 11]. Основ-

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

ною диференційною ознакою між твірним словосполученням та композитом є ціліснооформленість останнього [Смирницький 1956; Савельєва 1973; Омельченко, Соловійова 2007], яка стосується структурної єдності складного слова, а в старогрецькій мові – це ще й сталий порядок розташування компонентів та неможливість його змінити.

Юкстапозит – похідне складне слово, що утворюється шляхом складання слів (*πολύπικρος* – *дуже гіркий* < *πολύ* *πικρός*).

Загалом дискусія навколо поділу складних слів на σύνθετα (композити) та παράθετα (юкстапозити) велася ще в античній граматиці [Hoenigswald 1940]. Перша класифікація, яку розробили староіндійські граматики Патанджалі (II ст. до н. е.), Яска (V ст. до н. е.), Паніні (V–IV ст. до н. е.) та ін., слугувала фундаментом подальших досліджень складних слів. Вони поділяли складні слова на такі основні типи: dvandva (адитивні чи копулятивні композити), tatpuruṣa (“залежні” композити), karmadhāraya (“атрибутивні” композити), bahuvrīhi (екзоцентричні / посесивні композити). Однак сучасні дослідники [Kirk 1985–1991] наголошують на недосконалому такому поділу композитів, оскільки у їх визначенні змішуються семантичний, морфологічний та синтаксичний критерії. Наприклад, tatpuruṣa, karmadhāraya та bahuvrīhi є різновидами детермінативних композитів з різним типом центричності (що вважається семантичним поділом) [Meissner, Tribulato 2002]: tatpuruṣa, karmadhāraya – ендоцентричні (значення композита виводиться зі значення його компонентів), bahuvrīhi – екзоцентричні (значення композита не дорівнює сумі значень окремих його компонентів).

Отже, відношення між компонентами грецьких композитів можуть бути адитивними та детермінативними внаслідок сурядного та підрядного (означального) способів словотворення. Серед гомерівських прикметникових композитів утворення першого типу (адитивні чи “копулятивні композити”) [Meissner, Tribulato 2002, с. 295] не зафіксовані. Знаходимо, однак, велику кількість детермінативних композитів, у яких значення другого компонента уточнюється чи пояснюється значенням першого, напри-

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

клад: *kūanoχαίτης* – *темноволосий*. Перший компонент такого типу гомерівських композитів виражається різними частинами мови: прикметником (*κακοεἶμων* – *погано одягнений*), числівником (*ὀκτάκνημος* – *який має вісім спиць*), прислівником (*πολύπικρος* – *дуже гіркий*) та ін.

Щодо семантичних ознак (“семантичної центричності” [Meissner, Tribulato 2002, с. 295]), то детермінативні композити поділяються на ендоцентричні (*ἀρακλειτός* – *преславний*), лексико-граматичні і синтаксичні властивості яких відповідають головним їхнім елементам [Клименко 1984], та екзоцентричні, в яких значення композита не виводиться із суми значень його компонентів, та набуває іншого семантичного відтінку.

Для гомерівської версифікації характерне широке використання екзоцентричних складних прикметників, відомих у лінгвістиці як бахуврихі (санскр. *bahuvrīhi*).

За формою бахуврихі – це детермінативні складні слова [Рудий 1965а, с. 98], які виражають наявність якоїсь ознаки [Бенвенист 1974; Оліщук 1990; Hatcher 1944; Olsen 2002; Селіванова 2006]. Їх значення встановлюється шляхом трансформації складного слова у сполучення такої ж семантики. Наприклад, слово *λεύκασις* “*озброєний білим щитом*” не означає *ὁ λευκὸς ἀσπίς* (виходячи зі структури слова), а наближається своїм значенням до групи слів *σὺν τῷ λευκῷ ἀσπίδι*³.

Нині у мовознавстві здебільшого виділяють такі основні способи творення складних слів.

Основоскладання (чисте основоскладання) – це найпродуктивніший спосіб творення складних прикметників, що полягає в поєднанні основ переважно з допомогою інтерфіксів. При чистому основоскладанні другий компонент складного слова співвідносний зі словом і надає складному слову морфологічного оформлення. Чисте основоскладання, однак, не є характерним способом творення гомерівських композитів. Суфіксально-склад-

³ Такі моделі похідних прикметників гомерівського епосу, як бахуврихі подані в Розділі 2 монографії.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

ний і флексійно-складний способи словотворення характеризуються тим, що в процесі основоскладання кінцева частина афіксується [Словотвір української мови 1979, с. 32]. У першому випадку до двох основ додається словотворчий суфікс, у другому – словотворче закінчення. Якщо суфіксально-складним способом можуть творитися як прикметники, так і іменники, то флексійно-складний спосіб суто прикметниковий (*μευάθυμος* – мужній).

Суфіксально-складні прикметники мотивуються іменниковими та дієслівними словосполученнями (*ίθυπτίων < τῆ ίθειά (όδδᾶ) πετέναι*). Опорними компонентами виступають основи іменників і дієслів, перед якими стоять основи різних частин мови: іменників, прикметників, числівників, займенників (*πανθήμιος* – всенародний, *βαθυρρέϊτης* – який глибоко тече).

Флексійно-складні прикметники переважно співвідносяться з іменниковими словосполученнями. Опорною основою є іменникова (часто назва частини тіла, рідше рослин, інших предметів) [Немченко 1979, с. 63]: *βαθύλεμιος* – з глибокими дугами, *εὐρυμέτωπος* – широкочоллий.

У грецькій мові (як і в інших мовах, наприклад, в українській) рідко трапляються префіксально-суфіксально-складні прикметники (як наприклад, *ἀντιάνειρα* – подібна до мужчин).

Зрощення (лексико-синтаксичний спосіб, або словоскладання) – це лексикалізація синтаксичної одиниці-словосполучення (О. Земська та В. Немченко вживають термін “чисте складання” [Земская 1973; Немченко 1984]). “Від чистого основоскладання відрізняється тим, що слова, утворювані зрощенням, у всіх формах повністю тотожні за морфемним складом еквівалентному словосполученню. При цьому зберігається також синтаксичний зв'язок компонентів та їх послідовність словосполучення і складного слова” [УМЕ 2000, с. 194]. Зрощення не є продуктивним способом творення грецьких прикметників. Найчастіше лексикалізуються словосполучення Adv + A та Adv + Partic (*περιξέστός* – обтесаний довкола < *περὶ ξέστός*).

Ще одним аспектом аналізу гомерівських прикметників із точки зору словотвору є з'ясування дериваційних можливостей

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

самих похідних ад'єктивів як ціліснооформлених одиниць. Це, на нашу думку, допоможе виявити єдність їх форми і змісту та функційні потенції гомерівських похідних прикметників у мовній системі (*πανημέριος* → *πανημέριον*).

Дериваційний потенціал (за О. Земською, “дериваційні валентності” [Земская 1978, с. 75]) мають усі повнозначні частини мови. Однак можливості для утворення дериватів у кожної лексеми чи певного типу лексем різні. Це залежить від низки факторів: лексико-граматичних особливостей (“словотвірної потужності” [Земская 1978, с. 67]) конкретної частини мови, семантичної наповненості слова (“семантики мотивованого” [Горпинич 1983, с. 46]) та від історичного етапу розвитку досліджуваної мови. Основи прикметників беруть активну участь у словотвірному процесі, причому основи різних груп ад'єктивів по-різному використовуються у словотворенні (наприклад, основи якісних прикметників стають основами для різних лексико-граматичних розрядів слів, а основи відносних прикметників не утворюють деяких частин мови взагалі) [Бакина 1966, с. 55]. Слід зазначити, що “для характеристики дериваційних можливостей прикметників особливої ваги набуває врахування специфіки сполучуваності конкретного прикметника, яка відображає обсяг означуваних ним денотатів” [Грещук 1995, с. 25] (наведемо приклад: лексема *ἀφραδής* зі значенням “нерозважливий, нерозумний” характеризується широкою сполучуваністю, адже ознаку, яка нею позначається, можна приписати багатьом, відповідно його мотиваційні можливості – *ἢ ἀφραδίη*, *ἀφραδέω*, *ἀφραδέωσ* більші, ніж, скажімо, у прикметника *ἀεργός* “бездіяльний, ледачий” – *ἢ ἀεργίη*, який передбачає обмеженіше коло об'єктів характеристики).

Прикметники, від яких утворилися похідні (деривати), називатимемо твірними, адже вони (хоч і не повністю) входять у структуру похідних слів. Слова, які утворилися від аналізованих прикметників, називатимемо дериватами (в нашому випадку – відприкметниковими дериватами).

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

Твірні лексичні одиниці та їх деривати утворюють словотвірну пару та словотвірну парадигму.

Словотвірна пара – мінімальна бінарна комплексна одиниця словотвірної системи, що становить твірне слово та безпосередньо пов'язане з ним похідне (*ἀεργός* – *бездіяльний* – *ἡ ἀεργίη* – *бездіяльність*).

Словотвірна парадигма – сукупність похідних, що мають спільну твірну базу (або, як зазначають науковці [Грещук 1985, 1992; Лопатин 1974; Манучарян 1981; Цыганенко 1976], перебувають у відношенні безпосередньої мотивації з одним і тим самим твірним словом) й розташовані на першому ступені похідності, наприклад: *εὐκλής* (*славний*) → *ἡ εὐκλείη* (*слава*) – *εὐκλειῶς* (*славно*).

Похідне слово містить два компоненти – спільну частину для твірного і похідного (яка називається твірною основою), та частину, з допомогою якої утворилося похідне (словотворчий формант): для твірного *ἀνώϊστος* і деривата *ἀνωϊστί* спільна частина – *ἀνωϊστ* є твірною основою, *ί* – словотворчий формант.

Словотворчі форманти містять певне словотвірне значення, спільне для похідних одного словотвірного типу (наприклад, з допомогою форманта *-εῖη* зі словотвірним значенням “абстрагована ознака” утворилися субстантивні деривати: *ἡ ἀϊδρεῖη* – *незнання*, *ἡ εὐκλείη* – *слава*).

Словотвірний тип (за такими науковцями, як В. Горпинич (1999), І. Ковалик [Ковалик 1958; Словотвір української мови 1979, с. 34–36], І. Улуханов (1975), Г. Циганенко (1976) та інші) – це загальне словотвірне поняття, яке характеризується лексикограматичною єдністю, спільністю частиномовної належності мотивуючого слова та однаковими словотвірними показниками (афікс, словотвірне значення). У дериватології словотвірний тип вважається найнижчим ступенем узагальнення [Циганенко 1983, с. 10]: наприклад, прислівники-деривати словотвірного типу: *Pars bas. A + -ως* – *ἀδινῶς*, *ἀκλειῶς*, *προφρονέως* та ін.

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

Сукупність семантично-однорідних словотвірних типів (тобто ряд словотвірних типів, споріднених лексико-семантичною єдністю [Ковалик 1958, с. 10]), називається словотвірним розрядом.

Сукупність усіх підлеглих словотвірних розрядів, споріднених одним загальним значенням, називається словотвірною категорією [Ковалик 1958, с. 12].

У дериватології виділяють два типи похідних – синтаксисний та лексичний [Горпинич 1999; Ковалик 1958; Курилович 1962].

Синтаксичні деривати – це похідні утворення, поняття (як узагальнене відображення дійсності у свідомості) яких тотожні з поняттям твірного слова, змінюється лише частиномовна належність похідного, а, отже, його синтаксична функція [Горпинич 1999; Ковалик 1958; Курилович 1962]: *ἀρχιμολος* – *близький* → *ἀρχιμολον* – *близько*. О. Кубрякова [Кубрякова 1978, с. 74], однак, зауважує, що зміна семантики може відбутись і в структурі синтаксичного деривата внаслідок складних процесів семантичного переосмислення вихідної одиниці (*ἀκτῆροτος* – *залишений без поховання* → *ἀκτῆροτος* – *нещадно*). Лексичні – це деривати, значення яких неможливо вивести зі складових частин. Відприкметникові деривати аналізованих гомерівських ад'єктивів є наслідком синтаксичної деривації.

Словотвірна продуктивність гомерівських похідних прикметників як твірних баз, за нашими спостереженнями, є невеликою. Це насамперед можна пояснити раннім історичним періодом розвитку мови. При цьому словотвірна структура твірних гомерівських ад'єктивів не впливає на їхні дериваційні потенції.

1.4. Похідні прикметники в ономасіологічному аспекті

Кожне похідне слово – це нова назва. Природу цієї назви можна вивчати в різних аспектах: етимології, дериватології, семасіології, ономасіології та ін.

Ономасіологія в широкому розумінні вважається наукою про позначення, номінацію (як процес пізнання і найменування

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

певних предметів та явищ людиною, залежно від конкретних умов та періоду життя).

Прикметник належить до категорії слів, які відіграють важливу роль у процесі пізнавальної діяльності людини, адже форми нашого мислення потребують відображення не тільки буття предмета чи явища, а й встановлення зв'язків і відношень між ними, активізуючи різні структури свідомості [Кубрякова 1978, 2004].

Традиції вивчення прикметника в ономасіологічному аспекті закладені в працях Ф. Бацевича (1993), Н. Комлева (1968), О. Кубрякової (1978), В. Теркулова (2006, 2007, 2007а, 2007б, 2008, 2009, 2010) та ін.

О. Селіванова вважає ономасіологію та теорію номінації інтерлінгвістичними дисциплінами, які перетинаються в точці досліджень позамовних факторів номінації [Селіванова 2000, с. 11], а також у дослідженні ролі людського (прагматичного) фактору у виборі ознак, що лежать в основі номінації [Полюжин 1999, с. 8]. Тобто мовець передає поняття шляхом виокремлення і закладання в основу найменування тих ознак, які найповніше характеризують об'єкт, це і становить внутрішню форму слова.

Узявши за основу ономасіологічний підхід, О. Селіванова пропонує таке визначення похідного слова (яке використовуємо і ми у цьому дослідженні) – це номінативна одиниця, цілісно-оформлена графічно й лексико-граматично, яка має дві чи більше ономасіологічні ознаки [Селіванова 2006, с. 228].

Оскільки номінація, як зазначає О. Кубрякова [Кубрякова 1986, с. 21], – це теорія, якій треба пояснити, як саме формуються в мові позначення різних фрагментів навколишнього середовища в процесі його пізнання і які для цього використовуються мовні засоби та форми, то вона безпосередньо пов'язана і зі словотворенням [Языковая номинация 1977, с. 25]. До складу ономасіологічної структури похідного слова, за словами вченої, входить ономасіологічна база (те, що фіксує його належність до певного класу предметів або ознак, або дій), ономасіологічна

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

ознака (твірна основа) та предикат-зв'язка, що встановлює між ознаками певний тип відношень [Кубрякова 1978, с. 59].

Словотвір гомерівських похідних ад'єктивів представлено через структури, які в ролі ономасіологічної бази включають різні словотворчі форманти, а саме:

а) ономасіологічна база – формант *-εος / ειος* + ономасіологічна ознака “матеріал, з якого зроблений предмет”: *εὐτείχεος* – міцностінний, *παγγάλκεος* – весь з міді, мідний, *παγχρύσειος* – весь золотий, *ἑπταβόειος* – семишкурый;

б) ономасіологічна база – формант *-ιος* + ономасіологічна ознака “місце розташування”: *εἰνάλιος* – морський, *εἰνόδιος* – придорожній, *ἐπινεφρίδιος* – який міститься на нирках, *ἐπιχθόνιος* – земний, *ἐπουράνιος* – (під)небесний, *ἔφέστιος* – який розташований біля домашнього вогнища, вдома, *ὑπονήϊος* – який розташований біля підніжжя гори *Νήϊον*, *ὑποπλάκιος* – який розташований біля підніжжя гори *Πλάκος*, *ὑπασπίδιος* – прикритий щитом, під щитом, *ὑποταρτάριος* – який живе в Тартарі, підземний, *ὑπουράνιος* – піднебесний, *ὑποχείριος* – який є під рукою, *καταχθόνιος* – підземний, *ὑπωρόβιος* – який перебуває під дахом, дома;

в) ономасіологічна база – формант *-ης / μων* + ономасіологічна ознака “схильність”: *φιλοψευδής* – який любить обманювати, *φιλοπαίμων* – грайливий, веселий, *ὑψαγόρης* – який зверхньо говорить, хвалькуватий, *ἀμάρτοεπής* – який говорить не до ладу, *ὀμηστής* – кровожерливий, який харчується сирим м'ясом, *φιλομειδής* – який любить посміхатися.

В. Теркулов (2007б, 2008) пропонує побудувати ономасіологічні моделі похідних слів. За основу аналізу взято опис формальних ономасіологічних моделей з врахуванням таких ознак перетворення словосполучення у похідний прикметник:

а) тип синтаксичного зв'язку між компонентами вихідного словосполучення; б) модель синтаксичного зв'язку, яка вказує на граматичний клас компонентів вихідного словосполучення, порядок їх розташування; в) модель структури прикметника, яка вказує на спосіб представлення вихідного словосполучення та словесне

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

оформлення похідної одиниці. Наприклад, прикметник *πολύδεσμος*, утворений за структурною моделлю Bas. A + S1s, виводиться зі словосполучення *σὺν τοῖς πολλοῖς δεσμοῖς* “з багатьма зв'язками”, модель якого можна представити так: Праер (*σύν*) + A3pl + S3pl. При цьому компоненти вихідного словосполучення пов'язані між собою підрядним типом синтаксичного зв'язку узгодження. Саме такий спосіб побудови та опису формальних ономасіологічних моделей похідних ад'єктивів застосовано в монографії.

1.5. Стилiстичнi функцiї прикметника

Прикметник як частина мови, як похідне слово, як носій ознаки, особливо виразної, як атрибут чи предикат у функції епітета потребує комплексного стилістичного аналізу, аналізу з погляду естетичної функції. Це, звичайно, закономірно, оскільки йдеться про прикметник у художньому тексті.

Одиниці кожного мовного рівня у художньому тексті мають емоційно-стильове навантаження. “Стилiстична семантика входить у загальну семантику мовних одиниць, без неї уявлення про практичне використання мовних знаків, про мовну дійсність, характерну для кожної iсторичної доби, буде неповним” [УМЕ 2000, с. 600].

Стилiстичнi засоби тексту репрезентують лексичний рiвень; граматичний рiвень; фiгури поетичного синтаксису; словотворчi засоби.

На лексичному рiвнi гомерiвськi похiднi ад'єктиви, як з'ясувалося пiд час дослiдження, найчастiше виступають у функцiї епiтетiв, епiтетiв iз переносним значенням синтаксичного характеру (фразеологiчного – не зафiксовано). У складi порiвняльних конструкцiй прикметники-епiтети також реалiзують свою естетичну функцiю.

На граматичному рiвнi не знайдено особливих форм похiдних прикметникiв, якi можна було б уважати стилiстично навантаженими, окрiм ступенiв порiвняння. Наприклад, досить несподiване вживання лексеми *κακόξεινος* зi значенням “який має

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

поганих гостей” у формі вищого ступеня порівняння – *κακοξεινώτερος*. *Τηλέμαχ’ οὐ τις σεῖο κακοξεινώτερος ἄλλος* (О 20, 376) – *Телемаху, нема нікого [хто б мав] гірших гостей, крім тебе*. Слід підкреслити, що для грецької мови характерне ступенювання похідних (зокрема складних) ад’єктивів.

На рівні синтаксису прикметники можуть бути компонентами поетичних синтаксичних фігур, таких як інверсія, тавтологія чи прикметниковий плеоназм, анафора, епіфора та інші, які на основі матеріалу гомерівського епосу (як найдавнішого зразка літературної класичної мови) не зафіксовані.

Певним стилістичним значенням на рівні словотвору, як показав аналіз гомерівських ад’єктивів, характеризуються утворені префіксальним способом похідні. Модифікаційне значення мають переважно префікси, які позначають підсилення ознаки, вираженої другим компонентом похідного прикметника: *ἀρι* + *γνώτος* – *відомий* > *ἀρίγνώτος* – *добре відомий*; *περί* + *κλυτός* – *славний* > *περικλυτός* – *преславний*. Певне стилістичне значення у мові поем мають похідні прикметники, в яких перший компонент підсилює ознаку, заперечену сполученням наступних компонентів: *πανάβριος* – *зовсім недовговічний*, *πανόλοτος* – *у всьому нещасний / безталанний*, *δυσάμμορος* – *дуже нещасний*.

Похідні ад’єктиви відіграють важливу роль у стилістиці Гомерового поетичного мовлення, здебільшого у функції епітетів та компонентів порівняльних конструкцій.

Найяскравіше роль прикметників як художніх засобів виявляється в означальних відношеннях [Беценко 1999, с. 10]. Це, як пише О. Сидоренко [Сидоренко 1994, с. 11], зумовлено двома чинниками: а) його семантикою статичної ознаки (якостей, властивостей, відношень); б) його зв’язками з іменником, предметність якого він конкретизує через свою ознакову (атрибутивну) семантику.

Перші згадки про епітет траплялися ще в працях античних теоретиків: Аристотеля, Гермогена, Квінтіліана. Вони трактували епітет як засіб прикрашання мови та сформулювали основну

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

умову вживання епітета – щоб він підходив слову [АТЯС 1996, с. 188, 237].

Проблеми історичної теорії епітета, його лінгвостилістичного визначення, семантики, граматичного вираження і функціонування досліджували І. Арнольд (1981), Н. Базіліна (1974), М. Братусь (2002), Н. Бурляй (1984), В. Ващенко (1982), О. Веселовський (1989), Дж. Гейнсворт [Hainsworth 1990], В. Дятчук, Л. Пустовіт (1983), С. Єрмоленко (1999, 2005), В. Жирмунський (1977), А. Коваль (1987), О. Лободанов (1984), О. Потєбня (1985), О. Сидоренко (1994), Н. Сидяченко (1989), Л. Тимофєєв (1948).

Предметом зацікавлення серед дослідників (М. Грабар-Пасек (1974), Н. Інк [Ink, Montgomery 1944], О. Лосєв (2006), А. Тахо-Годі (1966), І. Шталь (1977, 1981) та інші) були і гомерівські епітети.

Хоча “епітет” належить до одного з найдавніших термінів філології, однак однозначного визначення його немає дотепер.

Вагомий внесок у розвиток теорії епітета зробив В. Жирмунський, який запропонував розмежувати вживання терміна “епітет” у вузькому та широкому значенні. На думку вченого, термін “епітет” слід вживати у вузькому значенні як поетичний засіб, що не виділяє нових ознак у предмета характеристики [Жирмунський 1977, с. 355–360].

У цьому дослідженні використовуємо термін “епітет” у широкому значенні поряд із термінами “художнє означення”, “поетичний ад'єктив”. До художніх означень, отже, відносимо різні види прикметників як “емоційно-оцінні експресивні атрибути, які служать для створення художніх образів” [Селіванова 2006, с. 716], так і означення, що “не обов'язково вирізняються переносним характером слова” [Арнольд 1981, с. 87].

Епітет може характеризувати об'єкт, звертаючи увагу лише на якусь притаманну йому ознаку (наприклад, *ἄμφιος λινοθήρηξ* – *Амфій, одягнений у лляний панцир*).

Існують різні класифікації епітетів. О. Ахманова (1969), наприклад, виділяє прикрашальний, пояснювальний, пейоративний, перенесений, постійний, тавтологічний епітети. З точки зору

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

стилістики, поетичні ад'єктиви поділяються на уточнювальні (характеризуючі), тавтологічні та гіперболічні.

Усі художні означення гомерівського епосу поділяємо на дві групи:

- 1) без порушення семантичного узгодження;
- 2) з порушенням семантичного узгодження.

До першої групи зараховуємо постійні епітети. Вони виділяють постійну ознаку об'єкта. До другої групи відносимо метафоричні епітети, які характеризують переносно об'єкт та яскравіше передають естетичну інформацію.

Психологічний аспект метафоризації значення полягає у виявленні “нового аспекту предметів чи явищ” [Булаховський 1955, с. 79] шляхом “дифузного асоціативного поєднання двох понять і уявлень” [Селіванова 2006, с. 327]. Метафоричні значення В. Харченко називає “ігровою редукацією ознак” [Харченко 1989, с. 52].

За характером подібності, який лежить в основі метафор, їх поділяють на різні групи, наприклад, – метафори за зовнішньою подібністю, за подібністю фізіологічних і психологічних вражень від сприйняття різних об'єктів [УМЕ 2000, с. 335]. До останнього різновиду належать метафоричні епітети, що мають природу синестезії, суть яких полягає у виникненні одного відчуття під впливом неспецифічного для нього подразника іншого [Селіванова 2006, с. 327]. Синестетична метафора є однією з форм мовного відображення відчуттів у сукупності їх сенсорного та оцінного сприйняття, що характеризується “ускладненням асоціативного мислення” [Єрмоленко 1982, с. 27] (наприклад, *φρένες ἀμφιτέλειαινα* – *затьмарені думки*). Її утворення базується на взаємодії відчуттів людини та їх взаємозамінності, внаслідок чого відбувається злите сприйняття властивих мові художньої літератури п'яти типів деталей (як вираження п'яти органів відчуття): зорових, слухових, нюхових, смакових і дотикових [Андрусенко 1967].

Стилістична ефективність метафори полягає у перенесенні прямого значення слова на об'єкт, якому “перенесена” якість або

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

дія не властиві за узвичаєними нормами мовлення [Коваль 1987, с. 26]. За стилістичною характеристикою, метафори поділяють на загальнономовні та індивідуально-авторські [УМЕ 2000, с. 334]. Індивідуально-авторські метафори збагачують естетичний потенціал мови, розширюють поетику. Правда, у поемах досліджуваного автора вони трапляються вкрай рідко.

Завдяки “живому баченню світу” [Грицютенко 1972, с. 25] та майстерності використання різного роду епітетів, Гомер як справжній художник слова зумів досягнути виняткової образності поетичних картин. Образність – це здатність передавати загальне через одиничне [Коваль 1987, с. 22] або через конкретні словесні образи, які “дають можливість посилити значення додатковими емоційно-експресивними та оцінними відтінками” [Пономарів 2000, с. 39]. Поетичні образи, створені з допомогою похідних прикметників, з особливою виразністю передають авторське сприйняття земних та неземних реалій.

Р. Гордезіані вважає, що Гомер як оригінальний для свого часу поет використовує епітети відповідно до контексту поем та своїх поетичних принципів [Гордезіані 1974, с. 40].

Аналізуючи естетично-образні можливості похідних ад'єктивів Гомера, насамперед звертаємо увагу на формульний стиль деяких епітетних словосполучень, що вважається традицією усної поезії. Гомерівські формули – це традиційні сполучення слів, які регулярно вживаються в однакових ритмічних повторах (наприклад, епітетна формула – *πατὴρ Διὸς αἰγιόχοιο* “*батька Зевса щитотримача*” – повторюється у 7 книзі “Іліади” та в 11 книзі “Одіссеї”). Або, як зазначає Г. Надь [Надь 2002, с. 51]: “Формула – це постійний вислів, обумовлений традиційними темами усної поезії”. Вживаються такі сполучення здебільшого в портретних характеристиках основних героїв і не завжди пов'язані з описуваними подіями. Традиційні формули, до складу яких входять похідні прикметники, в поемах Гомера мають значне стилістичне навантаження.

Гомерівські похідні ад'єктиви входять також до складу порівнянь, поглиблюючи їхню сутність. Порівняння побудоване

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

на зіставленні двох явищ, предметів, фактів для пояснення одного з них з допомогою іншого [Пономарів 2000, с. 41]. Якість порівняння залежить від світогляду автора, світосприйняття, від мовних традицій [Коваль 1987, с. 24]. Стилистичний ефект порівняння полягає у влучності виділення найтиповішої ознаки предмета для опису іншого предмета (у Гомера: *...ὥς τ' αἰετὸς ὑψηλῆτης [...] ὥς Ἔκτωρ οἴμησεν* – ...так і Гектор кинувся [...] *наче орел, що високо літає*). У пізнавальному аспекті порівняння допомагають пізнати ще не пізнане або ж повніше і всебічніше розкрити онтологію реалій [Федик 2000, с. 138].

Порівняльні конструкції, до складу яких входять поетичні ад'єктиви, виразніші і точніші. Епітети увиразнюють і доповнюють образність описуваних через порівняння явищ, конкретизуючи їх такими характеристиками, як колір, кількість, розмір тощо (... *Ἀγαμέμνων / ἴστατο δάκρυ χέων ὥς τε κρήνη μελάνυδρος* (I 9, 14) – *встав Агамемном, сльозу проливаючи, наче джерело темноводне*).

Поетичній мові Гомера властиве використання метафоричних порівнянь як “різновиду контамінації лексико-стилістичних засобів” [СУЛМ 1973, с. 147]. Ці порівняння побудовані на базі образного вживання слів (за тісної взаємодії метафори та порівняння [Ємець 2004]), що збільшує зображальні можливості поетичної мови (*αἰεὶ τοι κραδίη πέλεκυς ὥς ἐστὶν ἀτειρής* (I 3, 60) – *завжди твоє серце є твердим (незворушним), як сокира*). З цього приводу О. Федик зазначає, що “метафоричні порівняння є випадковими порівняннями, а тому евристичними” [Федик 2000, с. 138]. Вони є експресивнішими та образнішими конструкціями, аніж звичайні порівняння.

Мистецтво Гомера таке ж складне, як і події, які він змальовує у своїх творах. У поетичному слові відображається його неперевершений талант художника, який вклав у свої творіння глибокі знання і цінні спостереження, відобразив всю панораму кольорів та образів.

* * *

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

Отже, лінгвістичний аналіз прикметника, зокрема його частиномовні особливості на різних мовних рівнях (лексичному, словотвірному, морфологічному, синтаксичному), а також поетичне функціонування мають давні традиції.

На основі мовознавчих студій обґрунтовано частиномовну самостійність прикметника: його категорійну семантику, граматичні та словотвірні особливості, а також окреслено функційно-стилістичні можливості ад'єктивів у художньому тексті.

Семантико-граматичні, словотвірні та стилістичні особливості ад'єктива в різних мовах мають багато спільного. Оскільки історично прикметник як частина мови сформувався на базі іменника, який обов'язково поєднувався з іншим іменником (первісно в індоєвропейських мовах не розрізняли назви імені й ознаки імені), то на сучасному етапі семантико-граматичні прикметникові категорії роду, числа, відмінка залежні від іменника, що й підтверджує матеріал старогрецької мови за текстами поем Гомера. Тільки категорія ступенів порівняння прикметників є самостійною.

Семантика прикметника буває як первісною, так і мотивованою (прозорою чи затемненою). Лексичні значення ад'єктивів тлумачаться тільки контекстуально. Словотвірна семантика (притаманна лише похідним одиницям) виявляється на основі словотвірної пари “твірне слово – похідне слово”. Похідні прикметники, що виражають якісні чи відносні ознаки, бувають простими та складними. У мовознавстві відомі різні класифікації способів словотворення, розроблено різні методи проведення словотвірного аналізу. Старогрецькі похідні ад'єктиви, зафіксовані в епосі Гомера, описані в аспекті структурної та семантичної похідності (лексична та словотвірна семантика), а також – в ономасіологічному з використанням структурного методу та методу формалізації.

Синтаксична функція прикметника як носія статичної ознаки визначається тільки контекстуально: морфологізована функція – атрибут, вторинна – предикат. У мові Гомера порядок слів (препозиція чи постпозиція) стосовно іменника не впливає на

Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника

синтаксичний статус прикметника. Отже, характеристика синтаксичних особливостей прикметників здійснена здебільшого на основі дистрибутивного аналізу.

Стилістичний аналіз прикметника в авторському тексті найяскравіше відображає індивідуальність мови Гомера, засвідчує як характерні, так і нетипові, випадкові приклади слововживання, словотворення чи словозміни. Стилістика показує функціонування прикметника в мові і створює певне враження про мову.

Отже, теоретичною основою характеристики гомерівських ад'єктивів є лінгвістичні вчення про прикметник як самостійну частину мови, про похідність простих та складних слів у їхніх взаємозв'язках із твірними базами (словами й словосполученнями) як у структурному, так і в семантичному аспекті, функційний підхід до прикметника-атрибута та до прикметника-предиката в художньому тексті, його стилістичне навантаження в ролі епітета.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА ПОХІДНИХ АД'ЕКТИВІВ У ПОЕМАХ ГОМЕРА

Похідні ад'єктиви поетичного епосу Гомера становлять цікаву та розгалужену систему. І це не випадково, бо похідні слова – це семантично та стилістично збагачені утворення, в основі яких лежить здатність виражати кілька ознак однією лексемою, інколи зберігаючи при цьому значення кожного з компонентів. Особливості мови впливають на їх внутрішню форму та семантику. Для того, щоб встановити, як формується семантика похідного прикметника, треба дослідити, на основі якого типу синтаксичних та семантичних зв'язків поєднуються його компоненти. Найчастіше перший компонент похідних прикметників вказує на різновид та характер того, що зазначено другим, як правило, опорним компонентом, або ж конкретизує його зміст.

Залежно від семантичних особливостей першого та другого компонентів похідних ад'єктивів, які стали об'єктом дослідження, визначено, що найбільшою частотністю в поемах Гомера відзначаються похідні прикметники з першим компонентом, що позначає кількість, дає оцінку та просторову характеристики об'єкта. На основі такого поділу в розділі проведено словотвірний розбір похідних прикметників, виявлено найхарактерніші способи їх творення, визначено структурні та ономасіологічні моделі.

2.1. Ад'єктиви з першим компонентом на позначення “кількості”

У світі розмаїтості все, що нас оточує, має не тільки якісну, а й певну кількісну характеристику. Тому вивчення навколишнього світу веде до пізнання відповідних категорій. Зокрема категорія кількості є досить складною структурою в семантичній системі мови. Як зазначає Аристотель, “будь-яка кількість є сукупністю, якщо її можна поррахувати” [Аристотель 1975, с. 36].

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

Тому поняття кількості насамперед ототожнюється з числом, з допомогою якого здійснюються точні кількісні підрахунки. А наукою чисел зазвичай вважається математика. Лінгвістична ж наука допомагає нам описати здійснені розрахунки з допомогою різноманітних морфологічних, лексичних та синтаксичних засобів. Позначення кількісної характеристики виражено в різних частинах мови, одиниці яких реалізують значення точної і неточної кількості. До основних засобів вираження кількості семантично тяжіють числівники.

З досліджуваного матеріалу випливає, що похідні прикметники, які містять перший компонент зі значенням “кількість”, в епосі Гомера представлені 192 прикладами.

Спираючись на численні дослідження категорії кількості В. Акуленко (1990), С. Бронікової (2004), Кабальєро Діаса (1984), О. Кіклевича (1998), Н. Клименко (1975; 1983), всі лексичні засоби вираження кількості об'єднуємо в лексико-семантичне поле кількості (або квантитативності¹). Лексико-семантичне поле (ЛСП) – це сукупність лексичних одиниць мови, які об'єднуються за принципом семантичної ідентифікації² (тобто навколо семантико-логічного ідентифікатора на основі спільних семантичних ознак). Унаслідок градаційного характеру структури ЛСП складається з мікрополів (МП) – одиниць нижчого рівня, лексико-семантичних груп (ЛСГ) тощо [Межжеріна 2002; Киклевич 1998]. Тому всі елементи кількості, які відіграють роль першого компонента аналізованих похідних прикметників, відповідно ділимо на два лексико-семантичних мікрополя. I. До першого відносимо похідні прикметники, які вказують на конкретну, чітко визначену кількість. II. До другого – похідні прикметники, які вказують на невизначену кількість. Ці два МП абсолютно самостійні і кожне має свою чітку структуру. Розглянемо їх окремо.

¹ Термін походить від латинського слова *quantitas* – кількість.

² З одночасним врахуванням як інтегральних, так і диференціальних ознак [Кронгауз 2005, с. 131]. Для порівняння див.: Дементьєва 1977; Долгих 1973; Кривченко 1973; Савченко 1992 та ін.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

І. Перший компонент ад'єктивів, який позначає визначену кількість, вказуючи на точні числові значення, виражається: 1) числівником; 2) прикметником; 3) прислівником.

І. Перші числівникові компоненти похідних можуть виражатися *кількісним, порядковим та прислівниковим* числівниками.

Як відомо, ЛСП містить у своєму складі ядерні та периферійні елементи. Погоджуючись з твердженням Кабальєро Діаса [Кабальєро 1984, с. 46], вважаємо кількісні числівники ядром ЛСП кількості загалом та МП нумеральності зокрема. Тому в епосі Гомера більша частина проаналізованих похідних ад'єктивів з першим компонентом, який вказує на визначену кількість, має у своєму складі власне кількісний числівник (усього 34 лексичні одиниці). Це такі числівники: *τρεῖς, τρία (3), τέσσαρες, α (4), πέντε (5), ἕξ (6), ἑπτά (7), ὀκτώ (8), ἐννέα (9) ἑνδεκα (11), δωδέκα³ (12), εἴκοσι(ν) (20), ἄσκαίκοσι (22), πενήκοντα (50), ἑκατόν (100)*.

Під час опису похідних ад'єктивів із першим компонентом – кількісним числівником, спочатку слід виділити конструкції, на основі яких ми одержали утворення нумеративного типу, а потім перейти до моделей вихідного словосполучення та похідних прикметників. Такий розгляд дає можливість побачити не тільки кінцеву морфемну організацію, але й процес формування номінативної сутності похідних прикметників. Оскільки похідні прикметники гомерівського епосу трактуємо переважно як згорнуті словосполучення, то потрібно розглянути моделі цих словосполучень, а потім дослідити, як на їх базі формуються моделі ад'єктивних похідних.

Першою розглянемо конструкцію Num + S3. У роботі виявлено п'ять різновидів моделей цієї конструкції, які перейшли в похідні ад'єктиви.

Зі словосполучення Praep (σύν) + Num + S3pl з підрядним зв'язком прилягання виникають такі моделі прикметників (типу

³ Форми числівників *δωδέκα* (замість *δώδεκα*) та *ἀσκαίκοσι* властиві лише епічній мові Гомера.

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

бахуврихі): 1) Num. card + S1s – *ἐκατόμπολις* (зі ста містами) < *σὺν ταῖς ἐκατὸν πόλεσιν*.

2) Num. card + Pars bas. S + form. *ος* – *ἐπτάπυλος* (семибрамний) < *σὺν ταῖς ἐπτὰ πύλαις* – із сімома брамами. Така ж модель лежить в основі композита *ἐκατόμπυλος* (стобрамний). Семибрамними Гомер називає місто Фіви: ...(*Ἀμφίον τε Ζῆθος*) οἱ πρῶτοι Θήβης ἔδος ἔκτισαν ἐπταπύλοιο’... (О 11, 263) – (*Амфiон та Зет*) першими оселю збудували у Фівах семибрамних⁴.

3) Pars num. card + intf + Pars bas. S + form. *ος* – *ὀκτάκνημος* (з вісьмома спицями) < *σὺν ταῖς ὀκτὼ κνήμαις*. Найдзвичайно цікаво автор “Іліади” описує, здавалося б, звичайні колеса колісниць. Колісниця, однак, належить богині: *Ἦβη δ’ ἄμφ’ ὀχέεσσι θεῶς βάλε καμπύλα κύκλα / χάλκεα ὀκτάκνημα σιδηρέῳ ἄζονι ἀμφίς. / τῶν ἦτοι χρυσέη ἴτυς ἄφθιτος, αὐτὰρ ὑπερθε / χάλκε’ ἐπίσωτρα προσαρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι* (I 5, 722–725) – Геба швидко прикріпила з обох боків до колісниць вигнуті з міді колеса, які мають по вісім спиць, по дві сторони залізної осі, у них же міцний золотий обід, а зверху прикріплені мідні шини, – любо глянути.

4) Pars num. card + Pars bas. S + form. *ος* – *ἐκατόζυγος* (зі ста лавками) < *σὺν τοῖς ἐκατὸν ζυγοῖς*.

5) Num. card + Bas. S + form. *ος* – *ἐκατόγχειρος* (сторукий) < *σὺν ταῖς ἐκατὸν χερσὶ* (зі ста руками). Композит *ἐκατόγχειρος* є епітетом міфічної істоти, сина Урана і Геї, – велетня Бріарея. Перший компонент похідного прикметника – *ἐκατόν* – початково вказує на конкретну кількість, проте в складі цього композита вживається образно, підкреслюючи дуже велику (незліченну) кількість. Благаючи свою матір піти до Зевса та попросити помсти за сина, Ахілл пригадав їй такий випадок: *ἀλλὰ σὺ τόν γ’ ἐλθοῦσα θεὰ ὑπέλυσα δεσμῶν, / ὧχ’ ἐκατόγχειρον καλέσασ’ ἐς μακρὸν Ὀλυμπον, / ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί* (I 1, 401–403) – але ти, богине, прийшла і звільнила його (Зевса) від пут, негайно закличавши на високий Олімп сторукого, якого боги називають Бріаресем.

⁴ Тут і далі переклад автора.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

З вихідного словосполучення Praer (έν) + Num + S3pl (Π, π) виникають такі три структурні моделі похідних прикметників:

1) Num. card + S1s – έννεάπληγος (дев'ятиліктевий) < έν ταῖς έννέα πῆχεσι (у дев'ять ліктів), а також ένδεκάπληγος (одинадцятиліктевий), δωκαεικοσίπληγος (двадцятидвохліктевий).

Після слів Пріама сини швиденько почали споряджати йому повіз: δ' έφερον ζυγόμεσμον άμα ζυγῶ έννεάπληγυ (I 24, 270) – винесли ремінь разом із ярмом завдовжки дев'ять ліктів.

2) Num. card + Bas. S + form. ος / ης – έκάτομπεδος (стофутувий) < έν τοῖς έκάτὸν ποσί (у сто футів); έπτάποδης (семифутувий) < έν τοῖς έπτά ποσί (у сім футів). Слід зазначити, що структурна модель цих прикметників повністю збігається з моделлю композита έκατόγχερος, однак, дещо різняться вихідні словосполучення. Зійшов Еант із палуби: θρηῖνον έφ' έπταπόδην (I 15, 729) – на лавочку семифутову.

3) Pars num. card + Pars bas. S + form. ος – έννεόρρυιος (дев'ятисажневий) < έν ταῖς έννέα όρρυιαῖς (у дев'ять сажнів). Про синів Ефімедеї Гомер пише: ... μῆκός γε γενέσθην έννεόρρυιοι. (O 11, 312) – на зріст були дев'ять сажнів. Аналогічно утворений прикметник πεντηκοντόγυος (площею у п'ятдесят десятин).

Вихідне словосполучення Num + S3pl + (A1s)⁵ (Π, π) дає модель композита Num + S1s: δωκαεικοσίμετρος (який вміщає 22 міри) < δωκαεῖκοσι μέτροις ἴσος (дорівнює 22 міри). Оскільки прикметник у словосполученні виражений лише імпліцитно, то в моделі композита його не фіксуємо. Вручав Ахілл нагороди переможцям ігор, організованих на честь Патрокла: ...γυναῖκα άγρεσθαι άμόμονα έργα ίδυῖαν / καὶ τρίποδ' ώτώεντα δωκαεικοσίμετρον / τῶ πρώτῳ ... (I 23, 264) – жінку привів досвідчену в рукоділлі і триніжок з вушками, який вміщає 22 міри, – для першого.

Розглянемо конструкцію Num 3 + S3. Зафіксовано два її різновиди:

⁵ Слово, взяте у дужки, показує, що воно у словосполученні експліцитно не виражене.

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

1) словосполучення Praer (σύν) + Num 3pl + S3pl (Π, у) утворює такі моделі похідних прикметників (типу бахуврихі).

• Bas. Num. card + Pars bas. S + form. ος – *τρίγληνος* (трьохокий) < σύν ταῖς τρισὶ γλήναις (з трьома очима). За аналогічною моделлю утворено похідні ад'єктиви *τρίπτυχος* (потрійний, дослівно з трьома складками), *τετράγυος*⁶ (площею) в чотири десятини), *τετραθέλυμος* (зшитий з чотирьох шкір). Кожен з женихів приніс Пенелопі свої подарунки: ἔρματα δ' Εὐρυδάμαντι δύο θεράποντες ἔνεικαν / τρίγληνα μορόεντα... (O 18, 298) – двоє Евридамантових слуг принесли кульчики, трьохокі (з трьома перлинами), майстерно зроблені.

• Bas. Num. card + S1s – *τετράκκλος* (чотириколісний) < σύν τοῖς τέτταρσι κύκλοις (з чотирма колесами). Аналогічно утворені композити *τετράφαλος* (з чотирма гребенями) та *τριγλώχιν* (з трьома вістрями). В “Іліаді” читаємо: ... πρόσθε μὲν ἡμίονοι ἔλκον τετράκκλον ἀπήνην (I 24, 324) – попереду мули тягнули чотириколісну колісницю;

2) словосполучення Praer (έν) + Num 3pl + S3pl (Π, у) утворює аналогічну до попередньої модель композита – Bas. Num + S1s: *τρίστοιχος* (розташований) трьома рядами) < έν τοῖς τρισὶ στοίχοις (у три ряди). Дійшли Одиссей з Діомедом до фракійського стану і побачили таке: οἱ δ' εὐδον καμάτῳ ἀδηκότες, έντεα δέ σφιν / καλὰ παρ' αὐτοῖσι χθονὶ κέκλιτο εὖ κατὰ κόσμον / τρίστοιχί... (I 10, 473) – звалені втомою, вони спали, гарна зброя біля них на землі лежала в доброму порядку, розташована трьома рядами.

Конструкція Num + S2 представлена двома вихідними словосполученнями Num. card + S2pl (Π, κ) та Num. card + S2pl + (A1s) (Π, κ), на основі яких утворилися чотири структурні моделі композитів:

1) Pars num + intf + Pars bas. S + form. ηρος – *πενταέτηρος* (п'ятилітній) < πέντε ἐτῶν (п'яти років). Зібрались ахейці після бою в наметі Агамемнона, він же заради цього пожертвував:

⁶ Перший компонент *tetra-* трактуємо, вслід за П. Шантреном [Chantraine 1968, p. 1109], як архаїчну форму кількісного числівника *τέσσαρες* (τέτταρες).

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

ἄρσενα πενταέτηρον ὑπερμενεί Κρονίῳνι (I 7, 315) – бика п'ятилітнього могутнього Зевсу.

2) Num + Pars bas. S + form. ης – ἕξέτης (шестилітній) < ἕξ ἐτῶν (шести років). Як винагороду для другого переможця патроклівських ігор, Ахілл: ἵππον ἔθηκεν / ἕξετε' ἀδμήτην (I 23, 266) – кобилу привів шестилітню неприборкану. Аналогічно (тільки з формантом -ος) утворюється похідний прикметник ἀννέωρος⁷ – дев'ятилітній. Дев'ятилітніми Гомер у своїх поемах називає бика – βοῶς ἐννεώροιο (O 10, 19), свиней – σιάλοισιν ἐννεώροισιν (O 10, 390), мазь – ἀλείφατος ἐννεώροιο (I 18, 351).

3) Num + Bas. S + form. ιος – ἐννεάβοιος < ἐννέα βόων (ἄξιος) (який коштує 9 биків). За цією моделлю утворилися також композиції: δωδεκάβοιος (який коштує 12 биків), ἑκατόμβοιος (який коштує 100 биків). Третьому переможцю змагань на патроклівських іграх призначили: μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην, / τὸν δ' δωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τῶν Ἀχαιοί (I 23, 703) – великий триніг, що ставиться на вогонь, який ахеїці оцінили в 12 биків.

4) Pars num + intf + Bas. S + form. ιος – εἰκοσάβοιος⁸ < εἴκοσι βόων (ἄξιος) (який коштує 20 биків). Лаерт за Евріклею: εἰκοσάβοια (τιμὴν) δ' ἔδωκεν (O 1, 431) – заплатив ціну – 20 биків.

Конструкція Num2 + S2 представлена одним різновидом:

Num2pl + S2pl + (A1s) (Π, υ) > Num + Bas. S + form. ιος – τεσσαράβοιος < τεσσάρων βόων (ἄξιος) (який коштує 4 бики). Переможений у патроклівських змаганнях мав отримати: ...γυναιῖκα [...] τεσσαράβοιον (I 23, 705) – жінку [...], яка коштує чотири бики.

Другим компонентом наведених похідних утворень переважно є іменники. Їх можна поділити на такі семантичні типи:

– іменники, які вказують на предмети: τριγλώχιν (ἢ γλωχίν – кінчик, вістря), τετράκυκλος (ὁ κύκλος – колесо), ἐπτάπυλος (ἢ πύλη – ворота);

– іменники, які позначають істоту та частини її тіла: ὀκτάκνημος (ἢ κνήμη – голіпка), τρίγληνος (ἢ γλήνη – зіниця, очне яблу-

⁷ Іменник ἡ ὄρα поглинув -α у числівнику ἐννέα.

⁸ εἰκοσι – епічна форма замість εἴκοσι.

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

κο), τεσσαράβοιος (ὁ βοῦς – бик, шкіра бика), ἑκατόγχειρος (ἡ χεῖρ – рука);

– іменники, які мають значення “вік”: πενταέτηρος (τὸ ἔτος – рік);

– іменники, які мають значення “розмір”: ἐννεάπηχυς (ὁ πῆχυς – лікоть), ἐννεόρρηγιος (ἡ ὄρρηγια – сажень), δωκαικεκοσίμετρος (τὸ μέτρον – міра);

– іменники, які позначають “абстрактне поняття”: τρίπτυχος (ἡ πτυχή – згин, складка), τρίστοιχος (ὁ στοῖχος – ряд), τετραθέλυμνος (τὸ θέλυμνον – основа, ряд).

У гомерівських поемах знаходимо композит, перший компонент якого виражений кількісним числівником, а другий – прикметником. Він утворюється за моделлю Num + A1s – εἰκοσινῆριτος – двадцять разів незліченний (вихідне словосполучення – εἴκοσι νῆριτος (Π, π). Утворений ад'єктив відносно до юкстапозитів. Не віддасть Ахілл тіло переможеного Гектора: οὐδ' εἴ κεν δεκάκις τε καὶ εἰκοσινῆριτ' ἄποινα / στήσωσ' ἐνθάδ' ἄγοντες... (I 22, 349) – хоч би навіть вдесятеро й у двадцять разів більший викуп виставили сюди ...

У сполучення з кількісним числівником може вступати також дієслово, утворюючи конструкцію Num + V. Отже, композит τετράορος (запряжений вчотирьох) виводиться зі словосполучення τέσσαρας ἀραρίσκειν (Π, κ) – скріпляти чотирьох та утворюється за моделлю Pars num + Pars bas. Vpraes + form. ος (зі зміною голосного основи дієслова -ά на -ο): τετράοροι ἵπποι (O 13, 81) – запряжені вчотирьох коні.

Прикметник ἐεἰκόσορος – з двадцяти гребцями (де ἐεἴκοσι – двадцять + ἐρέσσω – гребти) утворився за такою ж моделлю (зі зміною голосного ε на ο). Ад'єктиви вказаного типу належать до слів системи виміру. Так звані мезуративи⁹ зазвичай характеризуються точністю і однозначністю.

У гомерівському епосі знаходимо також похідні прикметники з першим компонентом – порядковим числівником πρώτος

⁹ Лексичні одиниці системи виміру, які вказують на площу, довжину, масу тощо [Кабальєро 1984, с. 51].

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

(перший). Моделі таких композитів утворюються на базі конструкції Num2 + S2:

Num2s + S2s (Π, у) – *τοῦ πρώτου γόνου* – першого народження > Bas. Num ord + S1s – *πρωτόγονος* – першонароджений. Дав Меріон обіцянку Аполлонові: *ἀρνῶν πρωτογόνου ῥέξειν ἐκατόμβην* (I 23, 873) – принести пишну гекатомбу з ягнят першонароджених. Так само утворюється похідний прикметник *πρωτόπλοος* – який вперше пливе. Просить Алкіной своїх громадян допомоги, щоб відправити Одиссея додому: *ἀλλ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσομεν εἰς ἄλα δῖαν / πρωτόπλοον* (O 8, 35) – давайте спустимо чорний корабель, який пливе вперше, у море священне.

Похідні прикметники такого типу позначають порядковість (першість). Відповідно другий компонент композитів виражений іменником, який позначає назву процесу: *ὁ γόνος* – народження, *ὁ πλόος* – плавання.

Другий компонент похідних ад'єктивів із числівником *πρῶτος* може бути виражений також дієприкметником. Конструкція Num1 + Part представлена у Гомера вихідним словосполученням Num1s + Part (Π, π), що переходить у структурну модель Bas. Num + Bas. Part. aor. pass + form. *ἤσ– πρωτοπαγής* (нещодавно збитий, новий) < *τὸ πρῶτον παγείς* (вперше збитий).

Розповідав син Лікаона Енею таке: *ἀλλὰ πον ἐν μεγάροισι Λυκάονος ἔνδεκα δίφροι / καλοὶ πρωτοπαγείς νεοτευχέες* (I 5, 194) – але в домі Лікаона одинадцять гарних колісниць, нових, нещодавно збитих.

До периферії поля нумеральності належать й інші види числівників, зокрема прислівникові. Композитні ад'єктиви, перший компонент яких виражений прислівниковим числівником, представлені значно меншою кількістю прикладів. З усіх прислівникових числівників у гомерівських композитів трапляється тільки *δῖς* – двічі та *τρίς* – тричі.

Конструкція Num + S3 представлена одним різновидом моделі, яка виникла зі словосполучення Num. adv + Praep (ἐν) + S3s (Π, π) > Pars num + Pars bas. S + form. *ς– δῖς ἐν τῷ ζυγῶ* – двічі в запряжці > *δίζυξ* (де формант -ς злився з кінцевим приго-

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

лосним основи -γ (іменника ζυγόν), утворивши закінчення -ξ) – *запряжений вдох*. Читаємо розповідь Пандара про оселю його батька: ... *παρὰ δέ σφιν ἐκάστω δίζυγες ἵπποι / ἑστᾶσι (I 5, 195)* – ...*біля кожного (з одинадцяти повозів) запряжені вдох стоять коні*.

Конструкція ж Num + V представлена в гомерівському епосі трьома моделями. Моделі композитів з однаковим за складом вихідним словосполученням Num. adv + Vinf [Π, π] різняться формантами та основами дієслів:

1) Num. adv + Bas. Vaor. act + form. ης – *δισθανής (двічі помираючий)* < *δῖς θανεῖν (двічі померти)*. Такими словами розпочала свою промову богиня Кіркея до Одиссея та його супутників, перед тим, як запросити їх до трапези: *σχέτλιοι, οἱ ζῶοντες ὑπήλθετε δῶμ' Ἀίδαο/ δισθανέες, ὅτε τ' ἄλλοι ἄπαξ θνήσκουσ' ἄνθρωποι (O 12, 22)* – *о, невтомні, які живими спустилися в оселю Аїда, двічі помираючі, хоча інші люди один раз вмирають*.

2) Pars num. adv + Bas. Vaor. pass + form. ος / ς: *δίπτυχος (удвоє складений)* < *δῖς πτυχθῆναι (бути удвічі складеним)*; а також *δίπλαξ* (формант -ς злився з кінцевим приголосним основи дієслова -κ в -ξ) – *удвічі складений, подвійний (< δῖς πλακῆναι)*; *τρίπλαξ* – *тричі складений (< τρις πλακῆναι)*. Принесла Іріда Єлені звістку і застала її вдома за такою роботою: *ἦ δ' μέγαν ἰστόν ὕφαινε / δίπλακα πορφυρέην (I 3, 126)* – *вона ткала великий подвійний пурпуровий плащ*.

3) Pars num. adv + Pars bas. Vaor. pass + form. ος / ς: > *τρίπολος (тричі зораний)* < *τρις πολευθῆναι (бути зораним тричі)*. За такою ж моделлю, лише з іншою часокількісною основою дієслова (Pars bas. Vpraes. pass), утворений композит *δικλῖς (двостулковий)* < *δῖς κλίνεσθαι (двічі закриватися)*: *θύραι δ' εὐεργέες εἰσὶ δικλίδες (O 17, 268)* – *добре укріплені двері є двостулкові*.

Проаналізувавши похідні ад'єктиви з першим числівниковим компонентом, простежуємо таку тенденцію: ознаку поодинокості, виражену числівником “один”, представляють лише композити, в яких першим компонентом є порядковий числівник. Ознаку “два”, – лише композити з першим компонентом, вираже-

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

ним прислівниковим числівником, а починаючи від “трьох” аж до “ста” – композити з кількісним (та лише в двох випадках з прислівниковим) числівником у першому компоненті. Разом усі композити з числівником у ролі першого компонента представлені 45 прикладами та 16 структурними моделями.

2. Нумеральність позначається також прикметниками числівникового походження, які належать (як і попередні лексеми) до злічених слів. Отже, наступною групою гомерівських ад'єктивних похідних є слова, ознака нумеральності яких виражена числівниковим прикметником. Перший компонент у них представлений прикметниками: *οἷος, μόνος* (один, єдиний) та *ὁμός* (один, однаковий), які містять ознаку сингулярності (інколи підкреслюючи однаковість певних якостей чи властивостей).

Конструкція A3 + S3 представлена у досліджуваних прикметників-бахуврихі моделлю (див. сх. А.1: 2)¹⁰ (зі злиттям голосних) з вихідним словосполученням Праер (*σύν*) + A3s + S3s (Π, у): *μῶνυξ* – *однокопитний* < *σὺν τῷ μόνῳ ὄνυξ* – з одним копитом. Таким закликком розбудив Пісістрата Телемах: “*ἔγρευο, Νεστορίδῃ Πεισίστρατε· μῶνυχος ἵππους / ζεῦξιόν ὑφ' ἄρματ' ἄγων, ὄφρα πρήσσωμεν ὄδοιο*” (О 15, 46) – *піднімайся, Пісістрате, сину Нестора, запрягай однокопитних коней до повозу, тому що треба нам готуватися в дорогу.*

У конструкції A4 + S4 виявлено дві моделі (див. сх. А.1: 1, 3) з вихідним словосполученням A4s + S4s + (Part) (Π, у): *οἰοχίτων* – *(одягнутий) в один хітон* < *τὸν οἷον χιτῶνα ἔχων* – який має одного хітона; *ὁμόφρων* – *єдиномислимий* < *τὴν ὁμὴν φρένα ἔχων* – який має єдину думку. Наведемо для прикладу слова Менелая: *παρά μ' ἦπαφε δαίμων / οἰοχίτων' ἵμεναι* (О 14, 489) – *вів в оману мене бог, щоб я пішов в одному хітоні.*

Так само утворюються композити *ὁμότιμος* (з однаковою повагою) та *ὁμόνυμος* (однойменний). У слові *ὁμόνυμος* відбувається злиття кінцевого -ο основи прикметника *ὁμός* + з початковим -ο іменника *ὄνομα* в -ω та зі зміною голосного -ο в -υ. У 17-й

¹⁰ Дужки вказують на номер моделі й на відповідну схему.

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

пісні “Іліади” читаємо слова Еанта: ... *Ἔκτορι δίῳ / ἴσον θυμὸν ἔχοντες ὁμώνυμοι* (I 17, 720) – з Гектором божественним ми є однойменними і духом рівними.

Однією моделлю (див. сх. А.1: 4) представлена в Гомера також конструкція A2 + S2: Праер (*ἔκ*) + A2s + S2s (Π, у) – *ἔκ τῆς ὀμῆς γαστρὸς* – з однієї утроби > *ὁμογάστριος* – единоутробний. Просить пощади в Ахілла син Пріама Лікаон: *μὴ με κτεῖν' ἔπει οὐχ ὁμογάστριος Ἔκτορός εἰμι, / ὅς τοι ἑταῖρον ἔπεφεν ἐνῆέα τε κρατερόν τε* (I 21, 95) – не вбивай мене, бо я не единоутробний [брат] Гектора, який вбив твого милого і могутнього друга.

Один похідний прикметник містить дієслово в ролі другого компонента, утворюючи конструкцію A1 + V: A1s + V 3 pers. s > Vas. A + Vas. Vpraes. med. (зі зміною кореневого -ε в -ο) + form. ος – *οἷος πέλεται* – який перебуває один / *οἰοπόλος* – пустельний, відлюдний.

Другий компонент досліджуваних похідних прикметників позначає конкретні поняття (назви предметів одягу, частин тіла), як наприклад: *οἰοχίτων* (ὁ χιτών – хітон), *μῶνυξ* (ὁ ὄνυξ – копито), *ὁμογάστριος* (ἡ γαστήρ – живіт); та абстрактні поняття: *ὀμόφρων* (ἡ φρήν – думка, дух), *ὁμώνυμος* (τὸ ὄνομα – ім'я), *ὀμότιμος* (ἡ τιμή – пошана).

Слід зауважити, що інколи точну кількість важко встановити, проте, якщо скажемо “половина” чи “середина”, то суттєво уточнимо. Таким чином, в епосі Гомера знаходимо похідні прикметники, в яких перший компонент вказує на серединну позицію або половину. Такі ад'єктиви позначають точну кількість. Їх перший компонент представлений прикметником *μέσος* “середній, серединний”.

До конструкції Aloc + A1 належить один похідний прикметник – *μεσαιπόλιος* – наполовину сивий, утворений на базі словосполучення Aloc + A1s + (Part) – *μέσαι πολίος ὄν* (будучи наполовину сивим) за моделлю Aloc + A.

Композит *μεσσοπαγής* (конструкції A3 + Part) виникає зі словосполучення Праер (*ἐν*) + A3s + Part. aor (Π, π) та утворюється

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

за моделлю Bas. A + Bas. Part. aor. pass + form. ης – ἐν μέσῳ παγείς / μεσσοπαγής – вбитий (до) середини.

Другим компонентом цих похідних є прикметник, який дає колористичну характеристику: *μεσαιπόλιος* (*πολιός* – сивий), або дієслово, яке вказує на результат дії: *μεσσοπαγής* (*πήγνυμι* – встромлювати, вбивати).

3. Одним із засобів вираження квантитативності, як показує дослідження, є використання прислівників як перших компонентів похідних прикметників. Серед ад'єктивних похідних епосу Гомера лексичні одиниці, які містять прислівники у ролі першого компонента, у певних випадках реалізують значення точної кількості. Першим компонентом аналізованих похідних такого типу є прислівники *ἀμφί* (з обох боків) та *ἡμί* (наполовину). Другий компонент номінативного чи предикативного характеру в структурі подібних прикметників позначає такі поняття, до яких можна застосувати кванторний показник. Отже, похідні ад'єктиви, в яких кількісний компонент поєднується з іменним компонентом, можна віднести до таких, які характеризують предмет, вказуючи при цьому на сукупність двох елементів.

Конструкція Adv + S1 представлена в гомерівському епосі трьома моделями похідних (див. сх. А.2: 1, 2, 4), які виникають зі словосполучення Adv + S1s (Π, π): *ἀμφίφαλος* – з двома гребенями < *ἀμφί φάλος* – з обох боків гребінь шолома (модель прикметника, як бачимо, повністю збігається з вихідним словосполученням). Подібно утворюються похідні *ἀμφήκης* (зі зміною -α в іменнику на -η) – гострий з обох боків (ἡ ἀκίς – вістря), *ἄμφωτος* – з двома вушками чи ручками (τό οὖς – вухо), *ἡμιτελής* – наполовину закінчений (ἡμί τέλος – кінець наполовину), і ад'єктиви з переносним значенням: *ἀμφικύπελλος* – подвійний кубок (τό κύπελλον – чаша, кубок), *ἀμφίγυος* – загострений з обох кінців (τό γυῖον – кінцівка), *ἀμφιγυήεις* – майстерний на обидві руки (τό γυῖον – рука).

Не взявши до серця благань Лікаона: ... Ἀχιλεὺς δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ὄξυν / τύψε κατὰ κληῖδα παρ' ἀνχένα, πᾶν δέ οἱ εἶσω / δὺ ξίφος ἀμφηκες... (I 21, 118) – Ахілл, витягнувши гострого

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

спуса, вдарив його біля шиї в ключицю – весь увійшов усередину гострій з двох боків спус.

Подібну семантику мають композити з другим дієслівним компонентом. Конструкція Adv + V представлена моделями (див. сх. А.3: 2, 3-а, 3-в, 3-г) (із вихідним словосполученням Adv + Vinf (Π, π): *ἀμφιθαλής* – квітучий з обох боків (який має батька і матір) < *ἀμφι* *θάλλειν* – цвісти докола, *ἀμφίθετος* – двосторонній (< *ἀμφι* *θέσθαι*), *ἀμφίδρυφος* – роздряпаний з обох сторін (< *ἀμφι* *δρυφθῆναι*), *ἀμφήριστος* – спірний з двох сторін (< *ἀμφι* *ἐρίζειν*). Наприклад, в “Іліаді”: *πέμπτον δ' ὑπελείπετ' ἄεθλον, / ἀμφίθετος φιάλη τὴν Νέστορι δῶκεν Ἀχιλλεύς* (I 23, 616) – п'ята нагорода залишилася, двостороння чаша, її Ахілл дав Несторові.

У поемах Гомера знаходимо один композит конструкції Adv + Part, утворений за моделлю Adv + Bas. Part. praes. pass + form. *α* – *ἀμφι* *ἐλισσομένη* (Π, π) > *ἀμφιέλισσα* – який поганяється (веслами) з обох сторін у значенні крутобокий. Розповідав Одисей Ареті й Алкіною, як він потрапив на острів Огігію: *...μοι νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῶ / Ζεὺς ἐλάσας ἐκέασσε [...] / αὐτὰρ ἐγὼ τρόπιον ἀγκὰς ἐλὼν νεὸς ἀμφιέλισσης / ἐννῆμαρ φερόμην...* (O 7, 249–254) – кинувши яскраву блискавку, Зевс розбив мені корабель [...] але я, вхопивши в обійми киль корабля крутобокого, так тримався протягом дев'яти днів.

Отже, найпродуктивніший серед досліджуваних такий тип похідних ад'єктивів, у яких числівники (з розряду кількісних) відіграють роль першого компонента. Центральне місце числівників у ЛСП визначеної кількості обумовлюється їх зіставленням з натуральним рядом чисел та їх використанням для вираження точних і неточних числових характеристик [Акуленко 1990, с. 47]. Найбільша кількість композитів (14) утворюється за структурними моделями Num + Bas. S + form та Bas. Num + S1s.

II. Розглянемо другу групу похідних прикметників епосу Гомера з квантитативною характеристикою перших компонентів, які позначають невизначену кількість. Активне функціонування лексичних одиниць для вираження невизначеної кількості, як

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

уважають дослідники, пояснюється потребою людини позначати в повсякденному житті, крім точної кількості, якісне виявлення певної ознаки [Перетятко 1972, с. 22]. На думку В. Акуленко, квантифікація тісно пов'язана з оцінкою (як кількісне вираження якісних ознак) [Акуленко 1990, с. 31]. Адже інколи неозначена кількість відіграє роль суб'єктивного відношення чи виражається як реакція суб'єкта, викликана певною мірою кількості. Такі прикметники, як зазначає Н. Клименко, “подають кількісну оцінку явища, дії, тобто виражають кількісний вимір ступеня виявлення чогось” [Клименко 1984, с. 191]. Таким чином, ад'єктиви подібного типу можна назвати кількісно-оцінними. Оскільки ж оцінка кількості, як і будь-яка інша, будується на зіставленні певних ознак із нормою, то запроваджуємо, вслід за Н. Клименко (1983) та Г. Приходько (2000), поняття норми та її виміру. Норму розуміємо як стандартний набір ознак об'єкта [Вольф 1985, с. 59]. Першим компонентом таких похідних переважно є лексеми, які виражають приблизну кількість, не уточнюючи її. На неозначену кількість можуть вказувати похідні ад'єктивні утворення з першим “кількісним” компонентом, вираженим прикметником, іменником чи префіксом із певною мірою вияву кількісної ознаки.

Слід зазначити, що слова, які лежать в основі першого компонента досліджуваних похідних утворень і початково позначають кількість, унаслідок сполучення з другим компонентом можуть частково або повністю втрачати своє самостійне значення. Тому їх можна поділити на такі види (спираючись на поділ композитів кількісної семантики О. Кіклевича [Кіклевич 1998, с. 131]): похідні, які зберігають кванторне значення; похідні, які його втрачають.

Одними з найпродуктивніших лексичних засобів вираження квантитативності є прикметники, які можуть позначати кількість самостійно чи в сполученні з іншими основами.

В ролі першого прикметникового компонента гомерівських ад'єктивних похідних, який виражає неозначену кількість, найчастіше виступає *πολύς*. Лексема *πολύς* (основа *πολύ-*) утворює

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

похідні, поєднуючись з іменниками, дієсловами. Особливо поширений серед них перший тип похідних прикметників.

Широку сполучуваність компонента *πολύς* можна пояснити існуванням значного ряду слів на позначення понять, точну кількість яких неможливо визначити. Це, наприклад, абстрактні поняття чи явища природи, які немає потреби чи неможливо порахувати, і які достатньо охарактеризувати загалом, щоб створити образ великої кількості.

Хоча лексема *πολύς* початково має власне кванторне значення, серед аналізованих похідних трапляються такі, в яких вказаний прикметник втрачає значення кількості. В цьому випадку лексема *πολύς* як перший компонент похідних найімовірніше вказує на міру вияву ознаки, часто підкреслюючи її надмірний ступінь. Тому досліджувані ад'єктивні похідні можна перекладати українською мовою, використовуючи прислівники “дуже”, “надзвичайно” та префікс “пре”. Ономазіологічна модель цих ад'єктивів – ознака + базис, одна з найбільш поширених моделей серед похідних прикметників гомерівського епосу. Розглянемо структурні моделі, за якими вони утворювалися.

Конструкція A2 + S2 представлена у досліджуваному матеріалі двома різновидами моделі (див. сх. А.1: 1, 3) похідних прикметників, що випливають зі словосполучення – A2pl + S2pl + (A1s) (Π, υ): *πολλῶν στῶνῶν (πλέος) > πολύστονος* – *сповнений численних ридань (стогонів), нещасний*. Композит *πολυπαίπαλος* (*дуже хитрий, спритний*), який виводиться зі словосполучення *πολλῶν παϊπάλων (πλέος)* (*повний дрібно меленого борошна*) розкриває переносне значення. Повернули ахеїці Хрісові доньку та принесли гекатомбу Аполлонові: *ὅς νῦν Ἀργείοισι πολύστονα κῆδε' ἔφῆκεν* (I 1, 445) – *який аргейцям наслав сповнені численних ридань турботи*. За цією моделлю утворені ще кілька похідних прикметників: *πολύαινος* (*преславний*), *πολύμυθος* (*багатослівний*), *πολύφλοισβος* (*багатошумний*), *πολύβουλος* (*сповнений розумних порад*), *πολυγηθής* (*радісний*), *πολύδακρυς / πολυδάκρυτος* (*багатослізний*), *πολυηχής* (*багатозвучний*), *πολυκηδής* (*сповнений турбот, засмучений*), *πολυμήχανος* (*який [вигадає]*

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

багато способів), *πολυπενθής* (багатостраждальний, сповнений горем), *πολύφημος* (наповнений багатьма голосами). У вихідному ж словосполученні похідних прикметників *πολύϊπλος* (багатий конями), *πολύκαρπος* (багатоплідний), *πολύκληρος* (багатий, який має великий паї), *πολυπίδαξ* (багатий джерелами), *πολύπυρος* (багатий пишицею), *πολυτρήρων* (багатий голубами), *πολύχαλκος* (багатий міддю), *πολύχρυσος* (багатий золотом), *πολυφάρμακος* (багатий ліками), *πολυδένδρεος* (з багатьма деревами), *πολύαρνος* (багатий вівцями), *πολυανθής* (весь у квітах), *πολυβούτης* (багатий биками), *πολύδαρος* (з багатим приданим), *πολυκτήμων*, *πολυπάμων* (багатий, який має велике майно), *πολύμηλος* (багатий вівцями, отарами), *πολυστάφυλος* (багатий виноградом), *πολύφορβος* (багатий їжею) домислюється інший прикметник – *πλούσιος*.

У розмові з Ахіллом Патрокл згадує турботу про славних воїнів, які зазнали поранень на полі бою: *τοὺς μὲν τ' ἱητροὶ πολυφάρμακοι ἀμφιπέπονται* (I 16, 28) – про них турбуються лікарі, які мають велику кількість ліків.

Спостерігаючи за семантикою композитів із першим прикметниковим компонентом *πολύς*, можемо стверджувати, що похідні прикметники, другий компонент яких позначає конкретне поняття (*ὁ ἵππος* – кінь, *ὁ καρπός* – плід, *τὸ δένδρον* – дерево, *ἡ σταφυλή* – виноград, *τὸ ἄνθος* – квітка), належать до типу бахуврихі (конструкції A3 + S3).

Конструкція A3 + S3 містить дві моделі (див. сх. А.1: 1, 3) композитів-бахуврихі (з вихідним словосполученням Pгаер (*σύν*) + A3pl + S3pl (Π, у): *πολυδέσμος* < *σύν τοῖς πολλοῖς δεσμοῖς* – з багатьма зв'язками, а також композити *πολυδειράς* (багатoverшинний), *πολυκλήϊς* (багатовесельний), *πολύπτυχος* (з багатьма складками, уцелинами), *πολύζυγος* (з багатьма лавками для гребців), *πολύκνημος* (з багатьма уцелинами), *πολυωπός* (з багатьма петлями). Нехай Одиссей, вирішили боги, пливе додому: *ἐπὶ σχεδῆς πολυδέσμου* (O 5, 33) – на плоті з багатьма зв'язками.

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

Конструкція A4 + S4 представлена двома різновидами моделей (див. сх. А.1: 1, 3) складних прикметників, які утворюються зі словосполучення A4s + S4s + (Part) (Π, υ): *πολύφρων* (дуже розумний) < *πολὸν φρένα ἔχων* (який має багато розуму); *πολυθαρσής* (дуже відважний), *πολυδίλιος* (дуже спраглий), *πολυβενθής* (дуже глибокий), *πολύμητις* (премудрий, дотепний). На раді богів, де вирішувалась доля Одиссея, Афіна звернулася до Зевса: *ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη' ὕπατε κρείόντων, / εἰ μὲν δὴ νῦν τοῦτο φίλον μακάρεσσι θεοῖσι, / νοστήσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὄνδε δόμονδε* (О 1, 83) – о, батьку наш, Кроніде, найвищий володарю, якщо тепер це мило блаженним богам, щоб дуже розумний Одиссей повернувся до свого дому.

Другий компонент вказаних композитів можна віднести до іменників, які позначають абстрактні поняття: *ὁ αἶνος* – мова, похвальне слово, *τὸ δῶρον* – дар, *ὁ στόνος* – ридання, стогін, *ἡ βουλή* – порада, *ἡ φρήν* – розум, *ἡ μῆτις* – розум, мудрість; тварини: *ἡ ἀρήν* – вівця, *ὁ βοῦς* – бик, *ὁ ἵππος* – кінь, *τὸ μῆλον* – вівця; птахи: *ὁ τρήρων* – голуб; рослини: *τὸ ἄνθος* – квітка, *τὸ δένδρον* – дерево, *ὁ καρπός* – плід, *ὁ πῦρός* – пшениця, *ἡ στάφυλή* – виноград; предмети / речовини: *τὸ φάρμακον* – ліки, *ὁ κλῆρος*, *τὸ πᾶμα*, *τὸ κτήμα* – майно (слід відзначити останні три іменники, які, унаслідок сполучення з першим компонентом *πολύς* утворюють композити, що характеризуються синонімічним значенням – *πολύκληρος*, *πολυπάμων*, *πολυκτήμων*); метали: *ὁ χαλκός* – мідь, *ὁ χρῦσός* – золото; водні ресурси: *ἡ πίδαξ* – джерело та ін.

У поемах Гомера лише в одному композиті прикметник *πολύς* вступає у сполучення з дієсловом. Отже, конструкція A4 + V представлена моделлю A + (S) + Vinf (Π, κ) > Vas. A + Pars bas. Vpraes + form. *τειρα: τὸν πολὺν (ἀριθμὸν) βόσκειν* – годувати велику кількість > *πολυβότεира* (яка годує багатьох). “Хто ж він?” – спитав Пріам у Єлени: *τεύχεα μὲν οἱ κεῖται ἐπὶ χθονὶ πολυβότείρη* (І 3, 195) – зброя якого лежить на годуючій багатьох землі.

На визначену, а також не визначену точно кількість (залежно від семантики другого компонента) можуть вказувати похідні

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

прикметники з першим прислівниковим компонентом *πολυ-*. Він може поєднуватися з дієсловами, позначаючи велику кількість чогось зібраного внаслідок певної дії або дію, яка повторюється багато разів, та прикметниками, виражаючи підсилення ознаки.

Конструкція Adv + V містить моделі (див. сх. А.3: 1а, 1б, 1в, 3г) складних прикметників, які виникають зі словосполучення Adv + Vinf (Π, π): *πολυάρητος* – дуже молений (бажаний) < *πολὸν ἀράεσθαι* – дуже молити (бажати); *πολυαίξ* – дуже втомливий, важкий (з переносним значенням) < *πολὸν αἰΐζει* – дуже приголомшити; *πολυήρατος* (дуже бажаний, улюблений), *πολύλλιστος* (якого дуже благають), *πολυσπερής* (у великій кількості розсіяний); *πολύτλητος* – який багато терпів (< *πολὸν τλήναι*); *πολύκλυτος* (багатошумний), *πολύτροπος* (який багато мандрував); *πολύτρητος* (багато разів просвердлений) (< *πολὸν τρηθῆναι*); *πολυηερής* (у великій кількості зібраний), *πολύκλητος* (запрошений у великій кількості), *πολύκιητος* (зроблений з великим зусиллям).

Доплив до гирла ріки хвилями гнаний Одисей і почав у душі молитися: *κλυθι' ἀναξ, ὅτις ἐσσί πολύλλιστον δέ σ' ἰκάνω / φεύγων ἐκ πόντοιο Ποσειδάωνος ἐνιπᾶς* (О 5, 445–446) – вислухай, володарю, хто б ти не був: до тебе, якого дуже благають, з молитвами звертаюся, втікаючи з моря від погроз Посейдона.

Похідні ад'єктиви, що складаються з прислівника *πολύ* і прикметника, виникають з конструкції Adv + A1. Це моделі (з вихідним словосполученням Adv + A1s (Π, π): 1) Adv + A1s – *πολύ πικρός / πολύπικρος* – дуже гіркий. За цією ж моделлю утворені композити *πολυδαίδαλος* (майстерно зроблений), *πολύκεστος* (багато / строкато вишитий), *πολύϊδρις* (який багато знає), *πολύπλαγκτος* (який багато блукає). Ад'єктиви цієї структурної моделі вважаємо юкстапозитами. Так автор описує ремінь, за який вхопивши, Менелай поволік Александра: *ἄγχε δέ μιν πολύκεστος ἱμάς ἀπαλήν ὑπὸ δειρήν* – ніжну шию стискав багато вишитий ремінь (I 3; 371).

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

2) Adv + Pars bas. A + form. ης – *πολὸν κάγκανος / πολυκαγκής* – *дуже сухий*.

Меншою кількістю прикладів (16) представлені композити, які виникли з атрибутивного словосполучення, першим компонентом яких є лексема *πᾶς, πᾶσα, πᾶν*, що перекладається “весь, всякий”. Сполучаючись з основами різної семантики, цей прикметник найчастіше позначає міру виявлення ознаки або дає характеристику інтенсивності дії. Композити з цим прикметником¹¹ знову ж таки можна поділити на дві групи.

До першої групи належать прикметники, які містять ознаку квантитативності. В таких композитах прикметник *πᾶς, πᾶσα, πᾶν* містить характеристику, яка стосується не лише певної частини чогось, а всієї кількості згаданих об'єктів (стає узагальненим виразником певного поняття).

Конструкція A1 + S2 представлена моделлю (див. сх. A.1: 2) (< A1s + Праер (έκ) + S2s (Π, κ): *πανάργυρος* < *πᾶς ἐκ τοῦ ἀργύρου* (весь зі срібла); *πάρχαλκος* (весь мідний). У цьому випадку *πᾶν* має значення “весь”, позначаючи міру наповнення ознакою певного об'єкта (тобто вказує на повний об'єм, до якого належить ця ознака). Розповідає Одиссей про подарунки Марона (жерця Аполлона): *χρυσὸν μὲν οἱ δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα, / δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον* (O 9, 202–203) – подарував мені сім талантів добре зробленого золота, подарував і чашу всю зі срібла.

У конструкції A4 + S4 (з вихідним словосполученням A4s + S4s + (Part) (Π, υ) виявлено дві моделі (див. сх. A.1: 5, 2): *πανημέριος* (який триває цілий день) < *πᾶσαν ἡμέραν* (ханδάνων) (який витримує цілий день); *παννύχιος* (який триває усю ніч). У вихідному словосполученні композита *πάνορμος* (достатньо зручний для причалювання) міститься інший дієприкметник (*πᾶσαν ὄρμον ἔχων*), у словосполученні ж композита *πανομφαῖος* (який посилає всі знамення, всевіщий) – дієприкметник *πέμπων*.

У відповідь на благання Агамемнона Зевс, на знак прихильності, послав орла, який: *πᾶρ δὲ Διὸς βωμῷ περικαλλέα κάββαλε*

¹¹ Детальніший аналіз композитів із *πᾶν*- див.: Hawtrey 1983; Hoenigswald 1940.

Х. Куйбіда, Ад'сктиви в гомерівському епосі

νεβρόν, / ἔνθα πανομοφάϊω Ζηνὶ ἐζέσκειν Ἀχαιοὶ (I 8, 250) – скинув прекрасне оленя біля вівтаря Зевса, де всевіщому Зевсові приносили жертви ахейці.

Конструкція A1 + S1 представлена у Гомера лише однією моделлю (див. сх. А.1: 5). Зі словосполучення A1s + S1s (Π, у) виникає складний прикметник *πανδήμιος* (всенародний) < *ὁ πᾶς δῆμος* (весь народ). Отже, лексема *πᾶς* характеризує повну кількість множинного поняття “*ὁ δῆμος*” – народ. Такою розповіддю починається 18 книга “Одіссеї”: *Ἦλθε δ' ἐπὶ πτωχὸς πανδήμιος, ὃς κατὰ ἄστρ' / πτωχεύεσκε Ἰθάκης (O 18, 1) – увійшов усім відомий волоцюга, який містом просив милостиню в Итаці...*

Похідний же прикметник *πανόψιος* (видимий усіма) виникає за аналогічною моделлю, що і попередній композит, хоча належить до конструкції A2 + S4 з іншим вихідним словосполученням (Praep (ές) + S4s + A2pl (Π, κ): *ἐς ὅσιν πάντων* – на очах у всіх. У самому ж композиті відбувається конверсія його компонентів. Гомер розповідає про сварку богів, яку розпочав Арес, промовивши до богині Афіни: *ἦ οὐ μέμνη ὅτε Τυδείδην Διομήδε' ἀνήκας / οὐτάμεναι, αὐτῇ δὲ πανόψιον ἔγχος ἐλοῦσα ἰθὺς ἐμεῦ ὄσας... (I 21, 397) – чи ти не пам'ятаєш, що послала Діомеда, сина Тідея, мене поранити, сама ж у всіх на очах взяла спус, проти мене направивши...*

Серед похідних такого типу знаходимо слова, в яких префікс (зокрема *ἀ-privativum*) стоїть між двома твірними основами, це моделі: Pars bas. A + Praef + Pars bas. S + form. *ιος* – *παναώριος* (зовсім малолітній, недовговічний), Pars bas. A + Praef + S1s – *πανάποτμος* (у всьому нещасний). Розмовляючи з Ахіллом, скаржився батько Пріам: *αὐτὰρ ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἱᾶς ἀρίστους / Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, τῶν δ' οὐ τινά φημι λελεῖφθαι (I 24, 493) – а я у всьому нещасний, бо породив найкращих синів у Трої просторій, з яких жодного, кажу, не залишилося.*

Другі компоненти таких композитів позначають: а) істоту: *πανδήμιος* (*ὁ δῆμος* – народ); б) метал: *πανάργυρος* (*ὁ ἄργυρος* – срібло), *πάγαλλκος* (*ὁ χαλκός* – мідь), *παγχρύσεος* (*ὁ χρυσός* –

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

золото); в) абстрактне поняття: *παναώριος* (ή ώρα – час, пора), *πανημέριος* (ή ημέρα – день), *παννύχιος* (ή νύξ – ніч)¹², *πανομφαῖος* (ή ὄμφη – голос), *πανόψιος* (ή ὄψις – зір), *πανάλοτμος* (ὁ λότμος – доля).

Другим компонентом ад'єктивних композитів із прикметником *πᾶς*, *πᾶσα*, *πᾶν* можуть бути також дієприкметник, прикметник або порядковий числівник. Розглянемо ці прикметники.

Конструкція A4 + Part виявляється у такій моделі складних прикметників – A4pl + Part (Π, κ) > Pars bas. A + Pars bas. Part. praes + form. *τωρ / ος*: *πάντας δαμάζων* (який приборкує всіх) > *πανδαμάτωρ*; *πάντα ἄρῶν* (який ловить все) > *πάναγρος*. Цим композитом Гомер характеризує риболовецькі сітки: *λίνου πανάγρου* (I 5, 487). Порозходились ахейці, щоб відпочити після закінчення ігор, лише Ахілл: *κλαῖε φίλου ἐτάρου μεμνημένος, οὐδέ μιν ὕπνος / ἴρει πανδαμάτωρ, ἀλλ' ἐστρέφετ' ἔνθα καὶ ἔνθα* (I 24, 5) – *ридає, згадуючи любого товариша, і не здолав його сон, що всіх приборкує*.

Конструкція A1 + A1 представлена у гомерівському епосі лише однією моделлю: A1s + A1s (Π, υ) > Pars bas. A (з асиміляцією ν до μ) + A1s – *πᾶς + μέλας* – чорний / *παμμέλας* – цілком (весь) чорний. За цією ж моделлю утворені похідні прикметники *παμποίκιλος* (надзвичайно строкатий, багатокольорний), *παναίολος* (який переливається різними кольорами), *παυχρῦσεος* (весь золотий), *παυχάλκεος* (весь мідний), *παναφήλιξ* (зовсім залишений без однолітків), *πανάπαλος* (зовсім юний, ніжний), *πανύστατος*¹³ (останній зі всіх, крайній), *πανυπέρτατος* (найвищий, найдавший). В останніх двох композитів другий компонент уживається у формі найвищого ступеня.

Композити вказаного типу в ролі другого компонента містять прикметники зі значенням “колір”: *μέλας* – чорний, *ποικίλος* – строкатий, різнокольоровий, *αἰόλος* – строкатий;

¹² Другий компонент указаних похідних прикметників містить значення темпоральності.

¹³ Перший компонент *παν-* у похідних такого типу Π. Шантрєн трактує як префікс-суперлятив [Chantraine 1974, vol. III, p. 859].

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

“метал”: *χρύσεος* – золотий, *χάλκεος* – мідний; “тактильне відчуття”: *ἀπαλός* – ніжний, “просторова ознака”: *ὑπέρτατος* – верхньої, крайньої, *ὑστατος* – останньої, крайньої.

Зібрались ахейці навколо пораненого Менелая, а Махаон найперше: *λῦσε δέ οἱ ζωστήρα παναίολον ἠδ' ὑπένερθε / ζῶμά τε καὶ μίτρην* (I 4, 215) – розв'язав йому багатоколірний пояс, під ним фартух і пов'язку.

У конструкції A2 + Num1 виявлено одну модель композита з порядковим числівником у ролі другого компонента: Num. ord 1s + A2pl (Π, κ) > Pars bas. A + Num. ord 1s – *πρῶτος πάντων* (перший з усіх) > *πᾶμπρωτος* (найперший). У моделі похідного прикметника, порівняно зі словосполученням, відбулась перестановка його членів. Наведемо такий приклад: *ὁ γέρων πᾶμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν Νέστορ* (I 7, 324) – найперший думку гадати почав старець Нестор.

Виявлено один приклад сполучення прикметника *πᾶς* із дієсловом (конструкція A1 + V): *πάναιθος* – весь сяючий, виблискуючий (*αἶθω* – виблискувати) – модель Pars bas. A + Bas. Vpraes. act + form. ος. Композит виводимо зі словосполучення A + Vinf (Π, π) – *πᾶς αἶθει* – весь виблискує.

До похідних прикметникових утворень гомерівського епосу належать композити, перший компонент яких виражений лексемами *ἄκριτος*, *δασύς*, *βαθύς*, *πηγός*. Вони лише в деяких випадках виражають необмежену кількість та співвідносяться при цьому з прикметником *πολύς*. Прикметник *ἄκριτος*, згідно з даними словників [Вейсман 1991; Дворецкий 1958; Scott, Liddell-Robert 2001], має кілька значень, серед яких – “незлічений”. У сполученні з іменником конкретної семантики *τὸ φύλλον* (листок) *ἄκριτος* утворює композит *ἄκριτόφυλλος* зі значенням “густолистяний”, тобто “той, що має багато листя”, та вказує на велику, але точно не визначену кількість листя. Лісистою Гомер називає гору Фтірон: *Φθιρῶν τ' ὄρος ἄκριτόφυλλον* (I 2, 868) – Фтірон – гора щільно вкрита листям.

Необмежена кількість виражається синонімічними прикметниками *δασύς* та *πηγός* (густий), які в сполученні з незліченим

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

іменником *ὁ μαλλός* (*руно*) утворюють композити (епітети тварин) зі значенням “густорунний” – *δασύμαλλος*, *πηγεσίμαλλος*. Ці композити є прикладом позначення великої, точно не вказаної кількості, оскільки іменник у ролі другого компонента є збірним незліченим поняттям. Такі іменники позначають однорідну за складом речовину, яку порахувати неможливо [Пономарів 2000, с. 147].

Композити *ἀκριτόφυλλος*, *δασύμαλλος* та *πηγεσίμαλλος* конструкції A3 + S3 утворюються за моделями композитів-бахуврихі (див. сх. А.1: 3, 6). Ось як Гомер характеризує баранів: *ἄρσενες οἴες ἦσαν εὐτρέφεις δασύμαλλοι* (О 9, 425) – *міцні барани були, добре вгодовані, густорунні*. Або: *ἀρνεῖῳ μιν ἔγωγε εἶσκω πηγεσιμάλλῳ* (І 3, 197) – *на барана густорунного схожий*.

Знаходимо також два композити, в яких ознака, виражена першим компонентом, набуває переносного значення. Прикладом такого явища є лексема *βαθύς*, яка початково має значення “глибокий”. Проте у сполученні з іменниками *τὸ λήϊον* – *посів* та *ὁ λειμῶν* – *луг* отримуємо композити: *βαθυλήϊος*, одним зі значень якого є – “який має багаті жнива” та *βαθύλειμος* – “який має глибокі луги”. Це знову ж таки підкреслює ознаку великої кількості, яка точно не вказана. Обидва складні прикметники (конструкції A4 + S4), утворюються за однією моделлю (див. сх. А.1: 3), виходячи зі словосполучення A4pl + S4pl + (Part) (Π, у): наприклад, *τοὺς βαθεῖς λειμῶνας (ἔχων)*.

Серед міст, які Агамемнон готовий віддати Ахіллові як придане за одну зі своїх доньок, є: *Ἄνθεια βαθύλειμος* (І 9, 151) – *Антея, багата лугами*.

Загалом слід зауважити, що перший компонент прикметникових композитів зі значенням “густий”, як зазначає Н. Клименко [Клименко 1984, с. 213; Клименко 1983, с. 41], доповнює вимір великої кількості ознакою близького розташування однорідних предметів один біля одного, виражаючи при цьому концентрацію вмісту або силу вияву ознаки.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

Ознака невизначеної кількості може бути виражена також префіксами (прийменникового чи прислівникового походження) в ролі першого компонента похідних прикметників: *περί* та *ὑπέρ*. Ад'єктиви, які зберігають кванторну ознаку, вказують на певну норму чогось. Проте більша частина префіксальних похідних не містить прямої кванторної ознаки, а виражає оцінку, яка в деяких випадках наближається до кількісної. Отже, похідні прикметники конструкції Praef + S1 утворюються за двома моделями (див. сх. А.4) (з вихідним словосполученням Praef + S1s (Π, π): *περίδρομος* (обхідний, зі всіх сторін відкритий), *ὑπέρθυμος* (дуже мужній), *ὑπέρβιος* (нахабний), *περιπληθής* (густо заселений), *περγλαγής* (повний молока), *περιδέξιος* (вправний на обидві руки), *ὑπερμενής / ὑπερμενέων* (могутній, пресильний), *ὑπέροπλος* (озброєний з ніг до голови), *ὑπερκύδας* (дуже славний), *ὑπερηνορέων* (зарозумілий), *περικαλλής* (прекрасний), *περιμήκης* (дуже довгий), *περίφρων* (надзвичайно розумний), *περιπευκής* (дуже гіркий, дуже гострий), *περίκηλος* (сухий навколо), *περίμετρος* (дуже великий). Як бачимо, майже всі перелічені похідні розвивають переносне значення.

Волав Гектор до троянців: *Τρῶες ὑπέρθυμοι τηλεκλειτοί τ' ἐπίκουροι* (I 6, III) – надзвичайно мужні троянці, славні союзники. Одиссеїв двір, як розповідає нам Гомер: *καλή τε μεγάλη τε, περίδρομος* (O 14, 7) – *і гарний, і великий, зі всіх сторін відкритий*.

Роль другого компонента цих похідних відіграють іменники, які позначають предмети / речовини: *τὸ κῆλον* – деревце стріли, *ἡ πεύκη* – соснова дощечка, *τὸ ὄπλον* – зброя; *τὸ γάλας* – молоко; абстрактні поняття: *ἡ ἠνорείη* – мужність, *τὸ κάλλος* – краса, *ἡ φρήν* – душа, розум, *ὁ βίος* – життя, *ὁ θυμός* – мужність, *τὸ κύδος* – слава, *τὸ μένος* – сила, *τὸ πλῆθος* – велика кількість; члени тіла: *ἡ δεξιὰ* – права рука; величини: *τὸ μέτρον* – мірило, міра, *τὸ μῆκος* – довжина, розмір, *τὸ μέγεθος* – величина, розмір.

Наступний структурний тип ад'єктивних похідних містить дієслово в ролі другого компонента (конструкція Praef + V). Такі

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

похідні¹⁴ означають “не мати в достатній кількості” і позначають дію, результат якої очевидний, або вказують на надмірну дію. Вони утворилися з вихідного словосполучення Praef + Vinf (Π, π) за моделлю Praef + Bas. Vpraes. act + form. ζ (ης / ος): *ὕπερᾶής* (який надмірно чи сильно дує) < *ὕπερ ἄήναι*; *ὕπεροχος* (який перевершує інших), *ὕπερδεής* (вкрай недостатній), *περίσκεπτος* (звідусіль видний, відкритий). Знаходимо в “Іліаді” порівняльну характеристику Гектора: *ἐν δ' ἔπεσ' ὕσμίνῃ ὑπεραείϊσος ἀέλλη, / ἧ τε καθαλλομένη ἰοειδέα πόντον ὀρίνει* (I 11, 297) – піднявся у бій на вихор подібний, що зірвався, сильно дує і розбухує темно-синє море.

Похідні прикметники з другим ад'єктивним компонентом представляють конструкцію Praef + A1. Такі прикметники утворені за моделлю Praef + A1s (зі словосполучення Praef + A1s (Π, π): *περιξεστός* – достатньо гладкий, обтесаний (*περί* + *ξεστός* – гладкий, обтесаний), *περικλυτός* – всім відомий, преславний (*περί* + *κλυτός* – слашний), *περίρρυτος* (з подвоєнням -ρ) – оточений звідусіль водою (*περί* + *ρύτος* – який тече). Гладкою та обтесаною автор “Одіссеї” називає скелю, повз яку мав проплисти Одисей: *πέτρῃ γὰρ λίς ἐστι, περιζέστη* ... (O 12, 79) – скеля ж є гладка, обтесана.

У розглянутих похідних із *περι-* та *ὕπερ-* зі значенням “дуже” вбачаємо явище дериваційної синонімії – синонімічні відношення лише між словотворчими афіксами, що сполучаються з різними твірними основами [Алефіренко 1980]. Загалом кількість похідних ад'єктивів із першим компонентом *περι-* та *ὕπερ-* в епосі Гомера становить 27.

¹⁴ Дослідження префіксації дієслів див. також: [Балли 1955; Лахно 2006; Сенів 2005 та ін.], впливу дієслівної префіксації на зміну значення похідної лексеми в мові Гомера див.: Славянская 1972.

2.2. Ад'єктиви з першим оцінним компонентом

Оцінну категорію можна вважати універсальною і розглядати її залежно від змісту, який вона реалізує, та від засобів вираження. Оцінка може бути наявна в кожній із розглянутих у дослідженні категорій (кількості, простору), адже всі вони є відносними й у зв'язку з контекстом набувають позитивної або негативної семантики [Островська 1996, с. 90]. З точки зору когнітивної психології, більша частина того, що роблять люди, чимось мотивована. Адже люди рідко чинять випадково, без певних намірів або очікуваних результатів. Тому в основі їхньої поведінки має бути певна структура цілей, зацікавлень чи переконань. Елементи такої структури власне і є джерелом оцінки (у вигляді (не)бажаності, (не)схвалення чи (не)привабливості) [Орто-ни, Клоур, Коллинз 1995, с. 353]. Відповідно до того, що опиняється в її центрі, такого змістового характеру і набуває оцінка.

Категорія оцінності – це мовний аспект аксіологічної категорії оцінки, яка є відображенням результату пізнання людиною цінності явищ навколишнього світу, тобто це вираження в словесній формі з допомогою різнорівневих мовних засобів ставлення мовця (схвалення / несхвалення) до предметів та явищ навколишньої дійсності [Вольф 1978, с. 5].

Структура оцінки (яку запропонував О. Івін [Ивин 1970, с. 21]) складається з таких чотирьох компонентів, як: суб'єкт, предмет, характер, основа.

Суб'єктом є та особа, яка висловлює своє ставлення чи оцінює певний предмет. Індивід, підсвідомо оцінюючи життєві реалії, враховує власний, здобутий протягом життя, досвід та спирається на певну систему цінностей. Існують цінності універсальні, тобто загальнолюдські, притаманні окремим спільнотам, та індивідуальні. Особисті цінності є індивідуальним відображенням універсальних цінностей [Приходько 2001, с. 11]. Отже, суб'єкт, відповідно до обраного для себе поняття про цінність, дає об'єктові оцінку, яку можна назвати суб'єктивною. Оцінка залежить і від об'єкта оцінювання, який називається предметом оцінки, та від характерних для нього властивостей. Тому під час

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

оцінювання слід враховувати два фактори: суб'єктивний – коли суб'єкт висловлює своє ставлення до об'єкта (яке часто базується на відчуттях: “позитивне / негативне” або “подобається / не подобається”), та об'єктивний (який спирається на якість предмета і на стереотипи уявлення про об'єкт і шкалу оцінок, на якій розташовані властиві об'єктові ознаки [Приходько 2000, с. 97]). Відповідно в оцінному об'єкті поєднуються суб'єктивні (відношення суб'єкта до об'єкта) та об'єктивні (властивості об'єкта) ознаки [Вольф 1985, с. 23]. Характер оцінки полягає у її поділі на абсолютну (“добрий”, “поганий”) та порівняльну (відносну), яка виражається ступенями порівняння (“гірше”, “краще”) [Вольф 1978, с. 41]. Ще одним компонентом оцінки є її основа (тобто, з якої точки зору характеризувано предмет). Враховується певна позиція чи переконання суб'єкта, на основі яких він здійснює оцінювання, які, власне, і схиляють до схвалення / несхвалення об'єкта (певною мірою “argumentum ad rem” [Гак 1996, с. 26]).

Залежно від аспекту вираження, оцінку поділяємо на експліцитну та імпліцитну. Експліцитна оцінка – це така оцінка, яка виражена і розуміється прямо та безпосередньо (наприклад, лиходійний – *κακοεργός*). Імпліцитна, побічна, прихована оцінка не впливає безпосередньо із семантики (кола значень) вживаної лінгвістичної одиниці. Імпліцитні засоби оцінки лише загострюють увагу читача на певному денотаті, асоціативно пов'язаному з іншим денотатом, що має прямий стосунок до ціннісних суджень або є їхнім членом [Островська 1996, с. 92]. Основними імпліцитними елементами є шкала оцінок, структура якої містить об'єктивну та суб'єктивну сторони, а також зони позитивного, негативного та нейтрального; оцінний стереотип – об'єкт, який має стандартний набір ознак (співвідноситься з нормою); аспект оцінки – ті ознаки предмета, які оцінюються; аксіологічний предикат, який вводить у висловлювання експліцитну суб'єктивність, вказуючи на наявність оцінного суб'єкта і представляючи оцінку як таку, що стосується його концептуального світу [Вольф 1985, с. 47–97].

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

Стабільна картина світу, яка насамперед увібрала в себе досвідно-практичні, життєві та культурні стереотипи, наскрізь пронизана емоціями¹⁵ [Терехова 2000, с. 73]. Тому оцінку поділяємо ще на емоційну, тобто таку, яка насамперед спирається на емоції, викликані реакцією на об'єкт. А також – на раціональну, яка не сприймається безпосередньо органами чуття, а ґрунтується на певних знаннях, порівняннях та висновках. Проте емоції неможливі без попереднього аналізу об'єкта оцінювання. Спираючись на твердження О. Вольф (1985) та дослідження цього питання В. Телією (1996), вважаємо, що чисто емоційної оцінки не буває, вона завжди передбачає раціональний аспект. При цьому відрізняють лише способи вираження оцінки, залежно від того, що найперше лягло в основу судження про цінність об'єкта: емоційне чи раціональне. А. Ортоні висловлює подібну думку: емоції впливають з когнітивних інтерпретацій дійсності [Ортоні, Клоур, Коллінз 1995, с. 318]. О. Шрамм відносить “оцінні” прикметники до одного з видів підкласу власне раціональних прикметників (класу якісних прикметників), стверджуючи, що в будь-якому разі оцінка передбачає попереднє ознайомлення з предметом та виникає на основі пізнаних властивостей предмета [Шрамм 1976, с. 45]. Схоже формулювання знаходимо у праці А. Грищенка [Грищенко 1986, с. 42]: “Оцінний підхід до предметів і явищ накладається на пізнання їх реальних властивостей, відношень та функцій”.

Як наслідок наведених положень сформулюємо загальне визначення оцінки, взявши за основу визначення О. Куніна, яке, на нашу думку, найточніше відображає сутність поняття: “Оцінка – об'єктивно-суб'єктивне або суб'єктивно-об'єктивне ставлення людини до об'єкта, виражене мовними засобами експліцитно або імпліцитно” [Кунин 1980, с. 169].

¹⁵ А. Вежбицька, зокрема, зазначає, що емоції не можуть бути ідентифікованими без слів, а слова належать одній конкретній культурі і приносять зі собою специфічну точку зору [Вежбицкая 1999, с. 523].

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

Н. Вишивана узагальнила види оцінок залежно від критерію в основі: 1) позитивну, негативну, нейтральну; 2) загальну, приватну; 3) об'єктивну, суб'єктивну; 4) емоційну, раціональну, емоційно-раціональну [Вишивана 1999, с. 5].

У досліджуваних поемах Гомера ад'єктивні похідні з першим оцінним компонентом представлені великою кількістю прикладів – 241 лексичною одиницею. Створені сполученням переважно двох компонентів, вони з більшою виразністю, емоційністю та різноманітністю передають значення оцінки, ніж прості прикметники. Другий компонент переносно окреслює сферу референції похідного прикметника, а перший вказує на характеристику об'єкта номінації в її межах [Васильєва 2006, с. 8]. Унаслідок сполучення першого “оцінного” компонента з другим, який вказує на критерій оцінювання, похідні прикметники як ціліснооформлені одиниці виконують загальну номінативну функцію – оцінної характеристики.

У ролі першого компонента досліджувані гомерівські ад'єктиви містять лексеми, які позначають оцінну характеристику та виражені прикметником, іменником, дієсловом, займенником, прислівником, а також префіксом. Проаналізуємо спершу ад'єктивні похідні з першим компонентом, вираженим прикметником.

I. “Оцінні” прикметники за аксіологічним значенням поділяються на такі типи: загальнооцінні (які реалізують своє значення прикметниками “добрий / поганий” і стилістично забарвленими синонімами) та частково-оцінні (які дають оцінку лише одному з аспектів об'єкта з певної точки зору) [Арутюнова 1988, с. 75].

Розглянемо також детальніші варіанти класифікацій прикметників оцінки. О. Шрамм поділяє ці прикметники на два види: 1) в яких вираження емоційного ставлення не супроводжує оцінне значення; 2) в яких вираження емоційного ставлення супроводжує оцінне значення (згідно з різними лінгвістичними термінами – емоційна оцінка, психологічна, афективна, емотивна тощо [Телия 1996, с. 30]). Перший вид супроводжується поділом за оцінною шкалою “зразковий – поганий”. Другий вид прикмет-

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

ників поділяється на два підвиди: а) які виражають загальну позитивну чи негативну оцінку на основі емоції, викликаной предметом; б) які позначають позитивну чи негативну оцінку ознак, що сприймаються органами чуття [Шрамм 1976, с. 36].

Н. Арутюнова ж об'єднала всі типи оцінок у три групи: 1) сенсорні: відчуття фізичне та психічне; 2) сублімовані, які містять дві категорії: естетичну та етичну оцінки; 3) раціональні, які містять три розряди: практичну діяльність, практичні інтенси, щоденний досвід [Арутюнова 1988, с. 75–76].

Взявши до уваги різні принципи класифікацій прикметників оцінки, спробуємо здійснити власну класифікацію ад'єктивних похідних епосу Гомера відповідно до особливостей першого компонента.

1. До першої групи відносимо похідні лексеми з першими компонентами, що виражають оцінку, в основі якої лежить оцінювання з погляду норми. Вони включають оцінку в найбільш загальному вигляді (загальнооцінні, за термінологією Н. Кислиціної [Кислиціна 2002, с. 2]), – тобто як відповідність – невідповідність стандарту. Такі нейтральнооцінні (загальнооцінні) слова потребують діагностичних фраз (контексту) для їх вираження [Бацевич, Космеда 1997, с. 345]. Отже, перший компонент аналізованих ад'єктивів позначає оцінку, а другий компонент – основу, через яку виражається оцінка, або об'єкт, до якого вона належить. Оцінні визначники загального характеру можуть відноситись до всіх предметів чи явищ [Вольф 1985, с. 37]. Вказана група представлена похідними прикметниками (яких налічуємо 44) з першим компонентом *κακός (поганий)*: *κακόξεινος* – який має поганих гостей, *κακοεμίμων* – погано одягнений, *κακομήχανος* – лиходійний, *κακότεχνος* – підступний; *ἄρτιος (відповідний, досконалий)*: *ἀρτίφρων* – розумний, розсудливий; *εὔς / ἤς (добрий, хороший)*: *ἠΰγένειος* – тиногровий, *ἠΰκομος* – прекрасноволосий, *εὔμηλος* – який має хороших овець. Розглянемо способи їх утворення.

Конструкція А4 + S4 представлена трьома моделями композитів (див. сх. А.1: 1, 3, 5), які виникли зі словосполучення – А4 + S4 + (Part) (Π, υ): *κακόξεινος* – який має поганих гостей, *εὔμηλος* –

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

який має хороших коней, *εὖθυμος* – добродушний (дослівно який має хорошу душу), *εὖμηλος* – який має хороших овець, *εὖβοτος* – який має хорошу рогату худобу, *κακομήχανος* – лиходійний, *εὐειδής* – який має гарну зовнішність, *εὐηγενής* – благородний (дослівно який має благородне походження), *εὐκλής* – славний (дослівно який має хорошу славу), *ἀρτίφρων* (розумний, розсудливий), а також похідний прикметник *κακότεχνος* (який використовує поганій спосіб), що вирізняється імпліцитним дієприкметником у вихідному словосполученні – *χρῶμενος*.

Такими словами звертається Пенелопа до одного зі своїх женихів – Антіноя: *Ἀντίνο', ὄβριν ἔχων, κακομήχανε* (O 16, 418) – Антіною, лиходійний, що має зухвалість. Нерозсудливим Одиссей назвав зустрічного чоловіка: *ἀνὴρ νῦν δὴ ξυμβλήμενος [...]* / *οὐ τι μάλ' ἀρτίφρων* (O 24, 261) – чоловік, який зі мною бесідував, (був) не дуже розсудливим.

Конструкція A3 + S3 також представлена трьома моделями композитів-бахуврихі (див. сх. А.1: 1, 2, 3). Із вихідним словосполученням Pгаер (*σύν*) + A3 + S3 (Π, у) – *ἐππλοκαμῖς* – з гарно заплетеним волоссям, *εὐλείμων* – з прекрасними лугами, *εὐτροχος* – з гарними колесами, *εὐθριξ* – шиногровий, *εὐκλήϊς* – з добрим замком, *εὐκύκλος* – добре округлений (переносне значення), *εὖορμος* – який має хорошу пристань, *ἠύκομος* – прекрасноволосий, *εὐανθής* – який розкішно росте (переносне значення), *εὐζυγος* – міцно зроблений, укріплений (переносне значення), *εὐτείχεος* – міцностінний, *ἀρτίπους* (= *ἀρτίπους*) – з міцними ногами, *κακοείμων* – погано одягнений, *ἠύγενειος* – шиногровий, *εὐμμελής* – озброєний міцним ясеневим списом та ін.

Одиссей говорить про Итаку: *οὐ γὰρ τις νήσων ἰππύλατος οὐδ' εὐλείμων* (O 4, 608) – бо жоден [ініший] з островів не є ані зручним для кінної їзди, ані прекрасний лугами. Знаходимо таку характеристику злидарів: *πτωχὸς κακοείμονας* (O 18, 41) – погано одягнених злидарів.

Конструкція A2 + S2 представлена однією моделлю (див. сх. А.1: 1). Композит *εὐχαλκος* (виготовлений з прекрасної міді) утворений на основі словосполучення – *ἐκ τοῦ ἠέος χαλκοῦ ἔργα*

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

σμένος (Pραер (*έκ*) + A2s + S2s + (Part) (Π, у). Засліпивши Енея, Посейдон: ...*δέ μελίην εὐχαλκον / ἀσπίδος ἐξέρυσεν μεγάλη-
τορος Αἰνείαο* (I 20, 322–323) – ясеновий спис, виготовлений з
прекрасної міді, вирвав зі щита мужнього Енея.

Композити мови Гомера з першим компонентом *εὖς*, утво-
рені за кількома типовими для старогрецької мови моделями, в
багатьох випадках перекладаються українською мовою більш
експресивно. Це можна пояснити тим, що переклад слів-оцінок з
іншої мови передбачає обов'язкове врахування певних національ-
них особливостей уявлення про предмет, оскільки у носіїв різних
мов певна лексика викликає різні асоціації, експресія ж вияв-
ляється неоднаково [Космеда 2000, с. 170]. А сполучуваність як
загальна властивість різних частин мови та лексична сполучува-
ність у різних мовах, на думку Н. Кислиціної, під час перекладу
впливають на вибір відповідної за значенням лексеми, інколи
потребуючи синонімічного слова [Кислиціна 2001]. Усе це спос-
терігаємо власне на прикладі композитів із першим компонентом
εὖς (*добрий, хороший*), який перекладаємо синонімами з різною
експресією залежно від другого компонента: *εὐηγενής* – *благо-
родний, εὐανθής* – *який пишно росте, εὐειδής* – *який має гарну
зовнішність, ἠύκομος* – *прекрасноволосий* та ін.

За семантикою другого компонента поділяємо перелічені
прикметники на такі ЛСГ: 1) людина та частини тіла істот – *ὁ
ἀνὴρ* (*муж*), *ὁ ξείνος* (*гість*), *τὸ γένειον* (*грива*), *ἡ κόμη* (*волосся*),
ὁ πλόκαμος (*волосся*); 2) предмет / предмет побуту – *τὸ ζῦγόν*
(*лавка*), *τὸ ἔρκος* (*огорожа*), *ἡ ζώνη* (*пояс*), *τὸ εἶμα* (*одяг*), *ὁ
θρόνος* (*крісло, престол*), *ἡ πρύμνα* (*корма*), *τὸ σέλμα* (*палуба*).
Багато композитів із першим оцінним та другим компонентом
ЛСГ “предмет” у поемах Гомера характеризують назви кораблів,
їх частини та корабельні пристані, наприклад: *νῆες εὐζυγοί* (O 17,
288) – *кораблі з міцними лавками; λιμὴν εὐορμος* (O 9, 136) –
порт, який має хорошу пристань; νῆες εὐπρυμοί (I 4, 248) –
кораблі з прекрасною кормою; νῆες εὐσσελμοί (O 2, 390) –
кораблі з доброю палубою; 3) споруда – ὁ ὄρμος (*пристань*);
4) рослина, ландшафт – *τὸ ἄνθος* (*цвіт, рослина*), *ὁ λειμών* (*луг*);

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

5) тварина – *τὸ μῆλον* (вівця), *ὁ πῶλος* (жеребець, лоша); 6) абстрактне поняття – *τὸ εἶδος* (вигляд, зовнішність), *τὸ γένος* (народження, походження), *ὁ θυμός* (душа, дух), *τὸ κλέος* (слава), *ὁ σκοπός* (ціль), *ἡ χροά* (колір), *ἡ μηχανή* (хитрість), *ἡ τέχνη* (спосіб); 7) форма предмета або його частини – *ὁ κύκλος* (коло), *ἡ ἀκίς* (вістря); 8) метал – *ὁ χαλκός* (мідь).

Роль другого компонента похідних ад'єктивів загально-оцінного типу (з першим прикметниковим компонентом) може відігравати дієслово.

Конструкція A4 + V представлена моделлю Bas. A + Pars bas. Vpraes + form. *ος*¹⁶ < A4s + Vinf (Π, κ): *κακοεργός* – *підлий, лиходійний* / *κακὸν ἐργάζεσθαι* – *робити погане*. Так, Одиссей, замисливши хитрість, виправдовує необхідність наражатися на побої: ... *ἀλλὰ με γαστήρ δτρύνει κακοεργός, ἵνα πληγῆσι δαμείω* (O 18, 54) – *але підлий шлунок спонукає, щоб я витримав побої*. За такою ж моделлю тільки з дієсловом *φράζω* утворено складний прикметник *κακοφραδής* – *який бажає зла, підступний*. Звернувся Ідомей до Еанта: *Αἴαν νεῖκος ἄριστε κακοφραδής ἀλλὰ τε πάντα / δεύεαι Ἀργείων* (I 23, 483–484) – *Еанте підступний, найкращий до сварки, але в усьому іншому слабший серед аргейців*. Слід зазначити, що у перелічених похідних слів загально-оцінний є лише перший компонент, а значення цілого композита в деяких випадках переходить у розряд часткової оцінки (наприклад, *κακομήχανος*, *κακότεχνος*, *κακοεργός*).

В ад'єктивних похідних наступних груп перший прикметниковий компонент виражає часткову оцінку (48 прикметників). Проаналізуємо їх детальніше.

2. До другої групи відносимо похідні ад'єктиви, перший компонент яких дає оцінку об'єктів із точки зору викликаного ними відчуття, тобто сенсорну оцінку. В епосі Гомера, зокрема, йдеться про густативні, тактильні та аудіальні відчуття. Прикметники сенсорної оцінки часто вказують на орган сприйняття.

¹⁶ Вказану модель композитів лише з формантом *-τετρα* та з іншим вихідним словосполученням подаємо в попередньому підрозділі (с. 61).

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

Причиною сенсорних оцінок є проєкція об'єктивного світу на суб'єктивний і класифікація об'єктивних властивостей на основі викликаної ними суб'єктивної реакції [Арутюнова 1988, с. 23]. Відповідно ця група включає лексику і з дещо експресивним забарвленням. Адже художні слова як естетично мотивовані містять особливо увиразнену образну символічну характеристику названих реалій, організовуючи таким чином мовну красу та полегшуючи сприйняття висловленого змісту [Ващенко 1979, с. 115]. Унаслідок широкої сполучуваності прикметників оцінки з іменниками різної семантики, що зумовлено “екстралінгвальними факторами, а саме: універсальною здатністю прикметників оцінки характеризувати навколишній світ” [Вишивана 1999, с. 7], може утворюватися велика семантична різноманітність композитів. У поемах же Гомера іменники, які сполучаються із сенсорними прикметниками в ролі перших компонентів, представлені лише однією семантичною групою – “абстрактне поняття”. Це іменники: *ὁ θυμός* – душа, *τὸ ἔπος* – слово, мова, *τὸ δῶρον* – дар, подарунок, *ὁ φθόγγος* – голос, *ἡ φωνή* – голос. Проаналізуємо структуру відповідних похідних ад'єктивів.

Конструкція A3 + S3 представлена композитами-бахуврихами моделі (див. сх. А.1: 1): *λιγύφθογγος*, *λιγύφωνος* – дзвінко-голосий, гучноголосий, (аудіальне відчуття), *γλυκύθυμος* – добродушний, м'який. Композити *λιγύφθογγος* та *λιγύφωνος*, в яких перший компонент виражений однаковим прикметником, а другий – синонімічними іменниками, вважаємо абсолютними синонімами.

Нестор запропонував скликати ахейців до кораблів, і Агамемнон: *αὐτίκα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσε / κηρύσειν πόλεμον δὲ κάρη κομόωντας Ἀχαιοῦς* (I 2, 442) – негайно наказав гучноголосим глашатаям скликати довговолосих ахейців до бою.

Конструкцію A4 + S4 виявлено в одній моделі (див. сх. А.1: 3): *ἠδυεπής* (*ἠδύ ἔπος ἔχων*) – солодкомовний (перший компонент *ἠδύς* позначає густативне відчуття, яке в складі композита набу-

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

ває переносного значення). Композит *ἠπιόδωρος* – який ніжно дарує (ласку) (перший компонент якого повісно позначає тактильне відчуття) утворений аналогічно до попереднього, однак відрізняється імпліцитним дієприкметником (*δωρούμενος* – який дарує) – *ἠπιὸν δῶρον δωρούμενος*. Таку характеристику Нестора знаходимо в “Іліаді”: *Νέστορ ἠδνεπὴς ἀνόρουσε λιγύς Πυλίων ἀγορητῆς* (I 1, 248) – швидко піднявся солодкомовний Нестор, пілоський промовець із гучним голосом.

Конструкція A1 + S4 представлена прикметником *ἡδύποτος* (приємний для пиття) (модель див. сх. А.1: 3) з вихідним словосполученням – A1s + Praep (*εἰς*) + S1s (Π, υ) (*ἡδύς εἰς τὸ ποτόν*). У знак подяки друзям за супровід дорогою Одиссей запросив їх: *δαῖτ' ἀγαθὴν κρείων τε καὶ οἶνον ἡδυπότοιο* (O 15, 507) – на хорошу гостину м'яса та приємного для пиття вина.

Знаходимо в поемах Гомера композит, другим компонентом якого є дієприкметник. Отже, конструкція A3 + Part представлена моделлю: Bas. A + Bas. Part. praes + form. ης (*ἀπαλοτρεφής* – добре відгодований, жирний), яку виводимо зі словосполучення A3s + S3s + Part. praes (Π, κ) (*τῶ ἀπαλῶ τροφῇ τρέφοντα* – якого годують ніжною їжею). Цим композитом Гомер характеризує вепра: *ἀπαλοτρεφῆος σιάλοιο* (I 12, 363).

Прикметники в ролі першого компонента вказаних композитів містять оцінку у своєму значенні: *γλυκύς* – солодкий, приємний; *ἡδύς* – солодкий; *ἀπαλός* – ніжний, м'який; *ἠπιός* – ніжний; *λιγύς* – гучний, дзвінкий, *πικρός* – гіркий. Ці прикметники (вжиті у прямому чи переносному значенні) переважно вказують на густативні відчуття, рідше – на аудіальні.

Слід зазначити також, що первинне призначення прикметників *γλυκύς* та *ἡδύς* – слугувати для позначення густативних ознак. Проте свою первинну, а саме загальну смакову ознаку зі значенням “приємний на смак” [Малинаускене 1985, с. 145] виражає лише прикметник *ἡδύς* у складі композита *ἡδύποτος*, яким Гомер характеризує нерозбавлене вино. У композитах же сенсорної оцінки *γλυκύθυμος* та *ἠδνεπής* перші компоненти вживаються в переносному значенні, яке виникає на основі якісно-оцінної

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

ознаки приємного відчуття (що відображає внутрішній стан людини [Дятчук 1979, с. 15]).

Переважно, як бачимо, композити другої групи виражають оцінку з позитивним забарвленням. Знаходимо, проте, один похідний прикметник із негативним оцінним значенням: *πικρόχαιμος* (*нещасний у шлюбі*). Перший компонент цього композита (*πικρός* – *гіркий*) первісно позначає густативну ознаку та в межах похідного слова набуває переносного значення. Композит *πικρόχαιμος* (модель див. сх. А. 1: 1) виникає зі словосполучення A1s + Pгаер (*έν*) + S3s (Π, κ): *πικρός έν τῷ γάμῳ* – *гіркий (нещасний) у шлюбі*. Якби Одиссей зустрів женихів, як сказала Афінa, то: *πάντες κ' ὠκόμοροι τε γενοίατο πικρόχαιμοί τε* (О 1, 266) – *всі вони стали б недозговірними та нещасними в шлюбі*.

3. В окрему групу виділяємо похідні прикметники, перший компонент яких виражає оцінку внутрішніх та фізичних якостей, властивих живим істотам (оскільки в поемах Гомера вказані характеристики вжиті особливо часто), а також етичну та естетичну оцінки. Отже, третя група поділяється на такі підгрупи: а) похідні прикметники з першим компонентом на позначення оцінки внутрішніх якостей (включаючи психологічні чи емоційні стани, інтелектуальні властивості); б) похідні прикметники з першим компонентом на позначення оцінки фізичних якостей; в) похідні прикметники з першим компонентом на позначення етичної та естетичної оцінок.

Прикметники першої підгрупи (оцінка внутрішніх якостей) найчастіше містять у ролі другого компонента іменники, що позначають абстрактні поняття або внутрішні органи: *ή φωνή* – *звук*, *ό θυμός* – *душа, дух*, *ή φρήν* – *душа*, *ή μῆτις* – *розум, мудрість*, *ή πείρα* – *випробування*, *τὸ ἔργον* – *труд*, *ή καρδία* – *серце*. Це такі композити-бахуврихі (моделі див. сх. А.1: 1, 3): *κατερόθυμος* (*мужній*), *ὀλβιοδαίμων* (*щасливий; дослівно який має щасливе божество*), *ἀγριοφωνος* (*який говорить грубою мовою*), *κερδαλεόφρων* (*з хитрим розумом*), *κρατερόφρων* (*з сильним духом, відважний*), *ποικίλομητης* (*хитромудрий, винахідливий*), *ἀγανόφρων* (*ласкавий, лагідний*), *θρασυκάρδιος* (*з хоробрим*

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

серцем) та один прикметник – *ἀταλάφρων* (який не знає турбот) зі структурою: Praef + Pars bas. A + Pars bas. S + form. ων.

Промовляє Стенел до славного Діомеда: *καρτερόθυμε δαΐφρον ἄγαυοῦ Τυδέος υἱὲ (I 5, 277)* – непохитний духом і мужній славного Тідея, сину.

У композиті *ἀγανόφρων* – ласкавий, лагідний (*ἀγανός* – ласкавий, лагідний + *ἡ φρήν* – думка, розум) значення цілого композита дорівнює значенню першого компонента, яке лише підсилюється другим компонентом, і, як наслідок, відбувається підсилення або ускладнення оцінного моменту в семантиці композита. У композиті *ἀταλάφρων* перший компонент (*ἀταλός* – дитячий, юнацький < *ἀ* + *τάλας*) містить приховане порівняння з дитиною, чим, власне, і підсилює оцінку. Він вказує на характерну для дитини ознаку – безтурботність. Такими словами автор епічних поем називає маленького сина Гектора: *παῖδ' ἀταλάφρονα νήπιον (I 6, 400)* – дитя, немовлятко безтурботне.

Похідні прикметники з другим компонентом “абстрактне поняття” можуть мати також синонімічне значення (наприклад, *καρτερόθυμος* – *κρατερόφρων*). Особливо цікавий другий компонент-іменник *ὁ θυμός*, який, на думку дослідників [Ink, Montgomery 1944; Зелинский 1922; Ярхо 1982], позначає безтілесний орган, що відповідає за різноманітність афектів, включаючи фізичне та душевне (не)задоволення.

Композити конструкції A1 + S4 – *ταλαεργός* – який *переносить труднощі, витривалий* (*τάλας* – який *терпить, терплячий* + *τὸ ἔργον* – *труднощі*) і *ταλαπείριος* – який *терпить випробування* (*τάλας* + *ἡ πεῖρα* – *випробування*) – утворюються за однією моделлю (див. сх. А.1: 5) (зі словосполучення A1s + S4pl (Π, κ). За кулачну боротьбу виставив Ахілл нагороду: *ἡμίονον ταλαεργὸν ἄγων (I 23, 654)* – привівши мула витривалого.

Лише один композит першої підгрупи містить дієслово в ролі другого компонента: *θρασυμένων* – *відважний*. Він утворений за моделлю Bas. A + Bas. Vpraes + form. ων, виникаючи зі словосполучення *θρασύν μένειν (A4s + Vinf (Π, κ)* – *залишатися мужнім*. Незрівнянною була сила Гераклова, адже мав: ...*πατέρα*

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

θρασυμέμνονα θυμολέοντα (I 5, 639) – батька відважного, з лев'ячим серцем.

Друга підгрупа включає композити з першим компонентом, що виражає оцінку фізичних якостей. Роль другого компонента відіграють іменники – номінації частин тіла: ὁ ποῦς – нога, ὁ ὄνυξ – кіготь, τὸ πτερόν – крило, абстрактні поняття: ἡ φρήν – розум, ὁ μόρος – доля, ἡ φωνή – голос та ін.

Складні прикметники-бахуврихі ὠκύποτος (прудконогий) та ὠκύπτερος (швидкокрилий), наприклад, виникають зі словосполучення A1s + S4pl (Π, κ) – ὠκὺς πόδας (прудкий ногами), ὠκὺς πτερά (швидкий крилами) за двома моделями (див. сх. А.1: 1, 3). Синонім же до композита ὠκύποτος – ἀργίποτος утворюється за іншою моделлю (див. сх. А.1: 7). Оплакує Гекуба свого сина, адже його доля: ἀργίποδας κύνας ἄσαι ἐὼν ἀπάνευθε τοκῆων (I 24, 211) – наситити прудконогих псів, перебуваючи далеко від батьків.

Конструкція A4 + S4 представлена двома моделями (див. сх. А.1: 1, 3) композитів із переносним значенням: ὠκύμορος (приречений на швидку смерть, тобто недовговічний), σάφρων (розсудливий). У прикметнику σάφρων значення першого компонента акцентує на позитивній оцінці, оскільки здоров'я розглядається як певна норма. А норма розміщується в позитивній зоні шкали оцінювання, бо, як зауважує Н. Арутюнова, “в аксіологічному понятті норма лежить не в середній частині шкали, а збігається з її позитивним краєм” [Арутюнова 1988, с. 235]. Відхилення ж від цієї норми дає лише негативні відчуття.

Гомер у розмові Пісістрата і Менелая описує сина Одиссея: ἀλλὰ σάφρων ἐστί... (O 4, 158) – але він є розсудливий.

В основі наступних прикметників-бахуврихі лежить конструкція A3 + S3. Отже, композити ὠκύπορος (швидкохідний, стрімкий), ὠκύροος (який швидко тече) та κρατερῶνυξ (з міцними кігтями) утворюються за моделлю Bas. A + S1s з відмінністю у вихідному словосполученні¹⁷. Композити ж κραταίπεδος (з

¹⁷ Вихідні словосполучення такої моделі докладніше розглянуто на с. 54.

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

міцною основою) та *κραταιγύαλος* (який складається з міцних опуклостей) формуються за однією моделлю (див. сх. А.1: 5).

До конструкції А4 + S4 відносимо також композит *χαλκεόφωνος* (мідноголосий, тобто гучний), перший компонент якого (*χάλκεος* – мідний) позначає фізичну якість “могутній, сильний” лише в переносному значенні на основі асоціативних уявлень: *χαλκεόφωνος* (див. сх. А.1: 3) < *χάλκεον φωνήν ἔχων* – який має мідний голос. Будила відвагу в ахейців Гера: *Στέντορι εἰσαμένῃ μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ* (I 5, 785) – ставши мужнім Стентором, який має мідний голос. Другим компонентом може бути дієслово: композит *ὠκύαλος* (швидкохідний) представляє конструкцію А1 + V з вихідним словосполученням *ὠκὸν ἄλλεσθαι* (швидко переміщатися) – А1s + Vinf. (Π, π) та утворюється за моделлю Bas. A + Pars bas. Vpraes + form. ος. Швидкохідним Гомер називає корабель: *νεὸς ὠκύαλου* (I 15, 705).

Конструкція А3 + V представлена в гомерівському епосі двома моделями: Bas. A + Bas. V praes + form. ης (*ὠκυπέτης* – швидколітний), яку можна вивести з моделі словосполучення *τῷ ὠκεΐᾳ (ποτῆϊ) πετέναι* (Π, κ) – летіти швидким польотом: *ὕπ' ὄχεσφι τιτύσκετο [...] ἵππῳ ὠκυπέτᾳ* (I 8, 42) – у колісницю запряг швидколітного коня. В утворенні композита *ἀκαλαρρείτης* (який поволі (спокійно) тече), на відміну від попереднього, бере участь лише частина основи прикметника, інтерфікс та повна форма дієслова (Pars bas. A + intf + Vpraes. act 3s + form. της). Композит *ὄβριμοεργός* (який здійснює насильницькі справи, злочинний) утворюється за моделлю – Bas. A + Pars bas. Vpraes + form. ος (< *τὰ ὄβριμα (ἔργα) ἐργάζειν* (Π, κ).

Третя підгрупа включає композити з першим компонентом, який виражає етичну та естетичну оцінки. Це лексеми *αἰνός* (страшний, жахливий), *βλοσυρός* (страшний, жахливий, грізний) та *ἀνίπτος* (немитий), *ἀγλαός* (прекрасний, розкішний), які разом із другими субстантивними компонентами утворюють композити

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

αἰνόμορος – злощасний, нещасний (ὁ μόρος – доля¹⁸), *βλοσυρόπις* – яка грізно (страшно) дивиться (ἡ ὄψ – погляд), *ἀνιπτόπους* – з немитими ногами (індивідуальний епітет додонських жреців) (ὁ πούς – нога), та *ἀγλαόκαρπος* – що дає розкішні плоди (ὁ καρπός – плід), а з дієприкметниковим компонентом – композит *αἰνοπαθής* – *бідолоашний* (πάσχω – терпіти, переносити).

Конструкція A3 + S3 представлена складними прикметниками-бахуврихі, утвореними в Гомера за двома моделями (див. сх. А.1: 1, 3): *αἰνόμορος* (злощасний, нещасний), *ἀνιπτόπους* (з немитими ногами), *βλοσυρόπις* (з грізним поглядом). Гірко плакала Андромаха за своїм чоловіком Гектором, і згадувала край, в якому вона виросла: *αὐτὰρ ἐγὼ Θήβησιν ὑπὸ Πλάκῳ ὑληέσση / ἐν δόμῳ Ἥετίωνος, ὃ μ' ἔτρεφε τυτθὸν ἐοῦσαν / δύσμορος αἰνόμορον* (I 22, 481) – я ж у Фівах (народилася) під Плакою ліистою в домі Етіона, який, нещасливий, мене нещасну годував...

З вихідної ж моделі A4pl + (S4pl) + Part. aor (Π, у) – *τὰ αἰνὰ (πάθεα) παθὼν* (який терпить страшні муки) – конструкції A4 + Part виникає модель складного прикметника *αἰνοπαθής*: Bas. A + Bas. Part. aor + form. ης. Читаємо таку розповідь Пенелопи: *ἦ με μάλ' αἰνοπαθῆ μαλακὸν περὶ κῶμ' ἐκάλυψεν* (O 18, 201) – тихий сон мене бідолоашну охопив.

Згідно з думкою О. Лосева [Лосев 2006, с. 210], який відносить лексему *τὸ κλέος* (слава) у Гомера до етичних, до цієї ж підгрупи зараховуємо складні прикметники з першим компонентом *κλυτός* (славний): *κλυτόπῳλος* – що славиться своїми кінями (ὁ πῳλος – жеребець), *κλυτοτέχνης* – славний своїм мистецтвом, майстерний (ἡ τέχνη – мистецтво), *κλυτότοξος* – славний луком (τὸ τόξον – лук), *κλυτοεργός* – що славиться своїми витворами, майстерний (τὸ ἔργον – твір). Усі вони належать до конструкції A1 + S3 (див. сх. А.1: 1, 3) і впливають зі словосполучення A1s + S3pl (Π, κ) (наприклад, *κλυτός τοῖς πάλοισι*). Велиць Зевс своїй дружині Гері поспішити до родини богів і таке

¹⁸ Тракування поняття “доля” у світлі гомерівського епосу див.: Лосев 2000; Krokiewicz 2000.

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

сказати: Ἴριν τ' ἐλθέμεναι καὶ Ἀπόλλωνα κλυτότοξον (I 15, 55) – хай Іріда та Аполлон славнолукий прибудуть.

Серед перших компонентів композитів третьої групи трапляються так звані оцінні синоніми: *καρτερός*, *θρασύς* (мужній, сміливий) та *κρατερός*, *κραταίος* (сильний, міцний), які вказують на наявність великої внутрішньої (духовної) чи фізичної сили.

4. До четвертої групи відносимо композити, перший компонент яких виражає оцінку суб'єкта з точки зору того, чого (не)повинно бути. Така оцінка спирається лише на розум та логіку, тому її називаємо раціональною.

До вказаної групи належить невелика кількість композитів із першим компонентом, який виражає негативну характеристику (конструкція A4 + Part). Так, композит *αἰσυλοεργός* (що творить беззаконня, злочинний), що виникає зі словосполучення *τὰ αἴσυλα* (ἔργα) *ἐργάζειν* (Π, κ), утворюється за моделлю: Bas. A + Pars bas. Vpraes + form. ος. Похідні ж прикметники *ἄκριτόμυθος* (пустослівний), *ἄμετροεπής* (який не знає міри в словах, балакун) утворюються за двома структурними моделями (див. сх. А.1: 1, 3) (конструкції A4 + S4) та розвивають переносне значення. Такими словами звернувся Одиссей до Терсіта: *Θερσίτ' ἄκριτόμυθε, λιγύς περ ἔὼν ἀγορητής* (I 2, 246) – Терсіте пустослівний, хоч і голосистий промовець.

В аналізованих епічних творах композити *οβριμοεργός* (третья група) та *αἰσυλοεργός* (четверта група) вживаються як синоніми і вважаються індивідуально-авторськими новотворами Гомера¹⁹.

Отже, перші компоненти – прикметники, що входять до складу композитів другої, третьої та четвертої груп, належать до частково-оцінних, у семантиці яких, як слушно зауважує О. Вольф [Вольф 1985, с. 59], відображене співвідношення стандартних дескриптивних властивостей об'єктів з оцінною шкалою. Зага-

¹⁹ Композит *αἰσυλοεργός* (утворений за аналогією до *οβριμοεργός*) фіксується лише у словниках гомерівської лексики [Краузе 1896; Огоновський 1990; Ebeling 1874–1880; Homeri 1888; Homeric dictionary 1895] та в етимологічному словнику грецької мови, який уклав П. Шантрэн [Chantraine 1968].

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

лом, можна сказати, що прикметник є основним елементом позначення оцінки в складі композитів.

II. У ролі першого компонента похідних ад'єктивів, які виражають оцінку в епосі Гомера, виступає також іменник (20 композитів).

Розглянемо ад'єктивні композити з першим іменним компонентом *τὸ μέλι* – мед. Отже, конотація²⁰ лексичної одиниці *τὸ μέλι* включає певні закріплені суспільством асоціації з чимось приємним на основі властивої якісної характеристики меду – “солодкий” (тобто композит містить приховане порівняння чогось приємного з медом). Саме у порівнянні розкриваються ознаки пізнаваного предмета через зіставлення його з іншим предметом, відомим своїми ознаками, які характерні для нього в звичайних умовах [Забєліна 1983, с. 27]. Перший компонент *τὸ μέλι* у сполученні з іменниками на позначення абстрактних понять набуває переносного значення: *μελίγηρυς* – солодкозвучний (ή γήρυς – звук, голос), *μελίφρων* – який насолоджує душу; приємний для душі (ή φρήν – душа). Композити конструкції S1 + S1 виникають зі словосполучення S1s + Con (ὠς) + S1s (γήρυς ὠς τὸ μέλι / φρήν ὠς τὸ μέλι) та утворюються за двома моделями (див. сх. А.5: 1, 3).

Принесла мати Гекторові чашу вина, щоб відпочив після бою відважного, а він каже: *μή μοι οἶνον ἄειρε μελίφρονα πότνια μήτηρ, / μή μ' ἀπογυιώσῃς μένεος, ἀλκῆς τε λάθωμαι* (I 6, 264) – не давай мені приємного для душі вина, шановна мамо, щоб не ослаб силою і не забудь про відвагу.

Лише в одному випадку перший компонент *τὸ μέλι* сполучається з прикметником у ролі другого компонента. Внаслідок згортання порівняльного словосполучення *ἡδύς ὠς τὸ μέλι* (солодкий, як мед) утворюється композит *μελιηδής* за моделлю S + Pars bas. A + form. *ης* < A1s + Con + S1s конструкції S1 + A1.

Оцінку позначає також перший субстантивний компонент зі значенням “метал”, який всередині композита набув переносного

²⁰ Несуттєві, але стійкі ознаки поняття (вираженого лексеєю), які втілюють прийняту у певному мовному середовищі оцінку конкретного предмета [Космеда 2000, с. 183].

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

значення. Отже, іменник *ὁ ἄργυρος* – срібло у сполученні з іменником *ἡ δίνη* – вододверть утворює композит *ἄργυροδίνης* (зі срібною вододвертю). Вказаний композит виводимо зі словосполучення Пгаер (*σὺν*) + S3s + Пгаер (*ἐκ*) + S2s (Π, κ): *ἄργυροδίνης* (див. сх. А.5: 6) < *σὺν τῇ δίνῃ ἐκ τοῦ ἀργύρου* (з вододвертю зі срібла) конструкції S2 + S3. Згадуючи річку Тіресій, Гомер пише: *οὐδ' ὁ γέ Πηνειῶ συμμίσηται ἄργυροδίνῃ* (I 2, 753) – не змішується зі срібною вододвертю Пенея (досл. з Пенеєм зі срібною вододвертю).

Окрему увагу слід приділити похідним прикметникам, які (завдяки першому субстантивному компоненту) дають естетичну оцінку навколишній дійсності. Адже естетичний мотив відіграв важливу роль у свідомості й поведінці стародавніх греків. Основою естетичної оцінки є певний естетичний ідеал. Ідеал – це взірець, тобто предмет, який заслуговує найвищого критерію оцінки. Естетичний ідеал виробляється в процесі образного сприйняття і залежить від культурних стереотипів певного народу. З погляду психології сприйняття, грекам притаманна висока рецептивність до естетичного, певний гіперестетизм [Чумаченко 2008, с. 67]. Хоча їхнє поняття естетичної краси, як вказує О. Лосев [Лосев 1978, с. 43], базувалося не лише на ейдосі, а й на внутрішніх якостях добра та блага. Свідомість суб'єкта має власне уявлення про естетичні ідеали певного виду об'єктів як наслідок аналізу властивих йому ознак. Це дає можливість характеризувати предмет як красивий чи некрасивий. У досліджуваному матеріалі похідні прикметники підкреслюють позитивний бік естетичної оцінки, що виражено у лексемі *τὸ κάλλος* (краса), яка відіграє роль першого компонента.

Серед найвищих цінностей людства – істини, добра і краси – остання займає особливе місце в житті людини. Вона віддавна була предметом запеклих суперечок і зіткнення різних думок та уявлень [Терехова 2000, с. 144]. У композитах гомерівського епосу перший компонент *τὸ κάλλος* найчастіше поєднується з іменником у ролі другого компонента, рідко з дієсловом.

Отже, ад'єктивні композити, які складаються з двох іменників, поділяються на такі семантичні групи:

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

1) з другим компонентом, який позначає людину та частини її тіла: одним з основних естетичних об'єктів поняття краси у греків є краса фізична, краса людського тіла (краса соматична). Греки “вірили” в естетику тіла і, як ніхто, вміли її помічати. А в прекрасному тілі, у зовнішній вроді іншої людини греки відчували присутність божества, певну теофанію [Чумаченко 2003, с. 69]. В епосі Гомера знаходимо складні прикметники-бахуврихі з першим компонентом *τὸ κάλλος*, які утворюються за двома моделями (див. сх. А.5: 4, 8): *καλλιγύναιξ* (кінцевий основи -κ + формант -ς > ξ) – *багатий красунями (ἢ γυνή – жінка): Αἰαΐδα καλλιγύναικα* (I 3, 75) – *Ахею, багату красунями; καλλίκομος – прекрасноволосий (ἢ κόμη – волосся), καλλίσφυρος – з гарними ногами (τὸ σφυρόν – нога), καλλιπάρης – з красивими щоками (ἢ παρειά – щока)*. Наведені похідні прикметники характеризують зазвичай жінок. Адже жіноча краса давала багато насолоди та страждань, спонукала чоловіків до необдуманих вчинків, стала предметом захоплення митців. І саме жіноча краса, як зауважив Діон Хрисостом, розквітає лише від постійного поклоніння і шанування [Дион Хрисостом 1990, с. 174]. В “Гліаді” та “Одіссеї” Гомера читаємо такі характеристики жінок: *Ἐλένη καλλιπάρης* (O 15, 123) – *прекраснощока Єлена; Θέτι καλλιπλοκάμῳ* (I 18, 406) – *Фетіді з красивими косами; καλλίσφυρον Ἴφην* (O 11, 603) – *Гебу з гарними ногами; Ἐλένης καλλικόμοιο* (O 15, 58) – *прекрасноволосої Єлени*.

Слід зауважити, що серед ад'єктивних композитів із першим прикметниковим чи субстантивним компонентом є такі, перший та другий компоненти яких мають синонімічне значення. Унаслідок цього утворилися складні поетичні синоніми: *καλλιπλόκαμος, εὔκομος, εὐπλόκαμος, καλλίκομος* зі значенням “прекрасноволосий”;

2) з другим компонентом, який позначає частини тіла тварин: у цьому випадку лексема *τὸ κάλλος* поєднується з іменником *ἢ θρίξ* (*грива, шерсть*). Композит *καλλίθριξ* (утворений за моделлю (сх. А.5: 5) в епічних поемах Гомера є епітетом тварин,

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

а саме овець та коней, тому перекладається “з красивою гривовою” та “з красивою шерстю”;

3) з другим компонентом, який вказує на частини одягу (структурна модель сх. А.5: 8): *καλλίζωνος* – гарно підперезаний (ή ζώνη – пояс), *καλλικρήδεμνος* – з красивою головною пов'язкою (τὸ κρήδεμνον – головна пов'язка);

4) з другим компонентом, який позначає місце (модель див. сх. А.5: 5): *καλλίχορος* – з прекрасними майданчиками для танків (ὁ χορός – майданчик для танків);

5) з другим компонентом, який позначає явища природи (модель див. сх. А.5: 8): *καλλιρέεθρος* – який гарно тече (τὸ ρέεθρον – течія).

Далі розглянемо складні прикметники з першим компонентом “рослина” (що викликає певні “сенсорні емоції”). Це композити-синоніми *θυώδης* та *κηώδης*, які мають значення “пахучий”. Вони утворені на основі явища порівняння, оскільки перший компонент цих синонімів позначає назву рослини фіміам – τὸ θύον, а другий має значення “вигляд, образ” – τὸ εἶδος. Очевидно, рослина фіміам (тобто запах при її згоранні) викликає у людини приємні емоції чи асоціації, відповідно й увесь композит виражає позитивну сенсорну оцінку. Похідні прикметники належать до конструкції S4 + S2, виникають зі словосполучення S4s + S2s + (Part) (Π, κ) (τὸ εἶδος τοῦ θύου ἔχων) й утворюються за однією моделлю (див. сх. А.5: 6).

Проаналізуймо також складні лексеми з першим компонентом вираженим іменником на позначення людської вдачі та відчуттів: *ὁ δόλος* – хитрість, *ἡ λύσσα* – гнів, *τὸ μένος* – сильне бажання і *ὁ μόγος* – труд, страждання. У поєднанні з абстрактними іменниками в ролі другого компонента утворилася конструкція S3 + S4. Оскільки перший компонент *ὁ δόλος*, *ἡ λύσσα* і *ὁ μόγος* містить негативну семантику, то утворені складні слова відповідно виражають негативну оцінку: *δολόμητις* – хитрий (ἡ μῆτις – мудрість, розум), *λυσσώδης* – охоплений люттяю, розлючений (τὸ εἶδος – вигляд), *μογούτοκος* – що викликає страждання під час пологів (ὁ τόκος – пологи). Перший композит виник зі

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

словосполучення S4s + Praep (σὸν) + S3 s + Part (Π, κ) (τήν μῆτιν σὸν δόλω ἔχων) за моделлю (див. сх. А.5: 2). Прикметник же λυσσώδης утворений за моделлю (див. сх. А.5: 3) зі злиттям голосних всередині слова. Побачивши Фетиду, яка прийшла до Зевса, спитала Гера чоловіка: τίς δ' αὖ τοι δολομήτα θεῶν συμφράσσατο βουλᾶς; (I 1, 540) – хто ж це з богів з тобою, хитрим, радився?

Композит μογοστόκος виводимо зі словосполучення ὁ μόγος παρὰ τῷ τόκῳ – страждання під час пологів (S1s + Praep (παρά) + S3s) > S1s + S1s.

Прикметник μενοεικής (конструкція S4 + S2) утворений за моделлю (див. сх. А.5: 6). У цьому композиті перший компонент-іменник τὸ μένος (сильне бажання) в поєднанні з другим компонентом τὸ εἶκός (вірогідне) набуває позитивної семантики – “який задовольняє бажання”.

Позитивну оцінку містить композит δαίφρων – мужній (переносне значення) (ἡ δαίς – війна, ἡ φρήν – душа), де перший компонент асоціюється з чимось негативним. Складний прикметник (конструкції S3 + S1) утворюється за моделлю Pars bas. S + Pars bas. S + form. ων (див. сх. А.5: 7) з вихідного словосполучення – S1s + (A) + S3s (Π, κ): ἡ φρήν εἰοικώς δαίδι – душа подібна до війни. Промовив Сон до Агамемнона: εὔδεις Ἀτρέος υἱὲ δαίφρονος ἱπποδάμοιο (I 2, 23) – спии, сину мужнього Атрея, що приборкує коней.

Зі словосполучення τῆ μοῖρα γενέσθαι (конструкція S3 + V) виникає складний прикметник моделі S + Pars bas. Vaor + form. ης – μοιρηγενής (народжений долею, щасливий). Композит із двома нейтральними компонентами (ἡ μοῖρα – доля, γίγνομαι – народжувати) вживається у переносному значенні “щасливий”. Знаходимо таке звертання Пріама до Агамемнона: ὦ μάκαρ Ἀτρείδῃ μοιρηγενὲς ὀλβιόδοξον (I 3, 182) – о блаженний Атріде, народжений долею, щасливий.

III. У гомерівських похідних прикметниках роль першого компонента “оцінні” дієслова відіграють так само часто як імен-

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

ники (28 композитів). Перший компонент цих прикметникових композитів позначає дію або вчинок, властиві живій істоті, виражаючи тим чином суб'єктивну оцінку автора. Дія, виражена першим компонентом, уточнюється другим смисловим компонентом. У поемах Гомера трапляються композити з негативним забарвленням оцінки: *ἀμαρτοεπής* – який помиляється в словах, говорить дурниці (*ἀμαρτάνω* – помилятися + *τὸ ἔπος* – слово, мова), *ἠλιτόμηρος* – який помилився місяцем, тобто який передчасно народився (*ἄλιταίνω* – помилитися + *ὁ μῆν* – місяць), *δεισῆνωρ* – який викликає страх, жорстокий (*δείδω* – боятися, лякатися + *ὁ ἀνήρ* – людина, муж), *ὀλοόφρων* – який задумує загибель, згубний (*ὄλλυμι* – гинути + *ἡ φρήν* – думка, розум).

Конструкція V + S4 представлена однією моделлю. Отже, з вихідного словосполучення Vinf + S4s (Π, κ) виникає така модель композитів: Pars bas. Vaor + intf + Pars bas. S + form. *ος / ων / ωρ* – *ἠλιτόμηρος, ὀλοόφρων, δεισῆνωρ*.

З конструкції V + S2 з'являється модель Pars bas. Vpraes + intf + Pars bas. S + form. *ης* – *ἀμαρτοεπής* (вихідне словосполучення: Vinf + S2pl).

Промовив Гектор до Еанта: *Αἶαν ἀμαρτοεπὲς βουγάιε ποῖον ἔειπες* (I 13, 824) – *що ти, Еанте, хвалько, який говорить дурниці, сказав*.

Наступні композити виникли на основі розвитку метафоричного значення, тобто негативнооцінне (*ἀάω* – *шкодити, занепащати*) та оціннонейтральне (*χαλάω* – *послаблювати, відпускати*) дієслова в основі першого компонента актуалізують своє оцінне значення унаслідок нетипових сполучень з другим субстантивним компонентом. Наприклад: *ἀεσίφρων* – *нерозсудливий, нерозумний* (*ἀάω* + *ἡ φρήν* – *думка, розум*), *χαλίφρων* – *легковажний* (*χαλάω* + *ἡ φρήν*).

Отже, конструкція V + S4 представлена композитами, утвореними за трьома моделями (див. сх. А.6: 1, 2-а, 3-а):

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

ἀεσίφρων (із метричним розтягненням), *χαλίφρων*, *κυδιάνειρα*, *λυσιμελής*, *τερψίμβροτος*, *φυγοπτόλεμος*. Композит *φυγοπτόλεμος* (який уникає війни), що складається з компонентів *φεύγω* – уникати та *ὁ πόλεμος* – війна, вживається у негативному значенні “боязкий”.

Позитивну оцінку дають складні прикметники з першим дієслівним компонентом, який своїм значенням вказує на позитивний характер дії: *ἀλεξίκακος* – який захищає від біди (*ἀλέξω* – захищати + *τὸ κακόν* – біда), *ἀλεξάνεμος* – що захищає від вітру (*ἀλέξω* + *ὁ ἄνεμος* – вітер), *κυδιάνειρα* – яка прославляє мужів (*κυδαίνω* – прославляти + *ὁ ἀνὴρ* – муж), *λαθικήδης* – який змушує забути турботи (*λανθάνω* – змушувати забувати + *τὸ κῆδος* – турбота), *λυσιμελής* – який розслабляє частину тіла (*λύω* – розслабляти + *τὸ μέλος* – частина тіла), *τερψίμβροτος* – який радує смертних (*τέρπω* – радувати + *ὁ βροτός* – смертний), *τερπικέρανος* – який радіє блискавці (*τέρπομαι* – радіти + *ὁ κεραυνός* – блискавка).

Конструкція V + S2 представлена двома моделями (див. сх. А.6: 2-б, 4) з вихідним словосполученням Vinf + S2s (Π, κ): *ἀλεξίκακος < ἀλέξειν τοῦ κακοῦ* – захищати від біди; *ἀλεξάνεμος < ἀλέξειν τοῦ ἀνέμου* – захищати від вітру: ...*χλαῖναν ἐέσσατ' ἀλεξάνεμον μάλα πυκνήν* (O 14, 529) – одягнув плащ дуже грубий, який захищає від вітру.

Конструкція ж V + S3 представлена однією моделлю (див. сх. А.6: 3-б): *τέρπεναι τῷ κεραυνῷ* (Π, κ) / *τερπικέρανος* – радіти блискавці: *ἐν δὲ Ζεὺς τερπικέρανος / φύζαν ἐμοῖσ' ἐτάροισι κακὴν βάλεν* (O 14, 268) – Зевс, який радіє блискавці (тобто громовержець), вкинув моїх товаришів у погане вигнання – розповідає Одиссей. Конструкція V + S2 представлена також однією моделлю (див. сх. А.6: 2а): *λαθικήδης*. Композит же *μενεδήιος* – який витримує ворогів (V + S4) утворюється за моделлю (див. сх. А.6: 3б) (< Vinf + S4pl (Π, κ)).

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

Серед такого ж структурного типу композитів в епосі Гомера є два індивідуально-авторські²¹ поетичні епітети-синоніми, які виникли, очевидно, внаслідок образності поетичного мислення і потреби відобразити емоційне ставлення поета до зображуваного [Кодухов 1955, с. 14]: *μενεπτόλεμος* – який не відступає в битві, стійкий у бою (*μένω* – витримувати + *ὁ πτόλεμος* – битва), *μενεχάρμης* – стійкий у бою (*μένω* + *ἡ χάρμη* – битва). Вони утворюються за двома моделями (див. сх. А.б: 2б, 3б).

В “Іліаді” Гомер так характеризує Поліпета: *τῶν αὐθ' ἠγεμόνευε μενεπτόλεμος Πολυποίτης* (I 2, 740) – ними правив Поліпет, стійкий у бою.

У поемах Гомера є низка складних ад'єктивів, першим компонентом яких є дієслово *любити* – *φιλέω* (вісім композитів). Саме значення дієслова містить позитивний відтінок, адже позначає життєво важливе для істоти почуття. Проте відтінок цього значення може змінюватися залежно від мінімального контексту, тобто в сполученні з другим компонентом у межах одного словосполучення. Отже, якщо другий компонент позначає позитивний предмет, якість чи дію, то новоутворений складний прикметник набуває відповідної позитивної оцінки, наприклад: *φιλομειδής* – який любить посміхатися, де *μειδίᾳ* – посміхатися; або *φιλόξεινος* – гостинний, який любить гостей, де *ὁ ξείνος* – гість; *φιλήρετος* – веселюбний, де *τὸ ἔρετμόν* – весло. Якщо ж другий компонент позначає щось негативне, то і складний ад'єктив набуває такої оцінки, а саме: *φιλοψευδής* – який любить обман (*τὸ ψεῦδος* – обман); *φιλокέρτομος* – який любить насмішку (*ἡ κερτομία* – насмішка); *φιλοπτόλεμος* – який любить війну (*ὁ πτόλεμος* – війна). Прикметник *φιλοκτέανος*, однак, містить у ролі другого компонента нейтральний іменник (*τὸ κτέανον* – майно). У сполученні з дієсловом *φιλέω* він утворює композит також із нега-

²¹ Згідно з даними словників [Вейсман 1991; Поспешил 1901; Дворецкий 1958; Scott, Liddell-Robert 2001], ці композити зафіксовані лише в епосі Гомера. В етимологічному словнику давньогрецької мови Й. Гофмана [Hofmann 1974] вони не вказані.

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

тивною оцінкою “користолюбний, скупий”. Перелічені складні прикметники представляють конструкції V + V та V + S4.

Композит першої конструкції виник зі словосполучення V + Vinf (Π, κ), та формує модель Pars bas. Vpraes + intf + Pars bas. Vpraes + form. ης – *φιλομειδής* (*φιλεῖν μειδιᾶν* – *любити посміхатися*).

Друга конструкція представлена ад'єктивами моделі (див. сх. А.6: 1, 5а) з вихідним словосполученням Vinf + S4s / pl (Π, κ) (*φιλεῖν τὸ ψεῦδος* – *любити обман*): *φιλόξεινος, φιλοπτόλεμος, φίληρετος, φιλοκτέανος, φιλοψευδής, φιλοκέρτομος, φιλοπαίγμων*.

Читаємо у творах Гомера таке звертання: *ὦ Πολυθερσεῖδη φιλοκέρτομε ... (Ο 22, 287)* – *сину Поліферса, ти, що любиш насмішку...*

Наступні похідні прикметники епосу Гомера (*ἐχέθυμος, ἐχέφρων*) містять у ролі першого компонента дієслово *ἔχω* – *мати, володіти*, яке не виражає жодної оцінки. Проте другий компонент – це абстрактні іменники (*ὁ θυμός* – *дух, думка; ἡ φρήν* – *думка, розум*), завдяки яким дієслово *ἔχω* набуває оцінної семантики. Як наслідок, ціліснооформлений композит утворюється на основі розвитку метафоричного значення і дає об'єктові позитивну оцінну характеристику, а саме: *ἐχέθυμος* – *який володіє собою, розумний, ἐχέφρων* – *розумний, розсудливий*. Ці прикметники виникають із наведених моделей конструкції V + S4. Гефест сказав про Афродіту: *καλή θυγάτηρ, ἀτὰρ οὐκ ἐχέθυμος (I 8, 320)* – *добра донька, але не володіє собою*.

В основі наведених гомерівських складних ад'єктивів лежить синтаксична конструкція одного типу. Порядок розташування компонентів у словах відповідає порядку слів у відповідних синтагмах-трансформах, а саме: дія, виражена першим компонентом, спрямована на об'єкт, ознаку чи дію, виражену другим компонентом.

IV. Заперечний займенник у ролі першого компонента містить лише слово *οὐδενόσωρος*: *οὐδεῖς* – *ніякий, жоден*. У складі композита займенник набуває негативного оцінного забарвлення: *οὐδεῖς + ἡ ὄρα (увага) = οὐδενόσωρος* – *нікчемний, не*

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

вартій уваги. Лексема належить до конструкції Pron 2s + S2 та утворюється за моделлю Pron 2s + Pars bas. S + form. $\sigma\varsigma < \sigma\upsilon\delta\epsilon\nu\acute{o}\varsigma$ $\acute{\omega}\rho\eta\varsigma$ ($\acute{\alpha}\xi\iota\omicron\varsigma$) (Pron 2s + S2s + (A1) (П, κ).

Навіщо ахейці, питає Гектор: *τείχεα μηχανόωντο / ἀβλήχρ' οὐδενόσωρα* (I 8, 178) – *мури збудували слабкі та нікчемні*.

V. З невідмінюваних частин мови роль першого компонента похідних прикметників, які виражають оцінку в епосі Гомера, відіграють прислівники (49 композитів): *εὖ* – *добре*, *ἄγαν* – *дуже*, *надзвичайно*, *ἄγχι* – лише в значенні “*подібно*” або в переносному значенні.

Прислівник *εὖ* належить до визначників оцінки загального характеру (тобто оцінка для нього є основним значенням). У межах гомерівських композитів “оцінний” прислівник поєднується з іменником, дієсловом та прикметником, утворюючи відповідні конструкції. Похідні прикметники з першим компонентом-прислівником *εὖ* містять дієслово в ролі другого компонента, яке в складі ад'єктивних композитів виражає цілеспрямовану дію або її результат: *βόσκω* – *пасати*, *γνάμπτω* – *згинати*, *δέμω* – *будувати*, *ἐργάζομαι* – *працювати*, *τεύχω* – *робити*, *будувати*, *ἀρاریσκω* – *приладнувати*, *κάμπτω* – *згинати*, *κτίζω* – *створювати*, *νέω* – *ткати*, *πλέκω* – *плести*, *πλύνω* – *мити*, *ποιέω* – *робити*, *ῥέω* – *текти*.

Конструкція Adv + V представлена трьома моделями (див. сх. А.3: 1-а, 1-в, 3-а, 3-б, 3-в, 3-г, 3-г): *εὐγνάμπτος* – *красиво зігнутий*, *εὐπλεκτος* – *добре сплетений*, *εὐπλυνής* – *добре випраний*, *εὐποίητος* – *добре зроблений*, *εὐσκοπος* – *влучний*, *εὐεργής* – *добре зроблений*, *εὐκαμπής* – *красиво зігнутий*²², *εὐκτίμενος* – *добре збудований*, *εὐτυκτος* – *добре зроблений*, *εὐννητος* – *красиво тканий*, *εὐδμητος* – *добре збудований*, *εὐρρείτης* – *який гарно тече*.

Покійна мати промовляла такі слова до Одиссея: *οὐτ' ἐμέ γ' ἐν μεγάροισιν εὐσκοπος ἰοχέαιρα / [...] κατέπεφνεν[...] ἀλλά με*

²² Серед перелічених ад'єктивів спостерігаємо явище синонімії – синонімія за другим компонентом (тобто дієслівна синонімія): *εὐκαμπής* та *εὐγνάμπτος*. Детальніше дієслівну синонімію описано в працях І. Проскуракової [Проскуракова 1981] та В. Черняк [Черняк 1981].

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

σός τε πόθος (O 11, 198) – не влучна стрілометальниця в покоях мене вбила [...] але туга за тобою... Читаємо в “Іліаді”: *Ἰδομενεὺς δ' ὅτε δὴ κλισίην εὐτυκτου ἴκανε* (I 13, 240) – пішов Ідоменею у добре збудований намет.

Знаходимо в поемах Гомера композити, які містять прикметник у ролі другого компонента, що позначає певну ознаку. Перший компонент при цьому вказує на ступінь вияву ознаки. Утворені таким чином лексеми позначають складну оцінку характеристику предмета. Отже, прикметники конструкції Adv + A1 є юкстапозитами і представлені однією моделлю Adv + A1s (*εὐδείελος* – добре (здалека) видний), яка виникає зі словосполучення Adv + A1s (Π, π) (*εὖ δῆλος* (= *δέελος*) – добре видний). За аналогічною моделлю утворено ад'єктиви *εὐπλειος* – добре наповнений, *εὐφηνής* – досить багатий, *εὐπηκτος* – міцно збудований.

Скаржиться Пенелопа чужинцю (не знаючи, що це Одіссеї): *ὄσσοι γάρ [...] ἄριστοι, [...] / οἳ τ' αὐτήν Ἰθάκην εὐδείελον ἀμφινέμονται, / οἳ μ' ἀεκαζομένην μνώνται* (O 19, 130–133) – бо скільки найзнатніших [...] живуть навколо цієї добре видної Ітаки, сватають мене проти моєї волі.

Перший прислівниковий компонент *ἄγαν* не виражає оцінки самостійно, а підсилює її в складі композита. Наприклад, прикметник *ἠγάθεος* (= *ἀγάθεος*), де перший компонент виражений прислівником *ἄγαν* (дуже, надзвичайно), другий – іменником *ὁ θεός* (бог), має значення “дуже божественний, священний” та оцінно-позитивну характеристику. Він виникає зі словосполучення Adv + S1s (Π, π) – модель: сх. А.2: 3.

В “Іліаді” розповідається, що старець Нестор народився: *ἐν Πύλῳ ἠγαθέη* (I 1, 252) – у священному Пілосі.

За моделлю (див. сх. А.2: 4) утворено похідний прикметник *ἀγακλής* (прославлений). Обидва прикметники розвивають переносне значення.

За моделлю (див. сх. А.2: 3) утворився композит *ἀγαστονος* – яка оглушливо завиває: *ἀγαστονος Ἀμφιτρίτη* (O 12, 97); та *ἀγάρροος* – який сильно тече.

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

Композит конструкції Adv + V – *ἀγάννιφος* (цільно вкритий снігом) – виникає зі словосполучення *ἄγαν νίφειν* (Π, π) та утворюється за моделлю (див. сх. А.3: 1-а). Боги, читаємо в “Гліаді”: *Ὀλυμπον ἀγάννιφον ἀμφινέμονται* (I 18, 186) – живуть на вкритому снігом Олімпі.

Конструкція Adv + A1 також представлена лише одним похідним прикметником *ἀγακλυτός* – прославлений, знаменитий (= *ἄγαν κλυτός* (Π, π), утвореним за моделлю Pars Adv + A1s: *δώμαθ' ἴκοντο ἀγακλυτὰ τοῖο ἄνακτος* (O 3, 388) – прибули до знаменитого дому володаря).

У композитах *ἀγχίθεος* (близький до богів, богоподібний) та *ἀγχίνοος* (кмітливий) конструкції Adv + S2 перший компонент, виражений прислівником *ἄγχι*, сам по собі не містить оцінного значення. Проте у поєднанні з другим компонентом, у нашому випадку з іменниками *ὁ θεός* (бог) та *ὁ νόος* (думка, розум), новостворені композити *ἀγχίθεος* та *ἀγχίνοος* набувають позитивної оцінної семантики. Вони утворюються за моделлю Adv + S1s (див. сх. А.2: 1) (зі словосполучення *ἄγχι τοῦ θεοῦ*) і розвивають переносне значення. Так Афіна характеризує Одиссея: *ἐπητής ἐσσι καὶ ἀγχίνοος* (O 13, 332) – ти є доброзичливий та кмітливий.

VI. Перший префіксальний компонент похідних прикметників у сполученні з різними частинами мови емоційніше характеризує об'єкт за певною ознакою, інколи надаючи значенню слова позитивної чи негативної оцінки. У таких ад'єктивів другий компонент позначає ознаку предмета або ділянку її віднесеності, а перший компонент відіграє роль підсилення чи заперечення, що інколи призводить до появи нової семантики похідного слова. Отже, підсилювальними в епосі Гомера є невіддільні префікси: *ἀρι-*, *ἐρι-*, *ζα-*, *δα-*, *βρι-* (зі значенням “дуже”), *δυσ-* (підсилювальний префікс, який заперечує позитивний зміст слова), *ἀντι-* (зі значенням ворожості або подібності), *ἀ-intensivum* (підсилювальний префікс); та префікси (прийменникового походження): *ἐκ-* (позначає високий ступінь вияву ознаки), *ἀπό-* (початково має значення віддаленості, в аналізованих прикметників виражає негативну оцінку). Таких похідних прикметників налічуємо 49.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

Роль другого компонента таких похідних може відігравати іменник: τὸ σθένος – сила, могутність, ὁ θεός – бог, ὁ βρόμος – шум, ἡ βία – сила, ὁ μόρος – доля, ὁ πόνος – праця, зусилля, τὸ ὄνομα – ім'я, τὸ κῆδος – турбота, горе, ὁ κέλαδος – шум, τὸ θάλλος – тепло, τὸ μένος – сила, гнів, ἡ πέμφιξ – дихання, подув, ὁ ζῆλος – порив, заздрість, ὁ ἀνὴρ – муж та ін.

Похідні прикметники, отже, виникають із вихідного словосполучення Praef + S1s (Π, π) (за структурними моделями (див. сх. А.4: 1, 2), розвиваючи переносне значення: δύσμορος (нещасливий, нещасний), δυσκέλαδος (безладний, шумний), δύσζηλος (розгніваний, запальний), ζάθεος (священний), ἄβρομος (дуже шумний), ἀντίβιος (неприятний), δυσώνυμος (злойменний, (про)клятий), δυσμενής (неприятний, ворожий), δυσπέμφελος (який сильно бушує, буйний), ἐρισθενής (дуже сильний, могутній), ἀντίανειρα (подібна до мужчин, мужня) та ін. Такими словами звертається Приам до Ахілла: πρὸς δ' ἐμὲ τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέησον / δύσμορον (I 22, 60) – зглянься на мене безталанного та нещасно-го, поки ще відчуваю.

Знаходимо один прикметник утворений за моделлю Praef + Praef + Pars bas. S + form. ος – δυσάμμορος – дуже нещасний. Гірко плакала Андромаха за своїм коханим чоловіком Гектором і промовляла: αὐτὰρ ἐμὲ στυγερῶ ἐνὶ πένθει λείπεις / χήρην ἐν μεγάροισι πάϊς δ' ἔτι νήπιος αὐτῶς, / ὃν τέκομεν σὺ τ' ἐγὼ τε δυσάμμοροι (I 22, 485) – мене ж вдовою у жорстокому болі залишаєш у покоях, ще й дитя маленьке, якого ти і я породили, нещасні.

Наступні похідні містять прикметник у ролі другого компонента (конструкція Praef + A1). За моделлю Praef + A1s (зі словосполучення Praef + A1s (Π, π) утворюються похідні ад'єктиви: ἀρίγνωτος – який легко пізнається, добре відомий (ἀρι + γνωτός – відомий, очевидний), даφοινεός – червоний, закривавлений, рудий (δα + φοινός – закривавлений).

Роль другого компонента може відігравати також дієслово: ἀπόβλητος – відкинутий (βάλλω – кидати), ἀπόθεστος – покинутий (τίθημι – класти), ἀριδείκετος – якого гарно вітають,

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

тобто *славний* (*δείκνυμι* – *вітати*), *ἀρισφαλής* – *дуже слизький* (*σφάλλω* – *збивати з ніг*), *ἀριφραδής* – *добре помітний, легко пізнаваний* (*φράζω* – *пізнавати*), *βριήπυος* – *який сильно кричить* (*ἦπύω* – *кричати*), *δυσηχής* – *який страшно звучить* (*ἤχέω* – *звучати*), *ἔκπαυλος* – *вражаючий* (*πλήσσω* – *вражати*), *ἐκπρεπής* – *видатний, який відрізняється* (*πρέπω* – *відрізнятися*), *ἐριβρεμέτης* – *який сильно гримить* (*βρέμω* – *гриміти*), *ἐρί(γ)δουπος* – *який сильно гримить* (*δουπέω* – *гриміти*), *ἐριθηλής* – *розкішно квітучий* (*θάλλω* – *цвісти*), *ἐρίμυκος* – *який голосно мукає, реве* (*μυκάομαι* – *мукати*), *ζαής* – *який сильно дує* (*ἄημι* – *дути*), *ζατρεφής* – *відгодований* (*τρέφω* – *годувати*) та ін. Названі похідні прикметники, які виникають зі словосполучення Praef + Vinf (Π, π) (наприклад, *ἐκ πρέπειν*), переважно утворюються за моделлю Praef + Vas. Vpraes + form. ης / ος / ετης. І лише незначна кількість прикметників цього типу використовує усічену основу дієслова в Praesens (*δυσηχής*, *ἐρίμυκος*, *ἐρί(γ)δουπος*, *ἀριδείκετος*) чи Perfectum (без редуплікації) (*ἐριθηλής*), основу Aoristi (2) passivi (*ἀρισφαλής*, *ἔκπαυλος*, *ἀπόβλητος*, *ἀπόθεστος*) та Aoristi (2) activi (*ἀριφραδής*). На бенкеті женихів свинопас Евмей: *προΐαλλε [...] αἰεὶ ζατρεφέων σιάλων τὸν ἄριστον ἀπάντων* (O 14, 19) – *посилав завжди найкращу з усіх добре вигодованих свиней*.

Епос Гомера характеризується наявністю таких похідних ад'єктивів, в яких перший компонент початково не є оцінним, а позначає, наприклад, розмір (*μέγας*), форму (*ἄγκυλος*) чи кількість (*πολύς*). У складі композитів, однак, вони розвивають переносне значення, викликаючи таким чином певне оцінне ставлення (*μεγάθυμος ἀγκυλομήτης πολύμητις*). Аналіз такого типу прикметників подано у підрозділах “Ад'єктиви з першим компонентом на позначення “кількості” та “простору” монографії.

2.3. Ад'єктиви з першим компонентом на позначення “простору”

Простір є однією з універсальних категорій, яка відіграє важливу роль у процесі сприйняття світу.

Основою мовної картини простору є об'єктивний фізичний простір з усіма його властивостями та суб'єктивна філософська модель, яка відображає специфіку уявлень про простір певного кола людей.

Виділення наукою реального і перцептуального простору надзвичайно важливе, оскільки в мові, незважаючи на адекватність відображення реального світу, суттєве значення мають особливості сприйняття людиною просторових відношень [Бирюкович 1987, с. 18].

Поетичний талант Гомера привертає увагу наявністю великої кількості похідних прикметників на позначення простору (87 прикладів). Уся єдність їх, а водночас і різноманітність “є одним з моментів становлення органічної художньої цілісності” [Гиршман 1972, с. 36] поетичних творів, що підкреслює певну індивідуальність їх змісту та стилю автора.

Прикметники простору неодноразово розглядали українські мовознавці. Одним із найновіших є дослідження семантичного поля прикметників простору О. Кардашук (1998) та М. Петришин (2004, 2005, 2009, 2011). На матеріалі лексичного складу інших мов засоби позначення простору розробляли такі дослідники: Г. Гумовська (1985, 1987), А. Грибановський (1975), В. Жукова (1975), В. Іванов (1972), К. Смоліна (1978), Н. Чистякова (1987) та ін.

Усі засоби вираження простору, що є першим компонентом гомерівських похідних прикметників, об'єднуємо у ЛСП “простір”. Вказане ЛСП своєю чергою поділено на мікрополя: “протяжність”, “локація”, “форма”, а МП – на такі ЛСГ:

МП “протяжність” – ЛСГ “у довжину”, ЛСГ “у ширину”, ЛСГ “за висотою”, ЛСГ “у глибину”, ЛСГ “розмір”.

МП “локація” – ЛСГ “у певному місці”, ЛСГ “відносно поверхні”.

МП “форма” – ЛСГ “круглий”, ЛСГ “прямий-кривий”, ЛСГ “тупий-гострий”, ЛСГ “подібний”.

Ядерними одиницями ЛСП “простір” є лексеми, які входять до мікрополів “протяжність” та “локація”. Периферійними є лексичні одиниці мікрополя “форма”. Отже, найперше розглянемо МП “протяжність”.

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

До мікрополя “протяжність” належать перші компоненти ад'єктивних похідних, виражені здебільшого прикметниками ЛСГ “у ширину”, “у глибину” та ЛСГ “розмір” (разом 54 похідні).

Прикметники вказаних ЛСГ, що входять до МП “протяжність”, розглядають багато дослідників (О. Афанасьєва (1977), О. Бондіна (1981), М. Лаврентьєва (1968), Б. Любкін (1976; 1976а), С. Шафіков (1988) на основі різних мов загалом як прикметники розміру. Хоча вказані “просторові координати” дають можливість оцінити як розмір, так і просторове розташування предмета [Кривченко, Любкін 1977, с. 30]. Щодо просторового характеру виміру об'єкта (а саме лінійного), то аналіз похідних прикметників Гомера показує, що лексеми в основі першого компонента МП “протяжність” вказують лише на двовимірність та тривимірність предмета. Як зазначає С. Шафіков, варіювання ознаки розміру в просторі відображається в мисленні у вигляді логічних протиставлень типу “вертикаль”: “горизонталь”: “глибина”, хоча логічне поняття не завжди тотожне мовному [Шафіков 1988, с. 56]. Отже, до горизонтального виміру можна віднести просторові характеристики, які містять лексеми, що входять до ЛСГ “у довжину” та ЛСГ “у ширину”. Деякі дослідники звертаються до такої просторової ознаки як “орієнтація протяжності” [Кривченко, Любкін 1977; Любкін 1976а]. Унаслідок цього вчені стверджують, з чим також погоджуємося, що “довжина” не містить певної “орієнтації”, а використовується у вимірах будь-якого напрямку (на відміну від “висоти” як “вертикальної орієнтації”, напрямленої вгору від точки відліку). До ЛСГ “у довжину” належать такі композити гомерівського епосу, першим компонентом яких є прикметники-синоніми: *δολιχός* і *ταναός / τανός* (довгий), а також дієслово зі значенням “розтягувати, збільшувати розмір у довжину” – *τανύω*. Першим компонентом ЛСГ “у ширину” є прикметники *εὐρύς* – *широкий* та *στενός* – *вузький*. Вказана антонімічна пара в аспекті горизонтальної орієнтації може утворювати опозицію прикметникам попередньої ЛСГ при позначенні двовимірних предметів як “співвіднесеність лінійних величин двох перпендикулярно орієнтованих вимірів” [Любкін 1976а, с. 94].

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

А. Журинський трактує просторові прикметники *довгий і широкий*, виходячи з поняття фасаду. Якщо предмет має фасад, тобто повернутий однією стороною до спостерігача, то можна говорити про його ширину. Щодо такого горизонтального виміру фасаду вчений використовує термін “поперечний вимір” [Журинський 1971, с. 100].

У горизонтальному вимірі відмінність між довжиною і шириною така:

1. Якщо продовгасті предмети не мають фасаду, то вони:

а) довгі (мається на увазі їх більший розмір): *δολίχαιλος* – з довгою трубкою (*δολιχός* + *ὁ αὐλός* – трубка); *δολιχεγγής* – озброєний довгим списом (*δολιχός* + *τὸ ἔγχος* – спис); *δολιχόσκιος* – довготінний (*δολιχός* + *ἡ σκιά* – тень); *ταναήκης* – довгим вістрям або лезом (*ταναός* + *ἡ ἀκίς* – вістря); *ταναύπους* – довгоногий (*ταναός* + *ὁ πούς* – нога).

Отже, композити-бахуврихі конструкції A3 + S3 представлені чотирма моделями (див. сх. А.1: 2, 3, 5, 7): *δολίχαιλος* – який має довгу трубку, *τανύπεπλος* – у довгому вбранні, *τανυγλώχιν* – з довгим вістрям, *τανύφλοιος* – з довгою корою, *δολιχόσκιος* – який має довгу тень, *τανύγλωσσος* – з довгим язиком, *τανυήκης* – з довгим лезом, *τανύφυλλος* – з довгим листям, *δουλιχόδειρος* – з довгою шиєю, *ταναύπους* – довгоногий, *δολιχῆρετμος* – з довгими веслами.

Читаємо розповідь Одиссея: *αὐτίκα καμπύλα τόξα καὶ αἰγανέας δολιχαύλους / εἰλόμεθ' ἐκ νηῶν* (О 9, 156) – негайно криві луки та списи з довгими трубками ми взяли з кораблів.

Композит *τανηλεγής* – який вкладає у довжину (конструкції A1 + V) утворюється на основі словосполучення *ἐν τῷ ταναῶ λέγειν* (Праер (*ἐν*) + A3s + Vinf [Π, π]) за моделлю Pars bas. A + intf + Bas. Vpraes. act + form. ης.

У поемах Гомера знаходимо два синонімічні ад'єктиви з першим дієслівним компонентом (конструкція V + S4) *τανυσίπτερος / τανυπτέρυξ* – з розпростертими крилами, тобто швидкокрилий. Вони утворені зі словосполучення *τανῦσαι τὰ πτερά / τὰς*

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

πτέρυγας – розпростерти крила (Vinf + S4pl (Π, κ) за двома моделями (див. сх. А.6: 2-а, 5-б);

б) широкі (їх менший розмір): *εὐρύγυια* – зі широкими вулицями, де *εὐρύς + ἡ ἀγυιά* – вулиця, дорога; *εὐροδεία* – зі широкими дорогами, де *εὐρύς + ἡ ὁδός* – дорога; *εὐρύπορος* – зі широкими шляхами, де *εὐρύς + ὁ πόρος* – шлях; *εὐρυρέεθρος* – зі широкою течією, де *εὐρύς + τὸ ῥέεθρον* – течія. Перелічені похідні прикметники утворюються подібно до композитів-бахуврихі попередньої групи – моделі (див. сх. А.1: 3, 1). Астеропей був сином Пелегона, якого: *Ἄξιός εὐρυρέεθρος / γείνατο καὶ Περίβοια...* (I 21, 141) – Акії з широкою течією породив і Перібою. В наведених прикладах ширина є перпендикулярним виміром до довжини.

2. Якщо предмети мають фасад, то вони лише широкі (поперечний вимір): *εὐρυπυλῆς* – з широкими воротами (*εὐρύς + ἡ πύλη* – ворота); *εὐρυμέτωπος* – широколобий (*εὐρύς + τὸ μέτωπον* – чоло) – структурна модель (див. сх. А.1: 3). На острові бога Геліоса були: *καλαὶ βόες εὐρυμέτωποι, / πολλὰ δὲ ἴφια μῆλ' Ὑπερίονος Ἥελίοιο* (O 12, 262) – гарні широколобі бики та багато вгодованих баранів Геліоса Гіперіона.

У гомерівських поемах лексема *εὐρύς* трапляється також у композитах, які характеризують просторі місцевості, володіння, наприклад: *εὐρυσθενής* – який широко панує, могутній (*εὐρύς + τὸ σθένος* – сила, могутність), *εὐρύχορος* – широкий, просторий (*εὐρύς + ὁ χώρος* – місце). Композити (структурних моделей (див. сх. А.1: 1, 3) розвивають переносне значення. Узяв Телемах корабель у Ноємона, а йому й самому треба було: *Ἦλιδ' εἰς εὐρύχορον διαβήμεναι* (O 4, 635) – іхати в простору Еліду.

Композит же *εὐρυφνής* який виводимо зі словосполучення *ἐπὶ εὐρέος (πέδου) φύειν* (Праер (*ἐπί*) + A2s + (S2s) + Vinf (Π, π) конструкції A2 + V, згортається у модель Vas. A + Pars bas. Vpraes + form. ης. Наприклад: *εὐρυφνὲς κρῖ λευκόν* (O 4, 604) – білий ячмінь, що широко росте.

З усіх ЛСГ мікрополя “протяжність” тільки ЛСГ “у ширину” містить лексему на позначення малого виміру – *στενός*

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

(вузький) як антонім до слова *εὐρύς* (широкий): *στενωπός* – тісний, вузький (*στενός* + *ἡ ὄψις* – вигляд). Композит (конструкції A1 + S4) виникає зі словосполучення A1s + S4s (Π, π) – *στενός τῆν ὄψα* (вузький на вигляд) та перетворюється на модель (див. сх. А.1: 3). В “Іліаді” описано місце, де Лікурґ убив вождя Ареїтґоя: *τὸν Λυκούργος ἔπεφνε δόλω, οὐ τι κράτει γε, / στενωπῶ ἐν ὁδῶ ...* (I 7, 143) – його Лікурґ убив хитрістю, а не силою, на вузькому шляху...

В антонімічній парі *εὐρύς* – *στενός* “ширину” можна назвати базовою ознакою, тому що такі ознаки предмета, як ширина, довжина, висота та інші найперше прирівнюються до більшого виміру, а в антонімічних парах є “представниками опозиції” як “семантично немарковані члени” [Мельничук 1967, с. 359]. Можливо, цим пояснюється і значна перевага композитів із першим компонентом *εὐρύς* у гомерівському епосі. Інші ЛСГ мікрополя “протяжність” включають лише базові лексеми – зі значенням більшого розміру.

До вертикального виміру найперше відносимо поняття висоти, яке в складі композитів Гомера позначається прислівником *ὑψι* – зверху, доверху.

Первісно прислівник *ὑψι* належить до МП “локація”, адже він позначає місце розташування, відповідаючи на питання “де?” (*ὑψι* + *ἡ κόμη* – листя = *ὑψίκομος* – високо вкритий листям). Проте в композитах на кшталт *ὑψίπυλος* значення прислівника у поєднанні з другим компонентом дещо змінюється (*ὑψι* + *ἡ πύλη* – ворота = *ὑψίπυλος* – з високими воротами), внаслідок чого відбувається семантичний перехід у МП “протяжність”. Композити *ὑψίκομος*, *ὑψίπυλος* та *ὑψιπέτηλος* (конструкції Adv + S4) виникають зі словосполучення Adv + S4pl + (Part) (наприклад, *ὑψι τας κόμας ἔχων*) за структурною моделлю (див. сх. А.2: 2). Жалілась Андромаха, що Ахілл убив її старого батька після того, як: *ἐκ δὲ πόλιν πέρσεν Κιλίκων εὖ vaiετάρουσαν / Θῆβην ὑψίπυλον* (I 6, 416) – знищив місто, добре заселене кілікіянами, – високобрамні Фіви.

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

Прикметники *ὕψιζυγος* та *ὕψικάρηνος* утворюються за аналогічною моделлю, однак різняться лише числом іменника (< Adv + S4s + Part). Лексема ж *ὕψικερας* – високорогий (*ὕψι* + *τὸ κέρασ* – *ριε*) утворена за іншою моделлю (див. сх. А.2: 1).

Другий компонент такого типу композитів виражається: 1) іменником – *ὕψιζυγος* – який високо сидить на лавці (*τὸ ζῦγόν* – лавка), *ὕψικάρηνος* – високоголовий (*τὸ κάρηνον* – голова), *ὕψιπυλος* – з високими воротами (*ἡ πύλη* – ворота), *ὕψικομος* – високо вкритий листям (*ἡ κόμη* – листя), *ὕψιπέτηλος* – вкритий доверху листям (*τὸ πέταλον* – листок), *ὕψηχῆς* – який голосно ірже (*ὁ ἦχος* – звук); 2) дієсловом – *ὕπερερής* – з високою кривлею (*ἐρέφω* – покривати), *ὕψιπέτης* – що високо літає (*πέτομαι* – літати), *ὕψιβρεμέτης* – який звисока гримить (*βρέμω* – гриміти).

Прикметники конструкції Adv + V (модель див. сх. А.3: 1-а) виходять зі словосполучень *ὕψι ἐρέφειν*, *ὕψι πετέναι*, *ὕψι βρέμειν* (Adv + Vinf (Π, π)).

У сполученні з іменником “звук”, компонент *ὕψι* набуває переносного значення сили чи високого тону звучання, внаслідок чого маємо композит *ὕψηχῆς* (який голосно ірже) моделі (див. сх. А.2: 2). Скільки здатне охопити людське око: *τόσσον ἐπιθρόσκουσι θεῶν ὕψηχέες ἵπποι* (I 5, 772) – стільки стрибком пролітають богинь коні, що голосно іржуть.

Аналогічно до ЛСГ “за висотою” відносимо композит із першим прикметниковим компонентом *ἄκρος* – верхній: *ἄκροκομος* – з волоссям на верхівці (конструкція A3 + S3: *σὺν ταῖς ἄκραις κόμαις* (Π, υ) – модель (див. сх. А.1: 3). Сполучення *ἄκρος* + *πέλω* (рухатися, знаходиться) утворює композит *ἄκροπόλος* – високий (конструкція A3 + V), який виникає зі словосполучення *ἐν τῷ ἄκρῳ πέλειν* (Praep (*ἐν*) + A3s + Vinf (Π, π)). Модель композита – Bas. A + Bas. Vpraes (з чергуванням голосного) + form. ος. За такою ж моделлю утворюється композит *ἄκροπόρος* (що наскрізь пронизує), а також композит, що різниться формантом (*ιόων*): *ἄκροκελαινιόων* – зверху почорнілий. Модель же композита *ἄκρας* – що зверху дує – Pars bas. A + Bas. Vpraes + form. ης. Проливає Пенелопа сльози так: *ὡς δὲ χιῶν*

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

κατατήκετ' ἐν ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν (Ο 19, 205) – наче тане сніг на високих горах.

У мові Гомера трапляється і тривимірна характеристика предметів похідними прикметниками: з допомогою позначення третього виміру – глибини. Глибина може бути вертикальним виміром, якщо напрямлена донизу, і горизонтальним, особливо у синтагмах з іменниками на позначення великого простору, і виміром об'єму у синтагмі з іменниками на позначення частин тіла. Отже, все це спостерігаємо на прикладі гомерівських композитів із першим компонентом *βαθύς* (глибокий). Другий компонент при цьому виражається:

1) іменником: це композити-бахуврихі (див. сх. А.1: 1, 3) *βαθύσχοινος* – з густо зарослим очеретом (*ὁ σχοῖνος* – очерет), *βαθύκολλος* – повногрудий (*ὁ κόλλος* – груди), *βαθυδίνης* – з глибокими водовертями (*ἡ δίνη* – кружіння, водоверть), *βαθύζωνος* – низько підперезаний (*ἡ ζώνη* – пояс), *βαθύλειμος* – з глибокими лугами (*ὁ λειμών* – луг), *βαθυλήϊος* – з глибокими (багатими) засівами, жнивими (*τὸ λήϊον* – жнива). Тяжко ридав Пелеїд над тілом убитого Патрокла, промовляючи до нього: *ἀμφὶ δὲ σὲ Τρῶαί καὶ Δαρδανίδες βαθύκολλοι / κλαύσονται νύκτας τε καὶ ἡμέρας δάκρυ χέουσαι (I 18, 339) – навколо тебе троянські і дарданські повногруді жінки вдень і вночі плакатимуть, проливаючи сльози;*

2) дієсловом: *βαθυρρείτης* – який глибоко тече (*ῥέω* – текти). Модель композита *Bas. A + Vpraes. act 3s + form. της*. Гомер пише, що з могутністю Зевса не порівняти: *οὐδὲ βαθυρρείταιο μέγα σθένος Ἰκεανοῖο (I 21, 195) – навіть велика сила безоднього Океану.*

Далі розглянемо ЛСГ “розмір” МП “протяжність”.

Оскільки розмір є якісною характеристикою предмета, то найкраще реалізується прикметником. Ядерною лексемою цієї ЛСГ в епосі Гомера є прикметник, який позначає загальний великий розмір – *μέγας* (великий). Похідних прикметників із першим компонентом *μέγας* небагато. Вказаний ад'єктив первісно позначає фізичну величину, наприклад: *μεγακήτης* –

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

величезний. Проте в складі деяких гомерівських композитів, поєднуючись з іменниками абстрактної семантики, *μέγας* реалізує переносне значення величини, виражаючи при цьому позитивну оцінку. Бачимо це на прикладі синонімічних композитів типу бахуврихі (див. сх. А.1: 1): *μεγάθυμος* – дослівно з великим духом, мужній (*ὁ θυμός* – дух), *μεγαλήτωρ* – дослівно з великим серцем, відважний (*τὸ ἦτορ* – серце). Крикнула до аргείв Гера: *Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ* (I 5, 785) – набувши вигляду мужнього Стентора мідноголосого.

Периферійною одиницею є семантично близька лексема *ἄβριμος* (*величезний*), яка вказує на ступінь величини (містить оцінку за принципом “тла”²³ [Кривченко 1987]). Відповідно до основних критеріїв²⁴ [Шаховський 1972, с. 68], лексеми *μέγας* та *ἄβριμος* можна вважати синонімічними. Внаслідок поєднання з абстрактним іменником лексема *ἄβριμος* реалізує значення, яке в результаті метафоризації переноситься у сферу емоцій. Тому цей прикметник проаналізований у попередньому розділі як частково-оцінний²⁵.

МП “локація” представлена лише двома лексико-семантичними групами і відповідно меншою кількістю прикладів (20 прикметників). Отже, перший компонент ЛСГ “у певному місці” позначає відстань і виражений антонімічною парою прислівників, два з яких пов’язані між собою синонімічним відношенням: *ἄγχι* (*близько*) та *ἐκάς, τῆλε* (*далеко*), а також семантично віддаленішим компонентом-прийменником *διά*, який позначає розташування по всій протяжності, що може стосуватися і місця, і часу. В епосі Гомера це похідні ад'єктиви з другим іменниковим компонентом: *ἀγγεμαχος* – який веде ближній бій (*ἄγχι* + *ἡ μάχη* – бій); *τληδαπός* – з далекої країни, далекий (*τῆλε* + *τὸ δάπεδον* – земля);

²³ Об'єкт оцінювано на тлі однорідних із ним об'єктів уже не за своїми просторовими характеристиками, а за важливістю, значущістю [Кривченко 1987, с. 9].

²⁴ Близькість значення, що включає спільний та відмінний компоненти; взаємозамінність у певних контекстах.

²⁵ Див. с. 83 монографії.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

та другим дієслівним компонентом: *έκηβόλος* – який далеко метасє (стріли) (*έκάς* + *βάλλω* – метати); *διατρύγιος* – який плодоносить протягом цілого року (*διά* + *τρυγάω* – збирати); *τηλεφανής* – здалека видний (*τῆλε* + *φαίνω* – бути видним).

Прикметники конструкції Adv + S утворюються за моделями (див. сх. А.2: 2, 5) з вихідними словосполученнями – *ἄγχι τὴν μάχην (ποιεῖσθαι)* (Π, π) та *έκ τοῦ δαπέδου, ὃ τῆλε ἐστί* (з країни, яка є далеко).

Мірмідонці для Ахілла (за словами Патрокла): *ἀγχέμαχοι θεράποντες* (I 16, 272) – помічники, які ведуть ближній бій.

Прикметники конструкції Adv + V утворюються за моделями (див. сх. А.3: 3г, 4): *έκηβόλος (έκάς (τὰ βέλη) βάλλειν* (Π, π) – далеко (стріли) метати), *τηλεφάνης (τῆλε φανέσθαι* (Π, π) – бути видним здалека). Один ад'єктив належить до конструкції Praep + V: *διατρύγιος (διά /τοῦ ἔτου/ τρυγᾶν* (Π, π) – протягом /року/ плодоносить) – модель Praep + Pars bas. Vpraes + form. 1ος. Прийшов Хріс із багатим викупом до ахейців і благає відпустити доньку: *παῖδα δ' ἐμοὶ λύσαιτε φίλην, τὰ δ' ἄποινα δέχεσθαι, / ἄζόμενοι Διὸς υἱὸν έκηβόλου Ἀπόλλωνα* (O 1, 21) – дитину ж мені дорого відпустіть, прийнявши викуп на честь сина Зевса – далекострільного Аполлона.

Лише синонімічні прикметники-юкстапозити *τηλεκλειτός* та *τηλεκλυτός* представляють конструкцію Adv + A1, утворюючись за моделлю Adv + A1s – *τῆλε κλυτός / κλειτός* – далеко славний (Π, π).

Егіста, читаємо в “Одіссеї”: *Ἀγαμέμνονίδης τηλεκλυτός ἔκταν' Ὀρέστης* (O 1, 30) – вбив далеко славний Орест, син Агамемнона.

Друга ЛСГ мікрополя “локація” – “відносно поверхні” – представляє прийменник *ὑπό* “нід” у ролі першого компонента похідних прикметників (конструкція Praep + S4): *ὑπόκυκλος* – заокруглений знизу (*ὑπό* + *ὁ κύκλος* – круг, колесо); *ὑπονήϊος* – розташований біля підніжжя гори Неїон (підніжжя вважається найнижчою точкою відносно поверхні гори) (*ὑπό* + *τὸ Νήϊον* – Неїон); *ὑπόψιος* – до якого ставляться з презирством (*ὑπό* + *ἡ ὄψ* – погляд); *ὑποπλάκιος* – розташований біля підніжжя гори

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

Плак (*ὑπό* + *ἡ Πλάκος* – Плак); *ὑπόρρηνος* = *ὑλαρνος* – яка має під собою (яка годує ягня) (*ὑπό* + *ὁ ἀρήν* – ягня), *ὑποταρτάριος* – який живе в Тартарі, підземний (*ὑπό* + *ὁ Τάρταρος* – Тартар), *ὑπωρόβιος* – який перебуває під дахом (*ὑπό* + *ὁ ὄροφος* – дах), *ὑποχείριος* – який є під рукою (*ὑπό* + *ἡ χεῖρ* – рука), *ὑπουράνιος* – піднебесний, який сягає до небес (*ὑπό* + *ὁ οὐρανός* – небо). Похідні прикметники, що виникають зі словосполучення на зразок *τὸν κύκλον ὑπό/ἔχων* (Π, π) формуються за моделями (див. сх. А.7: 1, 2, 3, 4). Так описаний в “Одіссеї” цар Агамемнон: *τοῦ δὴ νῦν γε μέγιστον ὑπουράνιον κλέος ἐστί* (О 9, 264) – він має найбільшу славу, яка сягає аж до небес.

У складі похідного *ὑπόψιος* (модель див. сх. А.7: 5) перший компонент набуває переносного значення, адже вживається не для позначення положення відносно поверхні, а виражає ставлення мовця до суб'єкта. За те, що Паріс сховався, побачивши Менелая, Гектор докоряв йому: *αἰθ' ὄφελες ἄγονός τ' ἔμεναι [...] καὶ [...] ἢ οὕτω λάβην τ' ἔμεναι καὶ ὑπόψιον ἄλλων* (І 3, 42) – краще б тобі народжуватися на світ [...] аніж бути вкритим такою ганьбою і стати предметом презирства для інших.

Прийменник *ὑπό* в похідному ад'єктиві *ὑπιοῖος* (над ранок, ранішній, ранній) реалізує часове значення “над”. Зі словосполучення *ὑπὸ ἡῶ* – над ранок (конструкції Praep + S3) виникає модель прикметника (див. сх. А.7: 6). Зібрав Гектор троянців і промовив: *πρῶτι δ' ὑπιοῖοι σὺν τεύχεσι θωρηθέντες / νηυσὶν ἔπι γλαφυρῆσιν ἐγείρομεν ὄξυν* Ἄρηα (І 8, 530) – з раннього ранку ж, одягнувши зброю, на порожніх кораблях збудимо буйного Арея.

Отже, перелічені ад'єктивні похідні з першим компонентом *ὑπό* містять у ролі другого компонента іменник. Знаходимо лише один прикметник із другим дієслівним компонентом: *ὑπότροπος* – який повертається [назад], що утворюється за моделлю Praep + Vas. Vpraes (зі зміною голосного) + form. *ος* < Praep + Vinf (Π, π). Було б краще – сказав Агелай: *εἰ νόστησ' Ὀδυσσεὺς καὶ ὑπότροπος ἴκετο δῶμα* (О 20, 332) – якби Одиссей повернувся та, повернувшись, прийшов додому.

Серед похідних прикметників із першим компонентом ЛСП “простір” у поемах Гомера міститься найменша кількість лексем, перший компонент яких позначає форму (13 прикметників). Хоч МП “форма” периферійне у ЛСП “простір”, проте важливе для просторової характеристики. Адже форма предмета, як слушно зауважують Є. Кривченко та В. Любкін, впливає на оцінку його просторового положення [Кривченко, Любкін 1977, с. 37]. МП “форма” поділяється на чотири ЛСГ, найчисленнішою з яких є ЛСГ “прямий-кривий”. На ознаку “прямий” вказують прикметники *ἰθύς* та *ὀρθός*: *ὀρθόκραϊρος* – *пряморогий*, де *ὀρθός* – *прямий*, *τὸ κέρας* – *ріг*. Композит *ὀρθόκραϊρος* у ролі епітета кораблів реалізує значення “з крутою носовою частиною”. Лексема *ὀρθόκραϊρος* утворюється за традиційною моделлю бахуврихі (див. сх. А.1: 3) з певною зміною в основі іменника. Зевс радить Афіні поглянути, де перебуває засмучений Ахілл: *κεῖνος ὃ γε προπάροιθε νεῶν ὀρθοκραϊράων ἦσται ὀδυρόμενος ἕταρον φίλον* (I 19, 344) – він же біля кораблів з крутою носовою частиною сидить, оплакуючи близького друга.

Композит *ἰθυπτίων* – який прямо летить (*ἰθύς* – *прямий* + *πέτομαι* – *літати*) виникає на основі словосполучення *τῆ ἰθειᾶ (ὀδῶ) πετέναι* (Π, π), яке згортається у модель похідного прикметника: Bas. A + Pars bas. Vaor + form. *ίων*. В ад'єктиві *ἰθαγενής* (*прямо народжений*, тобто *народжений у законному шлюбі*) перший компонент *ἰθύς* набуває переносного значення. Композит *ἰθαγενής (ἐν τῷ ἰθειῖ (γάμῳ) γενόμενος* – Praep (*ἐν*) + A3s + (S3s) + Part. aor (Π, π) утворений за моделлю Pars bas. A + intf + Pars bas. Part. aor. pass + form. *ης*. Першим Астеропей метнув спис в Ахілла, зачепивши його лікоть: *δευτερος αὐτ' Ἀχιλεὺς μελίην ἰθυπτίωνα/ Ἀστεροπαῖω ἐφῆκε* (I 21, 169) – другим Ахілл кинув в Астеропея ясінь, що прямо летить.

Протилежна ознака “кривий” виражена низкою прикметників – *ἀκύλος*, *γαμψός*, *κυλλός*, які семантично близькі (в значенні “непрямий”), тому перелічені прикметники відносимо до квазісинонімів [Кронгауз 2005, с. 142]. У поетичних творах Гомера вони містяться у складі таких композитів: *ἀκυλοχείλης* –

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

з кривим (гачкуватим) дзьобом (*ἀγκύλος + τὸ χεῖλος* – дзьоб); *ἀγκυλότοξος* – озброєний кривим луком (*ἀγκύλος + τὸ τόξον* – лук); *γαμψῶνυξ* – з кривими кігтями (*γαμψός + ὁ ὄνυξ* – кіготь); *κυλλοποδίων* – кривоногий (*κυλλός + ὁ πούς* – нога). Всі ці прикметники належать до конструкції A3 + S3, утворюючи моделі (див. сх. А.1: 1, 3, 4). У поемах Гомера читаємо такі приклади: *ἀγκυλότοξοι Παίονες* (I 2, 848) – криволуки пеони; *κυλλοποδίων Ἴφαιστος* (I 21, 331) – кривоногий Гефест. Двобій Сарпедона та Патрокла Гомер описує, застосовуючи порівняння: *οἱ δ' ὥς τ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι / πέτρῃ ἐφ' ὑψηλῇ [...]* *μάχωνται* (I 16, 429) – вони, як ті коршуни з кривими кігтями та гачкуватими дзьобами, б'ються на скелі високій.

У сполученні з абстрактним поняттям *ἡ μήτις*, що характеризує людський розум чи здібності, прикметник ЛСГ “прямий-кривий” *ἀγκύλος* у композиті *ἀγκυλομήτης* (модель (див. сх. А.1: 3) конструкції A4 + S4) набуває переносного значення, наприклад: *Κρόνος ἀγκυλομήτης* (O 21, 415) – дослівно *Крон з кривим розумом*, тобто *хитромудрий Крон*.

ЛСГ “круглий” МП “форма” представлена лише одним композитом, першим компонентом якого є іменник *ὁ κύκλος* (коло), другим – *τείρω* (терти): *κυκλωτερής* – круглий, заокруглений. Словосполучення */τὸ εἶδος/ τοῦ κύκλου τερθείς* (/S4s/ + S2s + Part (Π, κ) переходить у модель композита *Bas.S + Bas. Part. aor. pass + form. ης*. Лікаон: *...κυκλωτερὲς μέγα τόξον ἔτεινε / λίγξε βίος, νευρὴ δὲ μέγ' ἴαχεν, ἄλτο δ' οἰστός* (I 4, 124–125) – натягнув великого заокругленого лука, лук загудів, тятива голосно зазвучала і полетіла стріла.

ЛСГ “тупий-гострий” також містить лише один композит із першим *ὄξυς* (гострий) та другим *τὸ βέλος* (метальний снаряд) компонентами: *ὄξυβελής* (загострений, з гострим кінцем) – модель (див. сх. А.1: 3): *ἄλτο δ' οἰστός ὄξυβελής καθ' ὄμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίωνων* (I 4, 126) – полетіла стріла гостроконечна, бажаючи впасти у натовп.

У МП “форма” окремо виділяємо (спираючись на твердження Н. Клименко [Клименко 1984, с. 179]) ЛСГ ад'єктивних

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

комполитив, які мають значення “подібний, видний”. У таких похідних прикетників роль першого компонента відіграють іменники різної семантики, а другого – лексема “*τὸ εἶδος*” (*вигляд, образ*) (яка не є інформативною і потребує уточнення [Кардашук, Кульбабська 2003, с. 215]). Конкретизатором іменника “*τὸ εἶδος*” є перший компонент похідного прикетника, що позначає предмет, з формою чи виглядом якого порівнюється охарактеризований комполитивним прикетником об'єкт. Комполитиви з другою основою “*τὸ εἶδος*” здебільшого перекладають як словосполучення: *μυλοειδής* – *схожий на жорно* (*ὁ μύλος* – *жорно* + *τὸ εἶδος*); *ἠεροειδής* – *схожий на повітря* (*ὁ ἀήρ* – *повітря* + *τὸ εἶδος*). Обидва похідні прикетники (конструкції S2 + S4) впливають зі словосполучення *τὸ εἶδος τοῦ μύλου* (*ἀερος*) /*ἔχων*/ (S4s + S2s + /Part/ (Π, κ) – структурна модель (див. сх. А.5: 3). Еант у двобой поранив Гектора: *βαλὼν μυλοειδέα πέτρῳ, / βλάψε δέ οἱ φίλα γούναθ' (I 7, 271)* – *кинувши схожий на жорно камінь, поранив йому милі коліна.*

* * *

Основним джерелом утворення більшості аналізованих у розділі прикетників є словосполучення, які вважаються формальними модифікаціями похідних ад'єктивів. Розмірковуючи над базовими еквівалентами прикетників, виявляємо експліцитно не виражені компоненти у похідних словах, тому можна стверджувати, що здебільшого кількість компонентів похідних одиниць не відповідає кількості компонентів вихідних конструкцій (*ὠκύμορος* < *τὸν ὠκύν μόρον ἔχων*). Порядок розташування компонентів вихідних та похідних одиниць переважно збігається, однак буває і конверсія (*ἐς ὄψιν πάντων* > *πανόψιος*). Із компонентів вихідних словосполучень у структурних моделях використовуються цілі слова, їх основи та частини основ. Словесним оформленням компонентів у деяких моделях похідних прикетників є інтерфікси (найчастіше – *ο*, *ι*) та майже в усіх моделях – кінцеві форманти (найчастіше – *ος*, *ης*, *ιος*, *ων*).

Унаслідок аналізу компонентів словосполучення, їх частини належності, а також відмінкової форми виділено:

Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів

1) у похідних ад'єктивів із першим компонентом “кількість” – 56 базових конструкцій та 30 структурних моделей. Перший компонент найчастіше виражений прикметником (~39 відсотків усіх похідних прикметників ЛСП “кількість”). З числівників (які становлять ~23,4 відсотка усіх похідних прикметників ЛСП “кількість”) роль першого компонента найчастіше відіграють кількісні числівники (~75,5 відсотка). Найчастіше з першим компонентом ЛСП “кількість” сполучається іменник (~66 відсотків), адже він позначає об'єкти, які можна порахувати або оцінити за кількістю. Найбільша кількість похідних ад'єктивів ЛСП “кількість” утворилась за моделями *Bas. A + Pars bas. S + form.* ~17,5 відсотка та *Bas. A + S* ~10 відсотків;

2) у похідних прикметників із першим компонентом “оцінка” – 33 базові конструкції та 52 структурні моделі. Перші компоненти ЛСП “оцінка” найчастіше виражені прикметниками, з яких ~52 відсотки є частково-оцінними, близько 48 відсотків їх виражають загальну оцінку. Найбільшою сполучуваністю з першим оцінним компонентом вирізняється другий субстантивний компонент (~68 відсотків). Це, очевидно, можна пояснити тим, що похідні прикметники, характеризуючи об'єкт, вказують переважно на позитивний чи негативний бік якоїсь його складової частини. Найбільше прикметників із першим “оцінним” компонентом утворилося за моделями *Bas. A + Pars bas. S + form.* ~16,2 відсотка та *Bas. A + S* ~11,2 відсотка;

3) у похідних ад'єктивів із першим компонентом “простір” – 22 базові конструкції та 28 структурних моделей. Перший “просторовий” компонент найчастіше виражений прикметником, що становить ~62 відсотки усієї кількості похідних ЛСП “простір”, та прислівником ~18,4 відсотка. Роль другого компонента похідних прикметників ЛСП “простір” відіграють здебільшого іменники (~80,5 відсотка), що позначають ті об'єкти, які можна охарактеризувати за розміром, формою чи локацією; рідше – дієслова з ознакою “дія”. Найбільшою кількістю представлені моделі композитів *Bas. A + Pars bas. S + form* ~25,3 відсотка та

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

Bas. A + S ~11,5 відсотка усієї кількості похідних прикметників із першим компонентом просторової характеристики.

Виявлені серед аналізованих прикметників трьох ЛСП юкстапозити, утворюються за моделями: Num + A, A + A, Aloc. + A, Adv + A та ін.

Зафіксовано два похідні прикметники (з усієї кількості лексем трьох ЛСП), у яких префікс стоїть між двома твірними основами (*παναώριος, πανάποτος*).

РОЗДІЛ 3

ГРАМАТИЧНІ ТА СЛОВОТВІРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОХІДНИХ АД'ЄКТИВІВ В ЕПОСІ ГОМЕРА

Кожна мова як “організована система, органічне ціле, елементи якого закономірно пов’язані один з одним і перебувають у певних відношеннях” [Новиков 1982, с. 60], має свою граматичну будову. Граматика як наука про морфологічну і синтаксичну будову мови обіймає одне з центральних місць у системі мовознавства. На рівні морфології граматично оформляються слова як номінативні одиниці мови, на рівні синтаксису будуються словосполучення та речення як комунікативні одиниці мови, що слугують безпосереднім засобом мислення й волевиявлення людини [СУЛМ 1969, с. 7].

3.1. Морфологічні особливості похідних прикметників

Здатність прикметника виражати не самостійну, а співвіднесену з предметом ознаку виявляється (окрім роду, числа і відмінка) також у здатності значної частини прикметників мати лексико-граматичні форми, якими передаються неоднакові кількісні характеристики ознаки, що приписується різним предметам [СУЛМ 1969, с. 148]. Такими лексико-граматичними формами є ступені порівняння прикметників, які властиві якісним прикметникам, і лише тим, як пише О. Селіванова [Селіванова 2006, с. 589], що здатні до градуїзованості ознаки. Морфологічні зміни в структурі якісних прикметників відбуваються для того, щоб передати кількісну характеристику виявлення притаманної різним предметам ознаки шляхом зіставлення.

У деяких мовах, як підкреслюють науковці [Леонова 1983, с. 120], похідні прикметники (особливо складні) не утворюють ступенів порівняння. У старогрецькій і, як показує наше дослідження, у мові гомерівського епосу, деякі похідні ад'єктиви (серед яких є композити) характеризуються формами компаратива та суперлятива. З-поміж них вищий ступінь порівняння утворюють чотири похідні, які позначають вік – *προγενής*

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

(старий), фізичний стан – *ἀλαπαδνός* (який легко розбивається, тобто слабкий); характеризують суспільне значення – *ἄτιμος* (не шанований) та оточення – *κακόξεινος* (який має поганих гостей). Проаналізуємо їх детальніше.

Лексема *κακόξεινος* утворює синтетичну форму вищого ступеня порівняння: *κακόξεινότερος*. Цей компаратив відзначається одним слововживанням в епічних поемах. Женихи, звертаючись до Телемаха, кажуть: *Τηλέμαχ' οὐ τις σεῖο κακόξεινότερος ἄλλος* (О 20, 376) – Телемаху, нема нікого [хто б мав] гірших гостей, крім тебе.

Лексема *προγενής* у вищому ступені порівняння також має синтетичну форму: *προγενέστερος*. Ця форма характеризується шістьма слововживаннями. В “Іліаді” автор порівнює воєначальника Менестея, який найкраще зі всіх умів шикувати до бою мужів-щитоносців та коней, з Нестором, бо лише: *Νέστωρ οἷός ἔριζεν ὃ γὰρ προγενέστερος ἦεν* (І 2, 555) – єдиний Нестор міг би позмагатися [в цій справі з Менестеем], він бо старшим був.

Лексема *ἀλαπαδνός* у вищому ступені утворює форму *ἀλαπαδνότερος* і вживається у гомерівському епосі лише один раз. Старий мудрець Нестор так наставляє своїх товаришів перед боєм: *μηδέ τις [...] οἷος πρόσθ' ἄλλων μεμάτω Τρώεσσι μάχεσθαι, / μηδ' ἀναχωρεῖτω ἀλαπαδνότεροι γὰρ ἔσεσθε* (І 4, 305) – щоб ніхто [...] один попереду інших не кинувся битися з троянцями, ані не відступав: бо слабшими будете (це послабить вашу силу).

Лексема *ἄτιμος* утворює компаратив *ἀτιμότερος*, який характеризується одним слововживанням. Перед боєм Ахілл наставляє свого друга Патрокла: *μη σύ γ' ἀνευθεν ἐμεῖο λιλαίεσθαι πολεμίζειν / Τρωσὶ φιλοπτολέμοισιν ἀτιμότερον δέ με θήσεις* (І 16, 90) – але ти не поривайся далеко від мене битися з воєвничими троянцями: не зроби мене менш шанованим.

П'ять лексем з усіх проаналізованих прикметників гомерівського епосу вживаються у формі другого / найвищого ступеня порівняння. Це ад'єктиви, які позначають вік – *ὠκύμορος* (приречений на швидку смерть, недовговічний), психологічний стан – *ἄποτμος* (нещасний), психологічне сприймання – *ἔκταγλος*

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

(жахливий, страшний, суворий), суспільне значення – *ἄτιμος* (не шанований), вдачу – *φιλοκτέανος* (користолюбний, скупий). Розглянемо їх детальніше.

Похідний прикметник *ὠκύμορος* у найвищому ступені порівняння утворює суфіксальну форму *ὠκυμωρότατος*, яка вжита у поемах Гомера лише раз. Тримаючи в серці прохання ображеного сина, Фетіда звернулася до Зевса такими словами: *τίμησόν μοι υἱὸν ὃς ὠκυμωρότατος ἄλλων* (I 1, 505) – мого сина пошануй, він же – найнедовговічніший зі всіх інших.

Лексема *φιλοκτέανος* в епосі Гомера вживається також лише раз у формі суперлятива: *φιλοκτεανώτατος*. В “Іліаді” цим прикметником Ахілл характеризує Агамемнона: *Ἀτρεΐδῃ κῦδιστε φιλοκτεανώτατε πάντων* (I 1, 122) – Атріде, найславніший, найкористолюбніший зі всіх.

Лексема *ἔκπαγλος* утворює форму суперлятива *ἐκπαγλότατος*, яка фігурує тричі й лише в “Іліаді”. Знаходимо тут пропозицію Агамемнона самому Пелеїду очолити корабель з дарунками для Хріса: *ἢ ἐ σὺ Πηλεΐδῃ πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν* (I 1, 146) – бо ж ти, Пелеїде, зі всіх мужів найстрашніший.

Наступні дві лексеми *ἄποτμος* та *ἄτιμος* утворюють суперлятиви *ἀτιμότητα* та *ἀποτμότητα*, які трапляються в епосі по одному разу. В розмові зі всемогутнім Зевсом Фетіда говорить про себе так: *ὅσσον ἐγὼ μετὰ πᾶσιν ἀτιμότητι θεός εἰμι* (I 1, 516) – наскільки я поміж всіх є найменш шанованою богинею. Набувши вигляду Мента, богиня Афіна запитала у Телемаха, чи справді він є рідним сином Одиссея, на що отримала у відповідь такі слова: *νῦν δ' ὃς ἀποτμότητα γένετο θνητῶν ἀνθρώπων, / τοῦ μ' ἔκ φασι γενέσθαι* (O 1, 219–220) – зараз же той є найнещаснішим зі смертних людей, від якого, кажуть, я народився.

Як бачимо з дослідження, дуже незначна кількість похідних прикметників епосу Гомера здатна утворювати ступені порівняння. Це, очевидно, можна пояснити складністю їх структури, яка включає різні частини мови, різні афікси, а також їх складним семантичним змістом.

Усі проаналізовані похідні ад'єктиви в епосі Гомера утворюють синтетичні ступені порівняння.

3.2. Синтаксичні особливості похідних прикметників

Основна роль прикметника в реченні – бути морфологізованим (узгодженим) означенням [СУЛМ 1969, с. 148]. Відповідно, мінімальним контекстом прикметника є атрибутивне словосполучення, в якому його граматичні форми залежать від іменника. Значення прикметника у вузькому контексті виявляється також у його другорядній синтаксичній функції – в ролі частини складеного присудка – предиката.

3.2.1. Прикметники в атрибутивній функції. Атрибутивні словосполучення є одним із найпоширеніших типів лексичних сполук у структурі поетичних текстів, які не мають жорсткої нормативності у доборі компонентів для відтворення художнього задуму твору і в прагненні дати авторську оцінку змальовуваному [Беценко 1999, с. 14].

В епічних поемах Гомера нараховуємо 1034 похідні прикметники у функції атрибута. Вони вживаються у пре- та постпозиції до означуваних іменників. У гомерівському епосі, зокрема, виявлено ~34 відсотки слововживань аналізованих ад'єктивів у препозиції та ~66 відсотків – у постпозиції.

Дослідження сполучуваності гомерівських прикметників з іменниками також показало, що велика кількість похідних сполучається з номінаціями людей, міфічних істот, тварин, абстрактних понять, предметів побуту, зброї та ін. Аналізуємо, однак, сполучуваність гомерівських ад'єктивів лише з номінаціями людей і тварин. Такий вибір пояснюємо найбільшою кількістю сполучень похідних прикметників із номінаціями людини в поемах Гомера та доволі частим уживанням тих же лексем у сполученні з зоонімами.

3.2.1.1. Прикметники в атрибутивній функції з номінаціями людей. Гостинний, комунікабельний, відкритий, надміру цікавий, запальний, інколи сумний у душі, з проникливим розу-

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

мом та пристрастю до пригод – таким постає перед нами герой у гомерівському епосі. Надаючи своїй долі особливого значення, він перетворює її на оригінальну пригоду, достойну епічної поеми [Фор 2004, с. 60]. На тлі складних перипетій, описаних в епічних поемах, автор звертає нашу увагу власне на проблему людини, її психологію, душевний стан, особисті та колективні суперечності. “Благородність”, “божественність”, “богоподібність” – це риси, якими Гомер наділяє майже всіх своїх героїв, однак це не свідчить про цілковите виділення окремої індивідуальності з колективу (так звана перевага загального над індивідуальним). Перед нами, як стверджує О. Лосєв, – те художнє розуміння людини, яке називається епічним [Лосєв 2006, с. 214].

Найбільша кількість похідних прикметників, об’єднаних навколо номінацій людей, свідчить про особливе місце людини в контексті епічних поем Гомера. Номінації людей у гомерівських творах охоплюють досить велику різноманітність лексем (сюди ж належать назви частин людського тіла), з якими поєднуються похідні прикметники. Ці лексеми загалом можна поділити на такі групи:

- I. Лексичні одиниці зі значенням “члени суспільства”.
- II. Назви осіб чоловічої статі.
- III. Назви осіб жіночої статі.
- IV. Номінації людей за родом їхніх занять.
- V. Антропоніми.
- VI. Етніми.
- VII. Соматизми.

Розглянемо детальніше сполучуваність аналізованих похідних прикметників з кожною групою названих лексичних одиниць.

I. Першу групу іменних лексем умовно поділимо на підгрупи зі значенням: 1) людина, 2) народ.

1. Людину в загальному розумінні автор епічних поем позначає лексемами *ὁ ἄνθρωπος* “людина” та *ὁ βροτός* “смертна людина”. Ці дві лексеми сполучаються з дев’ятьма похідними прикметниками, які характеризують людину за такими семантичними ознаками: а) внутрішні якості. На мить батьківщина вида-

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

лася чужою давно відсутньому Одиссею, і не знав він, яких людей тут зустрине: *ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι, ἦε φιλόξενοι*¹ (О 13, 202) – *диких і несправедливих чи гостинних*; б) психологічний стан, який виражається словосполученням із переносно-образним значенням: *ζαφλεγυεῖς βροτοί* (І 21, 465) – *повні життя (дослівно повні вогню) смертні* (назвав людей Аполлон, закликаючи богів не втручатися у суперечку смертних). Переносно вжитий прикметник *ζαφλεγυεῖς* дає можливість по-новому побачити об'єкт зображення, акцентуючи на ньому увагу читача; в) матеріальний стан: *πολυκλήρων ἀνθρώπων* (О 14, 211) – *дуже багатих людей* (мається на увазі “багатоклерних” чи “багатонадільних”). В епосі вказаний епітет позначав заможних людей, частину яких становили аристократи (землевласницька знать) [Ставнюк 2005, с. 57]; г) спосіб і місце проживання: *πολυσπερέας ἀνθρώπου*² (О 11, 365) – *людей, які широко розселилися, βροτοί ἐπιχθόνιοι*³ (І 1, 272) – *земні (які живуть на землі) люди*; г) тривалість життя: говорячи про вічність чи, можливо, про безсмертя богів, автор для протиставлення підкреслює смертність людини і використовує словосполучення *καταθνητῶν ἀνθρώπων*⁴ (І 6, 123) – *смертних людей* як синонім до слова *ὁ βροτός*; д) наявність імені: *οὐ μὲν γὰρ τις πάμπαν ἀνώνυμός ἐστ' ἀνθρώπων* (О 8, 553) – *бо ніхто з людей не буває безіменним*.

До цієї ж підгрупи належить номінація “дитина” (як найменування людини за віком), що в поемах Гомера позначається чотирма синонімічними лексемами *ὁ, ἡ παῖς, τὸ τέκος, τὸ τέκνον, τὸ νήπιον*. Похідні прикметники до означуваних слів зі значенням “дитина” семантично різноманітні й утворюють групи (всього 14 сполучень), які вказують на:

¹ Інші приклади див.: О 6, 121; 8, 576; 9, 176.

² Інші приклади див.: І 2, 804.

³ Інші приклади див.: І 1, 272; 4, 45; 24, 505; О 1, 167; 18, 136; 22, 414; 23, 65.

⁴ Інші приклади див.: О 3, 114; 9, 502; 17, 587; 19, 285; 20, 76; 23, 126.

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

а) тривалість життя: підкреслюючи короткий вік (як і в попередній групі), який судився Ахіллові, Гомер устами самого героя та його матері богині Фетіди характеризує його як *παῖδα παναώριον* (I 24, 540) – *дитя недовговічне, а́кύμορος τέκος* (I 18, 95) – *недовговічна дитина*;

б) суспільне визнання та перебування дітей в оточенні однолітків: дітей героїв (нащадків Пірітоя й Тесея, сина Гектора) поет називає: *ἔρικυδέα τέκνα* (O 11, 631) – *преславні діти*; *παῖδα ἀριπρεπέα* (I 6, 477) – *славну дитину*; *παναφήλικα παῖδα* (I 22, 490) – *позбавлену однолітків дитину*;

в) внутрішні якості дітей. Так, один з героїв “Іліади” каже про дітей Пріама: *οἱ παῖδες ὑπερφίαλοι καὶ ἄπιστοι* (I 3, 106) – *нестримні і непокірні діти*. Малого синочка Гектора Гомер називає “безтурботним”: *παῖδ' ἐπὶ κόλπῳ ἔχουσ' ἀταλάφρονα νήπιον αὐτως / Ἐκτορίδην ἀγαπητὸν ἀλίγκιον ἀστέρι καλῶ* (I 6, 400–401) – *мала [служниця] на грудях ще зовсім безтурботну дитину, коханого сина Гектора, подібного до гарної зірки*;

г) інтелектуальні властивості: *παῖς ἄφρων* (I 11, 389) – *нерозумна дитина* (таке сказав Діомед про Паріса); *παῖς χαλίφρων* (O 19, 530) – *нерозсудлива дитина* – називає Пенелопа свого сина Телемаха;

г) психологічне сприймання: свою покинуту доньку Єлена згадує такими словами: *παῖδᾶ τηλυγέτην*⁵ (I 3, 175) – *дитину, яку ніжно люблять* (тобто *любу дитину*). В “Іліаді” Ахілл просить Пріама повечеряти, перед тим, як він повернеться додому та оплакуватиме сина, кажучи: *πολυδάκρυτος δέ τοι ἔσται (ὁ παῖς)* (I 24, 620) – *багатослізною тобі буде (дитина)*.

2. Усього два прикметники сполучаються з лексемою *ὁ δῆμος* із початковим значенням “народ”. У гомерівському епосі загалом існують дві номінації народу з такою відмінністю: *ὁ λαός* – це переважно однорідна озброєна кількість людей, *ὁ δῆμος* – однорідне об’єднання на політичній основі [Шталь 1983, с. 77], тобто “народ-військо” та “народ-громада” [Андреев 1984, с. 138].

⁵ Інші приклади див.: I 9, 482.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

У словосполученнях *έτεραλκέα δῆμον* (I 15, 738) – допоміжне військо та *ύπερδέα δῆμον* (I 17, 330) – недостатній народ, лексемою *ό δῆμος* автор позначає певну кількість людей, які брали участь у боях.

II. Друга група містить назви осіб чоловічої статі, серед яких такі номінації: 1) *муж, чоловік* – *ό άνήρ, ό φώς* 2) *цар* – *βασιλεύς, ό άναξ* 3) *син* – *ό υίός*, 4) *чужинець* – *ό ζείνος, ό άλλήτης, ό ίκέτης*, 5) *жених* – *ό μνηστήρ*, 6) антонімічну пару *старий – молодий чоловік*: *ό γέρων – ό νέος*, 7) *товариш* – *ό έταϊρος*, 8) *батько* – *ό πατήρ*.

1. Найбільша кількість ад'єктивів у Гомера сполучається з назвами осіб чоловічої статі, а саме з лексемою *ό άνήρ*, і це не дивно, оскільки цією лексемою в поемах позначається кожен епічний муж узагалі, а також конкретні мужі-герої гомерівського епосу. Лексема ж *ό φώς* стосується лише певних мужів, а саме: Евріала, Махаона, Менетіда, Сока, Еанта, Патрокла, Менелая, Телемаха та ін. При цьому "*ό άνήρ*" сполучається з 42 ад'єктивними похідними різної семантики, а синонім "*ό φώς*" (більш характерний для поетичного слововживання) – лише з одним прикметником – *ισόθεος* (*богорівний*), який традиційно є означенням більшості героїв поем, наприклад: *Ευρύαλος [...] ισόθεος φώς* (I 2, 565), *Σώκος [...] ισόθεος φώς* (I 11, 428), *Τηλέμαχος [...] ισόθεος φώς* (O 20, 124).

Описуючи "мужа" (позначеного лексемою *ό άνήρ*) в епічних поемах, автор виділяє основні притаманні йому ознаки (див. табл. Б.1), наприклад, внутрішні та інтелектуальні якості, вдача мужів-героїв епічних поем. У деяких випадках – це позитивні риси: *άνήρ έναίσιμος* (I 6, 521)⁶ – *пристойний чоловік*, *άνήρ άγαθός και έχέφρων* (I 9, 341) – *чоловік добрий та розсудливий*; у деяких випадках – негативні: *άφρων άνήρ* (O 8, 209) – *нерозумний муж*, *ώμηστης και άπιστος άνήρ* (I 24, 207) – *кровожерливий та недовірливий муж*.

⁶ Інші приклади див.: O 10, 383.

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

Такими словами Посейдон спонукав ахейців до бою: *ὄς δέ κ' ἀνὴρ μενέχαρμος, ἔχει δ' ὀλίγον σάκος ᾧμα, / χείροσι φωτὶ δότω* (I 14, 376) – той муж, який є стійким у бою і має невеликий щит на плечі, нехай дасть слабшому мужу. В одній з книг “Іліади” знаходимо такий опис вдачі Ахілла: *οὐ γὰρ τι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν οὐδ' ἀγανόφρων, / ἀλλὰ μάλ' ἐμμεμῶς* (I 20, 468) – бо він був не ласкавий муж, не м'який, а дуже буйний.

2. Менша кількість ад'єктивів (усього десять) у гомерівському епосі сполучається з синонімічними лексемами *ὁ βασιλεύς* та *ὁ ἄναξ* зі значенням “цар”⁷, “володар”. Вожді-басилевси грецьких родів, фратрій та племен, глави найбільших патріархальних сімей, нащадки героїв, що уособлюють славу та силу всього общинного колективу, становлять верхівку тогочасного суспільства [Ставнюк 2005, с. 52]. Прикметники, які характеризують “царя”, вказують на такі його ознаки: а) внутрішні якості, наприклад: *ἄναξ εὖθυμος* (O 14, 63) – милостивий володар. Або: *ὧς τέ τευ ἦ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅς τε θεουδῆς* (O 19, 109) – ти, наче цар бездоганний, богобоязливий – цими словами Одиссей (у вигляді гостя) порівнював Пенелопу з царем; *βασιλῆος ἀπηνέος* (I 1, 340) – суворого царя, – так Ахілл називає Агамемнона; б) фізичні якості: *ὑπερμενέων βασιλῆων*⁸ (O 13, 205) – могутніх царів; в) суспільне значення царя, що особливо важливе. Тому Гомер у своїх поемах характеризує його такими прикметниками-епітетами: *ἄναξ [...]* *πολύλλιστος* (O 5, 445) – цар, до якого звертаються з проханням, *ἀριπρεπέες βασιλῆες* (O 8, 390) – славні царі (мовиться про тринадцять феакських царів), *βασιλῆων σκηπτούχων*⁹ (O 4, 64) – пануючих (дослівно – які володіють скіпетром) царів. Однак володарі можуть мати і погану славу. Ось як, обурений рішенням Агамемнона, характеризує його Ахілл:

⁷ Слід зазначити, що грецький термін “ὁ βασιλεύς” зазвичай перекладають як “цар”, хоча на етапі розпаду общинно-родового ладу він позначав племінного вождя [Тронский 1983, с. 45].

⁸ Інші приклади див.: I 8, 236; O 20, 222.

⁹ Інші приклади див.: I 1, 279; I 2, 86; O 2, 231; 5, 9; 8, 41.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

δημοβόρος βασιλεύς ἐπεὶ οὐτιδανοῖσιν ἀνάσσεις (I 1, 231) – ти цар, який пожирає народне надбання, ти правиш негідними.

В епічних поемах уживаються так звані міфологічні епітети [Тахо-Годи 1972, с. 211] типу *διοτρεφής* (вигодуваний Зевсом), як, наприклад, у словосполученні *διοτρεφῶν βασιλῆων* (O 4, 64) – вигодуваних Зевсом царів. Цим епітетом Гомер наділяє Телемаха і Пісістрата, які прибули до Менелая. Щодо людей, які не ведуть свій рід від Зевса, такі епітети А. Тахо-Годі називає поетичним переносом [Тахо-Годи 1972, с. 211].

3. З осіб чоловічої статі в епічних творах Гомера дев'ять прикметників характеризують лексему *ὁ υἱός* – син (див. табл. Б.2). У більшій частині атрибутивних сполучень лексема *ὁ υἱός* позначає конкретних синів грецьких богів та героїв, наприклад, Евмеда (*Εὐμήδεος υἱός*), Опунта (*Ὀπόεντα υἱόν*), Фетіди (*Θέτιν υἱέα*), або загалом – синів ахейського народу: *υἱῆς Ἀχαιῶν*. Характеризуючи сина Евмеда, автор використав аж два складні прикметники, які вказують на його матеріальний стан: *ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι Δόλων Εὐμήδεος υἱός / κήρυκος θείοιο πολύχρυσος πολύχαλκος* (I 10, 315) – був серед троянців Долон, син вісника богів Евмеда, багатий золотом і міддю.

Наступні дві групи включають такі номінації осіб чоловічої статі, як *ὁ ξείνος* – чужинець та *ὁ μνηστήρ* – жених (згадується лише в “Одіссеї”).

4. Отже, в четвертій групі розглядаємо п'ять прикметників, які вступають у сполучення з лексемою *ὁ ξείνος*, а саме ті випадки, де вказана лексема позначає конкретного чоловіка, який, подорожуючи, відвідав багато земель, багато побачив і пережив, тобто головного персонажа твору – Одіссея. Автор епічних поем характеризує Одіссея як чужинця похідними ад'єктивами, які виражають: а) фізичний стан: *ξείνος εὐπηγής* (O 21, 334) – чужинець міцної тілобудови; б) інтелектуальні властивості: *οὐκ ἄφρων ὁ ξείνος...* (O 17, 586) – розсудливий чужинець; в) психологічний стан: *ξείνος ταλαπείριος* (O 7, 24) – багатостраждальний чужин-

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

нець; г) походження: *ξείνω τηλεδαπῶ*¹⁰ (О 14, 415) – чужинцю, який прибув здалека. Надзвичайно цікавою є постать Одиссея в образі чужинця, тому автор використовує й інші лексеми на його позначення: *ὁ ἀλήτης* (мандрівник, волоцюга) та *ὁ ἰκέτης* (прохач). В результаті сполучення з похідними ад’ективами утворилися такі словосполучення: *ἰκέτην ταλαπείριον*¹¹ (О 6, 193) – багатотраждального прохача, *ἔμπαλιος ἀλήτης* (О 21, 400) – досвідчений волоцюга, *ἐπίμαστον ἀλήτην* (О 20, 377) – бідуючого мандрівника.

5. До п’ятої групи відносимо прикметники (п’ять лексем), які характеризують женихів. Женихам, які зухвало поводяться в домі Одиссея, намагаючись зайняти місце господаря дому та чоловіка Пенелопи, відведена негативна роль у поемі “Одіссея”. Тому похідними прикметниками автор дає їм негативну оцінку. Ад’ективи, які відіграють роль означень “женихів”, позначають здебільшого їхню вдачу та інтелектуальні властивості: *μνηστήρσιν ὑπερφιάλοισιν*¹² (О 13, 373) – женихам зухвалим, *μνηστήρων ἀφραδέων* (О 2, 282) – нерозсудливих женихів, а також фізичні якості: *μνηστήρες ὑπερηνόρεόντες* (О 2, 266) – обдаровані нелюдською силою женихи, психологічний стан: *μνηστήρες πικρόγαμοί* (О 17, 137) – нещасні в шлюбі женихи, та вік: *μνηστήρες ὠκύμοροι* (О 4, 346) – недовговічні женихи. Останньою характеристикою автор швидше підкреслює трагічність їхньої долі. Хоча, як уточнює В. Ярхо, доля женихів у поемі не містить елементів трагічного: загибель вони заслужили як покарання за нахабство, гордовитість, зневагу священного закону гостинності [Ярхо 1963, с. 64].

Вислухавши Телемахові нарікання на женихів, Афіна у вигляді прибульця сказала, якщо б Одиссей з’явився, то всі вони стали б: *ὠκύμοροι τε ...πικρόγαμοί τε* (О 1, 266)¹³ – недовговічними та нещасними в шлюбі.

¹⁰ Інші приклади див.: О 19, 351; 19, 371; 24, 268.

¹¹ Інші приклади див.: О 14, 511.

¹² Інші приклади див.: О 14, 27; 15, 315; 16, 271; 18, 167; 20, 12 та ін.

¹³ Інші приклади див.: О 4, 346; 17, 137.

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

6. У гомерівському епосі незначна кількість ад'єктивів поєднується з номінаціями двох протилежних категорій людей: старшого за віком чоловіка – *ὁ γέρων* та молодого чоловіка, якого автор позначає двома лексемами з синонімічним значенням – *ὁ νέος* та *ὁ κοῦρος*. Окрім характеристики зовнішності старшої особи, – *πολιοκροτάφους γέροντας* (I 8, 518) – сивоволосих старців – спостерігаємо деякі ознаки, які властиві обом категоріям названих людей і протилежні між собою. Ці ознаки виражаються прикметниками, що вказують на внутрішній та фізичний стан і розумові здібності: а) старшої людини: *γέρον πολυπενθές* (O 14, 386) – старче, засмучений горем; б) молодій людини: *νέω παναπόλω* (O 13, 223) – дуже ніжному юнаку, *νέων ὑπερῆγορέοντων* (O 2, 324) – юнаків, обдарованих нелюдською силою. В “Іліаді” мовиться про нараду, де згадані у протиставленні ці дві категорії людей: ... *πάντες ὄμηγερέες ἤμιν νέοι ἠδὲ γέροντες* (I 2, 789) – всі були зібрані: *і молоді, і старі* (люди).

Загалом прикметників, які вступають у сполучення з лексемами *ὁ γέρων*, *ὁ νέος* та *ὁ κοῦρος*, – десять. Невелика кількість ад'єктивних похідних сполучається з лексемами наступних двох груп.

7. Серед осіб чоловічої статі у творах Гомера чотирма прикметниками характеризується лексема *ὁ ἑταῖρος* – *товариш*. Загалом товариш в епічних творах описаний ад'єктивами, які позначають внутрішні властивості та вдачу: *ἐρίηρες ἑταῖροι*¹⁴ (I 3, 378) – *вірні товариші* (мовиться про численних мужів-героїв епосу), *ἑτάροισι φιλοπτολέμοισι* (I 23, 5) – *войовничим товаришам* (ідеться про мірмідонян, товаришів Ахілла); – зовнішній вигляд та рід заняття: *εὐκνήμιδες ἑταῖροι*¹⁵ (O 2, 402) – *товариші з красивими наколінниками* (тут описані товариші Телемаха), *ἐπήρετμοι ἑταῖροι*¹⁶ (O 4, 559) – *товариші, які гребуть веслами*.

¹⁴ Інші приклади див.: I 3, 47; 4, 266; 8, 332; 13, 421; 16, 363; 23, 6; O 9, 100; 9, 172 та ін.

¹⁵ Інші приклади див.: O 9, 60; 9, 550; 10, 203; 23, 319.

¹⁶ Інші приклади див.: O 2, 403; 5, 141; 17, 145.

8. Лексема *ὁ πατήρ* – *батько* сполучається із сімома ад’ективами. В епічних поемах лексема *ὁ πατήρ* часто вживається для позначення Зевса, якого греки вважали одночасно і батьком, і верховним богом. Прикметники, які є постійними епітетами “верховного батька”, позначають такі притаманні йому ознаки, як зовнішність: *κάδ δ’ ἴζον [θεοῖ] παρὰ πατρὶ κελαίνεφεῖ*¹⁷ (I 21, 520) – *посідали [боги] навколо батька, оповитого хмарами, πατρός Διὸς αἰγιόχοιο*¹⁸ (I 7, 60) – *батька Зевса щитотримача та фізичні можливості*: *πατρός ἐρίσθενέος*¹⁹ (I 19, 355) – *могутнього батька*.

Похідними прикметниками автор характеризує ще і “батька” Посейдона: *πατήρ εὐρὸν κρείων ἐνοσίχθων* (I 11, 751) – *батько, який коливає землю, широковладний, а також Гектора: πατέρα θρασυμένονα θυμολέοντα* (I 5, 639) – *батька відважного, з лев’ячим серцем*.

III. До третьої групи належать іменні лексеми, що позначають осіб жіночої статі: *ἡ γυνή* – *жінка*; *ἡ κόρη* – *дівчина*; *ἡ μήτηρ* – *мати*; *ἡ ἄλοχος, ἡ παράκοιτις* – *дружина*; *ἡ γράυς, ἡ γράϊη* – *старша жінка*.

Дослідження показує, що всі лексеми-назви жінок (за винятком *ἡ γράυς*) характеризуються ад’ективами (див. табл. Б.3), які вказують на їхній зовнішній вигляд, що і не дивно, оскільки греки були особливими поціновувачами жіночої краси. Цікаво, що, описуючи молодих дівчат, Гомер звертає увагу на їхнє волосся та очі (*ἐλικώπιδα κόρην* (I 1, 98) – *дівчину швидкооку*). Описуючи ж зовнішній вигляд “*ἡ γυνή*” та заміжніх жінок, поет насамперед звертає увагу на їхній одяг (*ἄλοχοι καλλικρήδεμνοι* (O 4, 623) – *дружини в красивих головних пов’язках*).

Автор звертає також увагу на розумові дані осіб жіночої статі, при цьому підкреслюючи їх у дівчат та старших жінок. Ці характеристики кардинально відрізняються, що можна пояснити віком жінок: *σὺ γὰρ τέκες ἄφρονα κόρην* (I 5, 875) – *бо ти породив нерозсудливу доньку* – так Арес скаржитья Зевсові на

¹⁷ Інші приклади див.: I 22, 178.

¹⁸ Інші приклади див.: O 11, 66.

¹⁹ Інші приклади див.: O 8, 289.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

його доньку – Афіну; *γραιῆς πυκτιμηδέος* (О 1, 438) – розумної старої жінки (про няню Телемаха).

Оскільки у господарстві грецького володаря обов'язково були задіяні раби, серед яких було багато жінок, то під час характеристики *ἡ γυνή* звернено увагу на ціну, за яку її придбано, що видно з такого прикладу: *γυναῖκα [...] τεσσαράβοιον* (І 23, 705) – жінку, яку оцінили в чотири бики.

Описуючи ж дружин (зокрема Пенелопу), Гомер устами чоловіків дає їм оцінку: *ἄλοχον θυμαρέα* (О 23, 232) – дорогої дружини.

Викликають зацікавлення ад'єктиви, які розкривають таку лексему, як *ἡ μήτηρ*. Якими ж протилежними є ці характеристики у двох згадуваних у гомерівському епосі матерів – матері Ахілла Фетіди, яку автор називає прекрасноволосою: *μητέρος ἠὺκόμοιο* (І 24, 466) – матері прекрасноволосої, оцінюючи її зовнішній вигляд, та багатостраждальної матері Гектора Гекуби, яку охарактеризовано двома похідними прикметниками, що вказують на її психологічний стан. Цікаво, що характеристику їй дав і сам Гомер, називаючи її *μήτηρ δυσάμμορος* (І 22, 428) – дуже нещасна мати, і цим, очевидно, висловлюючи співчуття до неї. Устами ж чоловіка Пріама її названо люблячою, лагідною матір'ю – *ἠπιόδωρος μήτηρ* (І 6, 251), чим підкреслюється її ставлення до дітей.

Порівнявши прикметники, які вступають у сполучення з номінаціями чоловіків та жінок, помічаємо, що “чоловіки” в епічних поемах здебільшого характеризуються за внутрішніми якостями, а описуючи жінок, автор частіше звертає нашу увагу на їхній зовнішній вигляд.

IV. В епосі Гомера виділяємо окрему групу номінацій людини – за родом заняття. В епічних поемах є досить багато згадок про різні “професії”, однак вони характеризуються зовсім незначною кількістю похідних ад'єктивів. До вказаної групи включаємо номінацію – *ὁ ἀοιδός* – співець. *Ὁ ἀοιδός* характеризується п'ятьма прикметниками, які вказують на: психологічне сприйняття

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

слухачами: *ἐρίηρον ἀοιδὸν*²⁰ (O 1, 346) – *душевного співця*, суспільне визнання: *ἀοιδὸς περικλυτός*²¹ (O 1, 325) – *славний співець*. В “Одіссеї” автор так описав співця Демодока: *ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός* (O 8, 367) – *таке співав славний співець*. Та інші ознаки, як-от: *πολύφημος ἀοιδός* (O 22, 376) – *красномовний співець*.

Усі ці означення вказують на те, що співці обіймали одне з найпочесніших місць у суспільстві. Натхненням співців керують боги, зокрема Зевс. Співці прославляють подвиги богів і героїв, їхні пісні то ранили душу слухачів, то дають їм насолоду [Лосев 2000, с. 234]. Тому знати шанує мистецтво, яким вони займаються, і за потреби запрошує співців з інших країн чи міст. Згідно з дослідженням Р. Гордезіані, співці у Гомера поділяються на три типи за рівнем їхньої майстерності: співці-любители, співці-самоучки та співці-професіонали [Гордезиані 1978, с. 340]. В одному з епізодів твору згадано про співця: *ἀοιδός* розповідає про себе – *αὐτοδίδακτος δ' εἶμι* (O 22, 347) – *я є самоучкою*.

У названу групу входить також лексема *ὁ πολεμιστής* – *воїн*, що характеризується двома ад'ективами. Читаємо опис внутрішньої якості воїна загалом: *ταλάφρονά πολεμιστήν* (I 13, 300) – *воїна міцного духом*. Або характеристику Ареса як: *ταλαύρινον πολεμιστήν*²² (I 22, 267) – *невразливого воїна*. Прикметник *ταλαύρινος* має початкове значення “*міцношкірий*”, проте у сполученні з іменником *ὁ πολεμιστής* значення конкретизується – “*зі щитом з волової шкіри*”, крім того, в такому мінімальному контексті, як характеристика воїна композит трактується переносно – “*непереможний у битві*”.

Сюди ж належить іменник, що позначає людину, яка мала місію вчасно інформувати народ про найважливіші новини. Це вісник – *ὁ κῆρυξ*, якого автор поем наділяє епітетами, що стосуються роду його заняття та особливостей голосу: *κῆρυκά ἀστύβο-*

²⁰ Інші приклади див.: O 8, 62; 8, 471.

²¹ Інші приклади див.: O 8, 83, 367, 521.

²² Інші приклади див.: I 5, 289; 20, 78.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

ώτην (I 24, 701) – вісника, що наповнює своїми криками місто, тобто сповіщає, *κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι*²³ (I 2, 50) – віснику гучноголосому.

До четвертої групи належить також лексема *ὁ σὺβώτης* “свинопас”, яка поєднується з двома прикметниками. В “Одіссеї”, наприклад, читаємо звернення розгніваного Антіноя до свинопаса Евмея: *ὦ ἀρίγνωτε σὺβῶτα, τίη δὲ σὺ τόνδε πόλινδε / ἤγαγες;* (O 17, 375) – о, відомий свинопасе, навіщо ти його (жебрака) привів до міста?

Ад'єктив *ἀμέγαρτος* – жалюгідний, який також характеризує Евмея, виражає негативну ознаку та зневажливе ставлення: *ἀμέγαρτε σὺβῶτα* (O 21, 362) – жалюгідний свинопасе. Зустрівши свинопаса Евмея, який вів Одиссея у вигляді жебрака до його дому, Мелантії сказав: *πῆ δὴ τόνδε μολοβρὸν ἄγεις, ἀμέγαρτε σὺβῶτα* (O 17, 219) – куди ти ведеш цього брудного ненажеру, жалюгідний свинопасе.

Жінок, що прислужували, автор позначив двома лексемами: *ἡ ἀμφίπολος* та *ἡ δμῶή*, які мають значення “служниця” та “рабиня”. Адаже в тогочасному суспільстві слугами були раби, які, як пояснює В. Ставнюк, з'являлися внаслідок воєнної активності племен. Найбільше це стосувалось жінок, котрих використовували для виконання господарських робіт і як наложниць. Рабині (служниці) “працюють поруч з їхніми хазяїнами, після смерті – захоронюються на сімейному чи родовому цвинтарі” [Ставнюк 2005, с. 46–47].

Отже, навколо номінації “служниця” чи “рабиня” об'єднуються три різні похідні прикметники, які вказують лише на зовнішність, утворюючи такі словосполучення: *ἀμφιπόλῳ ἐϋπέπλῳ* (I 6, 372) – красиво одягнутій служниці (про служницю Андромахи); синонімічні словосполучення: *δμῶῃσιν ἐϋπλοκάμοισι* (I 22, 449), *ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοισι*²⁴ (O 6, 198) – служницям гарно заплетеним, *ἀμφίπολοι λευκῶλενοι* (O 6, 239; 18, 198), *δμῶαί*

²³ Інші приклади див.: I 2, 442; 9, 10; I 23, 39; O 2, 6.

²⁴ Інші приклади див.: O 6, 238.

λευκώλενοι (О 19, 60) – білорукі служниці. Як бачимо, жінки-служниці в поемах Гомера характеризуються прикметниками позитивної оцінки.

V. П'яту групу номінацій людини становлять власні імена героїв “Іліади” та “Одіссеї”. Антропоніми поділяємо на: 1) андроніми (чоловічі імена) та 2) гінеконіми (жіночі імена).

1. Найчастіше похідні прикметники вступають у сполучення з такими чоловічими іменами: *ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Μενέλαος, ὁ Ἄγαμέμνων, ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ Ἔκτωρ, ὁ Διομήδης, ὁ Τηλέμαχος*, рідше – з *ὁ Πρίαμος, ὁ Αἴας* та іншими. Загалом в епосі Гомера налічується більше двадцяти п'яти чоловічих імен у складі атрибутивних словосполучень.

Найбільшу кількість ад'єктивів (усього 30) об'єднує ім'я головного героя поеми “Одіссея” – *ὁ Ὀδυσσεύς*, образ якого став предметом численних досліджень [Тамм 1982; Тахо-Годи 1982]. Прикметники характеризують Одіссея за багатьма ознаками (див. табл. Б.4), завдяки яким “носій життєвої мудрості” [Радциг 1982, с. 62] відкривається перед нами як хитрун із тонким розумом та швидкою думкою. На відміну від інших героїв епічних поем, Одіссея перемагає труднощі своїм інтелектом. Його ж авантюризм, як зазначає О. Лосев, – це не хитрість, а фантастика хитрості [Лосев 2006, с. 294]. Хоч такий особисто-постійний епітет, як *πολύτλας*, на думку деяких науковців [Лосев 2006, с. 294; Тамм 1982, с. 6], представляє Одіссея насамперед як героя-страждальця, а не хитруна: *πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς*²⁵ (О 8, 97) – багато-страждальний божественний Одіссеї. Знаходимо також в одному з уривків “Одіссеї” промову Афіни Паллади до головного персонажа поеми: *ἐπητής ἐσσι καὶ ἀγχινοῦς καὶ ἐχέφρων* (О 13, 332) – ти є привітний, дометний та розсудливий.

Завдяки ад'єктивам Гомер створив цікавий образ Одіссея, який, за словами А. Тахо-Годі, “перейшов до нащадків як великий символ ненаситного прагнення пізнати світ, неспокою

²⁵ Інші приклади див.: І 9, 676; 10, 248; 23, 279; О 5, 171, 354, 486 та ін.

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

людського духу, самозречення від багатства і слави в пошуках мудрої досконалості” [Тахо-Годи 1982, с. 321].

Серед імен епічних героїв трапляються номінації двох братів, синів Атрея: царя Спарти – Менелая – *ὁ Μενέλαος Ἀτρείδης*, та царя Мікен – Агамемнона – *ὁ Ἀγαμέμνων Ἀτρείδης*. Мікенський цар – старший з Атрідів, головнокомандувач грецьких військ біля Трої, якого називали “владикою мужів” чи “пастирем народів” [Радциг 1982, с. 63]. Менелай – головна зацікавлена у війні особа, честь якої прибуло захищати багато греків. Проте автор часто характеризує цих героїв з негативного боку. Згідно з сюжетом “Іліади”, брати-герої поведуться зухвало, зловживають своєю владою та викликають гнів Ахілла. Роль означень братів Атрідів відіграють похідні прикметники (всього 15), які позначають:

а) характер та владу: *Μενέλαος [...] οὐ πολύμυθος οὐδ' ἄφαμαρτοεπής* (I 3, 214–215) – Менелай [...] не є багатослівний, ані пустий базіка (дослівно який говорить не до ладу). Звертаючись до Агамемнона, Ахілл виявляє своє ставлення до нього: *Ἀτρείδη κῦδιστε φιλοκτεανώτατε πάντων* (I 1, 122) – Атріде, славний, найкористолюбніший зі всіх.

б) суспільне визнання: *Ἀτρείδης δουρικλειτὸς Μενέλαος*²⁶ (I 5, 55) – славний списом (вкритий військовою славою) Менелай, син Атрея; *Ἀτρείδην ἐκπρεπέα* (I 2, 483) – Атріда (Агамемнона) видатного; та інші нечисленні ознаки. Наприклад, в “Іліаді” знаходимо лайливе звертання сина Пелея до Атріда Агамемнона: *οἶνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο* (I 1, 225) – ти, захмелілий від вина, з очима собаки і серцем оленя.

Розглянемо одного з головних персонажів гомерівських епічних поем, учасника походу греків на Трою – Ахілла. Ахілл (*ὁ Ἀχιλλεύς*) – незалежна і благородна натура, що втілює собою ту військову доблесть у розумінні стародавніх греків, яка слугує ідеологічною основою всієї поеми [Радциг 1982, с. 61]. Попри те, наділеному надлюдською силою, синові богині притаманні і най-

²⁶ Інші приклади див.: I 5, 578; 10, 230; O 15, 52; 17, 116, 147.

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

тонші людські слабкості, а приреченість на ранню смерть становить основний трагізм його образу [Хоммель 1981, с. 54]. Описуючи цього героя, автор використовує прикметники (десять лексем), які розкривають внутрішні якості Ахілла: *Ἀχιλλεύς δαΐφρων*²⁷ (I 2, 875) – *мужній Ахілл*, *Ἀχιλλεύς ἐμμεμάως*²⁸ (I 20, 284) – *буїний Ахілл*; фізичні: *ποδάρκης Ἀχιλλεύς*²⁹ (I 1, 121) – *прудконогий Ахілл*, внутрішні й фізичні одночасно: *Ἀχιλλῆα ῥήξήνορα θυμολέοντα*³⁰ (I 7, 228) – *Ахілла відважного (дослівно з лев'ячим серцем), який знищує ворогів*; та інші ознаки героя: *Ἀχιλλεύς δουρικλυτός* (I 21, 233) – *славний списом Ахілл*.

Отже, похідними прикметниками Гомер звертає особливу увагу на образ Ахілла як фізично та духовно сильного мужа і воїна.

Шість ад'єктивів поєднуються з іменем троянського героя Гектора (в його образі “героїчне і людське досягають абсолютної гармонії” [Флоренсов 1991, с. 51]). Гектор в епічних поемах уважається “символом непорушності Трої” [Гордезиани 1974, с. 10]. Йому притаманне високе почуття честі, його всі поважають і люблять [Радциг 1982, с. 61]. Протягом усієї “Іліади” автор зображає Гектора відповідальним, готовим до самопожертви заради безпеки троянських жінок та дітей. Проте з усіх похідних прикметників Гомер застосовує стосовно героя традиційні означення, які приписуються й іншим персонажам. Гомерівські ад'єктиви характеризують одного з найхоробріших захисників Трої за ознаками, які вказують на його:

а) фізичний стан чи дію: *Ἔκτορος ἰπποδάμοιο*³¹ (I 7, 38) – *Гектора, який приборкує коней*; *μέγας κορυθαίολος Ἔκτωρ* (I 2, 816)³² – *могутній Гектор, який трясє шоломом*;

²⁷ Інші приклади див.: I 11, 791, 839; 17, 654; 18, 30.

²⁸ Інші приклади див.: I 20, 442.

²⁹ Інші приклади див.: I 2, 688; 6, 423; 11, 599; 16, 5; 18, 181; 20, 177, 413, 445 та ін.

³⁰ Інші приклади див.: I 13, 324; 16, 146, 575; O 4, 5.

³¹ Інші приклади див.: I 16, 717; 22, 161, 211; 24, 804.

³² Інші приклади див.: I 3, 83, 324; 5, 680, 689; 6, 116, 263, 342, 359 та ін.

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

б) психологічний стан: традиційне уявлення про гомерівського героя Гектора виражається в таких якостях, як принциповість (основний принцип – боротьба за батьківщину), героїзм, непорушна сила [Лосев 2006, с. 289]. Проте доля цього героя викликає жаль та співчуття, і це неодноразово передається словами його дружини Андромахи: *σύ τ' ἐγώ τε δυσάμμοροι* (I 22, 485; 24, 727) – *ти і я нещасливі* (характеризуються *Ἔκτωρ* та *Ἄνδρομάχη*).

Ім'я героя Діомеда – *ὁ Διομήδης* (який також позначається як *ὁ Τυδείδης* – син Тідея) згадане лише у сполученні з шістьма прикметниками. Майже всі вони підкреслюють мужню і витривалу вдачу героя: *Διομήδεος ἵπποδάμοιο*³³ (I 5, 415) – *Діомеда, який приборкує коней*, *ὑπερφίαλον Διομήδεα* (I 5, 881) – *надзвичайно могутнього Діомеда*, *Τυδείδης μενεπτόλεμος* (I 19, 48) – *стійкий у бою син Тідея*. А також інтелектуальні властивості: *δαΐφρων Τυδέος υἱός*³⁴ (I 5, 881) – *розумний син Тідея*.

В “Одіссей” наче живою постає перед нами особистість Телемаха, в образі якого греки могли вбачати характерний для того часу взірць ідеального юнака – “ефеба” [Радциг 1982, с. 64–65]. *Ὁ Τηλέμαχος* – спокійний, добродійний, люблячий своїх батьків і патріотичний юнак [Лосев 2006, с. 300].

З одного боку, під час зустрічі з Менелаєм Гомер устами Несторіда відзначає скромність Телемаха: *σαόφρων ἐστί, νεμεσάται δ' ἐνὶ θυμῷ* (O 4, 158) – *він є розумний (тобто скромний), у душі соромиться*. З другого, – автор устами женихів підкреслює його “відважну” багатослівність: *οὐ τίνα δείδιμεν [...] οὐτ' οὖν Τηλέμαχον [...]* *πολύμυθον* (O 2, 200) – *ми не боїмося нікого, ані багатослівного Телемаха*.

Психологічний стан автор виражає з допомогою прикметника у суперлятиві – *κακοξεινώτερος*. Композит сполучається з іменем *Τηλέμαχος* не безпосередньо, але стосується саме його: *Τηλέμαχ' οὐ τις σεῖο κακοξεινώτερος ἄλλος* (O 20, 376) –

³³ Інші приклади див.: I 5, 781, 849; 7, 404; 8, 194; 9, 51, 711; O 3, 181.

³⁴ Інші приклади див.: I 5, 277; 8, 152.

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

Телемаху (іронічно кажуть женихи), немає нікого іншого нещаснішого, ніж ти. Характеристика зовнішнього вигляду підкреслює божественне походження Телемаха: *Τηλέμαχος θεοειδής*³⁵ (О 1, 113) – *богоподібний Телемах*. Отже, ім'я сина Одиссея згадується у сполученні лише з чотирма композитами.

Прикметникам, які сполучаються з власними іменами гомерівських героїв і є їх епітетною характеристикою, присвячена праця дослідниці-гомерознавця І. Шталь (1977). Покликаючись на неї, а також за власними спостереженнями, можемо зробити узагальнення, що аналізовані похідні прикметники характеризують героїв за основними якостями – як воїна: *ποδάρκης Ἀχιλλεύς, ποδάκης Ἀχιλλεύς, Διομήδης ἵπποδάμοιο, δουρικλειτὸς Μενέλαος, πολίπορθος Ὀδυσσεύς, Ἀχιλλῆα ῥήζήνορα, Ἔκτορι χαλκοκορυστή* та ін., як порадника: *Ὀδυσῆα ποικιλομήτην, Νέστορ ἠδυνεπής* як нащадка богів³⁶: *ἀντίθεος Τελαμωνιάδης, Τηλέμαχος θεοειδής*.

У своїх поемах Гомер створює, як бачимо, величний світ епічних героїв. Вони постають перед нами благородними, красивими (навіть “богоподібними”) мужніми. Їхні внутрішні і фізичні дані (описані похідними прикметниками) начебто перевищують звичайні людські можливості.

На відміну від греків гомерівського часу, його епічні герої носять дивовижні обладунки, підтримують стосунки з богами в людській подобі, користуються бронзовою зброєю (хоча для тогочасності властива залізна), їздять на колісницях до бою [Fox 2005, с. 16]. Таким чином, як стверджує англійський вчений Робін Лейн Фокс, – поеми описують світ героїв, які не схожі на смертних людей епохи, в яку жив сам Гомер.

³⁵ Інші приклади див.: О 3, 343; 14, 173; 16, 20; 17, 328, 391.

³⁶ Знаті постійно підкреслює своє походження від знаменитих героїв минулого і навіть намагається його сакралізувати: не тільки виведенням свого роду від божества, але й апеляцією до цього божества, намаганням наблизити себе до нього, встановити зв'язок з ним, заручитися підтримкою. Тому в Гомера постійними епітетами для численних героїв є такі епітети, як “божественний”, “богоподібний”, “богорівний” [Ставнюк 2005, с. 56].

2. Жінок в епічних поемах автор згадує рідко, хоча саме вони були причиною описаних подій. Отже, намагаючись довідатись якнайбільше про грецьких жінок, знаходимо характеристики лише декількох героїнь, які опинилися в центрі уваги, і багато мовчазних тіней [Брюле 2005, с. 49]. З жіночих імен найбільшою кількістю прикметників майстер епічного слова описує *Єлену* – *ἡ Ἐλένη* – сімома ад'єктивами, *Навсікаю* – *ἡ Ναυσικάα*, *Брісеїду* – *ἡ Βρισηΐς*, *Евріклею* – *ἡ Εὐρύκλεια* – двома ад'єктивами, *Клітемнестру* – *ἡ Κλυταίμ(ν)ήστρη*, *Пенелопу* – *ἡ Πηνελόπεια*, *Хрісеїду* – *ἡ Χρυσήϊς*, *Андромаху* – *ἡ Ἀνδρομάχη* – одним ад'єктивом.

Проаналізувавши похідні прикметники, які змальовують жінок в епосі Гомера, можна побачити, що основний акцент зроблено саме на їхній зовнішності. Лише за зовнішніми ознаками описані донька Алкіноя – *Навсікая* та донька Бріса – *Брісеїда*, частково – дружина Менелая *Єлена*. При цьому увагу автора привертає обличчя жінок, волосся, руки та одяг: *Ναυσικάαν εὖπεπλον* (О 6, 49) – *красиво одягнену Навсікаю*, *Ἐλένη λευκωλένω* (І 3, 121) (О 22, 227) – *білорукій Єлені*, *Ναυσικάα λευκώλενος*³⁷ (О 6, 101) – *білорука Навсікая*, *Βρισηΐδα καλλιπάρηον*³⁸ (І 1, 184) – *прекраснощоку Брісеїду*, *Βρισηΐδος ἠὺκόμοιο* (І 2, 689) – *прекрасноволосої Брісеїди*, *Ἐλένη τανύπεπλος*³⁹ (І 2, 689) – *Єлена у довгому вбранні*, *Ἐλένης καλλικόμοιο* (О 6, 101) – *прекрасноволосої Єлені*. Перелічені композити є постійними епітетами жінок. Отже, в описі різних жінок простежується перевага загальних характеристик над індивідуальними.

В описах Єлені вказані ще такі ознаки як: *Ἐλένη λευκωλένω εὖπατερείη*⁴⁰ (О 22, 227) – *білорукій Єлені, доньці славного батька*, поведінка: *ἐμεῖο κυνώπιδος εἶνεκα* (О 4, 145) – *за ради мене безсоромної (мужі ахейські пішли в Трою)* – розповідала про себе сама Єлена.

³⁷ Інші приклади див.: О 6, 186, 251; 7, 12.

³⁸ Інші приклади див.: І 1, 346; 3, 323.

³⁹ Інші приклади див.: О 4, 305; 15, 171.

⁴⁰ Інші приклади див.: І 6, 292.

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

Лише одну зі згаданих жінок – Евріклею, годувальницю Одиссея, прикметники у творах Гомера характеризують за розумовими здібностями: *περίφρων Εὐρύκλεια*⁴¹ (*О 19, 357*) – розумна Евріклея.

VI. До шостої групи належать назви народів. З етнонімів найчастіше трапляються такі: *οἱ Τρῶες* – троянці, *οἱ Ἀχαιοί* – ахейці, *οἱ Δαναοί* – данайці, *οἱ Φαίηκες* – феаки. Характеризуючи їх прикметниками, автор епічних поем виділяє низку спільних та індивідуальних для цих народів ознак (див. табл. Б.5). Наприклад, у феаків Гомер виділяє лише ті ознаки, які пов'язані з мореплаванням (*Φαίηκες ναυσικλυτοί* (*О 7, 39*) – славні своїми кораблями феаки): “Приводячи в рух свої кораблі з допомогою весел, вони подумки велять кораблям рухатися в тому чи іншому напрямку, і ті рухаються” [Лосев 2006, с. 312].

Окремо згадує Гомер особи жіночої статі, які є представницями певних етносів, описуючи лише їхній зовнішній вигляд (при цьому різних жінок часто характеризують одні й ті самі прикметники): *Ἀχαιάδων ἐϋπέπλων*⁴² (*І 5, 424*) – гарно одягнених ахейнок, *Τρωαὶ ἐϋπλόκαμοι*⁴³ (*І 6, 385*) – з красивим волоссям троянки, *ἐϋπλοκαμίδες Ἀχαιαί*⁴⁴ (*І 6, 385*) – гарно зачесані ахейнки, *Τρωάδας ἐλκεσιπέπλους*⁴⁵ (*І 6, 442*) – троянок, одягнених у довгі плаття, *Τρωιάδων βαθυκόλων* (*І 24, 215*) – троянок повногрудих. Таким же композитом Гомер також характеризує троянських жінок разом із дарданськими: *Τρωιάδων καὶ Δαρδανίδων βαθυκόλων* (*І 18, 122/339*) – троянських і дарданських жінок шиногрудих.

З дослідження випливає, що з допомогою похідних прикметників описані лише ті народи, які відіграють найбільшу роль у сюжеті епічних поем: греки і троянці – в “Іліаді” та феаки – в “Одіссеї”. При цьому найбільша кількість ад’єктивів сполуча-

⁴¹ Інші приклади див.: *О 19, 491; 20, 134; 21, 381.*

⁴² Інші приклади див.: *О 21, 160.*

⁴³ Інші приклади див.: *І 6, 385; 17, 319, 336.*

⁴⁴ Інші приклади див.: *О 19, 542.*

⁴⁵ Інші приклади див.: *І 7, 297; 22, 105.*

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

ється з етнонімом “ахейці”. Пояснюємо це тим, що назва “ахейці” найчастіше вживається в епосі у збірному значенні “греки”.

VII. До окремої групи людських номінацій належать соматизми.

Номінація “серце”, яка в епічних творах передається трьома синонімічними лексемами *ἡ κρᾶδίη, τὸ κῆρ, τὸ ἦτορ*⁴⁶, з яких кожна вступає у сполучення лише з одним прикметником. Ад'сктиви, які позначають внутрішні якості, наділяють “серце” людськими якостями, тобто відбувається антропоморфізація цієї частини тіла: *κρᾶδίη ἀτειρής* (I 3, 60) – незворушне серце, *κῆρ ἀτέραμνον* (I 23, 167) – суворе серце, *ἦτορ* (I 9, 497) – жорстоке (безжалісне) серце.

Внутрішній світ гомерівської людини (особливо в “Іліаді”), очевидно, залишається і для самого поета, і для його героїв ще значною мірою непізнаним: окремі психічні акти сприймаються як результат дії окремих, самостійних “органів” [Ярхо 1963, с. 63].

Переносне ж вживання прикметників із номінацією “серце” підкреслює той факт, що більша частина емоційних переживань людини припадає на частку цієї особливої життєвої біологічної сили. В контексті епічних поем це також свідчить про тогочасну нероздільність людини і її психіки, психічної діяльності та органів, які її викликають [Тахо-Годи 1972]. Т. Зелінський, зокрема, своїми дослідженнями підтверджує думку, що найважливішим психічним органом (органом, який виражає афекти) в тогочасному суспільстві вважалося серце. За його словами, “та тілесна душа, носієм якої Гомер уявляє собі серце (*ἡ κρᾶδίη, τὸ κῆρ, τὸ ἦτορ*) у більшості випадків виконує саме емоційні функції” [Зелінський 1922, с. 10]. П. Джастенсен, дослідник функцій “гомерівських” тілесних органів, трактує серце “*κῆρ*” як центр буття людини, що отримує зовнішні імпульси та керує тілом [Justensen 1926, с. 21].

⁴⁶ Трагування фізіології внутрішніх органів у гомерівські часи див.: [Гавриленко 2006; Иванов 1980; Кардашук, Кульбабська 2003; Сенів 2005; Meissner, Tribulato 2002].

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

В епосі Гомера фігурують й інші частини тіла (*ἡ χεῖρ, ἡ γαστήρ, ἡ δειρή, τὸ αἶμα*), переважно ті, яким належать найважливіші життєдіяльні функції. Проте автор використовує невелику кількість ад'єктивів, щоб охарактеризувати їх (див. табл. Б.6). В “Одіссеї” міститься опис Скїлли: *ἔξ δὲ τέ οἱ δειραὶ περιπέκκεσ* (О 12, 90–91) – у неї шість довжелезних ший.

Автор наділяє кожен людський орган своїм “обличчям”, який відповідно може замінити все тіло, і за яким характеризують певного героя.

3.2.1.2. Прикметники в атрибутивній функції з номінаціями тварин. Тварини відігравали вагомую роль у житті древніх греків. Одні служили транспортним засобом, для роботи на полі – так звані тяглові тварини (воли, мули, осли, коні) [Winniczuk 2006, с. 69], інші використовувались як продукти харчування та для пожертв богам. Худоба розглядалася як основна форма багатства і як мірило вартості [Ставнюк 2005, с. 43] (коли ще не було монетарних одиниць), з властивими тваринам порівнювали деякі людські риси. Тому серед назв живих істот, окрім людей, особливо цікаві у поемах Гомера “Іліада” та “Одіссея” дослідження особливостей сполучуваності ад'єктивів із номінаціями тварин.

Номінації тварин у поетичних творах Гомера можна поділити на такі види: 1) свійські тварини, 2) дикі тварини, 3) морські тварини.

В аналізованих поетичних творах спостерігаємо значну кількість похідних прикметників у сполученні з номінаціями тварин. Інколи назви тварин супроводжує низка ад'єктивів, які називають їх ознаки: за зовнішнім виглядом, станом, віком, властивостями.

1. Найперше розглянемо сполучуваність похідних прикметників із номінаціями свійських тварин.

Одним із найяскравіших серед свійських тварин в епічних поемах є образ коня (дослідниця І. Шталь називає цей образ ідеалом епічного коня [Шталь 1983, с. 154]). Лексема *ὁ ἵππος* – *кінь* (включно з *ἡ ἵππος* – *кобила*) об'єднує навколо себе найбільшу кількість похідних прикметників (усього 22). Часте вживання лексеми “кінь” у давньогрецькому епосі, очевидно, можна пояс-

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

нити важливим значенням цієї благородної тварини для древніх греків. Кіньми володіли лише знатні люди⁴⁷ [Фор 2004, с. 133]. “Шана” оточувала епічних коней не менше, аніж їхніх господарів [Шталь 1983, с. 155]. Найкращі епічні коні – це коні мужів-героїв поем. В епічних поемах гомерівські герої ставляться до цих тварин як до воїнів, розмовляють з ними, наче з найвірнішими друзями [Ставнюк 2005, с. 42], про що свідчить звернення Ахілла до батькових коней (з проханням допомогти в бою): *Ξάνθέ τε καὶ Βαλία τηλεκλυτὰ τέκνα* (I 19, 400) – *Ксанте та Балію, далеко славні діти*.

У розмові зі старцем Нестором Агамемнон описує свої дари для Ахілла, серед яких: ... *δώδεκα δ' ἵππους / πηγούς ἀθλοφόρους, οἱ ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο* (I 9, 124) – *дванадцять коней міцних переможних, які ногами здобували перемоги*. З наведеного прикладу бачимо, що найбільше епічні герої цінували в конях “швидкість”, “прудконогість”, “міцність”, а отже – “переможність”. У своїх поемах для характеристики коня Гомер використовує велику кількість ад'єктивів, які вказують, наприклад, на зовнішність тварини: *καλλίτριχες ἵπποι* (I 10, 491) – *коні з красивою гривою, ἐϋτριχας ἵππους* (I 23, 13) – *пишиногривих коней*. При цьому слід зазначити, що прикметники зі значенням “пишиногривий” є постійними епітетами коней, які у поетичному контексті характеризуються великою виразністю та образністю.

Як показують приклади (див. табл. Б.7), ад'єктиви, які сполучені з лексемою *ὁ ἵππος*, вживаються у прямому значенні, окрім *χαλκόπους*. Цей прикметник, згідно з визначенням словників [Вейсман 1991; Дворецкий 1958; Scott, Liddell-Robert 2001; Jurewicz 2001], первісно означає – *з мідними ногами*. Оскільки мідь –

⁴⁷ Як зазначає В. Ставнюк, тільки аристократи в той час було доступне утримання коня. Адже володіння зброєю та мистецтвом верхової їзди (чи управління колісницями, як у Гомера) потребувало не тільки значних коштів, але й спеціальної атлетичної підготовки, тренувань, занять спортом. Звісна річ, усе це неможливо без вільного часу, не зайнятого повсякденною працею [Ставнюк 2005, с. 57].

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

це метал, а метал – міцний і стійкий матеріал, то цей прикметник у сполученні з лексемою “кінь” отримав переносне значення – “з міцними ногами”, тобто “невтомний”. Так в “Іліаді” описано коня: ...ὄπ’ ὄχεσφι τίτύσκετο χαλκόποδ’ ἴπλω (I 8, 41) – ... запряг у колісницю коня невтмного.

Досить велику кількість прикметників (13) об’єднує навколо себе номінація “бик”, яка позначається в творах Гомера двома лексемами *ὁ βοῦς* та *ὁ ταῦρος*, а також “корова” – *ἡ βοῦς*. Бик в античності був символом сили та дикості [Попова 2003, с. 50]. Корову використовували древні греки з господарською метою та в обрядах жертвопринесення.

Характеризуючи цих тварин, Гомер звертає увагу насамперед на їхні фізичні властивості: *ἰσοφόροι βόες* (O 18, 373) – однаково сильні бики, *βουσὶν εἰλιπόδεσσι*⁴⁸ (I 6, 424) – коровам, які волочать ноги (повільно плетуться), *βοῦς ἐριζύκους*⁴⁹ (O 15, 235) – корів, які голосно мукають; зовнішні ознаки: *βόας εὐρυμέτωπος* (I 20, 495) – широколобих биків, *βόε οἴνοπε* (O 13, 32) – гнідий бик, *ταύρων ζατρεφέων* (I 7, 223) – відгодованих биків, *ταύρους παμμέλανας* (O 3, 6) – чорних биків, *βοῦν [...]* *εὐρυμέτωπον*⁵⁰ *ἀδμήτην* (I 10, 293) – ялівку широколобу, *βοῦν ὀρθοκραύρων*⁵¹ (I 8, 231) – круторогих биків; а також місце проживання: *βοῦς ἀγραύλοιο*⁵² (I 10, 155) – бика степового (ідеться про шкуру степового бика); та вік: *βοῦν πενταέτηρον*⁵³ (O 19, 420) – п’ятирічного бика, *βοῦς ἐννεάροιο* (O 10, 19) – дев’ятирічного бика.

Прикметник “круторогий” – *ὀρθόκραυρος* у поетичній мові Гомера є особисто-постійним епітетом [Дворецкий 1958] биків

⁴⁸ Інші приклади див.: I 8, 60; 9, 466; 15, 547; 16, 488; 21, 448; 23, 166; O 1, 92; 4, 320; 9, 46.

⁴⁹ Інші приклади див.: I 20, 497; 23, 775.

⁵⁰ Інші приклади див.: O 3, 382; 11, 289; 12, 355, 262; 20, 212.

⁵¹ Інші приклади див.: I 18, 573; O 12, 348.

⁵² Інші приклади див.: I 17, 251; 18, 162; 23, 684, 780; 24, 81; O 10, 410; 12, 253; 22, 403.

⁵³ Інші приклади див.: I 2, 403; 7, 315.

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

(корів), і вказує на властивість, яка найперше впадає в очі. Звинувачуючи аргів'ян у боягузтві, Атрід згадує той час, коли вони перебували на Лемносі: *ἔσθοντες κρέα πολλὰ βοῶν ὀρθοκραιράων* (I 8, 231) – поїдаючи багато м'яса круторогих биків.

Лексема *ὁ κύων* (собака) сполучається з ад'єктивами (вісім прикладів), які вказують на: 1) його зовнішню ознаку: *καρχαρόδοντε κύνε*⁵⁴ (I 10, 360) – *гострозубі собаки*; 2) вдачу: *κύων ὀλοφάια* (O 17, 248) – *підступний собака*, *κυνὸς κακομηχάνου* (I 6, 344) – *підступного (лиходійного) собаки*. Спостерігаємо явище синонімії похідних прикметників, які виражають підступність собаки. Вживання цих ад'єктивів у сполученні з номінацією представника тваринного світу свідчить про явище антропоморфізації; 3) спрямований на нього зовнішній вплив: *κύνας κηρεσσιφορήτους* (I 8, 527) – *нацькованих Керами собак*; 4) голос: *κύνες ὑλακόμοροι*⁵⁵ (O 14, 29) – *собаки, які голосно лають*; 5) спосіб харчування: *κύνες ὀμησταί* (I 22, 67) – *собаки, які харчуються сирим м'ясом*; 6) колір частин тіла: *κύνας ἀργιόδοντας* (I 11, 292) – *білозубих собак*; 7) фізичні властивості: *ἀργίποδας κύνας* (I 24, 211) – *прудконогих собак*.

Словники старогрецької мови [Schwyzer 1950; Дворецкий 1958; Scott, Liddell-Robert 2001] свідчать про те, що епітет собаки – *κηρεσσιφόρητος* (нацькований Керами) вживається лише раз у Гомеровій “Іліаді” і більше у жодного автора не засвідчений. Тому цей епітет також можна вважати індивідуально-авторським.

Згадується у творах Гомера така свійська тварина, як мул (чи напівосел) “*ἡ ἡμίονος*”. Епічний контекст дає загальну картину значення мулів у житті греків і троянців: мули – невід'ємна частина господарського життя; їх використовують як тяглову силу (запрягаючи і до військової колісничі, і до плуга); мули високо цінуються і вважаються дорогим подарунком; проте мули не є домашніми тваринами, і їх потрібно привчати до ярма [Левинская 2004, с. 126]. Лексема *ἡ ἡμίονος* об'єднує навколо себе п'ять

⁵⁴ Інші приклади див.: I 13, 198.

⁵⁵ Інші приклади див.: O 16, 4.

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

ад'єктивів, які позначають вдачу – *ἡμίονοι ἀδμηῆτες*⁵⁶ (I 4, 637) – неприборкані мули, вік – *ἡμίονον ἐξέτεα*⁵⁷ (I 23, 655) – шестилітнього мула, фізичні властивості – *ἡμίονους κρατερώνυχας*⁵⁸ (I 24, 277) – мулів із міцними копитами, *ἡμίονον ταλαεργόν*⁵⁹ (I 23, 654) – витривалого мула, спосіб використання – *ἡμίονους ἐντεσιεργούς* (I 24, 277) – припряжених мулів: *ζεύξαν δ' ἡμίονους κρατερώνυχας ἐντεσιεργούς* (I 24, 277) – запрягли мулів із міцними копитами, припряжених.

У досліджуваних текстах використовуються також лексеми “ὄ ἀρνεῖός” (*баран*) та “ἡ οἴς” (*вівця*), які характеризуються переважно прикметниками на позначення зовнішніх ознак, а саме кольору та якості вовни: *δὶν ἄργυρον* (I 24, 621) – *білорунну вівцю*, *οἴτες δασύμαλλοι* (O 9, 425) – *густорунні вівці*. Побачивши Одиссея, Пріам запитав Єлену, чи не знає вона того данайця, і так описав його: *ἀρνεῖῳ μιν ἔγωγε εἶσκω πηγεσιμάλλῳ / ὅς τ' οἴων μέγα πῶῦ διέρχεται ἀργεννάων* (I 3, 197) – *він мені подібний до густорунного барана, який ходить стадом між вівцями білорунними*.

Розводили в античності також кіз – “ἡ αἴξ”. У гомерівському епосі вони згадані рідко і характеризуються прикметниками зі значенням: кількість – *αἴγες ἀπειρέσιαι* (O 9, 118) – численні кози, місце проживання – *αἴγας ὄρεσκάων* (O 9, 155) – гірських кіз, зовнішній вигляд – *ζατρεφέων αἰγῶν* (O 14, 106) – відгодованих кіз.

Гомерівські ад'єктиви виступають у поєднанні з лексемою *τὸ μῆλον*, яка слугує збірним поняттям для позначення дрібної рогатої худоби. Ці прикметники, як і в низці попередніх випадків, вказують на кількість: *μῆλ' ἀδινά*⁶⁰ (O 1, 92) – численна мала рогата худоба; зовнішній вигляд: *καλλίτριχα μῆλα*⁶¹ (O 9, 336) – прекрас-

⁵⁶ Інші приклади див.: I 23, 655; O 4, 637.

⁵⁷ Інші приклади див.: I 23, 266.

⁵⁸ Інші приклади див.: O 4, 636; 6, 253; 21, 23.

⁵⁹ Інші приклади див.: I 23, 662, 666.

⁶⁰ Інші приклади див.: O 4, 320.

⁶¹ Інші приклади див.: O 9, 469.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

норунна мала рогата худоба, *μηλα ταναύποδα* (O 9, 464) – довгонога мала рогата худоба; колір: *ἄργυφα μηλα* (O 10, 85) – білорунна мала рогата худоба; результат догляду: *μήλοισιν ἀσημάντοισιν* (I 10, 485) – залишеній без нагляду (тії, яка без пастуха) малій рогатій худобі, *ἔνορχα μηλα* (I 23, 147) – невихолощена мала рогата худоба. Говорячи про напад могутнього Діомеда на фракійських мужів, поет пише: *ὡς δὲ λέων μήλοισιν ἀσημάντοισιν ἐπελθὼν* (I 10, 485) – наче лев, який накинувся на малу рогату худобу, залишену без нагляду.

Низка похідних прикметників описує свиней, яких можна поділити на свійських (*ἡ σῦς* – свиня, *ὁ σιάλος* – кнур) та диких (*ὁ σῦς* – кабан, *ὁ κάπρος* – вепр, *ὁ / ἡ ὕς* – кабан, свиня). Спільною характеристикою обох видів є вік: *ὕν πεντάετηρον* (O 14, 419) – п'ятирічного кабана, *σιάλοισιν ἐννεάροισιν* (O 10, 390) – дев'ятирічним кнурам. Відмінність спостерігається у тому, що свійські тварини описані переважно за зовнішніми ознаками: *ἀπαλοτρεφέος σιάλοιο* (I 21, 363) – відгодованого кнура, *ζατρεφέων σιάλων* (O 14, 19) – відгодованих кнурів. Для урізноманітнення мови Гомер використовує прикметники-синоніми зі значенням “відгодований”: *ζατρεφής* і *ἀπαλοτρεφής*. Кабани (вепри) характеризуються переважно за вдачею: *σὺν ἀκάμαντα* (I 16, 823) – невтомного кабана, *κάπρου ὀλοόφρονος* (I 17, 21) – лютотого вепра; та за кольором частин тіла: *ἀργιόδοντος ὑός*⁶² (I 10, 264) – вепра з білими іклами, *σύες ἀργιόδοντες*⁶³ (I 11, 413) – кабани з білими іклами.

2. Значно меншою кількістю ад'єктивів описані номінації диких тварин. На позначення лева Гомер використовує дві лексеми *ὁ λέων* та *ὁ λις*. Номінація лева об'єднує навколо себе прикметники, які вказують на типові для цієї тварини ознаки – вдачу: *ἔμμεμαῶς λέων* (I 5, 142) – несамовитий лев, *λέων ὀλοόφρων* (I 15, 630) – лютий лев; місце проживання: *λέων ὀρεσίτροφος*⁶⁴

⁶² Інші приклади див.: I 23, 32; 8, 60, 476; 14, 416, 423, 438.

⁶³ Інші приклади див.: I 9, 539; O 14, 532.

⁶⁴ Інші приклади див.: I 17, 61; O 6, 130; 9, 292.

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

(I 12, 299) – гірський лев; зовнішній вигляд: *λῆς ἠΰγένειος*⁶⁵ (I 15, 275) – шиногривий лев.

Із розряду диких тварин “вовк” – *ὁ λύκος* характеризується лише одним композитом за фізичними даними: *λύκοι κρατέρω νυχῆς* (O 10, 218) – вовки з міцними кігтями.

Спостерігаємо в епосі Гомера опис оленя “ὁ ἔλαφος” прикметником на позначення зовнішнього вигляду: *ὕψικερων ἔλαφον* (O 10, 157) – високорогого оленя. Його нащадків – оленят “ὁ / ἡ νεβρός” Гомер характеризує одразу двома ад’ективами, які вказують на їхній вік: *ἔλαφος [...] νεβροῦς κοιμήσασα νεπηγενέας γαλαθηνούς*⁶⁶ (O 4, 336) – вклав спати олень новонароджених грудних оленят.

У досліджуваних творах похідні ад’ективи вживаються також у поєднанні з родовою назвою “ὁ θῆρ” (*ὁ φῆρ*) – звір, вказуючи на фізичні властивості та місце проживання. В “Іліаді” трапляється таке вживання прикметника з цією лексемою: *ὡς δὲ κύνες [...] θηρὸς ἀκούσαντες κρατερόφρονος, ὅς τε καθ’ ὕλην / ἔρχεται δι’ ὄρεσφι* (I 10, 184) – як собаки [...] зачувши сильного звіра, який іде горами через ліс.

3. Група номінацій морських тварин в епосі Гомера об’єднує найменшу кількість ад’ективів. Ці тварини висвітлюються здебільшого одним прикметником. Так, за розміром характеризується лексема *ὁ δελφίς* – дельфін: *δελφίνος μεγακῆτεος* (I 21, 22) – величезного дельфіна; за способом харчування – лексема *ὁ ἰχθύς* – риба: *ὠμῆστῆσιν ἰχθύσι* (I 24, 82) – риbam, які харчуються сири́м м’ясо́м; за місцем проживання – лексема *τὸ κῆτος* – чудовисько: *εἰναλίῳ κῆτει* (O 4, 443) – морському чудовиську.

Лексема *ἡ φάκη* – тюлень характеризується більшою кількістю прикметників, проте всі вони вказують на зовнішній вигляд тварини: *φάκας ζατρεφέας* (O 4, 451) – відгодованих тюленів, *φάκαι νέποδες* (O 4, 404) – ластиногі тюлені, на їх походження: *φωκάων ἀλιοτρεφέων* (O 4, 442) – тюленів вигодуваних морем. У

⁶⁵ Інші приклади див.: I 17, 109; 18, 318; O 4, 456.

⁶⁶ Інші приклади див.: O 17, 127.

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

4 книзі “Одіссеї” міститься розповідь богині Ейдофеї про те, як морський старець Протеї лягає спати в печері: *ἀμφὶ δὲ μιν φῶκαι νέποδες [...] ἀθρόαι εὐδουσιν* (О 4, 405) – навколо ж тулені *ластоногі* [...] зібрані разом, сплять.

3.2.1.3. Прикметники в атрибутивній функції з номінаціями людей і тварин: зіставний аспект. Унаслідок дослідження сполучуваності похідних прикметників із номінаціями людей та тварин, можна провести певні паралелі. Отже, в епічних поемах спільні характеристики людей і певних видів тварин виражені різними, але синонімічними поетичними означеннями на позначення фізичного стану, а саме швидкості ніг: *ἵππους ὠκύποδας* (I 5, 732) – *прудоконогих коней, подάρκης δῖος Ἀχιλλεύς* (I 1, 121) – *прудоконогий божественний Ахілл*.

Можна також провести паралель між ад'єктивами, які сполучаються з назвами осіб жіночої статі та назвами тварин під час опису їхнього зовнішнього вигляду. Адже і ті, і ті позначають красу волосся у людей та гриви у тварин, а саме: *λῖς ἠϋγένειος* (I 15, 275) – *пишиногровий лев, καλλίτριχες ἵπποι* (I 10, 491) – *коні з красивою гривою або Вріσηїδος ἠΰκόμοιο* (I 2, 689) – *прекрасно-волосої Брісеїди, Ἐλένης καλλικόμοιο* (O 6, 101) – *прекрасно-волосої Єлени*.

У поемах Гомера один і той самий ад'єктив є означенням і людини, і тварини. Це, наприклад, прикметник, який позначає вдачу: *ἔμμεμαῶς λέων* (I 5, 142) – *несамовитий (буїний) лев, Ἀχιλλεύς ἔμμεμαῶς* (I 20, 284) – *несамовитий (буїний) Ахілл*. Або оцінний епітет: *παῖδα ἀριπρεπέα* (I 6, 477) – *чудову (славну) дитину, ἵππον ἀριπρεπέα* (I 23, 453) – *чудового (славного) коня*.

Під час характеристики тварин автор використовує більше соматизмів, аніж у сполученні з номінаціями людей. Зооніми в епічних поемах супроводжують численні епітети, які містять інформацію про ноги: *ἵπποι ἀερσίποδες* (I 3, 327) – *коні, які високо піднімають ноги; копита: ἤμιόνους κρατερώνυχας* (I 24, 277) – *мулів із міцними копитами; шию: ἐριαύχενας ἵππους* (I 10, 305) – *коней з вигнутою шиєю; чоло: βοῶν εὐρυμέτωπον* (I 10, 292) – *широколобого бика; роги: βοῶν ὀρθοκραίρων* (I 8, 231) –

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

круторогих биків; зуби: καρχαρόδοντε κύνε (I 10, 360) – гострозубий собака; волосяний покрив: οἷες δασύμαλλοι (O 9, 425) – густорунні вівиці, λῖς ἠϋγένειος⁶⁷ (I 15, 275) – шиногривий лев.

Характеризуючи людей, Гомер згадує лише нечисленні частини тіла, номінації яких входять до складу похідних прикметників у ролі другого компонента. Автор змальовує зовнішність героїв, описуючи волосся: *πολιοκροτάφους γέροντας (I 8, 518) – сивоволосих старців; щоки: Βρισηίδα καλλιπάρηρον (I 1, 184) – прекраснощоку Брісеїду; руки: Ναυσικάα λευκώλενος (O 6, 101) – білорука Навсікая; ноги: ποδάρκης Ἀχιλλεύς (I 1, 121) – прудконогий Ахілл.* Найбільша ж кількість прикметників характеризує жінок за красою волосся: *μητέρος ἠϋκόμοιο (I 24, 466) – матері прекрасноволосої, κοῦρησιν ἐϋπλοκάμοισιν (O 6, 135) – гарно заплетеним дівчатам, ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοισι (O 6, 198) – гарно зачесаним служницям та ін.*

Слід згадати складні прикметники поем Гомера, які свідчать про знайомство “епічного героя” з конем, про вміння поводитися із ним, про приборкання коня людиною [Шталь 1977]. Це композити з лексемою *ὁ ἵππος* у ролі одного з компонентів, які сполучаються з іменами гомерівських героїв: *Διομήδεος ἵπποδάμοιο (I 5, 415) – Діомеда, приборкувача коней, Πατρόκλεος ἵπποκέλευθε (I 16, 839) – Патрокле, який керує кіньми, πλήξιππον Ὀρέστην (I 5, 705) – Ореста, який поганяє коней.*

Цікавим явищем, на нашу думку, є наділення тварин людськими рисами: *τηλεκλυτὰ τέκνα (I 19, 400) – далеко славні діти (їдеться про коней) та μήτηρ πρωτοτόκος (I 17, 5) – мати, яка вперше народила (про корову).*

Спільною особливістю досліджуваних атрибутивних словосполучень є вживання більшої частини прикметників-означень людей та тварин у прямому значенні.

Влучність характеристики людей і тварин (у гомерівських поемах) саме композитними прикметниками, підкреслює також дослідник Г. Пауль: “Назви осіб [у нашому випадку і тварин] за

⁶⁷ Інші приклади див.: I 17, 109; 18, 318; O 4, 456.

частиною тіла, за якимось душевним станом чи за частиною одягу майже завжди виступають у вигляді словосполучення чи складного слова, оскільки прості слова цього виду самі собою не можуть дати уявлення про характерні риси тієї чи іншої особи” [Пауль 1960, с. 397].

3.2.2 Прикметники в предикативній функції. Конкретним виявом синтаксичної активності прикметника є словосполучення, у яких він виступає головним компонентом. Про своєрідну активність прикметника як головного компонента у складі підрядного словосполучення можна говорити, маючи на увазі насамперед якісні прикметники, їм же належить провідна роль у розвитку ще й вторинної за своїм характером функції – предикативної [Грищенко 1975, с. 123].

Означення-предикат не так жорстко прив'язане до певного місця в реченні, як атрибутивне означення. Предикат позначає не лише постійну і невід'ємну властивість підмета, а один з його випадкових і скороминущих станів, його розглядають як самостійний член речення [Пауль 1960, с. 169]. Досліджуючи синтаксичні функції похідних ад'єктивів у гомерівських епічних поемах, ми виявили, що 190 лексем характеризуються предикативним вживанням у реченні. Наведемо основні випадки.

Після того, як Одиссей вмився, намастив своє тіло оливою, одягнувся та став вродливішим, Навсікая зі здивуванням промовила до служниць: *πρόσθεν μὲν γὰρ δὴ μοι ἄεικέλιος δέατ' εἶναι / νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε' τοῖ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν* (О 6, 242) – раніше бо він мені здавався жальногідним, зараз же став схожим на богів, які володіють небом широким. У наведеному уривку є складений присудок *ἄεικέλιος εἶναι* з іменною частиною *ἄεικέλιος* (жальногідний) та дієслівною *εἶναι* (бути), що стосується підмета *ἀνὴρ*.

У відповідь на заклик Діомеда залишатися під стінами Трої аж до її зруйнування Нестор сказав: *ἄφρητῶρ ἀθέμιστος ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος / ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυνέοντος* (І 9, 63) –

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

без роду, нечестивий, безпритульний є той, хто любить страшну міжусобну війну. В цьому уривку три похідні лексеми відіграють роль предиката, які сполучаються зі словом *ἔστιν*, і характеризують займенниковий підмет *ἐκεῖνος*. Такі синтаксичні якості прикметників, як здатність легко об'єднуватися в ряди однорідних одиниць (синтаксичних синонімів), сприяють посиленню художньої образності поем [СУЛМ 1972, с. 148]. В “Іліаді” також мовиться про зустріч в Аїді Одиссея з душею Ахілла, який герой розповів про сина Неоптолема, після чого душа: *βιβᾶσα [...] γηθοσύνη ὅ οἱ υἷὸν ἔφην ἀριδείκετον εἶναι* (О 11, 540) – відлетіла [...]радісна, тому що її сина славним назвав (Одиссей).

Уже згадані ступені порівняння прикметників (зокрема, лексеми у вищому ступені) є найяскравішими прикладами предикативного вживання, адже первинною функцією компаратива є предикативна, а вторинною – атрибутивна [Вихованець, Городенська 2004, с. 139]. У реченні компаративи вживаються у вигляді цілих конструкцій. Тобто притаманний їм двовалентний потенціал зумовлює функціонування у структурі мови лівобічного і правобічного компонентів. Лівобічна валентність репрезентована субстанціальною синтаксемою в ролі суб'єкта порівняння, у правобічній валентності функціонує іменникова синтаксема, що виражає значення об'єкта порівняння [Костусяк 1998, с. 8]. Наприклад, процитуємо вже згадуваний фрагмент “Одиссеї”: *ὄψε δὲ δὴ μετέειπε γέρων ἦρωσ Ἐχένηος, / ὅς δὴ Φαιήκων ἀνδρῶν προγενέστερος ἦεν* (О 7, 156) – потім звернувся старий герой Ехеней, він був старший з феакських мужів. Роль предиката відіграє прикметник *προγενέστερος*, при цьому лівобічним компонентом є суб'єкт порівняння *Ἐχένηος*, а правобічним компонентом – *Φαιήκων ἀνδρῶν*.

Дієслівною частиною складеного присудка в усіх процитованих прикладах виявились форми дієслова *εἶναι* (бути). Це дієслово називають ідеальною зв'язкою, цілком позбавленою словникової індивідуальності (що позначає найзагальніше поняття людської думки) [Пешковський 1956, с. 253].

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

При іменному складеному присудку роль зв'язки можуть відігравати також дієслова, які не повністю позбавлені лексичного значення (напівповнозначні) [СУЛІМ 1972, с. 162]. Роль такого дієслова-зв'язки відіграє лексема *καλέω* у такому уривку: *οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ' οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον, / τοῦνεκ' ἀναίμονές εἶσι καὶ ἀθάνατοι καλέονται* (I 5, 342) – *не їдять хліба, не п'ють червоного вина, тому що вони (боги) не мають крові та з^{ву}ються безсмертними*. Слід звернути увагу і на те, що цей контекст вирізняється з-поміж інших наявністю двох складених присудків (при підметі *θεοί*) з різними дієсловами-зв'язками: *ἀναίμονές εἶσι* та *ἀθάνατοι καλέονται*.

В “Іліаді”, зокрема, автор так розповідає про загибель аргейців від стріли Аполлона: *οἱ δέ νη λαοὶ / θνήσκον ἐπασσύτεροι* (I 1, 383) – *люди вмирали один за одним*. У цьому реченні підмет – *λαοί* та узгоджений з ним прикметник *ἐπασσύτεροι*, який є предикатом речення за посередництва повнозначного дієслова *θνήσκον*.

Ад'єктиви епосу Гомера, як показало дослідження, вживаються у складі так званого змішаного тричленного присудка (який поєднує ознаки дієслівного й іменного складеного присудків) [СУЛІМ 1972, с. 174].

Наведемо для прикладу уривок із другої пісні “Іліади”, в якому Агамемнон промовляє до свого народу: *... καὶ με κελεύει / δυσκλέα Ἄργος ἰκέσθαι, ἐπεὶ πολὺν ὄλεσα λαόν* (I 2, 115) – *і наказує (Зевс), щоб я без слави прибув в Аргос, після того як занапастив стільки народу*.

Розглянуту прикметникову предикативність дослідники називають повною, крім того, виділяють “напівпредикативність” чи “приховану предикативність” [Шмелев 1976, с. 71], а також “згорнуту”, “додаткову”, “потенційну” та ін. [Кульбабська 1998]. Ускладнювальний напівпредикативний зворот становить модифікацію елементарного речення, “скороченого”, “згорнутого” [Кульбабська 1998, с. 6] у нашому випадку в окрему словоформу, виражену похідним прикметником. В епосі Гомера рідко трапля-

ється напівпредикативне вживання похідних ад'єктивів у реченні, що можна пояснити особливостями мови гомерівських поем та стилем твору.

Посадила богиня Кіркея Одиссея та його супутників за стіл обідати і звернулася до них із проханням забути на деякий час свої неприємності та поповнити сили, наситившись їжею: *νῦν δ' ἄσκελέες καὶ ἄθυμοι / αἰὲν ἄλλης χαλεπῆς μεμνημένοι οὐδέ ποθ' ὕμιν / θυμὸς ἐν εὐφροσύνῃ, ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ πέπασθε* (О 10, 463) – *тепер же, безсилі та слабкодухі, постійно згадуєте / дослівно згадуючі / тяжке блукання; ані радості (не було) у вашому серці, від тоді, як багато лиха зазнали*. “Прихованими” предикатами в цьому реченні є прикметники *ἄσκελέες* та *ἄθυμοι* (а також дісприкметник *μεμνημένοι*). Це можна пояснити логічною наявністю дієслова-зв'язки “бути” (якого в реченні немає) другої особи множини – *ἐστέ*.

3.3. Дериваційний потенціал похідних прикметників

Деривація, яку ототожнюють зі словотворенням⁶⁸, – лінгвістичне явище, що пов'язане зі словотвором, морфологією і синтаксисом. Зазначений термін уперше запропонував до лінгвістичного вжитку мовознавець Є. Курилович у 30-х рр. ХХ ст. [Курилович 1962].

Прикметникові лексеми мають властивість утворювати деривати, тобто трансформуватися в інші частини мови (в іменники, дієслова та прислівники). Деад'єктивні іменники можуть позначати ознаку як самостійну, не прив'язану до певного предмета, на кшталт абстрактного поняття. Дієслово є семантично близькою до прикметника ознаковою частиною мови, яка різниться процесуальним характером вираженої ознаки. Прислівники, як і прикметники, позначають статичну ознаку, актуальну здебільшого в певний момент мовлення.

⁶⁸ Словотворення в широкому значенні трактуємо як сукупність способів творення слів.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

Деад'єктивні похідні, які стали предметом дослідження, розглядаємо як результат синтаксичної деривації⁶⁹.

Властива прикметникам словотвірна парадигма на позначення різного роду ознак має чотиризонну структуру⁷⁰ з такими семантичними позиціями в кожній із чотирьох зон: субстантивна – “носій ознаки”, “абстрагована ознака”; ад'єктивна – “неповний вияв ознаки”, “гіпокористичність”⁷¹, “сильний вияв ознаки”, “надмірний вияв ознаки”, “заперечення ознаки”; вербальна – “наділяти ознакою”, “набувати ознаки”, адвербіальна – “адвербіалізація ознаки” [Грещук 1995, с. 114–149].

Під час аналізу похідних прикметників епосу Гомера зафіксовано лише 81 лексему (із 1132 проаналізованих), що має здатність утворювати синтаксичні деривати. При цьому жоден із ад'єктивних похідних не реалізував своїх дериваційних можливостей повністю. Жоден прикметник не характеризується чотиризонною словотвірною парадигмою та не має похідних в ад'єктивній зоні. Причиною цього вважаємо ранній історичний період розвитку грецької мови, коли похідні прикметники лише починали формуватися і не утворювали ще дериватів.

Здійснене дослідження показало, що лише один прикметник утворює тризонну парадигму: лексема *ἀφραδής* (нерозсудливий, нерозумний) утворює деривати субстантивної зони: *ἡ ἀφραδίη* (недосвідченість, нерозважливість), вербальної зони: *ἀφραδέω* (чинити нерозважливо, шаленіти) та адвербіальної зони: *ἀφραδέως* (нерозважливо).

⁶⁹ Пояснюємо це похідною структурою та семантикою композитів: утворені від композитів деривати в епосі Гомера здебільшого не змінюють вихідного значення.

⁷⁰ Зони – це сукупності словотвірних значень, що виражаються дериватами одного й того ж лексико-граматичного класу [Грещук 1995, с. 18].

⁷¹ Гіпокористичність – градуальна словотвірна модифікація прикметників із вираженням суб'єктивної оцінки до означуваного у відповідних деад'єктивів (наприклад, коли ознака, виражена твірним словом, набуває експресивного відтінку пестливості) [Грещук 1995, с. 43].

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

Сім похідних реалізують свій потенціал у двозонних парадигмах, які поділяємо на субстантивно-вербальну та субстантивно-адвербіальну.

Першу парадигму представляють п'ять прикметників, а саме: прикметник *ἐπίορκος* (кривоприсяжний, неправдивий) утворює деривати субстантивної зони: *τὸ ἐπίορκον* (неправдива клятва, присяга), вербальної зони: *ἐπίορκέω* (неправдиво клястися); прикметник *εὐφρων* (радісний, який звеселяє серце) утворює деривати: *ἡ εὐφροσύνη* (радість, веселощі), *εὐφραίνω* (звеселяти); прикметник *κατηφής* (присоромлений) утворює: *ἡ κατηφείη* (сором), *κατηφέω* (бути присоромленим, засмучуватися); прикметник *ὄμορφων* (одностайний) утворює: *ἡ ὄμοφροσύνη* (одностайність), *ὄμοφρονέω* (погоджуватися); прикметник *χαλίφρων* (легковажний) утворює: *ἡ χαλίφροσύνη* (легковажність), *χαλίφρονέω*⁷² (бути легковажним).

Другу парадигму – субстантивно-адвербіальну – представляють лише два похідні прикметники: лексема *ἀεικής* (негідний, образливий, принизливий, ганебний) утворює деривати субстантивної зони: *ἡ ἀεικείη* (зневага, насилля) та адвербіальної зони: *ἀεικές* (негідно); лексема *εὐκλής* (славний) утворює деривати: *ἡ εὐκλείη* (слава) та *εὐκλειῶς* (славно).

73 прикметники реалізують свій дериваційний потенціал в однозонній парадигмі, утворюючи лише по одному деривату субстантивної, вербальної чи адвербіальної зон, наприклад: *ἐπίφρων* → *ἡ ἐπιφροσύνη*, *ποδώκης* → *ἡ ποδώκεια*, *ποντοπόρος* → *ποντοπορέω*, *τρίστοιχος* → *τρίστοιχι*⁷³.

На цьому етапі дослідження вважаємо за необхідне здійснити загальний аналіз деад'єктивних утворень різних частиномовних зон.

Значною чисельністю характеризується група деад'єктивів субстантивної зони (33 лексеми), які за семантикою поділяються

⁷² Вказане дієслово у тексті поем Гомера вживається лише у формі participium.

⁷³ Решту похідних прикметників та їх дериватів винесено в таблицю: див. Додаток В.

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

на деад'єктиви “абстрагована ознака” та деад'єктиви “носій ознаки”. Враховуючи їх словотвірне значення та словотвірні показники (спосіб словотворення та афіксацію), ми об'єднали субстантиви в кілька словотвірних типів.

Отже, до першого словотвірного типу належать іменники-деривати, які характеризуються спільністю словотвірного значення “абстрагована ознака” та словотвірною будовою: усічена основа прикметника + закінчення I відміни *-ία, -εία*⁷⁴. Це такі деад'єктивні субстантиви: *ἀεργός* → *ἡ ἀεργία* – бездіяльність, *ἄιδρις* → *ἡ ἀϊδρεία* – незнання, *ἀμύχανος* → *ἡ ἀμυχανία* – безпорадність, відчай, *ἐκηβόλος* → *ἡ ἐκηβολία* – стрільба, *εὐκλής* → *ἡ εὐκλείη* – слава, *κακοεργός* → *ἡ κακοεργία* – негідна справа, злочин, *πολυμήχανος* → *ἡ πολυμηχανία* – винахідливість. Наприклад, в “Одіссеї”: ...*κακοεργίης εὐεργεσίη μέγ' ἀμείνων* (О 22, 374) – ...добра справа є набагато кращою за лиходійство.

До другого словотвірного типу належать субстантиви-деривати зі словотвірним значенням “абстрагована ознака” та словотвірною будовою: усічена основа прикметника + закінчення I відміни – (ο)σύνη. У поемах Гомера зафіксовані такі іменники: *ἀεσίφρων* → *ἡ ἀεσιφροσύνη* – нерозсудливість, *εὐφρων* → *ἡ εὐφροσύνη* (*εὐφροσύνη*) – радість, веселощі, *σαόφρων* → *ἡ σαοφροσύνη* – здоровий глузд, розважливість, *χαλίφρων* → *ἡ χαλιφροσύνη* – легковажність, нерозсудливість. Такими словами у відповідь звернулась Пенелопа до Евріклеї, почувши від старої няньки, що Одіссеє є вдома і вже знищив усіх женихів: *μαῖα φίλη, μάρτυρ σε θεοὶ θέσαν, οἳ τε δύνανται / ἄφρονα ποιῆσαι καὶ ἐπίφρονά περ μάλ' ἐόντα, / καὶ τε χαλιφρονέοντα σαοφροσύνης ἐπέβησαν* (О 23, 13) – люба матінко, безумною тебе боги зробили, адже вони можуть нерозумним зробити і дуже розумного та легковажного – розважливим (вселити розважливість).

⁷⁴ Вказане закінчення в поемах Гомера трапляється здебільшого у вигляді *ίη, εῖη* (зі зміною кінцевого *-α* на *-η*), що свідчить про перевагу іонійського діалекту в мові Гомера [Славятинская 2003, с. 404–405].

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

Чотири деад'єктиви, які характеризуються різним значенням та словотвірною будовою, ми не віднесли до жодного типу: це дві лексеми з аналогічним словотвірним значенням до попередніх двох типів дериватів, – “абстрагована ознака”, однак з іншою словотвірною будовою: *ἐπητής* → *ἡ ἐπητύς* (зміна *-ης* на *-υς*) – *доброзичливість, привітність*; *ἐπίορκος* → *τὸ ἐπίορκον* – *неправдива клятва*; це також дві лексеми, які мають різну словотвірну будову, однак спільне значення – “носієй ознаки”: *ἄμβροσιος* → *ἡ ἄμβροσίη* – *амброзія*, *οἰνόπλεδος* → *τὸ οἰνόπλεδον* – *виноградник*.

Підсумовуючи, відносимо всі словотвірні типи деад'єктивних субстантивів (окрім, *ἡ ἄμβροσίη* та *τὸ οἰνόπλεδον*) до словотвірного розряду “*nomina qualitatis*” та словотвірної категорії “назви абстрактних ознак”.

Найчисленнішою є група деад'єктивів адвербіальної зони (43 лексеми). Утворення відад'єктивних прислівників супроводжується істотними синтаксичними (присубстантивна формально-синтаксична позиція прикметника змінюється на придієслівну) та морфологічними (замість прикметникових флексій з'являється дериваційний суфікс, який є кінцем незмінного слова) змінами [Вихованець 1988, с. 187]. Проте своєю семантикою вони найбільше наближаються до твірних прикметників, оскільки “утворення прислівників від прикметників взагалі не виходить за межі категорії ознаковості” [Грещук 1995, с. 47]. При семантико-граматичних трансформаціях прислівники не змінюють лексичного значення вихідних частин мови, але змінюють їх семантико-синтаксичні відношення до інших членів речення [Вихованець 1988, с. 190]. Однак слід зазначити, що в гомерівських поемах спостерігається зміна значення вихідних одиниць у кількох прислівників-дериватів (*ἀκηδέστως, ἀσκελέως, ἀτρεκές, ἀτρεκέως, ἐνδέξια, ὑπερφιάλως*).

Враховуючи перелічені ознаки, визначаємо наявність у адвербіальній зоні словотвірної парадигми прикметника єдиного словотвірного значення – “адвербіалізація ознаки”. Отже, прислівники-деривати епосу Гомера характеризуються одним словотвір-

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

ним значенням та різною афіксацією. Поділяємо їх на три словотвірні типи:

1) усічена основа прикметника + суфікс *-ως*⁷⁵ (всього 18 лексем): *ἀδινός* → *ἀδινῶς* – сильно, голосно, *ἀεικέλιος* → *ἀεικελίως* – ганебно, *αἰδήλος* → *αἰδήλως* – згубно, *ἀκλειής* → *ἀκλειῶς* – без слави, *ἀρίζηλος* → *ἀριζήλως* – ясно, зрозуміло, *διηνεκής* → *διηνεκέως* – поступово, детально, *ἔκπαγλος* → *ἐκπάγλως* – жахливо, сильно, *εὐκλειής* → *εὐκλειῶς* – славно, *πρόφρων* → *προφρονέως* – охоче, від усього серця, *ὑπερφίαλος* → *ὑπερφιάλως* – надмірно, нахабно та ін. Після того, як вийшов Гектор на поле бою і запропонував охочому серед ахейців вийти на двобій, підвівся Нестор і промовив до ахейців: *ὕμεῶν δ' οἱ περ ἔασιν ἀριστῆες Παναχαιῶν / οὐδ' οἱ προφρονέως μέμαθ' Ἔκτορος ἀντίον ἐλθεῖν* (I 7, 160) – ніхто ж із вас, які є найкращими серед усіх ахейців, не наважився охоче вийти назустріч Гекторові;

2) усічена основа прикметника + суфікс *-τι* (три лексеми), *-ι* (одна лексема): *ἀναίμων* → *ἀναιμωτί* – без пролиття крові, *ἀνούτατος* → *ἀνουτητί* – без рани, *ἀνώϊστος* → *ἀνωϊστί* – несподівано, *τρίστοιχος* → *τριστοιχί* – трьома рядами. Добравшись до фракійців, Одиссей та Діомед побачили таку картину: *οἱ δ' εὐδδον καμάτῳ ἀδηκότες, ἔντεα δέ σφιν / καλὰ παρ' αὐτοῖσι χθονὶ κέκλιτο εὖ κατὰ κόσμον / τριστοιχί* (I 10, 473) – вони (фракійці) спали, звалені втому, гарна зброя ж їх поряд (лежала), на землі складена ними в добромu порядку трьома рядами;

3) адвербіальні лексеми, які вважають застиглими формами прикметника середнього роду в номінативі чи акузативі однини та множини [Соболевский 1948, с. 69] (25 лексем): *ἀγχίμολος* → *ἀγχίμολον* – близько, *ἀδινός* → *ἀδινά*, *ἀδινόν* – сильно, голосно, *ἄσπετος* → *ἄσπετον* – невимовно, надзвичайно, *ἀμφάδιος* → *ἀμφαδίην* – явно, відверто, *ἀτέλεστος* → *ἀτέλεστα*, *ἀτέλεστον* – без кори-

⁷⁵ Прислівники на *-ως* виводять від прикметників чоловічого роду в родовому відмінку множини, в яких закінчення *-ων* змінюється на *-ως* [Соболевский 1948, с. 69]. Формування такого типу прислівників пов'язують також зі зміною закінчення прикметника в родовому відмінку однини на закінчення *-ως* (на кшталт *σώφρων* – *σώφρονος* → *σωφρόνως*) [Abbot, Mansfield 1959, с. 52].

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

сті, даремно, ἔκπαγλος → *ἔκπαγλα, ἔκπαγλον* – жахливо, сильно, надзвичайно, *ἐνδέξιος* → *ἐνδέξια* – праворуч, *πανημέριος* → *πανημέριον* – протягом цілого дня та ін. З такою скаргою на Афродіту звернувшись до батька обурена Афіна: ... *τινα Κύπρις Ἀχαιιάδων ἀνιείσα / Τρωσὶν ἄμα σπέσθαι τοὺς νῦν ἔκπαγλα φίλησε* (I 5, 423) – знову когось з ахеянок Кіпріда спонукала разом із троянцями виступати, їх тепер сильно полюбила.

Отже, в деяких випадках один похідний ад'єктив може утворювати прислівники одного словотвірного типу з різними закінченнями на кшталт паралельних форм аккузатива однини і множини: *ἀτέλεστα* і *ἀτέλεστον*; *ἔκπαγλα, ἔκπαγλον*; *ἀδινά, ἀδινόν* та чотири випадки утворення похідних від одного й того ж прикметника, які належать до різних словотвірних типів: *ἔκπαγλος* → *ἔκπαγλα, ἔκπαγλον / ἐκπάγλως, ἀδινός* → *ἀδινά, ἀδινόν / ἀδινῶς, ἀσφαλής* → *ἀσφαλές / ἀσφαλέως, ἀτρεκής* → *ἀτρεκές / ἀτρεκέως*.

Найменш численною, за нашими підрахунками, виявилась група деад'єктивів вербальної зони (14 лексем). За словотвірним значенням відприкметникові дієслова поділяються на дві групи: “наділяти ознакою” та “набувати ознаку”. Перше значення в поемах Гомера реалізується слабо, воно представлене всього трьома дієсловами. Словотвірними формантами гомерівських відприкметникових дієслів є суфікси *-ι-, -ε-, -ο-* [Славятинская 2003, с. 529]. Враховуючи спільні ознаки, виділяємо такі словотвірні типи похідних дієслів:

1) дієслова зі значенням “набувати ознаку”, які закінчуються на *-εω* (десять лексем): *ἄλαστος* → *ἀλαστέω* – сердитися, обурюватися, *ἄπιστος* → *ἀπιστέω* – не вірити, не довіряти, *ἀφραδής* → *ἀφραδέω* – шаленіти, чинити нерозважливо, *ὄμοφρων* → *ὄμοφρονέω* – погоджуватися, *ποντοπόρος* → *ποντοπορέω* – плисти морем, *χαλίφρων* → *χαλιφρονέω* – бути легковажним.

У відповідь на прохання Гектора віддати тіло переможеного у двобої: *Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς / Ἔκτορ μή μοι ἄλαστε συνημοσύνας ἀγόρευε* (I 22, 261) –

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

глянувши на нього з-під лоба, промовив прудконогий Ахілл:
“Гекторе, ти мене угодами не зли” – сказав...

2) дієслово зі значенням “набувати ознаку” з суфіксом *-ι* (одна лексема): *δυσμενής* → *δυσμεναίνω* – відчувати ворожнечу;

3) дієслово зі значенням “наділяти ознакою” із суфіксом *-ι* (одна лексема): *εὐφρων* → *εὐφραίνω* – радувати, звеселяти:
“Ἀντίνο' οὐ πως ἔστιν ὑπερφιάλοισι μεθ' ὑμῖν / δαίνυσθαί τ' ἀκέοντα καὶ εὐφραίνεσθαι ἔκηλον” (О 2, 311) – “Антіною, ніяк мені не годиться мовчки святкувати серед вас, нахабних, і веселитися безтурботно...”, – сказав Телемах;

4) дієслова зі значенням “наділяти ознакою”, які закінчуються на *-ω* (дві лексеми): *ἄϊστος* → *ἄϊστόω* – робити невидимим, знищувати, *ἀμενηνός* → *ἀμενηνώω* – робити безсилим. Розповідає Еврілох про долю супутників, які потрапили під чари Кіркеї: *οἱ δ' ἅμ' ἀϊστώθησαν ἀλλέες, οὐδέ τις αὐτῶν / ἐξεφάνη* (О 10, 260) – вони всі разом зникли, і жоден з них не з'явився.

* * *

Для гомерівських похідних прикметників не характерна властивість утворювати ступені порівняння. Лише один ад'єктив (*ἄτιμος*) в епосі уживається у всіх ступенях порівняння. Ступенювання якісних прикметників у гомерівських текстах здійснювалося з допомогою формотворчих суфіксів.

Основною синтаксичною функцією похідного ад'єктива в гомерівському епосі, як показує дослідження, є атрибутивна функція. Власне ~92,5 відсотка прикметників ужито в цій функції, які здебільшого є у постпозиції до означуваних іменників. У межах атрибутивного сполучення ад'єктиви епосу Гомера найчастіше сполучаються з номінаціями людей, рідше – тварин. Серед номінацій людей найбільшою кількістю похідних прикметників характеризуються групи назв осіб чоловічої статі. Ад'єктиви здебільшого підкреслюють їхні фізичні дані та вдачу. Найбільшою сполучуваністю серед номінацій осіб чоловічої статі відзначається лексема *ὁ ἀνήρ* (42 прикметники), серед номінацій тварин – лексема *ὁ ἵππος* (22 прикметники).

Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості

У поемах Гомера часто один прикметник характеризує номінації людей або тварин, які входять до складу різних підгруп однієї ЛСГ, а зрідка і до різних ЛСГ. Так, композит *ταλαπείριος* сполучається з такими лексемами на позначення осіб чоловічої статі, як *ὁ ἀνὴρ*, *ὁ ξείνος*, *ὁ ἰκέτης*, а прикметник *ἄφρων* поєднується з назвами осіб протилежної статі – *ἡ κοῦρη* та *ὁ ἀνὴρ*.

Серед номінацій тварин ад'єктив *ἄδμής*, наприклад, характеризує таких свійських тварин, як *ὁ ἵππος*, *ὁ βοῦς*, *ὁ ἡμίονος*. А прикметник *ζατρεφής* сполучається з назвами свійських (*ἡ αἰῖξ*) та морських (*ἡ φώκη*) тварин.

Вторинною функцією похідних прикметників є предикативна. У цій функції в гомерівському епосі вжито лише ~16,7 відсотка ад'єктивів. При цьому ад'єктиви переважно відіграють роль предиката в поєднанні з дієсловом *εἶναι*.

Похідні прикметники в поемах Гомера мають обмежений дериваційний потенціал. Лише ~7,2 відсотка всіх гомерівських ад'єктивів стали базою для утворення синтаксичних дериватів. При цьому жоден з аналізованих прикметників не реалізував повністю свій дериваційний потенціал. Лише один ад'єктив (*ἄφραδής*) утворює тризонну словотвірну парадигму (*ἡ ἀφραδίη* → *ἀφραδέω* → *ἀφραδέως*). Більша частина прикметників реалізує свої дериваційні можливості в однозонній парадигмі. З дериватів усіх чотирьох частиномовних зон найбільшою кількістю лексем (43) характеризується адвербіальна, меншою (33) – субстантивна, найменшою (14) – вербальна зони. Семантика відад'єктивних утворень формується здебільшого на основі одного–двох (переважно основних) значень похідного прикметника.

РОЗДІЛ 4

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОМЕРІВСЬКИХ ПОХІДНИХ АД'ЕКТИВІВ

Художнє слово – це своєрідний інструмент, яким автор створює справжній образний мікросвіт з метою певного естетичного впливу на читача. Отже, основна функція мови художнього твору – естетична.

Стиль художнього твору – *λέξις* (з грецької – слово, мова, вираз, спосіб вираження) – складається, як зазначає І. Шталь, із загальноновживаних слів (якими користуються всі) та незвичайних слів [Шталь 1983, с. 228].

У поетичній мові зливається “смісл” із відчуттям, вона стає засобом та предметом, матеріалом пізнання дійсності. Поетична мова має змогу будувати образ, іноді вигаданий уявний світ [Сидоренко 1994, с. 9].

Прикметники створюють цікаві (яскраві) поетичні образи, чим реалізують свою естетичну функцію у художньому творі. Функціонування прикметників у контексті допомагає встановити яке саме слово вжито: в його звичайному (прямому) значенні чи образно (переносно). Образні властивості слова виявляються і в мінімальному, і в найширшому контексті. Мікроконтекст – це вербальне оточення актуалізованої одиниці в межах її безпосередніх семантичних відношень [Хованская 1983, с. 47]. Тому саме в мінімальному контексті, як вважають дослідники, спостерігається низка важливих і цікавих моментів найповнішої реалізації образного потенціалу слова, який виникає у поєднанні слів певного семантичного наповнення [Давиденко 1982, с. 73].

Реалізуючи свої естетично-образні властивості в художньому творі, похідні ад'єктиви поем Гомера найчастіше виконують функцію художнього означення (епітета, метафоричного епітета), входять до складу порівняльних конструкцій.

Епітетам належить особливе місце серед мовних засобів, які реалізують естетичну функцію в поетичному контексті. З їх допомогою яскраво виявляються особливості жанру твору та авторський індивідуальний стиль.

Розділ 4. Стилістичні особливості гомерівських похідних ад'єктивів

Термін “епітет” (*τὸ ἐπιθέτων* – *визначення*) вперше трактували давні греки: Аристотель, Дионісій Фракієць, Гермоген, Квінтіліан. За словами Квінтіліана, наприклад, епітет уживається для прикраси мови [АТЯС 1996, с. 237]. Такої ж думки був Гермоген, який писав: “*Γλυκεῖα γὰρ λέξις καὶ ἡ διὰ τῶν ἐπιθέτων ὀνομάτων*” (*Περὶ ἰδέων λόγου 2, 4, 212*) – “Солодкою є мова, яка використовує епітети” [Hermogenis 1913].

Епітет, завдання якого підкреслювати основні риси предмета, що найбільш яскраво викликає уявлення про нього, віддавна вважався характерною ознакою епічного стилю¹ [Грабарь-Пассек 1974, с. 18].

Аналізовані у монографії епітети – це похідні ад'єктиви, які характеризуються складною структурою і з допомогою однієї словесної форми передають багатий семантичний зміст.

Залежно від семантичних особливостей епітетів у контексті їх класифікують на: тавтологічні, пояснювальні (до них належать також епітет-метафора та синкретичний епітет) [Веселовский 1989] чи уточнювальні та гіперболічні [Петришин 2005]. Ми ж класифікуємо епітети (поетичні ад'єктиви), спираючись на праці І. Арнольд (1981) та О. Веселовського (1989), на дві великі групи: без порушення семантичного узгодження та з порушенням семантичного узгодження. До першої групи відносимо постійний епітет (що виділяє постійно наявну ознаку об'єкта), який може бути тавтологічним і пояснювальним (чи описовим). А до другої – метафоричний епітет, який може бути анімістичним та антропоморфним.

4.1. Характеристика постійних епітетів

Поетична мова Гомера за традицією усного епосу багата на готові, формульно зафіксовані у тексті сполучення (“епічні кано-

¹ На основі досліджень теорії епітета в різні історичні періоди О. Лободанов висловив думку, що художнє усвідомлення світу (*mundus imaginabilis*) у гомерівському епосі підкоряється міфологічному світогляду давніх греків і в поєднанні з *mundus realis* відбивається в епічній поезії [Лободанов 1984, с. 221].

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

ни"). Такі формули можуть повторюватися, комбінуватися, замінюватися. Звідси, згідно з твердженням дослідників [Гаспаров 2004; Гиндин, Цымбурский 1996; Иванов 1980; Тронский 1973; Шталь 1981; Hainsworth 1990], і впливають особливості гомерівських постійних епітетів. Через те їх зазвичай називають орнаментальними (прикрашальними) епітетами [Harvey 1957; Гаспаров 2004], хоча А. Содомора [Содомора 2009, с. 27] з цього приводу зауважує: “Епітет не лише прикрашає. Він оповиває Гомерове слово поетичною атмосферою. В ній воно живе, озвучується, летить”.

Постійний епітет відзначається здатністю позначати певну ознаку чи властивість, яка неодмінно наявна в об'єкті. Серед гомерівських постійних епітетів знаходимо їх два різновиди: тавтологічний та пояснювальний (чи описовий).

Тавтологічний епітет – це семантично узгоджений епітет, який підкреслює якусь основну властивість означуваного [Арнольд 1981, с. 90]. Вказаний епітет виділяє таку ознаку, яка є найсуттєвішою для певного предмета чи явища. Таким означенням автор наче повторює зміст сказаного, привертаючи до цього увагу читача. Гомер у своїх поемах використовує такі тавтологічні епітети: *κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι* (I 2, 50) – гучноголосим вісникам, *ιοειδέα πόντον* (O 11, 107) – темно-синє море, *χειμῶνος δυσθαλπέος* (I 17, 549) – холодної зими, *βαθυρρόον Ὠκεανοῖο* (I 7, 422) – глибокого Океану, *κύκνων δουλιχοδείρων* (I 2, 460) – довгошиїх лебедів.

Пояснювальні (описові) епітети вказують на якусь важливу рису означуваного, не обов'язково властиву цілому класу предметів, до якого він належить [Арнольд 1981, с. 90]. Такі епітети виділяють лише одну з притаманних явищу чи предмету ознак: *ἀνδρῶν χαλκεοθωρήκων* (I 8, 62) – мужів, одягнених у мідний панцир, *Ἥφαιστον κυλλοπόδιον* (I 21, 331) – кривоногого Гефеста, *Ελένης ἠΰκόμοιο* (I 3, 329) – Єлени прекрасноволосої, *πτωχοὺς κακοείμονας* (O 18, 41) – погано одягнених жебраків, *Ἄμφιος λινοθώρηξ* (I 2, 830) – Амфій, одягнений у лляний панцир.

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

Семантичнi класифiкацiї гомерiвських епiтетiв здiйснили М. Грабар-Пассек (1974), Н. Сахарний (1976) i А. Тахо-Годi (1966).

На основi аналізу гомерiвських епiтетiв, виражених власне похiдними прикметниками, ми видiлили чотири найбiльш уживанi групи епiтетiв: 1) епiтети сенсорнi, 2) епiтети зовнiшньої ознаки, 3) епiтети внутрiшньої ознаки, 4) оцiннi епiтети. Розглянемо кожну групу епiтетiв окремо.

1. До першої групи належать епiтети, якi мiстять характеристики, що сприймаються органами чуття (тобто виникають тiльки вiд дiї зовнiшнiх вiдчуттiв): зору, слуху, смаку, запаху, дотику.

У гомерiвських поемах знаходимо велику кiлькiсть епiтетiв, якi описують зовнiшнiй вигляд осiб, предметiв чи явищ i створюють цим вiдповiднi вiзуальнi картини в нашiй уявi. Іншi сенсорнi епiтети, якi позначають слухове, дотикове, одоративне, густативне сприймання додають епiчним вiзуальним картинам деякої "об'ємностi". Для читача вони стають бiльш реальними, навiть "живими".

Люди, мiфiчнi iстоти чи птахи, наприклад, мають голос. Для того, щоб створити бiльш досконалий образ кожного з них, Гомер дає можливiсть їх "почути": *Ζεὺς ὑψιβρεμέτης* (I 3, 54) – Зевс, який гримить звисока, *ἄγαστρονος Ἀμφιτρίτη* (O 12, 97) – Амфiтритi, яка оглушливо завиває; *Τρῶες ἄβρομοι* (I 13, 41) – шумнi троянцi, *Σίντιας ἀγριοφώνους* (O 8, 294) – сiнтiїв, якi говорять грубою мовою; *ἄρπη λιγυφώνω* (I 19, 350) – дзвiнко-голосому соколу.

З допомогою епiтетiв, якi виражають тактильне вiдчуття, можна уявити тогочасну зброю, нiби вiдчути її дотик, та навiть певний страх перед нею: *οἰστός ὄξυβελῆς* (I 4, 126) – гостра стрiла, *ἰὸς χαλκοβαρῆς* (I 15, 465) – тяжка вiд мiдi стрiла, *ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν* (I 17, 731) – списами, загостреними з обох кiнцiв; *βέλος ἐχέπευκές* (I 1, 51) – гострий спис, *βέλος περιπευκές* (I 11, 845) – дуже гострий спис. Тактильними епiтетами автор характеризує також дорогу: *ἀρισφαλέα οὐδόν* (O 17, 196) – дуже

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

слизької дороги, частини тіла: *χεῖρας ἀτρίπτους* (O 21, 151) – ніжні (дослівно нетерті) руки.

Тонкі аромати відкриваються перед читачем з допомогою гомерівських одоративних епітетів: *θαλάμοιο θυώδεος* (O 4, 121) – пахучої кімнати, *εὐώδης κυπάρισσος* (O 5, 64) – запашиий кипарис, *κῆῶδει κόλῳ* (I 6, 483) – до пахучого лона. Перечитуючи характеристики вина в епічних поемах, ми наче справді дегустуємо його: *οἶνοιο ἠδυπότοιο* (O 2, 340) – солодкого вина, *οἴνου μελιηδέος* (I 4, 346) – вина солодкого, як мед (через порівняльну семантику Н. Малинаускене називає композит *μελιηδής* “уподібненим” [Малинаускене 1980]). Епітети, які позначають смак, характеризують лише вино, виражаючи при цьому позитивну оцінку. Читаємо в “Іліаді” опис славнозвісного щита, який зробив Гефест для Ахілла: *Ἐν δ' / ἐτίθει νεῖον μαλακὴν πείραν ἄρουραν / εὐρεῖαν τρίπολον πολλοὶ δ' ἀροτῆρες ἐν αὐτῇ / ζεύγεα δινεύοντες ἐλάστρεον ἔνθα καὶ ἔνθα. / οἱ δ' ὁπότε στρέψαντες ἰκοίατο τέλος ἀρούρης, / τοῖσι δ' ἔπειτ' ἐν χερσὶ δέπας μελιηδέος οἴνου / δόσκειν ἀνὴρ ἐπίων* (I 18, 541–546) – зображає на ньому розорану оброблену землю, широко, родючу; численні хлібороби на ній, повертаючи запряжені пари волів, гнали їх туди-сюди, а коли ті, що повертають, досягали краю землі, їм у руки кубок солодкого, як мед, вина давав муж, що йшов назустріч.

Усе, що ми здатні побачити, можемо описати за зовнішнім виглядом. Тому гомерівські ад'єктиви на позначення ознак, які сприймаються органами зору, не розглядатимемо окремо, а віднесемо до групи зовнішньої ознаки.

2. До другої групи входять епітети, які виражають зовнішні ознаки і є найбільш вживаними в поемах Гомера. Вони позначають зовнішній вигляд – характерні ознаки зовнішності та одягу, зовнішні ознаки влади богів та людей, вид місцевості, характерні ознаки тварин і предметів.

Характеризуючи зовнішність людей, наприклад, у багатьох випадках автор епічних поем звертає увагу на їхній одяг: *βαθυζώνους γυναικάς* (I 9, 594) – низькопідперезаних жінок. Під час опису етнічних угруповань людей, Гомер зазвичай виділяє най-

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

характернiшi для них ознаки: *Παίονες ἀγκυλότοξοι* (I 10, 429) – неони, озброєнi кривим луком, *Φρύγας αἰολοπάλοους* (I 3, 185) – фригiйцiв швидкокинних. Дуже влучними та рiзноманiтними в епiчних поемах є зображення зовнiшнiх ознак тварин, риб та птахiв: *οἶτες δασύμαλλοι* (I 9, 425) – густоруннi вiвцi, *λις ἠϋγένειος* (I 15, 275) – пишиногривий лев, *ἀπαλοτρεφέος σιάλοιο* (I 21, 363) – вiдгодованої (жирної) свинi, *δελφίνος μεγακήτηος* (I 21, 22) – величезного дельфiна, *αἰγυπιοὶ ἀγκυλοχεῖλαι* (I 16, 428) – криводзьобi шулiки. Мiфiчних iстот та богiв автор поем надiляє лише iндивiдуальними зовнiшнiми якостями: *Ἀμαζόνες ἀντιάνειραι* (I 3, 189) – чоловiкоподiбнi Амазонки, *Γοργὼ βλοσυρῶπις* (I 11, 36) – Горгона з гризним поглядом, *βοῶπις Ἴηρη* (I 1, 551) – волоока Гера, *Φοῖβος ἀκερσεκόμης* (I 20, 39) – довговолосий Феб, *ἀργυρότοξος Ἀπόλλων* (O 7, 64) – срiбнолукий Аполлон. Яскравi образнi картини створює Гомер своїми епiтетами, описуючи природнi явища: *θεσπιδαῆς πῦρ* (I 12, 177) – запалений богами (яскраво палаючий) вогонь, *νύξ σκοτομήνιος* (O 14, 457) – нiч без мiсяця (тобто темна). Гомерiвськi епiтети, якi характеризують краi, рельєфи, ландшафти², дають нам уявлення про iх великi простори: *Ελλάδος εὐρυχόριοι* (I 9, 478) – простороi Еллади, *ἐπ' ἀκροπόλοισιν ὄρεσιν* (I 5, 523) – на високих горах, про iх природнi особливостi: *Αἴγυπτον εὐρρείτην* (O 14, 257) – рясно зрошуваний Єгипет, про чудовi родючi землi та природнi багатства: *πολύκαρπος ἀλφῆ* (I 7, 122) – плодоносний сад, *μηλέαι ἀγλαόκαρποι* (I 7, 115) – яблунi, якi дають розкiшнi плоди, *ἐλεόθρεπτον σέλινον* (I 2, 776) – селера, яка росте на болотi, *αἰγείρων ὑδατοτρεφέων* (O 17, 208) – тополь, якi ростуть бiля води, про особливостi водних просторiв: *ἀγχιβαθῆς θάλασσα* (O 5, 413) – море, глибоке бiля берегiв, *ἀκαλαρρείταιο ἸΩκεανοῖο*

² Гомерiвськi дескрипцiї ландшафту стали темою багатьох наукових дослiджень [Дружинина 1981, 1982; Шичалина 1984 та iн.], автори яких стверджують, що природа не є предметом першочергової уваги поета, а лише вiдiграє роль тла, на якому вiдбуваються подiї епiчних поем. На нашу думку, детальнi “природнi” описи допомагають створити в уявi читача цiкави вiзуально-пластичнi картини.

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

(О 19, 434) – Океану, який спокійно тече. Читаємо, наприклад, в одній з пісень “Одіссеї” про те, як Одіссеї у вигляді чужоземця розповідає свинопасові Евмею вигадану про себе історію: *Αἴγυπτον εὐρρείτην³ ἰκόμεσθα, / στήσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσσας.* (О 14, 257–258) – протягом п'яти днів ми прибули до рясно зрошуваного Єгипту і поставили на ріці Єгипет крутобокі кораблі.

З предметів Гомер описує предмети одягу: *χλαῖναν ἀλεξάνεμον* (О 14, 529) – мантія, яка захищає від вітру, *νεόπλυτα εἴματα* (О 6, 64) – свіжовипраний одяг; засоби пересування: *τετράκυκλον ἀπήνην* (I 24, 324) – чотириколісний віз, *ἐπὶ σχεδῆς πολυδέσμου* (I 7, 264) – на плоті, зв'язаному багато разів. Серед засобів пересування численними епітетами характеризуються кораблі, наприклад: *νηυσὶ δολιχῆρέτμοισι* (О 4, 499) – кораблям з довгими веслами, *νηὺς ἐκατόζυγος* (I 20, 247) – корабель, який має сто лавок, *νηῆς ἐπήρετμοι* (О 14, 224) – забезпечені веслами кораблі, *μεγακῆται νηῖ* (I 11, 600) – величезному кораблю. Знаходимо також описи продуктів харчування: *αἰμοφόρυκτα κρέα* (О 20, 348) – закрувавлене м'ясо, *αἶθολα οἶνον⁴* (I 1, 462) – іскристе вино; посуду: *ἀμφίθετον φιάλην* (I 23, 270) – чашу з двома вушками, військових обладунків: *πολυδαίδαλον ἀσπίδα* (I 11, 32) – майстерно зроблений щит, *ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν* (I 13, 147) – загостреним з обох боків списам, *ταναῆκει χαλκῷ* (I 7, 77) – списом з довгим лезом.

Зброя та військові обладунки характеризуються також за матеріалом їх виготовлення: *κυνέη πάγχαλκος* (О 18, 378) – шолом, зроблений з міді, *χαλκῆρε' οἰστόν* (I 13, 650) – оброблену міддю стрілу, *θρόνον ἀργυροήλου* (I 18, 388) – трону, збитого срібними цвяхами. У 22-й пісні “Одіссеї” розповідається про те, як Одіссеї зі сином вирішили вчинити розправу над женихами. Отже, Телемах пропонує батькові принести зброю: *ὦ πάτερ, ἦδη*

³ Докладніший аналіз композита *εὐρρείτης* у контексті та його неоднозначне трактування див.: Ернштедт 1954.

⁴ Детальніше про мотив їжі див. дослідження І. Шталь (1975).

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

τοι σάκος οἴσω καὶ δύο δοῦρε / καὶ κυνέην πάρχαλκον ἐπι κροτάφοισ' ἀραρυῖαν (O 22, 102) – *батьку, може, я принесу тобі щит, два списи i повністю мідний шолом, який добре прилягає до скронь.*

До цієї ж групи належать епітети, виражені похідними прикметниками, які позначають колір⁵. Прикметники кольору, як зазначає А. Вежбицька [Вежбицкая 1996, с. 285], вважаються артефактами певної культури та допомагають створити відповідну зорову картину в уяві читача.

Широкою гамою кольоропозначень Гомер характеризує зовнішній вигляд людей, міфічних істот, тварин та особливо детально зображає колір моря: *ιοειδέα πόντον*⁶ (O 11, 107) – *темно-синє море, μεσαιόλιος Ἰδομενεύς* (I 13, 361) – *наполовину сивий Ідомений, Ἦώς κροκόπεπλος* (I 8, 1) – *Еос, одягнена в покривало шафраново-жовтого кольору, δαφοινὸν δέρμα λέοντος* (I 10, 23) – *руда шкіра лева, οἴνοπα πόντον* (I 2, 613) – *темне (кольору вина) море, Ἀπόλλωνος χρυσαόρου* (I 5, 509) – *Аполлона з золотим мечем; γλαυκῶπις Ἀθήνη* (I 1, 206) – *світлоока Афіна, αἴθολι χαλκῶ* (I 4, 495) – *блискучій міді.*

Епітети кольору детальніше класифікуємо, за Н. Малинаускене (1980), на образні (наприклад, *γλαυκῶπις Ἀθήνη*), порівняльні (*οἴνοπα πόντον*), матеріальні (*Ἀπόλλωνος χρυσαόρου*) та якісні (*μεσαιόλιος Ἰδομενεύς*). Читаємо, наприклад, в “Гліаді” розмову Афіни, яка, набувши образу Одисеевого товариша Мента, з’явилася до Телемаха, щоб дати йому пораду, та розповідає про себе: *νῦν δ’ ὦδε ξὺν νῆϊ κατήλυθον ἢδ’ ἐτάροισι, / πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον ἐπ’ ἀλλοθρόους ἀνθρώπους, / ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκόν’ ἄγω δ’ αἴθωνα σίδηρον.* (O 1, 182–184) – *сьогодні ж сюди кораблем я прибув із друзями, плывучи темним морем до чужомовних людей у Темес, за міддю, а везу блискуче залізо.*

⁵ Про особливості кольоропозначення у творах Гомера див.: Малинаускене 1976, 1980, 1980а, 1982, 1987; Садькова-Малинаускене 1976.

⁶ Детальніший аналіз вказаної епітетної формули див. у дослідженні Дж. Гейнсворт [Hainsworth 1990].

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

З проведеного дослідження епітетів зовнішніх ознак випливає, що вони є семантично різноманітними та цікавими, адже підкреслюють найдетальніші особливості об'єктів характеристики, які першими впадають в око.

3) До третьої групи належать епітети внутрішньої ознаки. Вони виражають психологічні характеристики, риси характеру, вдачі живих істот (переважно героїв поем, етнонімів чи загальних назв людей, рідше – міфічних істот): *ἀνὴρ ἀγανόφρων* (I 20, 467) – привітний (ласкавий) муж, *ἀνέρα ὄβριμοεργόν* (I 22, 418) – злочинного мужа, *μεγάθυμοι Ἀχαιοί* (I 1, 123) – мужні ахейці, *γλυκύθυμος ἀνὴρ* (I 20, 467) – добродушний муж, *Χίμαιραν ἀμαίμακétην* (I 6, 179) – неприборканої Химери.

В епічних поемах епітети внутрішньої ознаки є менш численними та різноманітними, ніж епітети зовнішньої ознаки. Їх одноманітність проявляється в тому, що один і той самий прикметник може характеризувати за внутрішніми ознаками низку епічних героїв, наприклад: *μεγάθυμοι Ἀχαιοί* (I 1, 123) – мужні ахейці, *Αἴαντος μεγαθύμου* (I 4, 479) – мужнього Еанта, *Τρώες μεγάθυμοι* (I 5, 27) – мужні троянці, *Ἀχιλλῆος μεγαθύμου* (O 3, 189) – мужнього Ахілла, *Τηλεμάχου μεγαθύμου* (O 3, 423) – мужнього Телемаха. Коли Телемах прибув до Пілоса, то просив Нестора розповісти все, що він чув про його батька Одиссея. Отже, Нестор розповідає про тих, хто після перемоги над Троєю неушкодженим повернувся додому: *εὖ μὲν Μυρμιδόνας φάσ' ἐλθέμεν ἐγχεσιώρους, / οὗς ἄγ' Ἀχιλλῆος μεγαθύμου φαίδιμος υἱός, / εὖ δὲ Φιλοκτήτην, Ποιάντιον ἀγλαὸν υἱόν* (O 3, 189) – говорили, що воєвничі мірмідонці, яких вів славний син мужнього Ахілла, повернулись добре, добре – й Філоктет, чудовий син Пеанта.

До групи епітетів внутрішньої ознаки належать також “інтелектуальні” епітети, які характеризують розумові здібності героїв епічних поем.

Розумними, розсудливими, кмітливими, дотепними, хитрими тощо Гомер у своїх поемах найчастіше називає окремих героїв, представників деяких народів та міфічні істоти: *ἀγρίνοος*

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

Ὀδυσσεύς (O13, 332) – кмітливий *Одіссеї*, *βουληφόρος ἀγορητής* (I 7, 126) – промовець, який дає поради, *ἐχέφρων Πηνελόπεια* (O 24, 294) – розсудлива Пенелопа, *Φοίνικες πολυπαίπαλοι* (O 15, 419) – дуже хитрі Фінікійці, *Κρόνος ἀγκυλομήτης* (I 4, 59) – хитрий Крон. Нерозумними Гомер називає женихів: *μνηστήρων ἀφραδέων* (O 2, 282), нерозсудливими (легковажними) – дітей, дитяче серце: *ἄφρονα κούρην* (I 5, 875) – нерозсудливу доньку (*Зевса*), *νήπιος χαλίφρων* (O 4, 371) – дитя нерозсудливе (легковажне), *πάϊς ἄφρων* (I 11, 389) – дитя нерозумне, *ἄνοον κραδίην* (I 21, 441) – нерозумне серце. Називаючи Менелая нерозсудливим, говорила до нього Ейдотея, донька Протея: *νήπιός εἰς, ᾧ ξεῖνε, λίην τόσον ἢδὲ χαλίφρων, / ἦε ἐκὼν μεθειεῖς καὶ τέρπεαι ἄλγεα πάσχων;* (O 4, 371–372) – чи ти дитина, чужинцю, настільки нерозсудлива, чи навмисно уникаєш [вiдплиття з острова] і радiєш, терплячи муки?

4) До четвертої групи належать епітети, які виражають оцінку з точки зору автора. При цьому він висловлює як позитивне, так і негативне ставлення, характеризуючи, наприклад, людей: *γυναῖκ' εὐεῖδέα* (I 3, 48) – прекрасної жінки, *πρωχούς κακοείμονας* (O 18, 41) – злидарів, погано одягнених, *ἄναξ εὐθυμῶς* (O 14, 63) – добродушний цар. Серед “оцінних” характеристик людей знаходимо велику кількість епітетів-комполитiв, які описують жінок: *ἐϋζώνιοιο γυναῖκός* (I 1, 429) – красиво підперезаної жінки, *Ἀχαιάδων εὐπέπλων* (O 21, 160) – красиво одягнених ахеянок, *ἄλοχοι καλλικρήδεμνοι* (O 4, 623) – жінки з красивими головними пов'язками. Композити, які оцінюють жінок за певною частиною тіла, набувають символічного значення, позначаючи красу жінки взагалі, наприклад: *Βρισηῖς καλλιπάρηος* (I 24, 676) – Брисеїда з красивими щоками, *Ἑλένης καλλικόμοιο* (O 15, 58) – прекрасноволосої Єлени, *εὐώπιδα κούρην* (O 6, 113) – доньки з красивими очима чи з прекрасною зовнішністю.

Епітетами, які виражають оцінку, автор поем характеризує також рослини: *ἐριθηλὲς ἐλαίης* (I 17, 53) – розкішно квітучого оливкового дерева, предмети інтер'єру: *ἀεικελίῳ ἐνὶ κοίτῃ* (O 19, 341) – на поганому ложі, *τράπεζαν εὐξοον* (I 11, 629) – добре

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

витесаний стіл, ἔν τε θρόνοισ' εὐποιήτοισι (O 20, 150) – на крісла, майстерно зроблені та ін.

Сказала Пенелопа служницям постелити убогому чужинцю м'яку чисту постіль і помити його, проте Одисей відмовився, пояснивши так: *κείω δ' ὡς τὸ πάρος περ ἄϋπνοὺς νύκτας ἴαυον/πολλὰς γὰρ δὴ νύκτας ἀεικέλιω ἐνὶ κοίτῃ / ἄεσα (O 19, 340–341) – ляжу спати так, як і раніше проводив безсонні ночі, бо багато ночей провів на поганому ложі.*

Загалом аналіз епітетів гомерівських поем, які характеризують героїв, викликає у нас, як і в більшості дослідників-гомерознавців, запитання: чи гомерівські герої – індивідуальні особистості, чи позбавлені будь-якої індивідуальності? Погоджуємося з думкою тих дослідників, які вважають, що в зображенні гомерівських героїв проявляється епічний синкретизм [Шталь 1972, 1975, 1979]. Тобто в характеристиках героїв поєднуються різні ознаки: спільна (що відповідає за якісну одноманітність епітетів) та індивідуальна (кількісна нерівність епітетів). На прикладі похідних прикметників у ролі епітетів знаходимо спільну характеристику більшості героїв поеми, виражену композитом *δουρικλυτὸς* – славний списом: *Ὀδυσσεὺς δουρικλυτὸς (I 11, 396) – славний списом Одисей, Ἀχιλλεὺς δουρικλυτὸς (I 21, 233) – славний списом Ахілл, δουρικλειτὸς Διομήδης (I 11, 333) – славний списом Діомед та ін., проте кількісно цей прикметник переважає в характеристиці Менелая (шість випадків) і є його індивідуальною ознакою: *δουρικλειτὸς Μενέλαος*⁷ – славний списом Менелай. Інший приклад – це композит *ἵπποδάμο*s – приборкувач коней, який характеризує таких героїв: *Κάστορα ἵπποδάμον, Ἀντήνορος ἵπποδάμοιο, Θρασυμήδεος ἵπποδάμοιο* та ін., але вказаний композит можна вважати індивідуальною характеристикою Діомеда (вісім випадків): *Διομήδεος ἵπποδάμοιο*⁸ та Гектора (п'ять випадків): *Ἔκτορος ἵπποδάμοιο*⁹. І. Шталь пов'язує*

⁷ I 5, 55, 578; 10, 230; O 15, 52; 17, 116, 147.

⁸ I 4, 370; 5, 415, 781, 849; 7, 404; 8, 194; 9, 51, 711; O 3, 181.

⁹ I 7, 38; 16, 717; 22, 161, 211; 24, 804.

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв
iз загальною характеристикою постiйностi епитетiв, а з iндивiдуальною – “надпостiйностi” [Шталь 1983, с. 236].

Серед постiйних епитетiв дослiдник Н. Сахарний видiляє особисто-постiйнi [Сахарный 1957]. Вони закрiпленi за певною особою, предметом чи явищем, видiляючи притаманну лише їм ознаку. В поемах Гомера такi епитети вказують на внутрiшню якiсть: лише Одиссей є *πολύμητις* (домепний), а Нестор *ἠδυεπής* (солодкомовний), зовнiшню якiсть: *γλαυκῶπις Ἀθήνη* – свiтлоока Афiна, *ῥοδοδάκτυλος Ἥως* – розоперста Еос, *ἀργυρόπεζα Θέτις* – срiбнонога Фетiда, чи на фiзичнi данi: *ἵπποι ἀκύλοδες* – прудконогi конi.

Дослiджуючи твори Гомера, I. Шталь уводить також поняття “закам'янiлий” епитет, тобто такий, який характеризує логiчно невідповiдний йому iменник або утворює змiстово суперечну формулу [Шталь 1975, с. 348]. Розглянемо такий фрагмент “Одиссеї”: *τοὶ δ' ἄρσενες ἔκτ' ὅς ἴαυον, / πολλὸν παυρότεροι τοὺς γὰρ μινύθεσκον ἔδοντες / ἀντίθεοι μνηστῆρες, ἔπει προΐαλλε σὺβώτης* (O 14, 16–18) – кабани ночували окремо, набагато малочисленнiшi, бо їх, споживаючи, вбивали богоподiбнi женихи. В цьому випадку характеристика женихiв (*ἀντίθεοι μνηστῆρες*), яким належить негативна роль у поемi, суперечить змiстовi “Одиссеї”.

Дослiдниця гомерiвського епосу (I. Шталь) слушно зазначає про гомерiвськi епитети: “Всi епитети гомерiвського епосу, як правило, виражають властивостi i якостi, наявнi не тiльки в певному об'єкті епiчної оповiдi серед багатьох iнших однорiдних йому об'єктiв на противагу iншим епiчним об'єктам, але властивостi i якостi, спiльнi всьому епiчному свiту загалом, всiм явищам, предметам, живим iстотам цього свiту, властивi їм, однак, не в однаковiй мiрi” [Шталь 1981, с. 332].

4.2. Характеристика метафоричних епитетiв

Головною прикрасою епитета, за словами Квiнтилiана, є переносне значення [АТЯС 1996, с. 237], яке додає нових якостей

об'єктові. “Переносні значення слів виникають на особливостях асоціативного мислення” [Дятчук, Пустовіт 1983, с. 116]. Асоціація – це взаємодія семантики лексичних одиниць мови та екстралінгвальних факторів. Перенесення, за Аристотелем – це *ἡ μεταφορά: μεταφορά δέ ἐστὶν ὀνόματος ἀλλοτρίου ἐπιφορά ἢ ἀπὸ τοῦ γένους ἐπὶ εἶδος ἢ ἀπὸ τοῦ εἴδους ἐπὶ τὸ γένος ἢ ἀπὸ τοῦ εἴδους ἐπὶ εἶδος ἢ κατὰ τὸ ἀνάλογον* (*Poetica*, 6–9) [Aristotelis 1965] – метафора – це перенесення незвичайного імені з роду на вид, з виду на рід або з виду на вид чи за аналогією. В нашому розумінні – це явище перенесення ознаки одного об'єкта на інший.

Епітет, який позначає ознаку предмета, виражається прикметником і є переносною характеристикою об'єкта, називається метафоричним епітетом¹⁰.

Перенесення значення слова-прикметника має дві сторони, які переважно відповідають розрізненню відносних і якісних прикметників [Шамота 1967, с. 59]. Перенесення в семантиці відносних прикметників відбувається за рахунок наділення предмета невластивою йому якістю (*ἄπτερος μῦθος* (*O17, 57*) – *безкриле слово* в значенні *невимовлене*). У якісних прикметників – це віднесення певної якості до сфери іншого виду відчуття (*χόλον θυμάλγέα* (*I 4, 513*) – *вражаючий, болісний гнів*). Отже, в сфері відносних прикметників переносність значення пояснюється порушенням традиційного семантичного відношення прикметника з іменником. А явище перенесення якості зі сфери одного виду сприймання до іншого, що є особливістю якісних прикметників, називається синестезією. Суть синестезії або синестетичної метафори полягає в тому, що слово, значення якого пов'язане з одним органом чуття, вживається в значенні, яке пов'язане з іншим органом чуття [Ульман 1970, с. 279].

За словами Н. Базіліної, стрижнем метафор, які виникають на основі синкретичних епітетів, є чуттєва транспозиція. Відповідно, такі слова отримують додатковий відтінок значення, реалі-

¹⁰ Поряд з терміном “метафоричний епітет” використовуємо термін “метафора” в цьому ж значенні.

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

зуючи непередбачуване поєднання слiв i виконуючи функцiю образної характеристики [Базилина 1974]. Отже, здатнiсть сполучати логiчно i синтаксично несполучнi мовнi одиницi, зазначає Л. Донецьких, видозмiнювати смисловi вiдношення в словi сприяє появі складного ланцюга асоцiацiй, породженню на семантичному рiвнi нових значень, вiдтiнкiв, смислiв... [Донецьких 1982, с. 41].

Враховуючи семантичнi особливостi епiтета в контекстi, метафоричнi епiтети, яким властиве семантичне порушення, вслiд за О. Веселовським (1989) та I. Арнольд (1981), подiляемо на анімiстичнi та антропоморфнi.

Анімiстичнi метафоричнi епiтети – це тi, якi приписують властивостi iстоти неживому предмету. В епосi Гомера знаходимо, наприклад, такi анімiстичнi метафори: *ἄπτερος μῦθος* (O 17, 57) – *безкриле слово*, *μένος ἄτρομον* (I 5, 126) – *безстрашний гнiв*, *θυμολύεα μῦθον* (O 8, 272) – *болiсне слово*, *ἄποφάλοι εὐναί* (O 11, 249) – *безплiднi ложка та iн.*

Антропоморфними є метафоричнi епiтети, якi приписують людськi властивостi i дiї тваринi чи предметовi (“людино-тотожнiсть” [Єщенко 2001, с. 7]). Знаходимо такi антропоморфнi метафоричнi епiтети в поемах Гомера: *θυμοφθόρα φάρμακα* (O 2, 329) – *згубнi лiки*, *κυνὸς κακομηχάνου* (I 6, 344) – *пiдступного собаки*, *λαθικηδέα μαζόν* (I 22, 83) – *заспокiйливi груди* та iн. У гомерiвському епосi кiлькiсно переважають анімiстичнi метафоричнi епiтети (~65 вiдсоткiв).

Суть метафоризацiї (перенесення значення), що уже зазначалося, полягає у несподiваному поєднаннi слiв, унаслідок чого епiтет може набувати iншого значення. Щоб краще зрозумiти перенесене значення епiтета, покласифiкуємо метафоричнi епiтети гомерiвського епосу за семантикою первiсно позначуваної ознаки:

1. Сенсорнi метафоричнi епiтети, до яких належать епiтети: а) слухового вiдчуття. Це переважно прикметник *ἄσπετος* – *невимовний*, який початково позначає ознаки, якi можна почути, проте в контекстi набуває переносного значення i вживається для характеристики мiри, величини, кiлькостi, iнтенсивностi: *ἄσπετος*

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

ῥλην (I 2, 455) – невимовний, тобто величезний ліс, *ἄσπετον κῦδος* (I 3, 373) – невимовна слава, *ἄσπετῳ ὄμβρῳ* (I 13, 139) – сильному дощу, *ἄσπετα δῶρα* (O 20, 342) – безмірно великі дарунки.

А також це прикметник *δυσσηχής* – той, який випускає дикі крики, що вступає у нетрадиційне сполучення з лексемою *ὁ πόλεμος* – війна, утворюючи метафоричне словосполучення: *πολέμοιο δυσσηχέος* (I 11, 590) – війни, яка випускає дикі крики, тобто жорстокої війни;

б) зорового сприйняття (зокрема кольору): переносне значення кольору позначається лише якісними прикметниками. Переносне вживання епітета зорового сприймання *ἀμφιμέλας* – *затъмнений* в “Іліаді” Гомера пов’язуємо з тими психічними асоціаціями, що викликає цей прикметник: *φρένες ἀμφιμέλαινοι* (I 1, 103) – *затъмнені* (тобто *негативні*) думки. Вживання слова, в основі якого лежать суспільно усвідомлені психічні асоціації (у цьому випадку – асоціація з чимось негативним), А. Шамота називає оцінно-пластичним [Шамота 1967, с. 73];

в) дотикових відчуттів: *ἄστεμφέα βουλήν* (I 2, 344) – *тверде рішення*, *θυμοδακῆς μῦθος* (O 8, 185) – *дошкульне слово*. У випадку словосполучення *θυμαλγέα λάβην* (I 9, 387) – *болісну образу* й синонімічних між собою словосполучень *θυμαλγέα μῦθον* (O 8, 272), *ἔπος θυμαλγές* (O 16, 69) – *болісне слово*, спостерігаємо перенесення ознаки “болісний” зі сфери дотикової у психічну.

Після звернення Одиссея до Ахілла з посланням від імені Агамемнона та з проханням пробачити всі образи і прийняти численні нагороди Ахілл відповів: *οὐδ’ εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε, / οὐδέ κεν ὧς ἔτι θυμὸν ἐμὸν πείσει’ Ἀγαμέμνων / πρὶν γ’ ἀπὸ πάσαν ἐμοὶ δόμεναι θυμαλγέα λάβην*. (I 9, 385–387) – *якби мені стільки дав, скільки є піску чи пороху, нічим мого серця Агамемнон не зворушить, бо перед тим причинив мені болісну образу*;

г) психологічного сприйняття: *θάνατον δυσηλεγέα* (O 22, 325) – *нещадну смерть*, *θυμοδακῆς μῦθος* (O 8, 185) – *дошкульне, образливе слово*, *δυσηλεγέος πολέμοιο* (I 20, 154) – *жорстокої*,

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв нещадної вiйни, ὕπνος λυσιμελής (O 20, 57) – сон, який розслабляє частини тiла.

2. До другої групи належать метафоричнi епитети, якi початково вказують на зовнiшню ознаку, наприклад: ἀνὴρ ἀπάλαμνος (I 5, 597) – безрукий муж, тобто невмiлий, безпорадний, ἄπτερος μῦθος (O 17, 57) – безкриле слово¹¹. Маючи намір розправитися із женихами, Телемах звелiв Еврiклєi позачиняти всi дверi i наказати служницям не виходити, отже: ὡς ἄρ' ἐφώνησεν, τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος, (O 21, 386) – так вiн сказав, у неї ж безкрилим виявилось слово.

До епитетiв зовнiшньої ознаки вiдносимо також епитет χαλκόπους – мiдноногий, який вказує на матерiал виготовлення. Проте у словосполученнi χαλκόποδ' ἵππω (I 8, 41) – мiдноногому коню, вказаний епитет набуває переносного значення – мiцноногий. В основi такого переносу значення (яке загалом базується на уподiбненнi реалiй [Кравцова 1977, с. 90] або виражає ознаку предмета, пов'язану з властивостями певного матерiалу [Бурляй 1984, с. 30]) є одна з основних ознак мiдi як матерiалу – твердiсть, а отже, мiцнiсть.

3. Третя група об'єднує метафоричнi епитети внутрiшньої ознаки. Можна сказати, що в наступних словосполученнях відбувається антропоморфiзацiя предметiв, тварин та абстрактних понять. Наприклад: ἄχος θυμοφθόρον (O 4, 716) – згубне горе, κυνὸς κακομηχάνου (I 6, 344) – підступного собаки, ἀνήκεστον ἄλλος (I 5, 394) – негамовний бiль, μένος οὐκ ἐπιεικτόν (I 5, 892) – нездоланний (нестримний) гнiв, μένος ἀσχετον (I 5, 892) – нестримний, неприборканий гнiв. У метафоричному сполученнi κάματον θυμοφθόρον (O 10, 363) – згубну втому, епитет “згубний” має вiдтiнок iнтенсивностi, тобто позначає “сильну втому”.

Кинувся в бою Еней на Афарєя, встромив у нього списа, i той: ἐκλίνθη δ' ἐτέρωσε κάρη, ἐπὶ δ' ἀσπίς ἐάφθη / καὶ κόρυς,

¹¹ Вказане словосполучення стало предметом окремого дослідження [Driffith 1995].

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

ἀμφὶ δέ οἱ θάνατος χύτο θυμοραϊστής. (I 13, 543–544) – схилив голову в другий бік, упали щит і шолом, тоді згубна смерть окутала його.

У поемах Гомера виявлено також “антонімічний” [Базилина 1974, с. 17] метафоричний епітет (*θυμοραϊστής* – згубний для душі), що реалізується при особливому типі словосполучення на основі поєднання лексичних одиниць, які взаємовиключають одна одну: *θυμοφθόρα φάρμακα (O 2, 329) – згубні ліки.*

Оскільки властивість бути епітетом може виникати в прикметника лише у сполученні з назвами об'єктів, які він характеризує, та відповідно переносність семантики прикметника розкривається у взаємодії його з іменником у межах словосполучення [Шамота 1967, с. 84], – то слід детальніше розглянути назви об'єктів, які стали предметом характеристики метафоричними епітетами.

Унаслідок аналізу гомерівських метафоричних епітетів можна стверджувати, що об'єктом характеристики здебільшого є абстрактні поняття: *ἄσπετος ἀλκή (I 16, 157) – невимовна мужність, ἀστεμφέα βουλήν (I 2, 344) – непохитне рішення, θυμός ἄτρομος (I 16, 163) – безстрашне серце, θυμαλγέα λάβην (I 9, 387) – болісну образу.*

Війна – це невід'ємна частина світу гомерівських поем, і не лише “Іліади” (як “воєнної оповіді” [Вагіссо 2005, с. 143]), сюжет якої нероздільно пов'язаний з Троянською війною, але й “Одіссеї”, яка присвячена “блуканням і поверненню мужа” [Коржинський 1979, с. 71]. Гомер використовує велику кількість епітетів, які виражають негативне ставлення до війни та до всього, що з нею пов'язане. Лексема *ὁ πόλεμος*, отже, як номінація війни описана так: *δυσηλεγέος πολέμοιο (I 20, 154) – жорсткої (нещадної) війни, πολέμοιο δυσηχέος (I 11, 590) – жорсткої війни (дослівно що випускає дикі крики), πόλεμος ἀλίαςτος (I 2, 797) – непохитна війна.*

Битва (*ἡ μάχη*) як частина війни супроводжується подібними за значенням епітетами: *μάχην ἀλίαςτον (I 14, 57) – непохит-*

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

ну битву, *μάχης πολυδακρύου* (I 17, 192) – багатослiзної битви, *μάχη φθισίμβροτος* (I 13, 339) – згубна (для смертних) битва, *μάχην κυδιάνειραν* (I 4, 255) – битву, яка прославляє мужiв.

З-помiж абстрактних iменникiв метафоричними епитетами часто характеризується “смерть” – *ὁ θάνατος*, адже саме вона зазвичай є наслiдком вiйни чи битви: *θανάτοιο δυσηχέος* (I 16, 442) – жорстокої смертi, *θάνατος θυμοραιστής* (I 13, 544) – згубна смерть.

Подiї, що вiдбуваються в епiчних поемах, здебiльшого викликають у героiв неприємнi емоцiї. Тому метафоричними епитетами Гомер характеризує абстрактнi iменники, якi позначають нестерпний бiль i страждання – *τὸ πένθος, τὸ ἄλγος: πένθος ἄσχετον* (I 16, 549) – нестерпний бiль, *πένθει ἀτλήτῳ* (I 9, 3) – нестерпним смутком, *ἀνήκεστον ἄλγος* (I 5, 394) – негасимий бiль, *πένθος οὐκ ἐπιεικτόν* (I 16, 549) – нездоланий смуток.

Такий образ бою створив автор в однiй з пiсень “Гiлади”: *ἔφριξεν δὲ μάχη φθισίμβροτος ἐγχείησι / μακρῆς, ἃς εἶχον ταμεσίχροας* (I 13, 339) – наiжачилась згубна битва довгими списами, якi ранають.

Окрiм абстрактних понять, метафоричнi епитети у кількох випадках характеризують людей: *ἀνὴρ ἀπάλαμνος* (I 5, 597) – безрукий (безпорадний) муж, *δηῖων θυμοραιστέων* (I 16, 591) – згубних ворогiв; тварин: *κυνὸς κακομηχάνου* (I 6, 344) – підступного собаки; явища природи: *ἀσπέτῳ ὄμβρῳ* (I 13, 139) – сильному (невимовному) дощу; предмети: *θρόνον ἄφθιτον* (I 14, 238) – непохитний трон.

“Гомеровi поеми такi ж широкi, як життя, – пише М. Грушевський, – i уся отся широкiсть обмальована з дивним хистом – ми маємо цiлу громаду одмiнних характерiв, цiлу галерею одмiнних картин i сцен, генiальнi начерки природи i почувань” [Грушевський 2008, с. 483]. У цьому процесi, очевидно, безпосередню роль вiдiграють гомерiвськi епитети, зокрема вираженi похiдними прикметниками.

4.3. Ад'єктиви як компоненти порівняльних конструкцій

Лінгвістичним контекстом під час реалізації контекстуально-естетичного значення (в нашому випадку похідних прикметників епосу Гомера) можуть бути, на думку Л. Донецьких, порівняльні звороти [Донецьких 1982, с. 79].

Порівняння – це природна властивість кожної живої істоти порівнювати різні предмети на основі подібності ознак. В основі цього явища лежать різні види сприйняття – сенсорне, інтелектуальне, емоційне та інші.

Античні вчені: Аристотель, Цицерон, Квінтіліан, Деметрій [АТЯС 1996], а також сучасні науковці [Будагов 1973; Ульянов 1980; УМЕ 2000] зіставляють порівняння з метафорою, і, як наслідок, підкреслюють, що обом художнім засобам притаманна властивість порівнювання. Відмінність полягає у способі дії: метафора – це підсвідомий процес, а порівняння – свідомий, раціональний. Аристотель писав: “Порівняння – це та ж метафора, яка відрізняється лише наявністю з'єднувального слова, – тим вона довша і менше подобається” [АТЯС 1996, с. 190–195]. Деметрій висловив подібну думку: “Порівняння – це розширена метафора. Якщо додати слово “як”, утворюється порівняння, і зворот стає менш сміливим” [АТЯС 1996, с. 233]. С. Ульянов називає порівняння експліцитним різновидом метафори [Ульянов 1980, с. 231].

Порівняння як психічний процес містить *tertium comparationis* – момент порівняння [Грабарь-Пассек 1974; Сахарный 1976], яким одне явище уподібнюється до іншого. Прикметники як компоненти порівняння увиразнюють об'єкт зображення, переводять увагу читача із предметної конкретики у сферу чуттєвого сприйняття навколишньої дійсності [Рудь 2002, с. 15].

Здійснивши вибірку порівняльних конструкцій епічних поем, ми визначили, що в “Гіаді” порівнянь більше, ніж в “Одіссеї”. Це, очевидно, можна пояснити напруженою тематикою першої поеми, яку автор вирішив урізноманітнити цікавими мовними прийомами, та ненапруженою тематикою “Одіссеї”, яка сама по

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

собi є цікавою. Знаходимо всього 70 порiвнянь, до складу яких входять похiднi прикметники. Гомерiвськi ад'єктиви урiзноманiтнюють та прикрашають порiвняльнi звороти, завдяки чому герої поем постають перед читачем бiльш “живими”, а пейзажi – бiльш мальовничими.

Бiльша частина гомерiвських порiвнянь, як показало дослiдження, пов'язана з темою вiйни. Об'єктом порiвняння в цьому випадку є характеристика окремих епiчних героїв (за зовнiшнiстю, за дiями, вчинками), вiйська, переможця та переможеного, загибелi героїв, вигляду зброї.

Порiвняння привертають увагу до особливо цiкавих моментiв в характеристицi об'єкта i збагачують художнiй твiр детальними образними та динамiчними картинами. За основу своїх порiвнянь Гомер бере традицiйнi образи¹² (наприклад, швидкiсть руху порiвнює з яструбом, безпораднiсть – з оленятком, блиск зброї – з вогнем), проте розширює їх цiкавими додатковими описами (обстановки, умов, мiсця тощо). У цьому проявляється велика художньо-зображальна майстернiсть автора. Гомерiвськi порiвняння, за словами дослiдника В. Ярхо (1982), мають характер самостiйної та цiлком завершеної картини. Взнявши за основу *tertium comparationis*, класифiкуємо гомерiвськi порiвняння на такi групи: руховi, зоровi, внутрiшнiх якостей, слуховi, емоцiйнi.

Спостерiгаються також випадки, коли в основi *tertium comparationis* лежить поєднання двох рiзних ознак – найчастiше руху i зору, рiдше – руху та емоцiй або руху та кiлькостi.

Порiвняння, якi позначають рух, найбільш вживанi (28 прикладiв). Вони включають рiзнi види руху, а саме: бiг, ходiння, полiт, потiк, бiйку.

Наприклад, дуже вдало в одному зi своїх порiвнянь Гомер змалював поведiнку Менелая, який ретельно охороняв тiло Патрокла вiд ворогiв. Турбота Менелая порiвнюється з турботою

¹² Припускають, що типовiсть гомерiвських порiвнянь пов'язана з конкретними асоцiацiями, що викликали у поета властивостi певних предметiв [Гордезиани 1974, с. 41].

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

молодої матері про своє тєля: *ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀντῶ βαῖν' ὥς τις περὶ πόρτακι μήτηρ / πρωτοτόκος κινυρῆ οὐ πρὶν εἰδυῖα τόκοιο· / ὥς περὶ Πατρόκλω βαῖνε ξανθὸς Μενέλαος* (I 17, 4–6) – ходив навколо нього, як біля тєляти стогнуча мати, як вперше народила, так навколо Патрокла ходив світловолосий Менелай. Молодість матері тєляти підкреслює похідний прикметник πρωτοτόκος.

Слізно благав Патрокл свого друга Ахілла допомогти втомленим ахейцям відігнати вороже військо: *δάκρυα θερμὰ χέων ὥς τε κρήνη μελάνυδρος, / ἧ τε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δνοφερὸν χέει ὕδωρ* (I 16, 3) – ллючи гарячі сльози, як темноводне джерело, яке в темноті по крутій скелі проливає воду. Tertium comparationis цього порівняння є рух води: потік сліз прирівнюється до потоку темноводного джерела. Автор звертає увагу власне на колір джерела.

Посейдон, який у вигляді Калхаса підбадьорював Еантів до бою, порівнюється зі швидким яструбом: *αὐτὸς δ' ὥς τ' ἴρηξ ὠκύπτερος ἄρτο πέτεσθαι [...]* ὥς ἀπὸ τῶν ἦιξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων (I 13, 62–65) – сам же, як швидкокрилий яструб кинувся летіти [...] так від них кинувся Посейдон, який коливає землю. У вказаному порівняльному звороті tertium comparationis – це порівняння польоту Посейдона з польотом швидкокрилого яструба. Автор, вживши композит ὠκύπτερος, підкреслює швидкість польоту.

В одній з поем автор порівнює також швидкість руху Одиссея з високолетним орлом: *σμερδαλέον δ' ἐβόησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς / οἴμησεν δὲ ἀλείς ὥς τ' αἰετὸς ὑψηπετής* (O 24, 537–538) – страшно крикнув багатостраждальний божественний Одиссей, і, зіщулившись, кинувся наче орел, який високо літає.

До зорових порівнянь належать численні приклади (всього 16), tertium comparationis яких – це сяйво, зовнішній вигляд, розмір.

Розповідаючи про допомогу Посейдона ахейському війську, автор порівнює його довгий та гострий меч із блискавкою: *δεινὸν ἄρ τανύηκες ἔχων ἐν χειρὶ παχείῃ / εἵκελον ἄστεροπῆ* (I 14, 385) – маючи згубний меч довголезий у міцній руці, подібний до

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв блискавки. Власне те, що меч був довгим i з гострим лезом, робить його подiбним до блискавки.

Евфорба автор поем порiвнює з паростю оливи, вирваної бурєю: *δούπησεν δὲ πεσῶν [...] οἶον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθληὲς ἐλαίης [...] ἐλθὼν δ' ἐξαπίνης ἄνεμος σὺν λαίλαπι πολλῇ / βόθρου τ' ἐξέστρεψε καὶ ἐξετάνυσσ' ἐπὶ γαίῃ* (I 17, 46–58) – загримiв [Евфорб], впавши [...] наче вирощує муж молоду розкiшно квітучу парость оливи [...] та, раптово налетiвши, вiтер з сильною бурєю вивернув [дерево] з ямки та звалив на землю. Прикметник “розкiшно квітучий” – *ἐριθληὲς* – у цiй компаративемi підкреслює в уявi читача постать могутнього, “розкiшного” воiна Евфорба.

Порiвняння також будуються на основi зiставлення особливостей внутрiшнiх якостей людей та тварин або людських якостей з фiзичними властивостями предметiв (11 прикладiв).

В “Iлiадi”, примiром, автор порiвнює впевненого у своiх дiях Менелая з гiрським левом: *τοῖον Πάνθου υἷον ἐϋμμελίην Εὐφορβον / Ἀτρεΐδης Μενέλαος ἐπεὶ κτάνε τεύχε' ἐσύλα. / Ὡς δ' ὅτε τίς τε λέων ὄρεσίτροφος ἀλκὴ πεποισῶς* (I 17, 61) – пiсля того, як вбив сина Пантоя, озброєного мiцним ясеневим списом, Атрид Менелай зняв [з нього] обладунки, наче вигодуваний в горах лев, упевнений у своїй силi. Композитом *ὄρεσίτροφος* поет наголошує на тому, що тварина, яка виросла в горах, зазвичай дика та сувора, адже постiйно перебуває в умовах жорстокої боротьби за виживання.

Силу духу та вiдвагу троянцiв, якi завзято кинулись до ахейських кораблiв, автор епiчних поем порiвнює також iз внутрiшнiми якостями лева: *Τρῶες δὲ λείουσιν εἰοικότες ὠμοφάγοισι / νηυσὶν ἐπεσσεύοντο* (I 15, 592–593) – троянцi ж, подiбнi до левiв, якi харчуються сирим м'ясом, кинулися до кораблiв. У порiвняннi з левом, який сам добуває собi їжу, полюючи на iнших тварин (що вiдображається композитом *ὠμοφάγος*), Гомер підкреслює мужнiсть троянцiв.

В “Iлiадi” читаємо також розмову Париса та Гектора, в якiй Парис підкреслює незворушнiсть братового серця, порiвнюючи

Х. Куйбіда, Ад'сктиви в гомерівському епосі

його з твердою сокирою: *αἰεὶ τοι κραδίη πέλεκυς ὡς ἔστιν ἄτειρής* (I 3, 60) – завжди твоє серце є твердим (незворушним), як сокира. Таке порівняння називаємо метафоричним [Тронский 1973, с. 138]. Його суть полягає у зіставленні реалій, що не мають між собою нічого спільного (а саме: серця та сокири) завдяки асоціативним зв'язкам у мисленні. У наведеній порівняльній конструкції це передається прикметником *ἀτειρής*, який виконує образну функцію.

Менш численними є порівняння, побудовані на слухових ознаках (усього сім прикладів).

Знаходимо в “Іліаді” рядки, де порівнюється крик Сарпедона та Патрокла, які кинулися до бою з криком птахів (яструбів): *ὡς τ' αἰγύπτιοι γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι / πέτρῃ ἐφ' ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχωνται, / ὡς οἱ κεκλήγοντες ἐπ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν* (I 16, 428–430) – як яструби з гачкуватими дзьобами та кривими кігтями на високій скелі, сильно кричачи, б'ються, так і вони з криком один на одного кинулись. Вжиті при іменнику *αἰγύπτιοι* похідні прикметники роблять порівняння більш виразним та образним.

В основі *tertium comparationis* гомерівських порівнянь лежать також емоційні відчуття. Таких порівняльних конструкцій всього дві, вони побудовані на протилежних відчуттях – радості і страху. Наприклад, страх, який відчуває Діомед у бою, побачивши Ареса поруч з наступаючим Гектором, порівнюється зі страхом безпорадного мужа: *τὸν δὲ ἰδὼν ῥίγησε βοῆν ἀγαθὸς Διομήδης / ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἀπάλαμνος ἰὼν πολέος πεδίοιο / στήν ἐπ' ὠκυρώ ποταμῷ ἄλλα δὲ προρέοντι / ἀφρῷ μορμύροντα ἰδὼν, ἀνά τ' ἔδραμ' ὀπίσσω* (I 5, 597–599) – його побачивши, злякався хоробрій Діомед, наче муж безпорадний, який ішов по широкій рівнині, став перед річкою, що швидко тече, вливаючись у море, та, побачивши, як вона шумно піниться, втік назад. У цьому порівнянні прикметник *ἀπάλαμνος* акцентує на миттєвій слабкості хороброго воїна.

Надзвичайно цікавими постають перед читачем образи-порівняння, в яких поєднуються дві ознаки. Найчисленнішими з них є поєднання рухових та зорових елементів (три приклади). В

Розділ 4. Стилістичні особливості гомерівських похідних ад'єктивів епічній поемі “Іліада” є таке порівняння: *Ἴπποι μὲν μέγ' ἄριστα ἔσαν Φηρητιάδαο, / τὰς Εὐμηλὸς ἔλαυνε ποδώκεας ὄρνιθας ὧς / ὄτριχας οἰέτεας* (I 2, 763–765) – коні найкращі були у внука Ферета, їх Евмел гнав, як птахів, – прудконогих, однакових мастю, одного віку... Прикметниками автор в уяві читача створює візуальну картину, зображуючи відбірних коней.

В епосі Гомера є одне цікаве порівняння, де, на нашу думку, поєднуються аж три характеристики: рухова, зорова і слухова. Наприклад, порівнюється спосіб руху богині Афіни зі соколом. При цьому птах характеризується водночас і за зовнішнім виглядом, і за особливістю звуку, який він видає: *ἦ δ' ἄρπυιῆ ἐίκυῖα τανυπτέρυγι λιγυφώνῳ / οὐρανοῦ ἐκκατεπάλλτο δι' αἰθέρος* (I 19, 349–350) – вона (Афіна) ж, подібна до сокола довгокрилого, дзвінкоголового, кинулась у небо кризь ефір.

Крім психологічної основи, порівняння має матеріальний зміст [Грабарь-Пассек 1974, с. 24].

Автор, порівнюючи об'єкт, явище чи дію, намагається створити таку картину, яка б найбільш точно передавала потрібне враження. Отже, матеріальним змістом порівняння є те, до чого прирівнюється і що найбільш яскраво викликає уявлення про порівнюваний об'єкт. Те, що слугує для пояснення, називають також поетичним образом, а те, що потребує пояснення, – предметом [Тахо-Годи 1966, с. 47].

Предмет порівняння, як пише А. Тахо-Годі, найбільше цікавить поета і потребує поетичного пояснення. У Гомера – це людина та її життя. Поетичними образами при цьому є трудова діяльність людини, сама людина, її фізичне життя, а також стихійні сили природи [Тахо-Годи 1966, с. 47].

Гомерівські порівняння, до складу яких входять аналізовані ад'єктиви, можна поділити, отже, на ЛСГ за значенням суб'єкта. Ми виділили¹³ шість ЛСГ: людина, тварина, міфологічні істоти, предмети, вода, частина тіла птахів. Розглянемо кожну ЛСГ

¹³ Тут спираємось на дослідження [Оліщук, Гуїванюк 2006].

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

детальніше, аналізуючи, які образи (об'єкти компарації) використовує Гомер у своїх порівняннях.

До першої ЛСГ належать порівняння, суб'єктом яких є “людина”. Об'єктом порівняння при цьому є:

1) інші люди за родом заняття: зворушливим, наприклад, є гомерівське порівняння радісних емоцій Одиссея, який не міг повірити, що нарешті бачить перед собою дружину, з радісним хвилюванням мореплавців, які, подолавши багато перешкод, дісталися землі: *κλαίει δ' ἔχων ἄλοχον θυμαρέα, κεδνὰ ἰδυῖαν' / ὡς δ' ὄτ' ἂν ἀσπᾶσιος γῆ νηχομένοισι φανήη, / ὧν τε Ποσειδάων [...] ραῖση [...] ἀσπᾶσιος δ' ἐπέβαν γαίης, κακότητα φυγόντες* (O 23, 233–239) – /з радості/ плаче /Одіссея/, обнімаючи любу дружину, вірну, розумну, наче мила земля з'явилася морякам [...] корабель яких Посейдон розбив у морі [...] і радісні [моряки] ступили на землю, уникнувши неприємності. У наведеному прикладі похідні ад'єктиви є у першому та другому компонентах порівняння. Це синонімічні прикметники *θυμᾶρης* та *ἀσπᾶσιος* зі значенням “милий, приємний”. Ними автор підкреслює почуття Одиссея до “милої серцю дружини”, прирівнюючи їх до відчуттів моряків, які побачили “милу землю”;

2) інші люди за матеріальним станом: *αὐτὰρ ὁ γ' ὡς τις πάμπαν οἰζυρὸς καὶ ἄποτμος / οὐκ ἔθελ' ἐν λέκτροισι καὶ ἐν ῥήγεσσι καθεύδειν* (O 20, 140–141) – але він, як і будь-яка дуже жалюгідна та нещасна людина, не хотів на ложі та на покривалах спати (йдеться про Одиссея, який перебував у власному домі під виглядом жебрака). Прикметником *ἄποτμος* автор порівнює Одиссея з жалюгідною людиною;

3) інші люди за віком: *οἱ δέ τε παῖδες / τύπτουσιν ῥοπάλοισι βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν [...]* *ὡς τότε ἔπειτ' Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱὸν Τρώες ὑπέρθυμοι πολυηγερέες τ' ἐπῖκουροι [...]* *ἔποντο* (I 11, 558–565) – (наче) діти (впертого осла) б'ють палицями, однак сила їх слабка [...] так тоді великого Еанта Теламонія мужні троянці та їх численні союзники [...] знали. В другому компоненті наведеного порівняння є два прикметники: лексемою *ὑπέρθυμος* створюється образ мужніх троянських воїнів,

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

а завдяки лексемi *πολυηερής* перед нами вимальовується картина великої кiлькостi вiйська;

4) релiгiйно-мiфологiчнi iстоти: це образи таких богiв, як Зевс, Афiна та Аполлон, Арес, Артемiда. З богами порiвнюють героiв епiчних поем за зовнiшнiстю, наприклад, постать Єлени з Артемiдою: *ἐκ δ' Ἐλένη θαλάμοιο θυάδεος ὑπορόφοιο / ἤλυθεν Ἀρτέμιδι χρυσηλακάτω εἰκνία* (O 4, 122) – вийшла Єлена з благовонної високої кiмнати, схожа на Артемiду зi золотим веретеном. З богами порiвнюються герої поем i за внутрiшньою силою – схожiсть з Аресом вбачаємо у мужнiх безпощадних героiв: *τὸν δὲ Λεοντήα βροτολογῶ ἴσον Ἄρηι* (I 12, 130) – Леонтея, подiбного до людинозгубного Ареса. У двох наведених прикладах ад'єктиви лише пiдкреслюють традицiйнi образи богiв: *Ἀρτέμις χρῦσηλάκᾰτος* та *Ἄρης βροτολογός*, таким чином прикрашаючи мову порiвняльних зворотiв;

5) тварини: порiвнюючи людей з тваринами, автор епiчних поем використовує образи свiйських та диких тварин: собак, барана, корови, вовкiв, вепра, лева, оленят, шакалiв, барсiв.

З мисливськими собаками, якi наздоганяють жертву, порiвнюється погоня Дiомеда та Одиссея за троянським шпигуном: *ὥς δ' ὅτε καρχαρόδοντε δῦα κύνε εἰδότε θήρης / ἦ κεμᾰδ' ἠὲ λαγῶν ἐπείγετον ἐμμενῆς [...] ὥς τὸν Τυδεΐδης ἦ δ' ὁ πτολίπορθος Ὀδυσσεὺς / λαοῦ ἀποτμήξαντε διώκετον ἐμμενῆς αἰεῖ* (I 10, 360) – наче два гострозубi собаки побачили дикого звiра, чи оленя, чи зайця постiйно гнаного [...] так Тiдеїд i Одиссеї, руйнiвник мiст, обрiзали шлях постiйно гнаному (Долону). У двох компонентах наведеної компаративеми мiститься прикметник. Композит *πτολίπορθος* розкриває постать могутнього героя Одиссея. Композит же *καρχαρόδους* створює образ грiзних, наче собаки, воiнiв: Одиссея та Дiомеда.

З усiх тварин автор найчастiше використовує образ лева. В одному з порiвнянь, наприклад, знаходимо уподiбнення сумуючого за товаришем Ахiлла до лева (охарактеризованого традицiйним епiтетом-композитом зовнiшньої ознаки – *ἠυγένειος*), який тужить за викраденими дiтьми: *τοῖσι δὲ Πηλεΐδης ἀδινοῦ ἐξήρχε*

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

γόοιο / χεῖρας ἐπ' ἀνδροφόνου θέμενος στήθεσσιν ἑταῖρου / πυκνὰ μάλα στενάχων ὥς τε λις ἠϋγένειος / ᾧ ῥά θ' ὑπὸ σκύμνου εἰλαφιβόλος ἀρπάζῃ ἀνῆρ / ὕλης ἐκ πυκινῆς (I 18, 316–320) – Пелеїδ почав сильно ридати, кладучи руки людинозубні на груди товариша, тяжко стогнучи, наче лев пишногровий, в якого щойно мисливець викрав левенят із густого лісу. В “Одіссеї” ж спостерігаємо досить несподіване порівняння – Телемаха, якого переслідують женихи, автор поеми порівнює із зацькованим левом: ὀρμαίνουσ' ἢ οἱ θάνατον φύγοι υἱὸς ἀμύμων, / ἦ ὃ γ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι δαμείη. / ὅσσα δὲ μερμήριξε λέων ἀνδρῶν ἐν ὀμίλῳ / δείσας, ὀπλότε μιν δόλιον περὶ κύκλον ἄγωσι (O 4, 789–792) – хвилювалася [Пенелопа], чи уникне смерті її чудовий син, чи буде вбитий зухвалими женихами, так як лев, що вагався у юрбі чоловіків, боячись, коли вони сходились у підступне коло. В цьому порівнянні автор наголошує на тому, що один муж перед левом відчуває страх, а юрба мужів – упевненість. Те саме відчувається і в поведінці женихів (охарактеризованих відповідним прикметником – ὑπερφιάλοι) щодо Телемаха;

б) птахи: образи, до яких Гомер звертається найчастіше, – це дикі птахи: орел, коршак, лебідь, дрізд, шуліка.

У 22-й книзі “Іліади” знаходимо порівняння Гектора, що вступає до бою, з орлом: οἴμησεν δὲ ἀλεῖς ὥς τ' αἰετὸς ὑψηπέτης [...] ὡς Ἔκτωρ οἴμησε τινάσσων φάσγανον ὀξύ (I 22, 308–311) – наче орел, що високо літає, кинувся, зіщулившись [...] так і Гектор кинувся, розмахуючи гострим мечем. Композит ὑψηπέτης, який міститься у другому компоненті порівняння, є епітетом орла. Цей прикметник доповнює порівняння образом великого високолетного птаха, з яким асоціюється один із наймогутніших героїв епічних поем;

γ) комахи: у поемах Гомера знаходимо лише один поетичний образ комах – оси. Зіставляючи сильний внутрішній дух та велику відвагу мірмідонців, спільників ахейців, які нападали на ворогів, наче зграя ос, автор вимальовує цілу картину, де пояснює, чому саме з осами порівнюється мужнє військо: ἀντίκα δὲ σφήκεσσιν εἰοικότες ἐξεχέοντο / εἰνοδίους, οὓς παῖδες ἐριδμαί-

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

*νωσιν ἔθοντες / αἰεὶ κερτομέοντες ὁδῶ ἔπι οἰκί' ἔχοντας / νηπί-
αχοὶ ξυνὸν δὲ κακὸν πολέεσσι τιθεῖσι / τοὺς δ' εἴ περ παρὰ τίς τε
κιῶν ἄνθρωπος ὀδίτης / κινήσῃ ἀέκων, οἱ δ' ἄλκιμον ἦτορ ἔχοντες
/ πρόσσω πᾶς πέτεται καὶ ἀμύνει οἷσι τέκεσσι (I 16, 259–265)* –
кинулись так, наче оси придорожні, що біля дороги мають
гнізда, яких зазвичай дражнять нерозумні діти. Однакову для
багатьох біду приносять [пізніше осі]. Якщо їх, ідучи, мандрівна
людина зачепить ненавмисно, осі з мужністю летять на неї,
щоб захистити своїх діток. У цьому порівнянні безпосередню
роль відіграє прикметник *εἰνόδιος* – придорожній, який вказує на
місце розташування комах;

8) рослини: в ролі об'єктів порівнянь Гомер використовує
образи дерев. Могутнього Поліпета, сина Пірітоя, та згубного
Леонтея автор порівнює з могутніми високими дубами: *προπά-
ροιθε πυλάων ὑψηλάων / ἔστασαν ὡς ὅτε τε δρύες οὖρεσιν
ὑψικάρηνοι (I 12, 131–132)* – перед високими воротами стояли,
наче в горах дуби висококронні. Композит *ὑψικάρηνοι* створює
візуальний образ високих та кремезних героїв.

Або ж, наприклад, в 11-й пісні “Іліади” читаємо про подвиги
Агамемнона, від люти якого загинуло багато троянців. Описуючи
завзятий бій, автор звертається до порівняння вбитих людей
з деревами (охарактеризованими прикметником *πρόρριζοι* – вир-
вані з корінням), чим створює несподівану новизну у, здавалося б,
звичній для сюжету поеми події: *οἱ δὲ τε θάμνοι / πρόρριζοι
πίπτουσιν ἐπειγόμενοι πυρὸς ὄρμη' / ὡς ἄρ' ὕπ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγα-
μέμνονι πίπτε κάρηνα / Τρώων φευγόντων (I 11, 157–159)* – як
падають вирвані з корінням дерева, які пожираються бушуючим
полум'ям, так і від Атріда Агамемнона падали голови втікаючих
тroyанців;

9) водні ресурси: знаходимо, наприклад, порівняння, в яко-
му зіставляється бушуючий на рівнині Еант з бурхливою рікою:
*ὡς δ' ὅποτε πλήθων ποταμὸς πεδίον δὲ κάτεισι / χειμάρρους κατ'
ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρω, / πολλὰς δὲ δρύς ἀζαλέας,
πολλὰς δὲ τε πεύκας / ἐσφέρεται, πολλὸν δὲ τ' ἀφυσγετὸν εἰς*

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

*ἄλλα βάλλει, / ὡς ἔφετε κλονέων πεδίον τότε φαίδιμος Αἴας, / δαΐζων ἵππους τε καὶ ἀνέρας (I 11, 492–497) – наче роздута ріка, що розливається від талого снігу, спадає по рівнині з гір, яку тіснить Зевсова злива, несе зі собою численні висохлі дуби, численні сосни, багато мулу скидає в море, так пробігав тоді славний Еант, женучи рівниною та вбиваючи і коней, і людей. З допомогою композита *χειμάρρους* у другому компоненті порівняльного звороту в уяві читача вимальовується “бурхливий” весняний пейзаж: тануть сніги, розливаються ріки, змиваючи все, що трапляється на шляху. Така ж буря, уявляємо собі, вирує і на полі бою;*

10) предмети: читаємо в “Іліаді” слова Сарпедона, який, закликаючи Гектора до завзятішого бою з ахейцями, попереджає про можливу поразку: *μὴ πως ὡς ἀψῖσι λίνου ἀλόντε πανάγρου / ἀνδράσι δυσμενέεσσιν ἔλωρ καὶ κύρμα γέννησθε (I 5, 487) – щоб не попали ви, наче у сіті вселовні, ворожим людям і не стали їх здобиччю і наживою. Тут сполученням *λίνον πανάγρου* “вселовні сіті” автор створює асоціативний образ ворожих людських рук;*

11) об'єкти природи: в одній зі своїх компаративем Гомер порівнює міцні груди воїна, на яких бряжчала мідна зброя, з морським берегом, об який вдаряються хвилі. Узбережжя при цьому характеризується композитом *πολυηχής* (багатозвучний), що створює в нашій уяві звуковий образ гучного удару зброї: *δεινὸν δ' ἔβραχε χαλκὸς ἐπὶ στήθεσσιν ἀνακτος / ὀρνυμένου ὑπὸ κεν ταλασίφρονά περ δέος εἶλεν. / Ὡς δ' ὅ τ' ἐν αἰγιαλῶ πολυηχεί κῦμα θαλάσσης / ὀρνυτ' ἐπασσύτερον Ζεφύρου ὑπο κινήσαντος (I 4, 421–423) – страшно забряжчала мідь на грудях вождя, що кинувся до бою, страх охопив би і мужнього. Так наче морська хвиля, набігаючи одна на іншу, гнана Зефіром, находила на багатозвучний берег.*

До другої ЛСГ належать порівняння, де суб'єктами компаратії є “тварини”. Об'єктами в таких порівняльних конструкціях бувають:

1) інші тварини: *ὡς δ' ὅτε τις ζεύξῃ βόας ἄρσενας εὐρυμετόπους / τριβέμεναι κρή λευκὸν ἐὺκτιμένη ἐν ἀλωῇ / ρίμφα τε*

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

*λέπτ' ἐγένοντο βοῶν ὑπὸ πόσσ' ἐριμύκων, / ὡς ὑπ' Ἀχιλλῆος
μεγαθύμου μώνυχες ἵπποι / στείβον ὀμοῦ νέκυάς τε καὶ ἀσπίδας
(I 20, 495–499) – наче якийсь [селянин] бикiв широколобих запря-
гає, щоб молоти бiлий ячмiнь на добре влаштованому току, i
швидко очищеним стає [зерно] пiд ногами ревучих бикiв, так i
однокопитнi конi вiдважного Ахiлла топтали разом i померлих, i
цити. Тварин, якi згаданi в обох компонентах порiвняння, Гомер
з допомогою ад'єктивiв надiляє притаманними їм ознаками. Таким
чином, компаративема стає “вiзуально” цiкавишою та лексично
багатшою;*

2) птахи: оригiнальним в епiчних поемах є порiвняння тва-
рин i птахiв за швидкiстю руху. Як приклад розглянемо звертання
Еанта до Гектора, в якому звучать такi слова погрози: *σοὶ δ' αὐτῶ
φημι σχεδὸν ἔμμεναι ὀππότε φεύγων / ἀρήσῃ Διὶ πατρὶ καὶ ἄλλις
ἀθανάτοισι / θάσσονας ἱρήκων ἔμμεναι καλλιίτριχας ἵππους (I 13,
817–819) – говорю тобі, що скоро, втiкаючи, будеш молитися
батьковi Зевсу та iншим безсмертним, щоб пушиногривi конi були
швидишими за соколiв. Складний прикметник *καλλιίτριξ* у поемах
Гомера є епитетом коней. Завдяки ньому у першому компонентi
порiвняння в уявi читача “з'являються” красивi вiдбiрнi конi.*

До третьої ЛСГ належать порiвняння, суб'єктами яких є
“мiфологiчнi iстоти”. Роль об'єктiв у таких порiвняльних кон-
струкцiях вiдiграють:

1) люди (в тому числi герої поем): не тiльки земнi люди
уподiбноувались до богiв, а й мiфiчнi iстоти – до осiб реального
свiту: *αὐτὰρ ὁ εἶδωλον τεῦξ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων / αὐτῶ τ'
Αἰνεΐα ἴκελον καὶ τεύχεσι τοῖον (I 5, 449) – але Аполлон срібно-
дукий створив собi образ, яким на Енея був схожий в озброєннi.
Композит *ἀργυρότοξος*, на нашу думку, пiдкреслює красу бога в
образi мужнього воїна. Читаємо також фрагмент “Одиссеї”, де
Гомер описує кiклопа, порiвнюючи його зовнiшнiсть iз зовнiш-
нiстю людини: *γὰρ θαῦμ' ἐτέτυκτο πελῶριον, οὐδὲ ἐφκει ἀνδρὶ
γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ρίῳ ὑλήεντι (O 9, 190–191) – бо він був*
страшним чудовиськом, не схожим на людину, яка хлiбом
харчується, а на лiсисту гору. Композит *σιτοφάγος* у цьому*

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

порівнянні вжито у сполученні з лексемою *ὁ ἀνὴρ*, однак він підкреслює образ величезного створіння, яке б не змогло прожити, харчуючись хлібом;

2) тварини: *ἦσθιε δ' ὥς τε λέων ὄρεσίτροφος* (О 2, 292) – з'їв, наче лев, вигодуваний у горах. Суб'єктом порівняння в цьому прикладі є кіклоп, який, з допомогою композита, що є епітетом лева (*ὄρεσίτροφος*), у другому компоненті порівняння уявляється читачам зголоднілим та страшним;

3) птахи: *αὐτὸς δ' ὥς τ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὄρτο πέτεσθαι [...]* *ὥς ἀπὸ τῶν ἦξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων* (I 13, 62–65) – сам, наче яструб швидкокрилий, кинувся летіти [...] так від них відлетів Посейдон, який коливає землю. Ця порівняльна конструкція містить складні прикметники в обох своїх компонентах: у першому – особисто-постійний епітет Посейдона. Композит же в другому компоненті *ὠκύπτερος*, який характеризує орла, насправді допомагає нам уявити швидкість руху власне Посейдона.

Четверту ЛСГ утворюють порівняння з компарантом “предмет”. З усіх предметів у ролі суб'єкта компарації автор поем найчастіше використовує зброю та військові обладунки. Компараторами при цьому є:

1) інші предмети: удар, який завдав Автомедонт Аретові в щит, автор епічних поем порівнює з ударом сокири, яким убиває муж степового вола: *Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προῖει δολιχόσκιον ἔγχος / καὶ βάλεν Ἀρήτιο κατ' ἀσπίδα [...]* *ὥς δ' ὅτ' ἂν ὀξὺν ἔχων πέλεκυν αἰζήλος ἀνὴρ / κόψας ἐξόπιθεν κεράων βοὸς ἀγραύλοιο / ἴνα τάμη διὰ πᾶσαν* (I 17, 516–524) – тоді ж, замахнувшись, кинув довготинного списа і влучив у щит Арета [...] так, наче невидимий муж, маючи гостру сокиру, вдарив би позаду ріг польового вола, то наскрізь цілого б розсік. Прикметником *δολιχόσκιος* автор уявно збільшує довжину списа, завдяки чому картина вбивства стає ще страшнішою;

2) птахи: у наведеному прикладі птахів (яких Гомер детально перелічує) як жертв орла зіставлено з кораблем, на який нападав Гектор: *ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἰῖθων / ἔθνος ἐφορμάται ποταμὸν πέρα βοσκομενάων / χηνῶν ἢ γεράνων ἢ*

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

κύκνων δουλιχοδείρων / ὡς Ἑκτωρ ἴθυσε νεὸς κρᾶνονπρώροιο (I 15, 690–694) – наче завзятий орел нападає на ватагу пернатих птахів, які пасуться біля річки: гусей чи журавлів, чи лебедів довгошиїх, так Гектор кинувся на корабель з темною носовою частиною. В цій компаративемі спостерігаємо порівняння корабля з тими птахами, з якими, на нашу думку, він зовні схожий. І для того, щоб зайвий раз звернути на це увагу читача, автор в обох компонентах порівняння використовує композити, які характеризують одну з ключових та дещо схожих рис суб'єкта та об'єкта порівняння – їх передню частину – ніс корабля та шию птаха;

3) споруди: *Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠὔτε πύρουγ / χάλκεον ἐπταβόειον* (I 7, 220) – Еант підійшов близько, щит несучи, як мур, мідний семишкурий. З допомогою композита *ἐπταβόειος* можна уявити міць та красу зброї;

4) природні явища: згадуючи меч в одному з рядків “Іліади”, автор епічних поем використовує похідний прикметник *ταννῆκης*, чим створює візуальний образ тонкого блискучого меча: *δεινὸν ἄορ ταννῆκες ἔχων ἐν χειρὶ παχείῃ / εἵκελον ἀστεροπῆ* (I 14, 385) – тримаючи в міцній руці страшний довголезий меч, схожий на блискавку;

5) абстрактні поняття: читаємо фрагмент, в якому Гомер із великою художньою майстерністю порівнює сяйво мідної зброї мужів із сяйвом палаючого “нищівного” вогню: *Ἦὔτε πῦρ αἰδηλον ἐπιφλέγει ἄσπετον ὕλην / οὔρεος ἐν κορυφῆς, ἔκαθεν δέ τε φαίνεται αὐγῆ / ὡς τῶν ἐρχομένων ἀπὸ χαλκοῦ θεσπεσίοιο / αἶγλη παμφανόωσα δι' αἰθέρος οὐρανὸν ἴκε.* (I 2, 455–458) – наче нищівний вогонь, що спалює величезний ліс на вершині гори, зда-лека ж сяйво видніється, так із [лав] перехожих блиск від чудесної міді, яскраво сяючий, крізь повітря до неба піднімається.

П'яту ЛСГ становлять порівняння з компарантом “вода”. Вони цікаві тим, що роль компараторів також відіграють водні ресурси, наприклад: *... Ἀγαμέμνων / ἴστατο δάκρυ χέων ὡς τε κρήνη μελάνυδρος* (I 9, 14) – встав Агамемном, сльозу проли-

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

ваючи, наче джерело темноводне. Прочитавши характеристику джерела, виражену ад'єктивним композитом *μελάνυδρος*, розуміємо, якими морально важкими є сльози справжнього мужа.

Шоста група містить лише одне порівняння, суб'єктом якого є “частина тіла птахів”, а об'єктом – “предмет”: *ὄσση δ' ὑψορόφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυκται / άνέρος άφνειοῖο εἰ κληῖσ' άραρυῖα, / τόσσ' άρα τοῦ έκάτερθεν έσαν πτερά* (I 24, 317) – як двері високого покою багатого чоловіка збудовані з міцними засовами, такі ж були з обох боків крила (орла). В наведеному прикладі ад'єктив *ὑψορόφος* не безпосередньо належить до об'єкта порівняння *θύρη* – двері, а до його прямого додатка-іменника *θαλάμος* – покій. Однак відносимо його до другого компонента порівняння, розуміючи, що таким способом автор хоче привернути увагу читача власне до висоти дверей.

Цікавими явищами в поемах Гомера є дві компаративеми, утворені з безпосередньою допомогою прикметників-синонімів зі значенням “подібний”: *ένάλίγκιος* та *άτάλαντος*. Це порівняння покривала з небесними тілами: *εὔθ' ή φάρος έδειξεν' ύφήνασα μέγαν ίστόν, / πλύνασ' ήελίω ένάλίγκιον ή έσελήνη* (O 24, 147–148) – врешті, вона [Пенелопа] зіткала велику тканину і показала покривало, випране, подібне до сонця чи місяця.

Трапляються в гомерівському епосі зіставлення швидкості руху Гектора з нічю: *δ δ' άρ' έσθορε φαίδιμος Έκτωρ / νυκτί θοή άτάλαντος* (I 12, 462–463) – скочив славний Гектор, подібний до швидкої ночі.

Здійснений аналіз за значенням суб'єкта порівняння показав, що образи, які використовує Гомер у своїх компаративемах, є семантично різноманітнішими та численнішими за ті предмети, які автор описує у своїх поемах. З усіх образів, що фігурують у порівняннях, найбільш поширені “люди”, “тварини”, “птахи”, “водні ресурси”. Такий вибір компарантів та образів порівнянь можна пояснити словами Н. Сахарного: “Гомер – великий людинознавець, великий поет-анімалист, знавець “душі”, природи” [Сахарный 1976, с. 147].

* * *

Розділ 4. Стилiстичнi особливостi гомерiвських похiдних ад'єктивiв

У поемах Гомера аналізовані прикметники в основному виконують функцію художнього означення (постійного та метафоричного епітета), входять до складу порівняльних конструкцій.

Більша частина гомерівських поетичних ад'єктивів є постійними епітетами, слугує загальною і водночас індивідуальною характеристикою означуваних об'єктів. Кількісні підрахунки засвідчили, що найчисленніша є група епітетів зовнішньої ознаки, які становлять ~50 відсотків від усієї кількості постійних епітетів (виражених похідними прикметниками) епосу Гомера. Серед об'єктів, які характеризуються за зовнішністю, найбільшу кількість означень об'єднують номінації людей та ландшафту – по 25 відсотків усієї кількості епітетів зовнішньої ознаки.

Чудовими засобами створення емоційної атмосфери в поетичному контексті є гомерівські метафоричні епітети (тобто прикметники-епітети з порушенням семантичного узгодження). Вони є словесними прикрасами, які збагачують мову, вносячи в неї певну семантичну новизну. Метафоричні епітети, виражені похідними прикметниками, з особливою виразністю передають ознаку внаслідок складної структури та відповідно складнішого семантичного змісту. Кількісний аналіз гомерівських метафоричних епітетів свідчить про те, що найбільшою кількістю відзначається група сенсорних епітетів, які становлять ~40 відсотків від їх загальної кількості. Серед зображуваних об'єктів метафоричними епітетами автор поем здебільшого характеризує абстрактні поняття.

Ад'єктиви, які входять до складу порівняльних конструкцій, поглиблюють образність епічних картин. Загалом поема “Іліада” містить 56 таких порівнянь, “Одіссея” – 14. Гомерівські порівняння чіткі і легко зрозумілі. У більшій частині порівняльних конструкцій похідні прикметники є у складі другого компонента ~64,3 відсотка, у меншій кількості порівнянь – у складі першого компонента ~22,9 відсотка та ~10 відсотків порівнянь містять прикметники в обох компонентах. Унаслідок аналізу змісту гомерівських компаративем (до складу яких вхо-

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

дять похідні прикметники) та здійснених відповідних кількісних підрахунків, виявлено, що найбільшу кількість з точки зору tertium comparationis становлять рухові порівняння: ~37 відсотків від усієї кількості відібраних конструкцій. З погляду матеріального змісту (тобто тих образів, які використав автор у своїх порівняннях) найчисленнішою виявилась група “тварини”: ~37 відсотків розглянутих порівнянь, з яких ~48,1 відсотка становлять порівняння з образом лева. В поемах Гомера виявлено одне метафоричне порівняння. Більша частина ад'єктивів, які входять до складу гомерівських компаративем, однак, виконує орнаментальну функцію (на кшталт постійних епітетів: *ἄρης βροτολοιογός, Ὀδυσσεὺς πτολίπορθος, μόνυχες ἵπποι, Ποσειδάων ἐνοσίχθων* та ін.). Такі прикметники мало впливають на зміст компаративем, а лише урізноманітнюють їхню мову. Менша кількість ад'єктивів дає конкретну характеристику суб'єкта чи об'єкта порівняння.

ВИСНОВКИ

Дослідження структури, семантики, морфолого-синтаксичних властивостей, дериваційних потенцій та стилістичних особливостей похідних ад'єктивів епічних поем Гомера дає можливість зробити такі висновки:

1. Поетична мова – це мова художнього мислення та світобачення автора, мова з особливою організацією лексичного складу, емоційно-образна, естетично маркована. Характерною ознакою мови Гомера є широке використання ад'єктивів (зокрема похідних) як художніх означень, які допомогли авторові досягти потрібної образності й емоційної виразності у змалюванні поетичних картин.

Мовознавчі традиції передбачають комплексне дослідження прикметника на різних мовних рівнях. Теоретичні ж узагальнення щодо основних ознак прикметника (в тому числі похідного), що базуються на матеріалі різних мов, здебільшого підтверджують приклади старогрецьких ад'єктивів, зокрема в Гомера.

Прикметникова семантика “атрибутивність”, зокрема статична ознака предмета, в епічних поемах виражається похідними (простими і складними) ад'єктивами як безвідносно, так і через відношення до предмета, дії, місця. Граматично прикметники в грецькій мові завжди залежать від іменників – узгоджуються з іменниками в роді, числі й відмінку. Унаслідок процесу деривації утворюються похідні (прості та складні) за структурою лексеми з ускладненим семантичним наповненням. Складні похідні прикметники є одним з найважливіших засобів естетичного слововживання в поетичній мові. Їхніми основними ознаками, як і всіх складних слів, є ціліснооформленість, структурно-семантична єдність, семантична монолітність. Стилiстичний аналіз ад'єктивів “Іліади” та “Одіссеї” можливий тільки при комплексному стилістичному аналізі тексту, адже контекстним є і тлумачення авторських лексичних значень (як прямих, так і переносних).

Похідні ад'єктиви гомерівського епосу – це лексеми, які формально складаються в основному з двох компонентів різної

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

частиномовної належності, мотивовані словосполученнями з відповідним синтаксичним зв'язком, утворені на базі певних структурних та ономасіологічних моделей.

2. У поетичній мові Гомера кількісно виділяються похідні ад'єктиви, перший компонент яких позначає оцінку. Найчастіше вказані компоненти виражені прикметниками частково-оцінної семантики з позитивним забарвленням (*κρατερός* > *κρατερῶν*).

Унаслідок поєднання з другим компонентом “абстрактне поняття” частково-оцінні компоненти здебільшого набувають переносного значення (*γλυκύς* + *ὁ θυμός* = *γλυκύθυμος*). У деяких складних ад'єктивах оцінне значення актуалізується на основі нетипового сполучення першого дієслівного компонента (*ἐχέθυμος, ἐχέφρων, ἀεσίφρων, χαλίφρων*). Кілька композитів у своїй основі містять приховане порівняння (*μελίγηρυς, μελίφρων, θυώδης, δαίφρων*).

Характеризуючи за однією ознакою різних героїв, автор збагачує мову поетичними “оцінними” синонімами (*καλλιπλόκαμος, εὐκομος, εὐπλόκαμος, καλλίκομος*). Серед вказаних композитів знаходимо два індивідуально-авторські новотвори (*οβριμοεργός* та *αἰσυλοεργός*).

Меншою кількістю характеризуються похідні ад'єктиви з першим компонентом, що належить до лексико-семантичного поля “кількість”. Вказане ЛСП поділяється на мікрополя “визначена кількість” та “невизначена кількість”. Визначену кількість позначають перші числівникові компоненти, які вважаються прототипом чисел (*ὀκτάκνημος, ἑνδεκάπηχυς, ἑκατόγχειρος*). Численнішими виявилися похідні з першим компонентом невизначеної кількості, зокрема вираженої прикметником *πολύς* (*πολύαρνος, πολύπλαγκτος, πολύτλας*). Серед вказаних композитів є певна кількість лексем, які не зберігають кванторного значення (на кшталт *πολυμήχανος, πολύφρων, πολυπενθής*).

Похідних ад'єктивів із першим компонентом ЛСП “простір”, до якого входять мікрополя “протяжність”, “локація”, “форма”, в гомерівському епосі є найменше. З них найчисленніші ад'єктиви з першим компонентом “протяжності” (*δολιχεγής*

ταναύπους εὐρυρέεθρος). У деяких випадках “просторовий” компонент внаслідок сполучення з другим субстантивним переходить в емоційно-оцінну сферу (як наприклад, у прикметників *μεγαλήτωρ, μεγάλημος*).

Другий компонент похідних ад’єктивів усіх ЛСП виражений здебільшого іменником (~69,4 відсотка), що в багатьох випадках позначає “абстрактне поняття” (*ἀβόφρων: ἡ φρήν, ποικιλομήτης ἡ μήτις*). Виявлено явище нейтралізації значення другого компонента унаслідок поєднання з першим (*στενωπός*).

Дослідження 520-ти похідних ад’єктивів із першими компонентами, що виражають “оцінку”, “кількість” та “простір”, свідчить, що гомерівські ад’єктиви утворилися на основі 55 базових конструкцій та 88 структурних моделей (які можна, без врахування частиномовної належності компонентів, звести до 27 типів). Структурні моделі гомерівських похідних прикметників є однотипними та усталеними, що можна пояснити раннім періодом розвитку мови, однак, можлива відмінність у вихідних словосполученнях (наприклад, у числі компонентів) та навіть у базових конструкціях.

З усіх способів творення ад’єктивних похідних найбільш продуктивним виявилось основоскладання, зокрема такі типи композитів: основа + усічена основа + формант, основа + слово, слово + (усічена) основа + формант; менш продуктивними – префіксальні способи: префікс + (усічена) основа + формант, префікс + слово. Найбільше композитів утворилося за моделями Bas. A + Pars bas. S + form ~18,3 відсотка та Bas. A + S ~10,8 відсотка (усієї кількості ад’єктивів трьох ЛСП). Вони виникли на основі атрибутивних словосполучень, здебільшого типу бахуврихі, з підрядним зв’язком узгодження. Спільними для ад’єктивів усіх ЛСП є такі моделі: Pars bas. A + S; Bas. A + S; Bas. A + Pars bas. S + form; Bas. A + Bas. S + form; Pars bas. A + Pars bas. S + form; Adv + Bas. V + form; Bas. A + Pars bas. V + form; Adv + A. У прикметників із другим дієслівним компонентом фігурує лише кілька основ (здебільшого презенса та аориста). Серед такого типу лексем зафіксовано один композит із другою дієслівною

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

основою без форманта (*πολυαίξ*) і три композити з повною формою дієслова в 3-й особі однини (*ἀκαλαρρείτης βαθυρρείτης ἐϋρρείτης*).

Прикметники, утворені шляхом зрощення, становлять ~8,7 відсотка загальної кількості ад'єктивів трьох ЛСП. Найбільша їх кількість характерна для похідних із першим компонентом, що позначає кількість та оцінку (*μεσαιπόλιος, εὔπλειος*).

Найчастіше в поемах трапляються прикметники ономасіологічної моделі “ознака – базис” (~64 відсотки), вкрай рідко – моделі “базис – ознака” (~0,6 відсотка).

Широке вживання похідних ад'єктивів різних структурних моделей, як показало дослідження, є типологічною ознакою мови поем Гомера.

3. На лексико-граматичному рівні прикметник як означальна частина мови має властивість відображати різні ступені вияву ознаки (вищий і найвищий), які оформляються з допомогою відповідних морфологічних засобів. У похідних словах, однак, ця здатність проявляється рідше. Тому в епосі Гомера зафіксовано лише 0,8 відсотка похідних ад'єктивів (усіх проаналізованих) у вищому (*κακοξεινώτερος, προγενέστερος, ἀτιμότερος*) та найвищому (*ἀκνωρότατος, φιλοκτηανώτατος, ἐκπαγλότατος, ἀτιμότατος*) ступенях порівняння. Такі форми завжди виконують функцію предиката.

На виявлення семантичних та синтаксичних особливостей слова впливає контекст. Мінімальним контекстом для прикметника є атрибутивне словосполучення. У словосполученні прикметник відіграє роль означення до предмета (більша частина гомерівських похідних прикметників при цьому вживається у постпозиції до означуваних іменників). Похідні ад'єктиви епосу Гомера в межах атрибутивного словосполучення найчастіше сполучаються з номінаціями людей, рідше – тварин. Дослідження показало, що найбільша кількість прикметників характеризує осіб чоловічої статі за фізичними даними та вдачею (*κρατερόφρονος ἀνδρὸς, ὑπερμενέων βασιλῆων*). Трапляються випадки, коли один ад'єктив сполучається з номінаціями людей, які належать до

різних підгруп у межах однієї групи (*μνηστῆρες ὑπερνηορέοντες* та *νέων ὑπερνηορέοντων*) або до різних груп (*ἄφρονα κούρην* та *ἄφρων ἀνήρ*).

З лексем-зоонімів похідними ад'єктивами автор поем найчастіше характеризує коня (*ὁ ἵππος*). У зображенні тварин простежується тенденція, коли Гомер одним і тим самим прикметником описує тварин, які належать до різних підгруп (наприклад, *βοῦν ἀδμήτην* та *ἡμίονοι ἀδμήτες*) або до різних груп (*ζατρεφέων σιάλων* та *φώκας ζατρεφέας*). Серед означень зоонімів зафіксовано індивідуально-авторський композит (*κρηρσσιφόρητος*).

Під час порівняльного аналізу виявлено значну кількість спільних означень, вжитих поетом для характеристики людей і тварин (*ἐμμεμαῶς λέων*, *Ἀχιλλεὺς ἐμμεμαῶς*), а також синонімічних ад'єктивів, з допомогою яких підкреслено спільні ознаки людей і тварин (*ἵππους ὠκύποδας – ποδάρκης Ἀχιλλεὺς*).

Ширшим контекстом для прикметника є речення. У реченні реалізується його додаткова (вторинна) можливість – роль предиката (*θεοί [...] ἀναίμονές εἶσι*). У цій функції прикметник наближається до дієслова, реалізує свою означальну властивість за посередництвом дієслова, характеризується слабшим семантичним зв'язком з іменником (підметом речення). ~16,7 відсотка гомерівських похідних ад'єктивів уживаються у функції предиката, в поодиноких випадках – прихованого предиката. Позиція гомерівського прикметника щодо іменника в реченні не впливає на його синтаксичну функцію – означення чи присудок.

Аналіз дериваційних особливостей похідних прикметників епосу Гомера показав, що незначна їх кількість (~7,2 відсотка) має властивість утворювати деривати. З них одна лексема характеризується тризонною парадигмою (*ἀφραδής → ἡ ἀφραδίη – ἀφραδέω – ἀφραδέως*), сім лексем – двозонною (*εὐφρων → ἡ εὐφροσύνη – εὐφραίνω; εὐκλείης → ἡ εὐκλείη – εὐκλειῶς*), решта лексем – одностонною парадигмою (*ποντοπόρος → ποντοπορέω; κακοεργός → ἡ κακοεργίη*). Найчисленнішою виявилась група деад'єктивів адвербіальної зони, яку поділено на три структурні типи (*ἀρίζηλος → ἀρίζηλως, τρίστοιχος → τριστοιχί, ἄσπετος → ἄσπετον*).

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

Виявлено чотири ад'єктиви, від яких утворилися деривати-прикметники з різними закінченнями (*ἀδινόϛ* → *ἀδινά, ἀδινόν / ἀδινόϛ*). Семантика деад'єктивів мотивується здебільшого основними значеннями твірного прикметника.

4) Прикметники в поетичному контексті виконують функцію естетичного впливу на читача, що полягає у створенні художніх образів та відображенні емоційно-образних поетичних картин.

Найширше стилістичні особливості гомерівських ад'єктивів виявляються у ролі художніх означень (~90 відсотків аналізованих одиниць). Похідні прикметники (зокрема складні) з особливою яскравістю виражають ознаку завдяки їхній складній структурі. Гомерівські художні означення поділено на два види: постійні та метафоричні епітети. Серед постійних найчисленнішою виявилась група епітетів зовнішньої ознаки (*βαθυζώνουϛ γυναικάϛ, λιϛ ἠϋγένειοϛ, Ἑλλάδοϛ εϋρυχόροιο*).

Метафоричні епітети, суть яких полягає в порушенні семантичного узгодження з іменниками, є основною образною прикрасою художньої мови. З усіх метафоричних епітетів гомерівського епосу (які становлять ~5 відсотків усіх похідних прикметників у ролі художнього означення) найчисленнішою виявилась група сенсорних епітетів (*ἄσπετον κϋδοϛ, φρένεϛ ἀμφιμέλαιναι, μένοϛ ἄτρομον*). Серед метафоричних епітетів спостерігається явище переходу ознак з однієї сфери до іншої (наприклад, *ἔποϛ θυμάλγηϛ* – сфери дотикова – психічна).

Ад'єктиви епосу Гомера, які входять до складу порівняльних конструкцій, деталізують та збагачують художнє зображення, допомагають авторові створити більш пластичну поетичну картину, при цьому не навантажуючи мову поем численними зворотами. Загальна кількість гомерівських порівнянь, до складу яких входять ад'єктивні похідні, становить 70 прикладів.

Найбільшою кількістю характеризується група порівнянь, в основі *tertium comparationis* яких лежить характеристика руху. За матеріальним змістом найчисленнішими є конструкції, які містять порівняння з тваринами, зокрема з образом лева. Мові Гомера притаманне використання метафоричних (синкретичних)

порівнянь, які авторові допомогли відтворити картину реальних подій в оригінальній стислій поетичній формі з максимальним естетичним ефектом.

Отже, гомерівські ад'єктиви характеризуються широкими стилістичними можливостями, чим створюють відповідну атмосферу в поетичних творах.

Слід зауважити, що на продуктивність творення похідних (особливо складних) прикметників у Гомера насамперед впливали екстралінгвальні чинники, передовсім здатність грекомовного індивіда мислити та сприймати дійсність шляхом поєднання декількох асоціативних характеристик одного об'єкта та виражати їх у межах прикметника.

Розгляд основних властивостей гомерівських похідних ад'єктивів також допоміг встановити основну відмінність між простими та складними похідними прикметниками, а саме: складні лексеми характеризуються складнішою структурою і семантикою, однак, слабшою здатністю до морфологічних змін, мають менші дериваційні потенції. Синтаксичні функції на рівні словосполучення та речення, а також образні властивості в художньому контексті однаково притаманні як простим, так і складним похідним ад'єктивам.

Аналіз похідних ад'єктивів у гомерівському епосі відкриває перспективи для подальшого дослідження їх у творах інших грецьких авторів різних періодів розвитку грецької мови, а також для зіставного аналізу прикметників на матеріалі різних авторів одного періоду старогрецької мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

I. Спеціальна література

- Азарова 1974 – *Азарова О. В.* Сложные прилагательные во французском и испанском языках: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1974. – 17 с.
- Азарова 2000 – *Азарова Л. Є.* Складні слова в українській мові: структура, семантика, концепція “золотої пропорції”. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2000. – 223 с.; бібл.: с. 203–216.
- Азарова, П’яст 2006 – *Азарова Л. Є., П’яст Н. Й.* Складання як один із способів словотвору. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 122 с.; бібл.: с. 108–122.
- Акуленко 1990 – Категория количества в современных европейских языках / В. В. Акуленко и др.; отв. ред. В. В. Акуленко. – К.: Наукова думка, 1990. – 283 с.
- Алефіренко 1980 – *Алефіренко Л. Б.* Лексико-словотвірна синоніміка прикметників // Мовознавство. – 1980. – № 5. – С. 61–65.
- Амосова 1958 – *Амосова Н. Н.* Слово и контекст // Ученые записки ЛГУ. – Вып. 42. Очерки по лексикологии, фразеологии и стилистике. – 1958. – № 243. – С. 3–23. – (Серия филологических наук).
- Андреев 1984 – *Андреев Ю. В.* Община в поэмах Гомера // Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени государственного университета. – Тбилиси, 1984. – Т. 249: Археология. Классическая филология. Византистика. – С. 131–148.
- Андрусенко 1967 – *Андрусенко В. И.* О синестетических метафорах в языке Н. В. Гоголя // Очерки по русскому языку в стилистике: сб. статей. Памяти д-ра филол. наук проф. А. Ф. Ефремова / Отв. ред. доц. Н. Я. Сердобинцев. – Саратов, 1967. – С. 130–135.
- Аристотель 1975 – *Аристотель.* Сочинения: в 4 томах. – Москва: Мысль, 1975. – Т. 1 / Ред. В. Ф. Асмус. – 550 с.
- Аристотель 1978 – *Аристотель.* Сочинения: в 4 томах. – Москва: Мысль, 1978. – Т. 2 / Ред. З. М. Микеладзе. – 688 с.
- Арнольд 1981 – *Арнольд И. В.* Стилистика современного английского языка (стилистика декодирования): учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 “Иностр. яз.”. – Изд. 2-е, перераб. – Ленинград: Просвещение, Ленинградское от-е, 1981. – 295 с.
- Арнольд 1991 – *Арнольд И. В.* Основы научных исследований в лингвистике: учеб. пособие. – Москва: Высш. шк., 1991. – 140 с.

Список літератури та джерел

- Арутюнова 1988 – *Арутюнова Н. Д.* Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. – Москва: Наука, 1988. – 341 с.
- АТЯС 1996 – Античные теории языка и стиля / Ред. И. М. Троицкий. – Санкт-Петербург, 1996. – 362 с.
- Афанасьева 1977 – *Афанасьева О. В.* Лексическая сочетаемость английских прилагательных, обозначающих большой размер (big, large, enormous, extensive, ample, expansive) в современном английском языке: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 1977. – 13 с.
- Базилина 1974 – *Базилина Н. М.* Эпитет в современном французском языке (опыт семантико-стилистической характеристики): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 1974. – 27 с.
- Бакина 1966 – *Бакина М. А.* Имена прилагательные как производящие основы современного словообразования // Развитие словообразования современного русского языка / Под ред. Е. А. Земской и Д. Н. Шмелева. – Москва: Наука, 1966. – С. 55–73.
- Балли 1955 – *Балли Ш.* Общая лингвистика и вопросы французского языка / Пер. с 3-го фр. изд.; Е. В. и Т. В. Вентцель; ред., вступит. статья и примеч. Р. А. Будагова. – Москва: Изд-во иностранной литературы, 1955. – 416 с.
- Бацевич 1993 – *Бацевич Ф. С.* Функционально-ономасиологическое изучение лексики: теоретические и практические аспекты (на материале русского глагола): Текст лекции по спецкурсу “Актуальные проблемы коммуникативной лексикологии”. – Л.: Ред.-изд. отдел Львов. ун-та, 1993. – 170 с.
- Бацевич, Космеда 1997 – *Бацевич Ф. С., Космеда Т. А.* Очерки по функциональной лексикологии. – Л.: Изд-во “Світ”, 1997. – 392 с.
- Бенвенист 1974 – *Бенвенист Э.* Общая лингвистика / Под ред., с вступ. статьей и коммент. Ю. С. Степанова. – Москва: Прогресс, 1974. – 447 с.
- Беценко 1999 – *Беценко Т. П.* Структура і поетичні функції атрибутивних словосполучень у поезії шістдесятників: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Х., 1999. – 20 с.
- Бирюкович 1987 – *Бирюкович А. Ю.* Номинативные свойства пространственных прилагательных (на материале английского и русского языков) // Функциональные и структурные особенности номинативных единиц в языках различных типов / Саратовский

Х. Куйбіда, Ад'сктиви в гомерівському епосі

- ордена “Знак почета” гос. пед. ун-т имени К. А. Федина. – Саратов, 1987. – С. 18–25.
- Бондина 1981 – *Бондина О. Н.* Прилагательные размера в современном немецком языке: (К вопросу исслед. системности в лексике: автореф. дис. ... филол. наук. – К., 1981. – 24 с.
- Братусь 2002 – *Братусь М. Ф.* Структура, семантика і стилістичні функції епітета в художній прозі Івана Багряного: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 2002. – 16 с.
- Бронікова 2004 – *Бронікова С. А.* Функціонально-семантичне поле квантитативності в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – О., 2004. – 17 с.
- Брюле 2005 – *Брюле П.* Повседневная жизнь древнегреческих женщин в классическую эпоху = *Les femmes grecques à l'époque classique* / Пер. с фр. Т. А. Левиной. – Москва: Молодая гвардия, 2005. – 239 с. – (Живая история: повседневная жизнь человечества).
- Будагов 1973 – *Будагов Р. А.* Метафора и сравнение в контексте художественного целого // *Русская речь.* – 1973. – № 1. – С. 26–31.
- Булаховський 1955 – *Булаховський Л. А.* Нариси з загального мовознавства. – К.: Державне учбово-педагогічне вид-во “Радянська школа”, 1955. – 248 с.
- Бурляй 1984 – *Бурляй Н. Г.* Відносні прикметники у ролі епітетів // *Культура слова / Республіканський міжвідомчий збірник.* – К.: Наукова думка, 1984. – Вип. 26. – С. 29–31.
- Вакарюк, Панцьо 2007 – *Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є.* Український словотвір у термінах. – Тернопіль: Джура, 2007. – 207 с.
- Вандриес 2004 – *Вандриес Ж.* Язык (лингвистическое введение в историю) = *Le langage introduction linguistique a l'histoire* / Пер. с фр. – Изд. 3-е, стереотипное. – Москва: Едиториал УРСС, 2004. – 408 с. – (Лингвистическое наследие XX века).
- Василевская 1962 – *Василевская Е. А.* Словообразование в русском языке (очерки и наблюдения). – Москва: Учпедгиз, 1962. – 132 с. – (Вопросы советского языкознания).
- Васильева 1974 – *Васильева В. С.* О корнях окказионального словообразования в современном английском языке (на примере сложных прилагательных) // *Вопросы теории романо-германских языков.* – Днепропетровск, 1974. – Вип. 5. – С. 53–63.

Список літератури та джерел

- Васильєва 2006 – *Васильєва О. Г.* Концептуальна семантика субстантивних композитів-бахуврихі (на матеріалі антропосемічної лексики сучасної англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 2006. – 20 с.
- Ващенко 1979 – *Ващенко В. С.* Українська лексикологія: Семантико-стилістична типологія слів. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1979. – 127 с.
- Ващенко 1982 – *Ващенко В. С.* Епітети поетичної мови Т. Г. Шевченка: словник-показчик: навч. посіб. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1982. – 84 с.
- Вежбицкая 1996 – *Вежбицкая А.* Язык. Культура. Познание / Пер. с англ. Отв. ред. М. А. Кронгауз; вступ. ст. Е. В. Падучевой. – Москва: Русские словари, 1996. – 416 с.
- Вежбицкая 1999 – *Вежбицкая А.* Семантические универсалии и описание языков / Пер. с англ. А. Д. Шмелева; под ред. Т. В. Булыгиной. – Москва: Языки русской культуры, 1999. – I–XII, 780 с.; 1 ил.
- Веселовский 1989 – *Веселовский А. Н.* Из истории эпитета // Веселовский А. Н. Историческая поэтика / Вступ. ст. И. К. Горского; сост., коммент. В. В. Мочаловой. – Москва: Высшая школа, 1989. – С. 59–75. – (Классика литературной науки).
- Виноградов 1954 – *Виноградов В. В.* Вопросы изучения словосочетания (на материале русского языка) // Вопросы языкознания. – 1954. – № 3. – С. 3–24.
- Виноградов 1986 – *Виноградов В. В.* Русский язык: (Грамматическое учение о слове): [учеб. пособие для вузов по спец. “Рус. язык и лит.”]. – 3-е изд., испр. – Москва: Высшая школа, 1986. – 639 с.
- Вихованець 1975 – *Вихованець І. Р.* Синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення // Синтаксис словосполучення і простого речення (синтаксичні категорії і зв'язки) / АН УРСР; Ордена трудового червоного прапора Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1975. – С. 29–45.
- Вихованець 1988 – *Вихованець І. Р.* Частина мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256 с.
- Вихованець, Городенська 2004 – *Вихованець І., Городенська К.* Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови / За ред. І. Вихованця. – К.: Унів. вид-во “Пульсари”, 2004. – 400 с.; бібл.: с. 391–398.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- Вишивана 1999 – *Вишивана Н. В.* Прикметники оцінки в сучасній німецькій мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1999. – 19 с.
- Віняр 1992 – *Віняр Г. М.* Словотворчі тенденції в сучасній українській мові (на матеріалі усного і писемного мовлення 80-х – початку 90-х років ХХ століття): автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Дніпропетровськ, 1992. – 16 с.
- Вольф 1978 – *Вольф Е. М.* Грамматика и семантика прилагательного (на материале иберо-романских языков). – Москва: Наука, 1978. – 200 с.; библи.: с. 191–198.
- Вольф 1985 – *Вольф Е. М.* Функциональная семантика оценки = *Semântica funcional da valorizaçãõ* / Отв. ред. акад. Г. В. Степанов. – Москва: Наука, 1985. – 228 с.
- Воробйова 1985 – *Воробйова С. А.* Семантичні зв'язки між компонентами складних прикметників (на матеріалі суспільної лексики) // *Мовознавство*. – 1985. – № 1. – С. 30–33.
- Гавриленко 2006 – *Гавриленко В. В.* Тіло та людина в епосі Гомера // *Наукові записки*. Т. 49: Теорія та історія культури / Національний університет “Кієво-Могилянська академія”. – К., 2006. – С. 34–39.
- Гак 1996 – *Гак В. Г.* Синтаксис эмоции и оценок // *Функциональная семантика. Оценка, экспрессивность, модальность*. In *memoriam E. M. Volf: [сб. статей]* / Н. Д. Арутюнова, И. И. Челишева (авт. предисл.). – Москва, 1996. – С. 20–31.
- Гаспаров 2004 – *Гаспаров М. Л.* Занимательная Греция: рассказы о древнегреческой культуре. – Москва: Новое литературное обозрение, 2004. – 428 с.
- Гиндин, Цымбурский 1996 – *Гиндин Л. А., Цымбурский В. Л.* Гомер и история Восточного Средиземноморья. – Москва: Изд. фирма “Восточная литература” РАН, 1996. – 328 с.; библи.: с. 306–321.
- Гинзбург 1979 – *Гинзбург Е. Л.* Словообразование и синтаксис. – Москва: Наука, 1979. – 264 с.; библи.: с. 253–263.
- Гиршман 1972 – *Гиршман М. М.* Слово в поэтическом контексте // *Вопросы теории и истории русского словообразования. Краткое изложение докладов второй межвузовской конференции по словообразованию (март 1972 г.)* / Казанский гос. ун-т. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1972. – С. 36–38.
- Голинкевич 1996 – *Голинкевич Н. Т.* Краткий словарь-индекс словоформ первой песни “Одиссеи” // *Голинкевич Н. Т.* Читаем Гомера.

Список літератури та джерел

- Одиссея. Песнь первая: комментарий с переводом и словарем. – Москва: Высшая школа, 1996. – С. 211–223.
- Голянич 1997 – *Голянич М. І.* Внутрішня форма слова і художній текст: монографія. – Івано-Франківськ: Плай, 1997. – 178 с.
- Гомер 1984 – *Гомер.* Одиссея / Пер. В. Жуковского; предисл. А. Нейхардт; прим. и словарь С. Ошерова; илл. Д. Бисти. – Москва: Правда, 1984. – 320 с.
- Гомер 1987 – *Гомер.* Илиада / Пер. с древнегреч. Н. Гнедича; [примеч. М. Томашевской]. – Москва: Худож. лит., 1987. – 382, [2] с. – (Классики и современники: КС. Зарубеж. лит.).
- Гомер 2004 – *Гомер.* Одиссея / Пер. із старогрецької, примітки, словник імен і назв Бориса Тена; передмова К. С. Забарила; худож.-оформлювачі Б. П. Бублик, С. І. Правдюк. – Х.: Фоліо, 2004. – 514 с.
- Гомер 2006 – *Гомер.* Іліада / Пер. із старогрецької Бориса Тена; вступ. ст. і примітки А. Білецького; худож.-оформлювач О. С. Юхтман. – Х.: Фоліо, 2006. – 414 с.
- Гордезиани 1974 – *Гордезиани Р. В.* Проблема единства и формирования гомеровского эпоса (на грузинском языке): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Тбилиси, 1974 – 56 с.
- Гордезиани 1978 – *Гордезиани Р. В.* Проблемы гомеровского эпоса. – Тбилиси: Изд-во Тбилисского ун-та, 1978. – 394 с.; библи.: с. 352–371.
- Горпинич 1983 – *Горпинич В. О.* Семантичний взаємозв'язок мотивованого і мотивуючого в процесі словотворення // Словотвірна семантика східнослов'янських мов / Відп. ред. М. А. Жовтобрюх. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 46–56.
- Горпинич 1995 – *Горпинич В. О.* Словотворення і словотвір української мови. – К., 1995. – 68 с.
- Горпинич 1999 – *Горпинич В. О.* Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 1999. – 207 с.
- Грaбapь-Пассек 1974 – *Грaбapь-Пассек М. Е.* Эпитеты и сравнения в “Илиаде” Гомера // Иноземна філологія: республіканський міжвідомчий збірник. – Л.: Вища школа – 1974. – Вип. 36: Питання класичної філології. – № 12. – С. 17–27.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- Грибановский 1975 – *Грибановский А. П.* Сопоставительное исследование сочетаемости и семантической структуры прилагательных со значением “короткий” и “длинный” в разных языках (на материале современного английского, испанского, португальского и французского языков) : автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 1975. – 18 с.
- Грицютенко 1972 – *Грицютенко І. Є.* Естетична функція художнього слова (в українській прозі 30–60-х років ХІХ століття). – Л.: Вид-во Львів. ун-ту, 1972. – 180 с.; бібл.: с. 171–179.
- Грищенко 1975 – *Грищенко А. П.* Прикметник у функції головного компонента у словосполученні // Синтаксис словосполучення і простого речення (синтаксичні категорії і зв'язки) / Ред. кол.: д-р філол. наук М. А. Жовтобрюх (відп. ред.) та інші; АН УРСР; Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 1975. – С. 120–131.
- Грищенко 1978 – *Грищенко А. П.* Прикметник в українській мові. – К.: Наукова думка, 1978. – 20 с.
- Грищенко 1986 – *Грищенко А. П.* Прикметник у структурі словосполучення і речення // Українська мова і література в школі. – 1986. – № 7. – С. 39–45.
- Грушевський 2008 – *Грушевський М. С.* Вступне слово видавництва [Передмова до видання: Гомера “Одіссея”. Гекзаметром на мову українсько-руську перевірявав Петро Байда. Присвячено переклад пам'яті Миколи Івановича Костомарова / Накл. редакції “Правди” З друкарні Тов. імені Шевченка під зарядом К. Беднарського. – Львів, 1889 [на обкл. 1890] // Грушевський М. С. Твори: у 50 т. / Редкол.: П. Сохань, Я. Дашкевич, І. Гирич та ін.; голов. ред. П. Сохань; НАН України; Ін-т української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського. Т. 11: Серія “Літературно-критичні та художні твори”: Літературно-критичні праці (1883–1931), “По світу”. – Л.: Світ, 2008. – С. 475–483.
- Гумовская 1985 – *Гумовская Г. Н.* Семантическая структура и сочетаемость некоторых прилагательных английского языка, обозначающих большой размер пространственной протяженности (huge, spacious, saracious, commodious, roomy, wide, broad): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 1985. – 15 с.

- Гумовская 1987 – *Гумовская Г. Н.* К исследованию номинативного аспекта прилагательного HUGE // Функциональные и структурные особенности номинативных единиц в языках различных типов: Межвузовский сборник / Саратовский государственный пед. ин-т им К. А. Федина; [редкол.: Р. М. Бирюкович (отв. ред.) и др.]. – Саратов: СГПИ, 1987. – С. 11–18.
- Гайдеггер 2007 – *Гайдеггер М.* Дорогою до мови = *Unterwegs zur Sprache* / Пер. з нім. Володимир Кам'янець. – Л.: Літопис, 2007. – 232 с.
- Грещук 1985 – *Грещук В. В.* Поняття словотвірної парадигми в сучасній дериватології // Мовознавство. – 1985. – № 1. – С. 21–27.
- Грещук 1992 – *Грещук В. В.* Словотворчий потенціал прикметників на позначення внутрішніх якостей людини // Мовознавство. – 1992. – № 3. – С. 8–15.
- Грещук 1995 – *Грещук В. В.* Український відприкметниковий словотвір. – Івано-Франківськ: Вид-во “Плай” Прикарпатського ун-ту ім. В. Стефаника, 1995. – 208 с.
- Давиденко 1982 – *Давиденко Н. Д.* Слово в контексті // Українське мовознавство. Республіканський міжвідомчий науковий збірник / Київський держ. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Вища школа, 1982. – Вип. 10. – С. 73–79.
- Данек 2011 – *Данек Г.* Эпос и цитаты: изучая источники “Одиссеи” (часть 1-я: песни I–XII) / Пер. с нем. А. Г. Жаворонкова. – Москва: Культурная революция, 2011. – 296 с.
- Дем'янюк 2004 – *Дем'янюк А. А.* Композити в староукраїнській літературній мові кінця XVI–XVII ст.: структурно-семантичний і функціонально-стилістичний аспекти (на матеріалі поетичних текстів): автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 2004. – 18 с.
- Дементьева 1977 – *Дементьева Н. В.* Лексико-семантическая микро-структура как выражение системных отношений в лексике (французский язык): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 1977. – 21 с.
- Дион Хрисостом 1990 – *Дион Хрисостом.* Речь 21. О Красоте / Пер. О. В. Смыки // Вопросы классической филологии: [сб. статей]. Античность в контексте современности / Под ред. А. А. Тахо-Годи и И. М. Нахова. – Москва: Изд-во МГУ, 1990. – С. 174–179.

Х. Куйбіда, *Ад 'сктиви в гомерівському епосі*

- Долгих 1973 – *Долгих Н. Г.* Теория семантического поля на современном этапе развития семасиологии // Филологические науки. – 1973. – № 1. – С. 89–98.
- Доленко 1956 – *Доленко М. Т.* Складні прикметники в сучасній українській літературній мові // Українська мова в школі. – 1956. – № 1. – С. 18–24.
- Донецких 1980 – *Донецких Л. И.* Реализация эстетических возможностей имен прилагательных в тексте художественных произведений / Под ред. Н. Ф. Ивановой; Кишневский гос. ун-т. – Кишинев: ШТИИНЦА, 1980. – 157 с.
- Донецких 1982 – *Донецких Л. И.* Эстетические функции слова / Под ред. Н. Ф. Ивановой; Кишневский гос. ун-т. – Кишинев: ШТИИНЦА, 1982. – 154 с.; библи.: с. 131–153.
- Древнегреческий язык 2002 – *Древнегреческий язык: начальный курс. Часть первая.* – Москва: “Греко-латинский кабинет” Ю. А. Шичалина, 2002. – 208 с. – (Ad usum scholarum. Series Graeca).
- Дружинина 1981 – *Дружинина Е. Ф.* Пластический принцип пространственных связей в “Одиссее” Гомера // Вестник МГУ. Серия 9: Филология. – 1981. – № 4. – С. 51–58.
- Дружинина 1982 – *Дружинина Е. Ф.* Пространство в Гомеровском эпосе (несколько аспектов проблемы) // Актуальные проблемы классической филологии: Сборник / МГУ; Филологический ф-т; Кафедра классической филологии. – Москва, 1982. – С. 14–25.
- Дятчук 1979 – *Дятчук В. В.* Структурно-семантическая и стилистическая характеристика одоративной лексики в современном украинском языке: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – К., 1979. – 24 с.
- Дятчук, Пустовіт 1983 – *Дятчук В. В., Пустовіт Л. О.* Семантична структура і функціонування лексики української літературної мови. – К.: Наукова думка, 1983. – 156 с.; библи.: с. 149–155.
- Егунов 1954 – *Егунов А. Н.* Гомер в русских переводах XVIII–XIX веков / АН СССР; Ин-т русской литературы (Пушкинский дом). – Москва; Ленинград: [Ленингр. отд-ние], 1964. – 439 с.
- Ернштедт 1954 – *Ернштедт П. В.* “Обильно орошаемый Египет” у Гомера // Вестник древней истории. – 1954. – № 2. – С. 149–151.
- Ефимов 1954 – *Ефимов А. И.* О языке художественных произведений. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Москва: Учпедгиз, 1954. – 288 с.

Список літератури та джерел

- Ємець 2004 – *Ємець О. В.* Синкретичні тропи як результат взаємодії образних засобів у тексті // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Вип. 17. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2004. – С. 140–142.
- Єрмоленко 1982 – *Єрмоленко С. Я.* Синтаксис і стилістична семантика. – К.: Наукова думка, 1982. – 210 с.; бібл.: с. 203–208.
- Єрмоленко 1999 – *Єрмоленко С. Я.* Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). – К.: Довіра, 1999. – 431 с.; бібл.: с. 407–416.
- Єрмоленко 2005 – *Єрмоленко С. Я.* Лінгвостилістика: основні поняття, напрями й методи дослідження // Мовознавство. – 2005. – № 3–4. – С. 112–125.
- Єщенко 2001 – *Єщенко Т. А.* Метафора в українській поезії 90-х років ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Запоріжжя, 2001. – 18 с.
- Жирмунский 1977 – *Жирмунский В. М.* Теория литературы. Поэтика. Стилистика / [Отв. ред. Ю. Д. Левни, Д. С. Лихачев]. – Ленинград: Наука, Лен-е от-ние, 1977. – 408 с.
- Жовтобрюх, Кулик 1972 – *Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М.* Курс сучасної української літературної мови. – К.: Вища школа, 1972. – Ч. 1. – 402 с.
- Жукова 1975 – *Жукова В. В.* Структурно-семантический анализ группы слов с базовыми прилагательными ТНІСК, ТНІН: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Москва, 1975. – 24 с.
- Журинский 1971 – *Журинский А. Н.* О семантической структуре пространственных прилагательных // Семантическая структура слова. Психолінгвістическіе исследования: сб. статей / [Отв. ред. д-р філол. наук А. А. Леонтьев]; АН СССР; Ин-т языкознания. – Москва: Наука, 1971 – С. 96–124.
- Забеліна 1983 – *Забеліна В. П.* Через порівняння до образу // Культура слова. Республіканський міжвідомчий збірник / АН УРСР; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1983. – Вип. 25. – С. 27–29.
- Зелинский 1922 – *Зелинский Ф.* Гомеровская психология. – Петроград, 1922. – 39 с.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- Земская 1973 – *Земская Е. А.* Современный русский язык. Словообразование: [учеб. пособие по спец. № 2101 “Русский язык и литература”]. – Москва: Просвещение, 1973. – 304 с.
- Земская 1978 – *Земская Е. А.* О парадигматических отношениях в словообразовании // Русский язык. Вопросы его истории и современного состояния. Виноградовские чтения I–VIII. – Москва: Наука, 1978. – С. 63–77.
- Земская 1992 – *Земская Е. А.* Словообразование как деятельность / РАН; Ин-т рус. языка. – Москва: Наука, 1992. – 221 с.; библи.: с. 207–211.
- Зорівчак 2000 – *Зорівчак Р.* Епітетні конструкції // Урок української. – 2000. – № 4. – С. 25–26.
- Иванов 1972 – *Иванов В. В.* Семантическая категория малости-величины в некоторых языках Африки и типологические параллели в других языках мира // Проблемы африканского языкознания: Типология. Компаративистика. Описание языков / АН СССР; Ин-т языкознания. – Москва: Наука, 1972. – С. 50–95.
- Иванов 1980 – *Иванов В. В.* Происхождение древнегреческих эпических формул и метрических схем текстов // Структура текста: [сб. статей] / Отв. ред. Т. В. Цивьян; АН СССР; Ин-т славяноведения и балканистики. – Москва: Наука, 1980. – С. 59–80.
- Иванов 1980а – *Иванов В. В.* Структура гомеровских текстов, описывающих психические состояния // Структура текста: [сб. статей] / Отв. ред. Т. В. Цивьян; АН СССР; Ин-т славяноведения и балканистики. – Москва: Наука, 1980. – С. 81–117.
- Ивин 1970 – *Ивин А. А.* Основание логики оценок. – Москва: МГУ, 1970. – 230 с.; библи.: с. 224–229.
- Кабальеро 1984 – *Кабальеро Д. Л. Х.* Принципы сопоставления функционально-семантических полей в неблизкородственных языках (на материале средств выражения неопределенно большого количества в русском и испанском языках): дисс. ... канд. филол. наук. – К., 1984. – 246 с.
- Кайдалова 1970 – *Кайдалова А. И.* Лексико-грамматическая характеристика сложных прилагательных (На материале некоторых групп сложных качеств. образований соврем. рус. языка): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 1970. – 17 с.

Список літератури та джерел

- Калашник 1985 – *Калашник В. С.* Особливості слововживання в поетичній мові: навч. посібник / Ред. Л. І. Сашенко; Харківський держ. ун-т ім. М. Горького. – Х.: ХДУ, 1985. – 68 с.
- Капанова 1982 – *Капанова А. А.* Особенности синестетического использования имен прилагательных во французском языке // Сборник научных трудов / МГПИИЯ. – Москва, 1982. – Вып. 194: Вопросы стилистики романских языков. – С. 44–62.
- Кардашук 1998 – *Кардашук О. В.* Семантичне поле простору: статус, структура, внутрішні зв'язки (на матеріалі прикметників української мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Кіровоград, 1998. – 16 с.
- Кардашук, Кульбабська 2003 – *Кардашук О., Кульбабська О.* Структурно-семантична організація композитів зі значенням простору // Семантика мови і тексту. Збірник статей VIII міжнародної наукової конференції (22–24 жовтня 2003 р.) / В. І. Кононенко (гол. ред. кол.); Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника; НАН України; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. – Івано-Франківськ: Плай, 2003. – С. 212–215.
- Квеселевич 1983 – *Квеселевич Д. И.* Интеграция словосочетания в современном английском языке. – К. : Вища школа, 1983. – 84 с.; библ.: с. 76–83.
- Киклевич 1998 – *Киклевич А. К.* Язык и логика. Лингвистические проблемы квантификации. – München: Verlag Otto Sagner, 1998. – 298 с.
- Кириченко 1982 – *Кириченко Г. С.* Механизм образования сложных слов типа long-legged и car-driver в современном английском языке: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 1982. – 21 с.
- Кислицина 2001 – *Кислицина Н. Н.* Стилистические, семантические и синтаксические особенности оценочных прилагательных (на материале русского, английского и украинского языков) // Культура народов Причерноморья. – 2001. – № 20. – С. 129–132.
- Кислицина 2002 – *Кислицина Н. М.* Прикметники зі значенням узагальненої позитивної оцінки як фрагмент мовної картини світу (на матеріалі російської, української та англійської мов): автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 2002. – 20 с.
- Кияк 1988 – *Кияк Т. Р.* Мотивированность лексических единиц (количественные и качественные характеристики). – Л.: Изд-во при Львовском гос. ун-те изд. объединения “Вища школа”, 1988. – 164 с.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- Клименко 1975 – *Клименко Н. Ф.* Морфологічна будова композитів // Морфологічна будова української мови. – К.: Наук. думка, 1975. – С. 5–34.
- Клименко 1983 – *Клименко Н. Ф.* Кількісно-оцінні складні прикметники в сучасній українській мові // Українська мова і література в школі. – 1983. – № 3. – С. 38–42.
- Клименко 1984 – *Клименко Н. Ф.* Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові. – К.: Наук. думка, 1984. – 252 с.; бібл.: с. 245–250.
- Клименко, Карпіловська 1998 – *Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А.* Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. – К., 1998. – 162 с.
- Кобозева 2000 – *Кобозева И. М.* Лингвистическая семантика: учебник / МГУ; Филологический ф-т. – Москва: Эдиториал URSS, 2000. – 352 с.
- Ковалик 1958 – *Ковалик І. І.* Питання іменникового словотвору в східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами (до IV Міжнародного з'їзду славістів). – Л.: Вид-во ЛДУ, 1958. – Ч. I. – 154 с.
- Коваль 1987 – *Коваль А. П.* Практична стилістика сучасної української мови. – Вид. 3-є, доп. і перероб. – К.: Вища школа, 1987. – 352 с.
- Кодухов 1955 – *Кодухов В. И.* Лексико-семантические группы слов [Лекция] / Отв. ред. проф. Н. П. Гринкова; ЛГПИ. – Ленинград, 1955. – 28 с.
- Комлев 1968 – *Комлев Н. Г.* Ономазиология как учение о языковом обозначении неязыковой действительности // Вопросы лингвистики и методики преподавания иностранных языков. – Москва: Изд. Моск. ун-та, 1968. – Вып. 1. – С. 80–89.
- Коржинский 1979 – *Коржинский А. Л.* Война в поэмах Гомера // Античный мир и археология: межвуз. науч. сборник / Под ред. проф. В. Г. Боруховича. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1979. – Вып. 4. – С. 70–82.
- Космеда 2000 – *Космеда Т.* Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. – Л.: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 350 с.; бібл.: с. 312–336.
- Костусяк 1998 – *Костусяк Н. М.* Категорія ступенів порівняння у граматичній системі української мови. – К., 1998. – 16 с.

- Котелова 1975 – *Котелова Н. З.* Значение слова и его считаемость (к формализации в языкознании). – Ленинград: Наука, 1975. – 164 с.
- Кочерган 1980 – *Кочерган М. П.* Слово і контекст (лексична сполучуваність і значення слова). – Л.: Вища школа, 1980. – 184 с.; бібл.: с. 166–182.
- Кочерган 2008 – *Кочерган М. П.* Загальне мовознавство: підручник. – 3-тє видання. – К.: ВЦ “Академія”, 2008. – 464с. – (Серія “Альма-матер”).
- Кравцова 1977 – *Кравцова А. И.* Семантическое распространение в результате метафорического переноса в группе имен, обозначающих вещества и материалы, в английском и русском языках // Морфолого-семасиологические исследования (на материале германо-романских языков): сб. статей / Редкол.: А. Я. Загоруйко (отв. ред.) и др.; Ростовский гос. пед. ин-т. – Ростов-на-Дону: РГПИ, 1977. – С. 90–98.
- Крайняк 2001 – *Крайняк Л. К.* Композити з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові, семантико-когнітивний аспект: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 2001. – 19 с.
- Кривченко 1973 – *Кривченко Е. Л.* К понятию “семантическое поле” и методам его изучения // Филологические науки. – 1973. – № 1. – С. 99–103.
- Кривченко 1987 – *Кривченко Е. Л.* Принципы организации некоторых лексических микросистем // Функциональные и структурные особенности номинативных единиц в языках различных типов: межвуз. сборник / Редкол.: Р. М. Бирюкович (отв. ред.) и др.; Саратовский гос. пед. ин-т им. К. А. Федина. – Саратов: СГПИ, 1987. – С. 3–11.
- Кривченко, Любкин 1977 – *Кривченко Е. Л., Любкин В. В.* Системная организация прилагательных размера в современном английском языке // Вопросы романо-германского языкознания: [сб. статей]. – Саратов, 1977. – Вып. 5. – С. 27–40.
- Кронгауз 2005 – *Кронгауз М. А.* Семантика: Учебник для студ. лингв. фак. высш. учеб. заведений. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва: Издательский центр “Академия”, 2005. – 352 с. – (Высшее профессиональное образование).
- Кубрякова 1965 – *Кубрякова Е. С.* Что такое словообразование. – Москва: Наука, 1965. – 78 с.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- Кубрякова 1978 – *Кубрякова Е. С.* Части речи в ономазиологическом освещении. – Москва: Наука, 1978. – 114 с.
- Кубрякова 1981 – *Кубрякова Е. С.* Типы языковых значений. Семантика производ. слова / АН СССР; Ин-т языкознания. – Москва: Наука, 1981. – 200 с.
- Кубрякова 1986 – *Кубрякова Е. С.* Номинативный аспект речевой деятельности / Отв. ред. Б. А. Серебренников. – Москва: Наука, 1986. – 158 с.; библи.: с. 150–157.
- Кубрякова 2004 – *Кубрякова Е. С.* Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. – Москва: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с. – (Язык. Семиотика. Культура).
- Кузьма 2006 – *Кузьма І.* Словотвірна синонімія і словотвірна варіантність прикметників в українській мові. – Л.: Літопис, 2006. – 308 с.
- Куйбіда 2010 – *Куйбіда К. І.* Характеристика героев гомеровского эпоса сложными прилагательными // Кондаковские чтения – III. Человек и эпоха: античность – Византия – Древняя Русь. – Белгород: Изд-во БГУ, 2010. – С. 11–16.
- Куйбіда 2009 – *Куйбіда Х. І.* Семантичні особливості складних прикметників типу бахувріхі в епосі Гомера // Філологічні науки. – Суми: Сум ДПУ ім. Макаренка, 2009. – С. 343–355.
- Куйбіда 2009а – *Куйбіда Х. І.* Сполучуваність складних прикметників з номінаціями людей в епосі Гомера // Наукові записки / Українська спілка германістів вищої школи; Кіровоградський державний пед. ун-т імені Володимира Винниченка. – Вип. 81 (1). Серія: Філологічні науки (мовознавство): 4 част. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – С. 94–99.
- Куйбіда 2010 – *Куйбіда Х. І.* Складні прикметники на позначення простору в епосі Гомера // Іноземна філологія. Український науковий збірник / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – Вип. 122. – С. 93–99.
- Куйбіда 2011 – *Куйбіда Х. І.* Композитні прикметники поем Гомера в складі порівнянь // Наукові записки / Українська спілка германістів вищої школи; Кіровоградський державний пед. ун-т імені Володимира Винниченка. Вип. 96 (1). Серія: Філологічні науки (мовознавство): 2 част. [Матеріали п'ятої Міжнародної науково-

Список літератури та джерел

- практичної конференції “Мова і світ: дослідження та викладання”]. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – С. 94–99.
- Кульбабська 1998 – *Кульбабська О. В.* Напівпредикативні конструкції в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Івано-Франківськ, 1998. – 17 с.
- Кунин 1980 – *Кунин А. В.* Механизм окказиональной фразеологической номинации и проблема оценки // Сборник научных трудов МГПИИЯ. – Москва: МГПИИЯ, 1980. – Вып. 168. – С. 158–185.
- Курилович 1962 – *Курилович Е.* Очерки по лингвистике = Esquisses Linguistiques: сб. статей / Перев. с польск., фр., англ., нем.; под общ. ред. В. А. Звагинцева. – Москва: Изд-во иностранной литературы, 1962. – 456 с.; библи.: с. 446–456.
- Кучеренко 1964 – *Кучеренко І. К.* Теоретичні питання граматики української мови: морфологія: в 2 ч. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1964. – Ч. 2. – 159 с.
- Лаврентьева 1968 – *Лаврентьева М. С.* Историко-семасиологическое исследование группы прилагательных, обозначающих “размер” во французском языке: (синхр.-диахр. исследов.): автореф. дис. ... докт. филол. наук. – Москва, 1968. – 16 с.
- Лакно 2006 – *Лакно Н. В.* Префіксальна сполучуваність дієслів руху в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 2006. – 19 с.
- Левинская 2004 – *Левинская О. Л.* О мулах и “полуослах” в древнегреческом эпосе // Вестник древней истории. – 2004. – № 3. – С. 126–133.
- Левицкий 2006 – *Левицкий В. В.* Семасиология. – Винница: НОВА КНУГА, 2006. – 512 с.; библи.: с. 424–508.
- Левковская 1955 – *Левковская К. А.* О специфике префиксации в системе словообразования (на материале немецкого языка) // Вопросы грамматического строя / Редкол.: В. В. Виноградов и др. – Москва: Изд-во АН СССР, 1955. – С. 299–321.
- Леонова 1983 – *Леонова М. В.* Сучасна українська літературна мова: морфологія: [навч. посібник для філол. фак. ун-тів]. – К.: Вища школа, 1983. – 264 с.; библи.: с. 262.
- Лисиченко 1977 – *Лисиченко Л. А.* Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова. – Х., 1977. – 114 с.
- Лисиченко 1997 – *Лисиченко Л. А.* Лексико-семантична система української мови. – Х., 1997. – 129 с.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- Лободанов 1984 – *Лободанов А. П.* К исторической теории эпитета (античность и средневековье) // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – Москва, 1984. – Т. 43. – № 3. – С. 215–226.
- Лопатин 1974 – *Лопатин В. В.* Словообразование как объект грамматического описания // Грамматическое описание славянских языков. Концепции и методы. – Москва: Наука, 1974. – С. 47–60.
- Лопатин 1996 – *Лопатин В. В.* Нулевая аффиксация в системе русского словообразования // Вопросы языкознания. – 1996. – № 1. – С. 76–87.
- Лосев 1978 – *Лосев А. Ф.* Завершающее античное определение красоты в контексте других философско-эстетических категорий // Творческий процесс и художественное восприятие: [сборник] / АН СССР; Научный совет по истории мировой культуры; Комис. комплекс. изучения худож. творчества; [редкол.: Б. Ф. Егоров (отв. ред.) и др.]. – Ленинград: Наука, 1978. – С. 31–44.
- Лосев 2000 – *Лосев А. Ф.* История античной эстетики (ранняя классика). – Москва: “АСТ”; Х. : Фолио, 2000. – 624 с.
- Лосев 2006 – *Лосев А. Ф.* Гомер. – Москва: Молодая гвардия, 2006. – 400 с. – (Жизнь замечательных людей. Серия биографий. Вып. 731).
- Любкин 1976 – *Любкин В. В.* О характере синонимических отношений в лексико-семантической группе английских прилагательных размера // Грамматические и лексико-семантические исследования в синхронии и диахронии (на материале английского языка). Межвуз. сборник / Калининский гос. ун-т. – Калинин, 1976. – Вып. 4. – С. 82–88.
- Любкин 1976а – *Любкин В. В.* Системные связи thick / thin, deep / shallow в лексико-семантической группе английских прилагательных размера // Грамматические и лексико-семантические исследования в синхронии и диахронии (на материале английского языка). Межвуз. сборник / Калининский гос. ун-т. – Калинин, 1976. – Вып. 4. – С. 92–95.
- Лямбек 1900 – *Лямбек Э. Э.* Слова и выражения к 1-й песне Одиссея Гомера, расположенные в порядке греческого текста: с алфавитным указателем. – Санкт-Петербург: Издание С. А. Манштейна, 1900. – 34 с.; алф. указ.: с. 27–34.
- Максимчук 1973 – *Максимчук Б. В.* Про категоріальну семантику лексико-граматичного розряду прикметника в сучасній німецькій

- мові // Іноземна філологія: республіканський міжвідомчий збірник. – Л.: Вища школа, 1973. – Вип. 31. – С. 88–93.
- Максимчук 1999 – *Максимчук Б. В.* Системні зв'язки кваліфікатора у функції предикативного означення // Іноземна філологія. Український науковий збірник. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 1999. – Вип. 111. – С. 29–34.
- Малинаускене 1976 – *Малинаускене Н. К.* Семантика “зрення” – “свеченія” в античності (по поводу гомеровских λευκός и λεύσσω) // Из истории античной культуры. Философия, литература, искусство: [сборник статей] / МГУ; Совет молодых ученых МГУ; под ред. проф. В. В. Соколова, А. Л. Доброхотова. – Москва: Изд-во МГУ, 1976. – С. 18–30.
- Малинаускене 1980 – *Малинаускене Н. К.* Обозначения пурпурного цвета в эпосе Гомера // Вопросы классической филологии: [сб. статей]. Вып. VII: Образ и слово / Под ред. А. А. Тахо-Годи, И. М. Нахова. – Москва: Изд-во МГУ, 1980. – С. 214–233.
- Малинаускене 1980а – *Малинаускене Н. К.* Опыт классификации гомеровских прилагательных чувственного восприятия // Тезисы докладов Всесоюзной научной конференции “Проблемы античной истории и классической филологии” (Харьков, 6–8 февраля 1980 г.) / Харьковский государственный ун-т им. А. М. Горького. – Х., 1980. – С. 148–149.
- Малинаускене 1982 – *Малинаускене Н. К.* К семантике гомеровского прилагательного ποῦλός // Сравнительно-исторические и сопоставительно-типологические исследования / МГУ; Филологический фак-т. – Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С. 100–107.
- Малинаускене 1985 – *Малинаускене Н. К.* Обозначение вкуса в поэмах Гомера // Античная культура и современная наука: [сб. статей] / Ред. колл. Б. Б. Пиотровский (председ.), А. А. Тахо-Годи, В. В. Бычкой. – Москва: Наука, 1985. – С. 144–148.
- Малинаускене 1987 – *Малинаускене Н. К.* Некоторые особенности системы цветообозначений в языке Гомера // Вопросы классической филологии [Сб. статей]. – Вып. IX: Живое наследие античности / Под ред. А. А. Тахо-Годи, И. М. Нахова. – Москва: Изд-во МГУ, 1987. – С. 24–39.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- Манучарян 1981 – *Манучарян Р. С.* Словообразовательные значения и формы в русском и армянском языках: учебное пособие для филол. факультетов вузов. – Ереван: Луйс, 1981. – 314 с.
- Мартине 1963 – *Мартине А.* Основы общей лингвистики = *Éléments de linguistique générale* / Перевод с фр. В. В. Шевощкина // Новое в лингвистике / Сост., ред. и вст. ст. В. А. Звегинцева. – Москва: Изд-во иностранной лит., 1963. – Вып. 3. – С. 366–566.
- МБСУМ 1975 – Морфологічна будова сучасної української мови / Ред. кол.: М. А. Жовтобрюх (відп. ред.) та ін.; АН УРСР; Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1975. – 208 с.
- Межжеріна 2002 – *Межжеріна Г. В.* Структурна організація семантичних одиниць (поле – лексико-семантична група – слово) // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. Вип. V. – К., 2002. – С. 114–126.
- Мельничук 1967 – *Мельничук А. С.* К понятию словообразования // Известия Академии наук СССР. Серия литературы и языка. – Москва, 1967. – Т. 26. – № 4. – С. 352–362.
- Мельничук 1970 – *Мельничук А. С.* Понятие системы и структуры // Вопросы языкознания. – 1970. – № 1. – С. 27.
- Надь 2002 – *Надь Г.* Греческая мифология и поэтика = *Greek mythology and poetics* / Пер. с англ. Н. П. Гринцера. – Москва: Прогресс-Традиция, 2002. – 432 с.
- Немченко 1979 – *Немченко В. Н.* Словообразовательная структура имен прилагательных в современном русском языке: Спецкурс. – Горький, 1979. – 406 с.
- Немченко 1984 – *Немченко В. Н.* Современный русский язык. Словообразование: учеб. пособие для студ. филол. спец. ун-тов. – Москва: Высшая школа, 1984. – 255 с.
- Новиков 1982 – *Новиков Л. А.* Семантика русского языка: учеб. пособие. – Москва: Высшая школа, 1982. – 272 с.; библ.: с. 260–265.
- Оліщук 1990 – *Оліщук Р. Л.* Структурні типи складних прикметників типу бахувріхі в латинській мові // Іноземна філологія: республіканський міжвідомчий збірник. – Л.: Вища школа, 1990. – Вип. 99. – С. 32–39.
- Оліщук 1994 – *Оліщук Р. Л.* Семантичні особливості складних прикметників типу бахувріхі в латинській мові // Іноземна філологія.

Список літератури та джерел

- Український науковий збірник. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 1994. – Вип. 107. – С. 168–174.
- Оліщук, Гуйванюк 2006 – *Оліщук Р., Гуйванюк І.* Порівняння в ідіостилі Лонга (на основі роману “Дафніс і Хлоя”) // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції “Семантика мови і тексту” (26–28 вересня 2006 р.). – Івано-Франківськ: ЦІТ, 2006. – С. 520–522.
- Оліщук, Куйбіда 2011 – *Оліщук Р. Л., Куйбіда Х. І.* Дериваційний потенціал складних прикметників в гомерівському епосі // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук праць. Вип. 565: Романо-слов'янський дискурс. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2011. – С. 105–109.
- Омельченко 1989 – *Омельченко Л. Ф.* Английская композита: структура и семантика: автореф. дис. ... докт. филол. наук. – К., 1989. – 43 с.
- Омельченко, Соловійова 2007 – *Омельченко Л. Ф., Соловійова Л. Ф.* Семантика і “внутрішній” синтаксис англійських композитів // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – Вип. 31. – С. 174–179.
- Ортони, Клоур, Коллінз 1995 – *Ортони А., Клоур Дж., Коллінз А.* Когнитивная структура эмоций = *The Cognitive Structure of Emotions* / Пер. с англ. В. А. Росляковой // Язык и интеллект: сборник / [Пер. с англ. и нем. под общ. ред. В. И. Герасимова и В. П. Нерознака]; сост. и вступ. ст. В. В. Петрова. – Москва: Изд. группа “Прогресс”, 1995. – С. 314–384.
- Островська 1996 – *Островська О. М.* Категорія оцінки у структурі англомовного художнього тексту: теоретичні аспекти, мовні реалізації // Лінгводидактична організація навчального процесу з іноземних мов у вузі / ред. К. Я. Кусько. – Л.: Світ, 1996. – С. 89–98.
- Охомуш 1960 – *Охомуш Е. А.* Словообразование прилагательных в русском языке // Научные записки Днепропетровского госуниверситета. – Днепропетровск: ДГУ, 1960. – Т. 70. – Вып. 17. – С. 25–46.
- ОЯВСЯ 1972 – *Общее языкознание: внутренняя структура языка* / Отв. ред. член-кор. АН СССР Б. А. Серебренников. – Москва: Наука, 1972. – 565 с.
- Пауль 1960 – *Пауль Г.* Принципы истории языка = *Prinzipien der Sprachgeschichte* / Пер. с нем. под ред. А. А. Холодовича; вст. ст. С. Д. Кацнельсона [с. 5–20]. – Москва: Изд-во иностр. лит., 1960. – 500 с.

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

- Перетятко 1972 – *Перетятко Т. П.* Лексические средства обозначения неопределенно большого количества предметов: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Алма-Ата, 1972. – 23 с.
- Петришин 2004 – *Петришин М. Й.* Словотвірно-семантична характеристика складних слів у семантичному полі параметричних прикметників (на матеріалі гомерівського епосу) // Загальні питання філології: зб. наук. Праць: в 2 т. / Дніпродзержинський державний технічний університет. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – Т. 2 – С. 84–89.
- Петришин 2005 – *Петришин М. Й.* Семантичне поле прикметників розміру у старогрецькій мові (на матеріалі гомерівського епосу): автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Л., 2005. – 20 с.
- Петришин 2009 – *Петришин М.* Прикметники типу бахувріхі у давньогрецькій мові (на матеріалі параметричних прикметників гомерівського епосу) // Лінгвістичні студії: збірник наук. праць. Вип. 18 / Укл.: Анатолій Загнітко (наук. ред.) та ін.; Донецький національний ун-т. – Донецьк: ДонНУ, 2009. – С. 40–44.
- Петришин 2011 – *Петришин М. Й.* Семантика прикметників великого розміру з когнітивної точки зору (на матеріалі гомерівського епосу) // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. Вип. 565: Романо-слов'янський дискурс. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2011. – С. 110–115.
- Петрова 1966 – *Петрова З. М.* Сложные прилагательные в поэзии II пол. XVIII в. // Процессы формирования лексики русского литературного языка: от Кантемира до Карамзина. – Москва; Ленинград: Наука [Ленинградское отд-ние], 1966. – С. 146–205.
- Петрова 1996 – *Петрова Г. В.* Предикаты эмоционального отношения с отрицательной оценкой: Безразличие и презрение // Функциональная семантика. Оценка, экспресивность, модальность. In memoria Е. М. Вольф [Сб. статей] / Н. Д. Арутюнова, И. И. Челишева (авт. предисл.); РАН; Ин-т языкознания. – Москва, 1996. – С. 62–72.
- Пешковский 1956 – *Пешковский А. М.* Русский синтаксис в научном освещении; [предисл. проф. А. Б. Шапира]. – Изд. 7-е. – Москва, 1956. – 510 с.
- Плющ 2010 – *Плющ М. Я.* Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. – К.: Видавн. дім “Слово”, 2010. – 328 с.

Список літератури та джерел

- Полюжин 1999 – *Полюжин М. М.* Функціональний і когнітивний аспект англійського словотворення. – Ужгород: Закарпаття, 1999. – 240 с.; бібл.: с. 234–236.
- Полюжин, Омельченко 2004 – *Полюжин М. М., Омельченко Л. Ф.* Бахуврихи у сучасній англійській мові: навч. посібник. – Ужгород, 2004. – 60 с.; бібл.: с. 53–56.
- Пономарів 2000 – *Пономарів О. Д.* Стилїстика сучасної української мови: підручник. – 3-тє вид., перероб. і доповн. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2000. – 248 с.
- Попова 2003 – *Попова Н.* Античные и христианские символы. – Санкт-Петербург: Аврора; Калининград: Янтарный сказ, 2003. – 63 с. – (Библиотека “Авроры”).
- Потебня 1968 – *Потебня А. А.* Из записок по русской грамматике. – Москва: Просвещение, 1968. – Т. 3. – 550 с.
- Потебня 1985 – *Потебня О. О.* Естетика і поетика слова: Збірник. – К.: Мистецтво, 1985. – 302 с. – (Пам’ятки естетичної думки).
- Потебня 1989 – *Потебня А. А.* Слово и миф / Сост. А. Л. Топоркова. – Москва: Правда, 1989. – 622 с.
- Приходько 2000 – *Приходько Г. І.* Досвід лінгвістичного аналізу оцінки // Наукові записки / Кіровоградський державний пед. ун-т імені Володимира Винниченка. Вип. 30. – Кіровоград, 2000. – С. 95–109.
- Приходько 2001 – *Приходько Г. І.* Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові. – Запоріжжя: ЗДУ, 2001. – 362 с.; бібл.: с. 297–345.
- Проскуракова 1981 – *Проскуракова И. Г.* Опорные глаголы синонимических рядов в качестве членов лексико-семантических групп // Глагол в лексической системе современного русского языка. Межвуз. сб. науч. трудов / Редкол.: проф. В. В. Степанова (отв. ред.), проф. С. Г. Ильенко; ЛГПИ. – Ленинград, 1981. – С. 80–86.
- Радциг 1982 – *Радциг С. И.* История древнегреческой литературы: [Учебник для филол. спец. ун-тов]. – 5-е изд. – Москва: Высшая школа, 1982. – 487 с.; бібл.: с. 472–483.
- Родзевич 1952 – *Родзевич Н. С.* Про будову складних слів у сучасній українській мові // Українська мова в школі. – 1952. – № 6. – С. 10–18.
- Родніна 1983 – *Родніна Л. О.* До питання про словотвірні значення відад’єктивних іменників у сучасній українській мові // Слово-твірна семантика східнослов’янських мов / Відп. ред. М. А. Жовтобрюх. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 56–66.

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

- Рудий 1965 – *Рудий В. Г.* Історія німецьких екзоцентричних слів: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Л., 1965. – 25 с.
- Рудий 1965а – *Рудий В. Г.* Складні слова типу бахувріхі в сучасній німецькій мові // *Іноземна філологія: республіканський міжвідомчий збірник.* – Л.: Вища школа, 1965. – Вип. 2. – С. 98–108.
- Рудь 1990 – *Рудь О. М.* Художньо-виражальні функції складних слів у поетичних творах Т. Г. Шевченка // *Т. Г. Шевченко і Переяславщина.* – Переяслав-Хмельницький, 1990. – С. 48–50.
- Рудь 2002 – *Рудь О. М.* Структура, семантика та функціонування складних прикметників в українській поетичній мові ХХ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 2002. – 21 с.
- Русанівський 1989 – *Русанівський В. М.* Мова в нашому житті. – К.: Наук. думка, 1989. – 112 с.
- Ряшенцев 1966 – *Ряшенцев К. Л.* О сложных словах в современном русском языке // *Ученые записки.* – Орджоникидзе, 1966. – Вып. 3. – Часть 1: Филологические науки. – Т. XXVII. – С. 67–96.
- Ряшенцев 1969 – *Ряшенцев К. Л.* Сложные слова в современном русском языке: автореф. дисс. ... докт. филол. наук. – Москва, 1969. – 34 с.
- Савельева 1973 – *Савельева О. М.* О специфике формирования значения составных слов // *Вопросы классической филологии: [сб. статей].* – Вып. V / Под ред. А. А. Тахо-Годи, И. М. Нахова. – Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1973. – С. 182–195.
- Савельева 1980 – *Савельева О. М.* Семантическое соотношение ментальных имен и родственных им слов (на материале греческой сольномелической и декламационной лирики VII–VI вв. до н. э.) / Тезисы докладов Всесоюзной научной конференции “Проблемы античной истории и классической филологии” (6–8 февраля 1980 г., г. Харьков). – Х., 1980. – С. 167–168.
- Савченко 1992 – *Савченко Л. Г.* До питання про семантичне поле поетичної лексики // *Українська мова: історія і стилі.* – Х., 1992. – 176 с.
- Садькова-Малинаускене 1976 – *Садькова-Малинаускене Н. К.* Гомеровские цветообозначения от корня arg- // *Вопросы классической филологии: [Сб. статей].* Вып. VI / Под ред. А. А. Тахо-Годи, И. М. Нахова. – Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1976. – С. 188–196.
- Сахарный 1957 – *Сахарный Н. Л.* Илиада. Разыскания в области смысла и стиля гомеровской поэзии / *Архангельский гос. пед. ин-т им. М. В. Ломоносова.* – Архангельск: Изд-во госпедин-та, 1957. – 397 с.

Список літератури та джерел

- Сахарный 1976 – *Сахарный Н.* Гомеровский эпос. – Москва: Художественная литература, 1976. – 397 с.
- Селиванова 2000 – *Селиванова Е. А.* Когнитивная ономазиология (монография). – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 247 с.
- Селіванова 1992 – *Селіванова О. О.* Субстантивні композити в українській та російській мовах // Мовознавство. – 1992. – № 6. – С. 19–22.
- Селіванова 1996 – *Селіванова О. О.* Складне слово: мовні моделі світу (основи зіставної композитології російської та української мов). – Черкаси: ЧДУ, 1996. – 297 с.
- Сенів 2005 – *Сенів М. Г.* Питання взаємодії відмінкової і прийменникової системи // Прийменник у класичних мовах. – Донецьк: Юго-Восток, 2005. – С. 16–28.
- Сидоренко 1994 – *Сидоренко О. М.* Епітет у поетичній мові Олександра Олеся (семантика і функції): автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1994. – 18 с.
- Сидяченко 1989 – *Сидяченко Н. Г.* До проблеми лінгвостилістичного визначення епітета // Семасіологія і словотвір: зб. наук. праць / Відп. ред. Л. С. Паламарчук. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 107–111.
- Силинский 1995 – *Силинский С. В.* Слово и контекст // Речевая вариативность слова. – Санкт-Петербург: Изд-во Санкт-Петербургского университета, 1995. – 127 с.
- Симачевская 1974 – *Симачевская Ж. Н.* Структурно-семантические особенности сложных прилагательных типа бахуврихи в научно-техническом стиле современного английского языка (на материале терминологической лексики машиностроения): автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1974. – 27 с.
- Славятинская 1972 – *Славятинская М. Н.* О лексической и грамматической функциях глагольной префиксации в Гомеровском языке // Античность и современность: [сб. статей]. К 80-летию Ф. А. Петровского / Ред. колл.: М. Е. Грабарь-Пассек и др. – Москва: Наука, 1972. – С. 51–56.
- Славятинская 2003 – *Славятинская М. Н.* Учебник древнегреческого языка. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Москва: Филоматис, 2003. – 620 с. – (Серия “Филология”).

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- Словотвір української мови 1979 – Словотвір сучасної української літературної мови / Відп. ред. М. А. Жовтобрюх. – К.: Наукова думка, 1979. – 406 с.
- Смирницкий 1956 – *Смирницкий А. И.* Лексикология английского языка / Под ред. В. В. Пассека. – Москва: Изд-во лит. на иностр. языках, 1956. – 260 с. – (Библиотека филолога).
- Смолина 1978 – *Смолина К. П.* К изучению семантической истории прилагательного *Великий* // Экскурсы в историю русской лексики: [сб. статей] / Редкол.: Е. Т. Черкасова (отв. ред.) и др.; АН СССР; Ин-т русского языка. – Москва: Наука, 1978. – С. 109–127.
- Соболевский 1948 – *Соболевский С. И.* Древне-греческий язык: учебник для высших учебных заведений. – Москва: Изд-во литературы на иностранных языках, 1948. – 614 с.
- Содомора 2009 – *Содомора А. О.* Жива античність. – Л.: Срібне слово, 2009. – 184 с.
- Сосюр 1998 – *Сосюр Ф. де.* Курс загальної лінгвістики. – К.: Основи, 1998. – 324 с.
- Ставнюк 2005 – *Ставнюк В.* Становлення афінського поліса. – К.: “Аквілон-Плюс”, 2005. – 216 с.; бібл.: с. 197–213.
- Степанова 1953 – *Степанова М. Д.* Словообразование современного немецкого языка. – Москва: Изд. лит. на иностр. яз., 1953. – 375 с.
- Степанова 1967 – *Степанова М. Д.* О “внешней” и “внутренней” валентности слова // Иностранные языки в школе. – 1967. – № 3. – С. 13–19.
- СУЛМ 1969 – Сучасна українська літературна мова: в 5 кн. Морфологія / За заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда; АН УРСР; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1969. – Кн. 2. – 584 с.
- СУЛМ 1972 – Сучасна українська літературна мова: в 5 кн. Синтаксис / За заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда; від ред. членкор. О. С. Мельничук; АН УРСР; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1972. – Кн. 3. – 515 с.
- СУЛМ 1973 – Сучасна українська літературна мова: в 5 кн. Стилїстика / За заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда; АН УРСР; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1973. – Кн. 5. – 588 с.

Список літератури та джерел

- Суник 1968 – *Суник О. П.* Вопросы общей теории частей речи // Вопросы теории частей речи (на материале языков различных типов). – Ленинград: Наука, 1968. – С. 33–48.
- Тамм 1982 – *Тамм Э.* О некоторых особенностях образа Одиссея как трагического героя // Проблемы античной и зарубежной литературы: миф и реальность: труды по романо-германской филологии = Antikja Valiskijanduse probleme Müüt ja reaalsus: Toid romaani-germaani filologia alalt. Kirjandustaadus: сб. статей / Ред. колл.: А. Луйгас (отв. ред.) и др. – Tartu, 1982. – С. 5–12.
- Тахо-Годи 1966 – *Тахо-Годи А. А.* Структура поэтических тропов в “Илиаде” Гомера // Вопросы античной литературы и классической филологии: [сб. статей] / Ред. колл.: М. Е. Грабарь-Пассек (отв. ред.) и др. – Москва: Наука, 1966. – С. 45–59.
- Тахо-Годи 1972 – *Тахо-Годи А. А.* Мифологическое происхождение поэтического языка “Илиада” Гомера // Античность и современность: [сб. статей]. К 80-летию Ф. А. Петровского / Ред. колл.: М. Е. Грабарь-Пассек и др.; АН СССР; Ин-т мировой литературы им. А. М. Горького. – Москва: Наука, 1972. – С. 196–215.
- Тахо-Годи 1982 – *Тахо-Годи А. А.* “Одиссея” и ее художественно-эстетический смысл // Гомер. Одиссея. – Москва: Моск. рабочий, 1982. – С. 306–321.
- Телия 1996 – *Телия В. Н.* О различии рациональной и эмотивной (эмоциональной) оценки // Функциональная семантика. Оценка, экспрессивность, модальность In memoriam Е. М. Вольф: [сб. статей] / Н. Д. Арутюнова, И. И. Челишева (авт. предисл.). – Москва, 1996. – С. 31–37.
- Терехова 2000 – *Терехова Д. І.* Особливості сприйняття лексичної семантики слів (психолінгвістичний аспект): монографія. – К.: КДЛУ, 2000. – 244 с.
- Теркулов 2006 – *Теркулов В. І.* Универбализация в украинском и русском языках // Актуальні проблеми слов'янської філології: міжвуз. зб. наук. ст. / редкол.: В. О. Соболев (відп. ред.) та ін. – К.; Ніжин: ТОВ “Вид-во “Аспект-Поліграф”, 2006. – С. 236–242.
- Теркулов 2007 – *Теркулов В. І.* Композиты универбализационного типа и методика их комплексного описания (на примере композитов с конструктом *авто*) // Язык: модель, структура, функционирование: сборник научных трудов, посвященный 70-летию

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- проф. И. И. Меньшикова / под общей ред. проф. Т. С. Пристайко; Днепропетровский нац. ун-т. – Днепропетровск: Пороги, 2007. – С. 165–175.
- Теркулов 2007а – *Теркулов В. И.* Разновидности композитопостроения в современном русском языке // *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство.* – Дніпропетровськ, 2007. – Вип. 13. – Т. 1. – С. 301–305.
- Теркулов 2007б – *Теркулов В. И.* Слово и номинатема: опыт комплексного описания основной номинативной единицы языка. – Горловка: Изд-во ГППИИЯ, 2007. – 240 с.; библи.: с. 217–239.
- Теркулов 2008 – *Теркулов В. И.* Композити російської мови в ономасіологічному аспекті: автореф. дис. ... докт. філол. наук. – К., 2008. – 40 с.
- Теркулов 2009 – *Теркулов В. И.* Ономасиологические модели композитов-обозначений объединений людей в русском языке // *Лінгвістичні студії.* – Донецьк, 2009. – Вип. 18. – С. 146–151.
- Теркулов 2010 – *Теркулов В. И.* Номинатема: опыт определения и описания [монография] / Научн. редактор М. В. Пименова; Горловский гос. пед. ин-т иностранных языков. – Горловка: ГППИИЯ, 2010. – 228 с.; библи.: с. 195–227. – (Серия “Знак – Сознание – Знание”).
- Тимофеев 1948 – *Тимофеев Л. И.* Теория литературы. Основы науки о литературе. – Москва: Учпедгиз, 1948. – 382 с.
- Тронский 1973 – *Тронский И. М.* Вопросы языкового развития в античном обществе. – Ленинград: Наука, 1973. – 207 с.
- Тронский 1973а – *Тронский И. М.* К вопросу о “формульном стиле” гомеровского эпоса // *Philologica. Исследования по языку и литературе. Памяти акад. В. М. Жирмунского / АН СССР; Ин-т языкознания.* – Ленинград: Наука, 1973. – С. 48–57.
- Тронский 1983 – *Тронский И. М.* История античной литературы: учебник для филол. спец. ун-тов. – 4-е изд., испр. и доп. – Москва: Высшая школа, 1983. – 464 с.
- Удовиченко 1968 – *Удовиченко Г. М.* Словосполучення в сучасній українській літературній мові. – К.: Наукова думка, 1968. – 228 с.; бібл.: с. 213–224.
- Улуханов 1970 – *Улуханов И. С.* О принципах описания значений словообразовательно мотивированных слов // *Известия АН СССР.*

- Серия литературы и языка. – Москва, 1970. – Т. 29. – № 1. – С. 14–22.
- Улуханов 1973 – *Улуханов И. С.* Измерения в лексической сочетаемости как причина семантических изменений // Проблемы лексикологии: сб. статей / Науч. ред. проф. А. Е. Супрун. – Минск: Из-во БГУ, 1973. – С. 174–180.
- Улуханов 1975 – *Улуханов И. С.* Словообразовательная семантика в русском языке и принципы ее описания: автореф. дисс. ... докт. филол. наук. – Москва, 1975. – 47 с.
- Ульман 1970 – *Ульман С.* Семантические универсалии / Пер. с англ. Л. Н. Иорданской // Новое в лингвистике. Вып. 5: Языковые универсалии / Пер. с англ. под ред. и с предисл. Б. А. Успенского. – Москва: Прогресс, 1970. – С. 250–299.
- Ульман 1980 – *Ульман С.* Стилистика и семантика = Stylistics and Semantics / Пер. с англ. В. Л. Наера // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 9: Лингвостилистика / Пер. с англ., нем. и фр. языков; ред. Н. Н. Попов. – Москва: Прогресс, 1980. – С. 227–253.
- Уфимцева 1961 – *Уфимцева А. А.* Принципы исторического изучения лексико-семантических групп // Вопросы германского языкознания: материалы второй научной конф. по вопросам германского языкознания. – Москва; Ленинград: Изд-во АН СССР, Ленинград. отд-ние, 1961. – С. 160–193.
- Уфимцева 1970 – *Уфимцева А. А.* Проблемы системной организации лексики: автореф. дисс. ... докт. филол. наук. – Москва, 1970. – 29 с.
- Уфимцева 1986 – *Уфимцева А. А.* Лексическое значение: [Принцип семиологического описания лексики] / Отв. ред. Ю. С. Степанов. – Москва: Наука, 1986. – 239, [1] с.
- Федик 2000 – *Федик О.* Мова як духовний адекват світу (дійсності). – Л.: Місіонер, 2000. – 300 с.; бібл.: с. 290–298.
- Флоренсов 1991 – *Флоренсов Н. А.* Троянская война и поэмы Гомера. – Москва: Наука, 1991. – 144 с.
- Фор 2004 – *Фор П.* Повседневная жизнь Греции во времена троянской войны. – Москва: Мол. Гвардия; Палимпсест, 2004. – 262 с.
- Харченко 1989 – *Харченко В. К.* Переносные значения слова. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1989. – 198 с.; библи.: с. 190–196.
- Хидекель 1974 – *Хидекель С. С.* Система словообразования в современном английском языке // Лингвистика и методика в высшей

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- школе. Сборник трудов. Вып. 6. – Москва: МГПИИЯ им. Тореза, 1974. – С. 111–116.
- Хованская 1983 – *Хованская З. И.* Лексическая актуализация // Филологические науки. – 1983. – № 1. – С. 46–54.
- Хоммель 1981 – *Хоммель Х.* Ахилл-бог // Вестник древней истории. – 1981. – № 1. – С. 53–76.
- Хохлачева 1977 – *Хохлачева В. Н.* Проблема словообразовательного значения (к понятию нормы в словообразовании) // Грамматика и норма / Ред. колл.: Л. И. Скворцов (отв. ред.) и др. – Москва: Наука, 1977. – С. 5–41.
- Хуторна 2007 – *Хуторна [Куйбіда] Х. І.* Сполучуваність складних прикметників з номінаціями тварин в епосі Гомера // Мовні і концептуальні картини світу. – К. : КНУ ім. Т. Г. Шевченка, 2007. – Вип. 22. – Ч. II. – С. 155–165.
- Хуторна 2007а – *Хуторна [Куйбіда] Х. І.* Структурні типи складних прикметників типу бахувріхі в гомерівському епосі // Мова і культура. – К., 2007. – Т. VI (94). – Вип. 9. – С. 252–258.
- Хуторна 2008 – *Хуторна [Куйбіда] Х. І.* Структурно-семантичні моделі складних прикметників з першим компонентом на позначення невизначеної кількості *πολύς* (на матеріалі гомерівського епосу) // Мовні і концептуальні картини світу. – К.: КНУ ім. Т. Г. Шевченка, 2008. – Вип. 23. – Част. III. – С. 131–137.
- Хуторна 2009 – *Хуторна [Куйбіда] Х. І.* Семантичні особливості складних прикметників на позначення оцінки в епосі Гомера // Мовні і концептуальні картини світу. – К.: КНУ ім. Т. Г. Шевченка, 2009. – Вип. 24. – Ч. IV. – С. 21–29.
- Хуторная 2006 – *Хуторная [Куйбида] К. И.* Семантические особенности сложных прилагательных типа бахуврихи в эпосе Гомера // Materialele colocviului comemorativ international “TRADITIE SI MODERNITATE ABORDAREA LIMBAJULUI”. – Бельци, 2006. – С. 199–201.
- Циганенко 1983 – *Циганенко Г. П.* Слововірне значення як категорія дериватології // Слововірна семантика східнослов'янських мов / Відп. ред. М. А. Жовтобрюх. – К.: Наук. думка, 1983. – С. 5–17.
- Цыганенко 1976 – *Цыганенко Г. П.* О словообразовательной парадигме – одном из компонентов теории словообразования // Изучение грамматического строя языка и преподавание грамматики в

- вузе и школе: материалы Всесоюзной конф. – Кишинев: Штиинца, 1976. – С. 69–73.
- Черняк 1981 – *Черняк В. Д.* Общее значение ряда в типологической характеристике глагольных синонимических рядов // Глагол в лексической системе современного русского языка: межвуз. сб. науч. трудов / Редкол.: проф. В. В. Степанова (отв. ред.), проф. С. Г. Ильенко; ЛГПИ. – Ленинград, 1981. – С. 74–80.
- Чистякова 1987 – *Чистякова Н. А.* Эпитеты “тонкий” и “толстый” в Каллимаховской полемике // *Philologia classica*. Вып. 3: Язык и стиль памятников античной литературы: межвуз. сборник / Отв. ред. проф. Ю. В. Откупщиков; ЛГУ; Главный совет по филол. наукам. – Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1987. – С. 166–172.
- Чумаченко 2003 – *Чумаченко Б. М.* Вступ до культурології античності. Стародавня Греція: навч. посіб. – К.: Видавн. дім “КМ Академія”, 2003. – 98 с.
- Чумаченко 2008 – *Чумаченко Б. М.* Вступ до культурології античності: навч. посіб. – К.: Видавн. дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. – 174 с.
- Шамота 1967 – *Шамота А. М.* Переносне значення слова в мові художньої літератури / АН УРСР; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1967. – 126 с.
- Шанский 1959 – *Шанский Н. М.* Очерки по русскому словообразованию и лексикологии. – Москва: Учпедгиз, 1959. – 247 с.
- Шанский 1975 – *Шанский Н. М.* Русский язык. Лексика. Словообразование. Пособие для учителя. – Москва: Просвещение, 1975. – 239 с.
- Шафиков 1988 – *Шафиков О. Г.* Компонентный анализ прилагательных, выражающих понятие “размер”, в английском языке // Вопросы семантики языковых единиц: межв. науч. сб. / Ред. колл.: Бартков Б. И., Гатауллин Р. Г. (отв. ред.) и др.; Башкирский гос. ун-т имени 40-летия октября. – Уфа, 1988. – С. 56–59.
- Шахназарова 1977 – *Шахназарова Н. Р.* Некоторые вопросы сочетаемости английских имен существительных // Морфолого-семасиологические исследования (на материале германо-романских языков): сборник статей / [Ред. колл.: доц. А. Я. Загоруйко (отв. ред.) и др.]. – Ростов-на-Дону, 1977. – С. 112–119.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- Шаховский 1972 – *Шаховский В. И.* О некоторых различиях в семантической структуре прилагательных Little и Small // Исследования по романо-германскому языкознанию / [Ред.: доц. И. В. Сентерберг (науч. ред.) и др.]; Волгоградский пед. ин-т им. А. С. Серафимовича. – Волгоград, 1972. – Вып. 3. – С. 68–83.
- Шестаков 2012 – *Шестаков С. П.* О происхождении поэм Гомера: о происхождении “Илиады”. – Изд. 2-е. – Москва: Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2012. – 544 с. – (Школа классической филологии).
- Шестаков 2012а – *Шестаков С. П.* О происхождении поэм Гомера: О происхождении “Одиссеи”. – Изд. 2-е. – Москва: Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2012. – 256 с. – (Школа классической филологии).
- Шичалина 1984 – *Шичалина Е. Ф.* Поэтико-мифическое пространство и Гомеровский ландшафт (на материале “Одиссеи”) // Вопросы классической филологии: [сб. статей]. Вып. VIII: Dzetemata / Под. ред. А. А. Тахо-Годи, И. М. Нахова. – Москва: Изд-во МГУ, 1984. – С. 27–46.
- Шмелев 1976 – *Шмелев Д. Н.* Синтаксическая членимость высказывания в современном русском языке / Ред. Л. М. Гаврилова; АН СССР; Ин-т русского языка. – Москва: Наука, 1976. – 152 с.
- Шрамм 1976 – *Шрамм А. Н.* Семантическая классификация качественных прилагательных // Вопросы семантики. Межвуз. сборник. Вып. 2. – Ленинград, 1976. – С. 27–45.
- Шрамм 1981 – *Шрамм А. Н.* Структурные типы лексических значений слова (На материале качественных прилагательных) // Филологические науки. – 1981. – № 2. – С. 58–64.
- Шталь 1972 – *Шталь И. В.* Синкретизм эпического мышления и принципы эпической характеристики предметов и явлений (на материале “Илиады” Гомера) // Античность и современность: [сб. статей]. К 80-летию Ф. А. Петровского / Ред. колл.: М. Е. Грабарь-Пассек и др.; АН СССР; Ин-т мировой литературы им. А. М. Горького. – Москва: Наука, 1972. – С. 215–222.
- Шталь 1975 – *Шталь И. В.* Эволюция эпического сознания в гомеровских поэмах (мотив “пищи” у Гомера) // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – Москва, 1975. – Т. 34. – № 5. – С. 456–462.
- Шталь 1977 – *Шталь И. В.* Принципы распределения эпитета в гомеровском эпосе (К типологии художественного мышления) //

Список літератури та джерел

- Фольклор. Поэтическая система / Отв. ред.: А. И. Баландин, В. М. Гацак. – Москва: Наука, 1977. – С. 172–192.
- Шталь 1979 – *Шталь И. В.* Человек в поэмах Гомера (пути эпического изображения) // Проблемы античной истории и культуры: докл. XIV Междунар. конф. античников соц. стран “Эйрене” (18–23 мая 1976 г.) / Ред. колл.: Б. Б. Пиотровский (отв. ред.) и др.; АН СССР, Отд-ние истории; АН АрмССР, Отд-ние истории и экономики. – Ереван: Изд-во АН АрмССР, 1979. – Вып. II. – С. 187–193.
- Шталь 1981 – *Шталь И. В.* Гомеровский эпитет как элемент художественной системы // Поэтика древнегреческой литературы / Отв. ред. С. С. Аверинцев. – Москва: Наука, 1981. – С. 331–365.
- Шталь 1983 – *Шталь И. В.* Художественный мир гомеровского эпоса / АН СССР; Ин-т мировой литературы им. А. М. Горького. – Москва: Наука, 1983. – 296 с.; библ.: с. 287–295.
- Шталь, Попова 1975 – *Шталь И. В., Попова Т. В.* О некоторых приемах построения художественного образа в поэмах Гомера и византийском эпосе XII в. // Античность и Византия / Отв. ред.: Л. А. Фрейберг. – Москва: Наука, 1975. – С. 53–90.
- Щерба 1974 – *Щерба Л. В.* Языковая система и речевая деятельность. – Ленинград, 1974. – 428 с.
- Языковая номинация 1977 – Языковая номинация: (общие вопросы) / А. А. Уфимцева, Э. С. Азнаурова, Е. С. Кубрякова и др.; отв. ред. чл.-корр. АН СССР Б. А. Серебренников, д-р филол. наук А. А. Уфимцева. – Москва: Наука, 1977. – 359 с.
- Янко 1978 – *Янко Н. А.* О некоторых особенностях соотносительности сложных слов, словосочетаний и предложений как единиц текста // Лингвистика текста и обучение иностранным языкам: сб. науч. статей / Ред. колл.: В. А. Бухбиндер (отв. ред.) и др. – К.: Вища школа, 1978. – С. 167–172.
- Ярхо 1963 – *Ярхо В. Н.* Проблема ответственности и внутренний мир гомеровского человека // Вестник древней истории. – 1963. – № 2. – С. 46–64.
- Ярхо 1982 – *Ярхо В. Н.* “Илиада” Гомера: фольклорная традиция и индивидуальное творчество // Гомер. Илиада. – Москва: Моск. рабочий, 1982. – С. 405–417.

X. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

- Abbot, Mansfield 1959 – *Abbot E., Mansfield E. D.* Primer of Greek Grammar. Accidence and Syntax. – London: Rivingtons, 1959. – 53 p.
- Aristotelis 1965 – *Aristotelis.* De Arte Poetica Liber / Ed. R. Kassel. – London: Oxford Clarendon Press, 1965. – 79 p.
- Baricco 2005 – *Baricco A.* Homer, Iliada. – Warszawa: Czytelnik, 2005. – 150 s.
- Benveniste 1967 – *Benveniste E.* Fondements syntaxique de la composition nominale // Bulletin de la Société de Linguistique de Paris. – 1967. – Vol. 62. – № 1. – P. 15–31.
- Blanc 2002 – *Blanc A.* Disguised Compounds in Greek: Homeric ἀβληχρός, ἀγαυός, ἀκμηνός, τηλύγετος and χαλίφρων // Transactions of the Philological Society. – 2002. – Vol. 100. – № 2. – P. 169–184.
- Brugmann 1904 – *Brugmann K.* Kurre vergleichende Grammatik der indogermanischen Sprachen. – Strassburg; Trübner, 1904. – 777 s.
- Burlingame 1918 – *Burlingame E. W.* The compound negative prefix an- in Greek and Indic // The American Journal of Philology. – 1918. – Vol. 39. – № 3. – P. 299–305.
- CGL – Corpus Grammaticorum Latinorum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kaali.linguist.jussieu.fr/CGL/text.jsp>
- Coulter 1916 – *Coulter C. C.* Compound Adjectives in Early Latin Poetry // Transactions and Proceedings of the American Philological Association. – 1916. – Vol. 47. – P. 153–172.
- Downing 1977 – *Downing P.* On the Creation and Use of English Compound Nouns // Language. – 1977. – Vol. 53. – № 4. – P. 810–842.
- Driffith 1995 – *Driffith D. R.* A Homeric metaphor Cluster describing teeth, tongue, and words // The American journal of philology. – 1995. – Vol. 116. – № 1. – P. 1–5.
- Fox 2005 – *Fox R. L.* The Classical world: an epic history from Homer to Hadrian. – London: Published in the United Kingdom by Allen Lane, the Penguin Group, 2005. – 656 p.
- Fruyt 2002 – *Fruyt M.* Constraints and Produktivity in Latin Nominal Compounding // Transactions of the Philological Society. – 2002. – Vol. 100. – № 3. – P. 259–287.
- Gardner 1935 – *Gardner W. B.* The influence of the Metaphor upon Semasiology // The Classical Weekly. – 1935. – Vol. 28. – № 26. – P. 201–205.

- Hainsworth 1990 – *Hainsworth J. B.* Formular epithets in Homer // *The Classical Review. New Series.* – 1990. – Vol. 40. – № 2. – P. 205–207.
- Hamp 1985 – *Hamp E. P.* Some Archaic Greek Compounds // *The American Journal of Philology.* – 1985. – Vol. 106. – № 2. – P. 222–225.
- Harvey 1957 – *Harvey A. E.* Homeric Epithets in Greek Lyric Poetry // *The Classical Quarterly. New Series.* – 1957. – Vol. 7. – № 3/4. – P. 206–223.
- Hatcher 1944 – *Hatcher A. G.* Bahuvrihi in Sears-Roebuck // *Modern Language Notes.* – 1944. – Vol. 59. – № 8. – P. 515–526.
- Hawtreys 1983 – *Hawtreys R. S. W.* ΠΑΝ-compounds in Plato // *Classical Quarterly.* – 1983. – Vol. 33 (i). – P. 56–65.
- Hermogenis 1913 – *Hermogenis.* Opera / Ed. H. Rabe. – Leipzig: Teubner, 1913. – 424 S.
- Hieble 1957 – *Hieble J.* Compound Words in German // *The German Quarterly.* – 1957. – Vol. 30. – № 3. – P. 187–190.
- Hoenigswald 1940 – *Hoenigswald H. M.* Pan-Compounds in Early Greek // *Language.* – 1940. – Vol. 16. – № 3. – P. 183–188.
- Hofmann, Szantyr 1965 – *Hofmann J. B., Szantyr A.* Lateinische Grammatik. II. Lateinische Syntax und Stilistik / Von J. B. Hofmann, neubearbeitet von A. Szantyr. Dritte Lieferung. – München: C. H. Beck, 1965 – S. I–XCVIII, 843–935 und I–89) – (Handbuch der Altertumswissenschaft, II. 2.2).
- Ink, Montgomery 1944 – *Ink N., Montgomery H. C.* The Homeric epithet in contemporary literature // *The Classical Journal.* – 1944. – Vol. 39. – № 4. – P. 229–231.
- Justensen 1926 – *Justensen P. Th.* Kardia and Ker (Homer). – Banjowangi. Java. February, 1926. – 74 p.
- Kirk 1985–1991 – *Kirk G. S.* The Iliad: A Commentary. – Cambridge: Cambridge University Press, 1985–1991. – Vol. I–V, Books 1–20. – 409 p.
- Kroesch 1908 – *Kroesch S.* The Formation of Compound Words in Gothic // *Modern Philology.* – 1908. – Vol. 5. – № 3. – P. 377–382.
- Krokiewicz 2000 – *Krokiewicz A.* Studia orfickie. Moralność Homera i etyka Hezjoda. – Warszawa: ALETHEIA, 2000. – 285 s.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

- Kuibida 2008 – *Kuibida K. I.* Semantic features of compound adjectives of the type bahuvrihi in the epos of Homer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lomonosov-msu.ru/2008/22_5.pdf
- Leumann, Hofmann, Szantyr 1963 – *Leumann M., Hofmann B., Szantyr A.* Lateinische Grammatik. Zwitter Band: Syntax und Stilistik / Von J. B. Hofmann, neubearbeitet von Anton Szantyr. – Munich: Beck, 1963. – XI+842 s. – (Handbuch der Altertumswissenschaft, ii. 2. 2).
- Meillet 1920 – *Meillet A.* Aperçu d'une Histoire de la Langue Grecque. – Ed. 2-e. – Paris: Librairie Hachette, 1920. – 254 p.
- Meissner, Tribulato 2002 – *Meissner T., Tribulato O.* Nominal Composition in Mycenaean Greek // Transactions of the Philological Society. – 2002. – Vol. 100. – № 3. – P. 289–330.
- Menner 1939 – *Menner R. J.* Compounding // American Speech. – 1939. – Vol. 14. – № 4. – P. 300–302.
- Olsen 2002 – *Olsen B. A.* Thoughts on Indo-European compounds – inspired by a look at Armenian // The Philological Society. – Oxford: Blackwell Publishers, 2002. – P. 233–257.
- Poultney 1953 – *Poultney J. W.* The Declension of Latin Compound Adjectives // The American Journal of Philology. – 1953. – Vol. 74. – № 4. – P. 367–382.
- Richards 1918 – *Richards G. C.* Greek compound adjectives with a verbal element in tragedy // The Classical Quarterly. – 1918. – Vol. 12. – № 1. – P. 15–21.
- Schwyzler 1950 – *Schwyzler E.* Griechische Grammatik / Mit A. Debrunner. – München, 1950. – Bd. 2: Syntax und syntaktische Stylistik. – 714 S.
- Stolz, Schmalz 1900 – *Stolz F., Schmalz J.* Lateinsche Grammatik. Laut- und Formenlehre. Syntax und Stilistik. – München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1900. – 574 S.
- Winniczuk 2006 – *Winniczuk L.* Ludzie, zwyczaje i obyczaje Starożytnej Grecji i Rzymu. – Warszawa: Wydawnictwo naukowe pwn., 2006. – 648 s.

II. СЛОВНИКИ

- Ахманова 1969 – *Ахманова О. С.* Словарь лингвистических терминов. – Москва: Советская энциклопедия, 1969. – 608 с.

- Вейсман 1991 – *Вейсман А. Д.* Греческо-русский словарь. – Москва: Греко-латинский кабинет Ю. А. Шичалина, 1991. – 1370 с. – (Репринт V-го издания 1899 г.).
- Ганич, Олійник 1985 – *Ганич Д. І, Олійник І. С.* Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
- Дворецкий 1958 – *Дворецкий И. Х.* Древнегреческо-русский словарь. – Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1958. – Т. 1: А–Л. – 1028 с.; Т. 2: М–Ω. – 1905 с.
- Єрмоленко, Бибик, Тодор 2001 – *Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г.* Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / Ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
- Краузе 1896 – *Краузе В. М.* Гомеровский словарь (к “Илиаде” и “Одиссее”). – Изд-е 2-е. переем. и доп. – Санкт-Петербург: “Общественная польза”, 1896. – 489 с.
- Краузе 2012 – *Краузе В. М.* Гомеровский словарь: К “Илиаде” и “Одиссее”. – Москва: Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2012. – 274 с. – (Школа классической филологии).
- ЛЭС 1990 – Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева; АН СССР; Ин-т языкознания. – Москва: Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
- Марузо 1960 – *Марузо Ж.* Словарь лингвистических терминов = *Lexique de la terminologie linguistique Française, Allemand, Anglais, Italien* / Перевод с фр. Н. Д. Андреева; под ред. А. А. Реформатского; предисл. В. А. Звегинцева. – Москва: Изд-во иностранной литературы, 1960. – 439 с.
- Огоновський 1900 – Словар до Гомерової “Одіссеї” та “Іліади” / Укл. І. Огоновський. – Л., 1900. – 783 с.
- Поспешил 1901 – Греческо-русский словарь / Обр. А. О. Поспешил; Киевское отделение Общества классической филологии и педагогики. – Изд-е 3-е, исп. и доп. – К., 1901. – 1104 с.
- Рудь 2001 – *Рудь О. М.* Поетичне слововживання складних прикметників та дієприкметників: словник / Ред. Л. О. Пустовіт, С. Я. Єрмоленко (відп. ред.). – Суми: СумДПУ, 2001. – 270 с.; бібл.: с. 250–258.
- Селіванова 2006 – *Селіванова О. О.* Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

СЛТ – Словник літературознавчих термінів / Ред. В. М. Лесин, О. С. Пулинець. – Вид. 3-є, переробл. і доп. – К.: Рад. школа, 1971. – 486 с.

СУМ 1970–1980 – Словник української мови: в 11 т. / ред. кол.: акад. АН УРСР І. К. Білодід (голова) та ін.; АН УРСР; Ордена Трудового червоного прапора Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1970. – Т. 1: А–В / Ред. П. Й. Горещкий, А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, Н. І. Швидка. – 801 с.; Т. 2: Г–Ж / Ред. П. П. Доценко, Л. А. Юрчук. – 1971. – 550 с.; Т. 3: З / Ред. Г. М. Гнатюк, Т. К. Черторизька. – 1972. – 839 с.; Т. 4: І–М / Ред. А. А. Бурячок, П. П. Доценко. – 1973. – 839 с.; Т. 5: Н–О / Ред. В. О. Винник, Л. А. Юрчук. – 1974. – 839 с.; Т. 6: П–Поїти / Ред. А. В. Лагутіна, К. В. Лянець. – 1975. – 830 с.; Т. 7: Поїхати–Приробляти / [Ред. О. С. Марципківська та ін.]. – 1976. – 723 с.; Т. 8: Природа–Ряхтливий / Ред. В. О. Винник, В. В. Жайворонок, Л. О. Родніна, Т. К. Черторизька. – 1977. – 927 с.; Т. 9: С / Ред. І. С. Назарова, О. П. Петровська, Л. Г. Скрипник, Л. А. Юрчук. – 1978. – 917 с.; Т. 10: Т–Ф / Ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк. – 1979. – 657 с.; Т. 11: Х–Ь / Ред. С. І. Головашук. – 1980. – 700 с.

УМЕ 2000 – Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблик та ін.; НАН України; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. – К.: Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2000. – 750 с.

Chadwick, Baumbach 1963 – *Chadwick J, Baumbach L. The Mysanaean Greek Vocabulary // Glotta. – 1963. – № 41. – Vol. 3/4. – P. 157–271.*

Chantraine 1968–1980 – *Chantraine P. Dictionnaire étymologique de la langue Greque. Histoire de mots. – Paris: Éditions Klincksieck, 1968. – Vol. I: А–Δ. – 305 p.; 1970. – Vol. II: Е–К. – 607 p.; 1974. – Vol. III: Λ–Π. – 962 p.; 1977. – Vol. IV-1: Ρ–Υ. – 1164 p.; 1980. – Vol. IV-2: Φ–Ω. – 1305 p.*

Ebeling 1874–1880 – *Ebeling H. Lexicon Homericum. – Lipsiae: Teubner, 1874–1880. – Bd. I. – 1184 S.; Bd. II. – 512 S.*

Frisk 1960–1972 – *Frisk Hjalmar. Griechisches Etymologisches Wörterbuch / von Hjalmar Frisk. – Bd. 1: А–Ko. – Heidelberg: Winter, 1960. – 938 S.; Bd. 2: Kr–O. – 1970. – 1154 S.; Bd. 3 : Nachträge, Wortregister, Corrigenda, Nachwort. – 1972. – 312 S.*

GEL 2003 – *A Greek-English Lexicon of the Septuagint. Revised Edition*

Список літератури та джерел

- / Compiled by Johan Lust, Erik Eynikel, Katrin Hauspie. – Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2003. – 1302 p.
- Hofmann 1974 – *Hofmann J. B.* Ετυμολογικόν λεξικόν της Αρχαίας Ελληνικής / Εξελληνίσθεν υπό Αντονίου Δ. Παπανικολάου. – Αθήνη, 1974. – 543 S.
- Homeri 1888 – *Homeri. Ilias* / Текст со словарем сост. для гимназий Я. Кремером; Изд-е 5-е. – Часть I. – Москва, 1888. – 258 + 276 с.
- Homeric dictionary 1895 – Homeric dictionary / Based upon the German of Dr. Georg Autenkieth; Translated by Robert P. Keep; Revised by Isaac Flagg. – New-York: Harper & Brothers, Franklin Square, 1895. – 314 p.
- Jurewicz 2001 – Słownik Grecko-Polski / Na podstawie słownika Zygmunta Węclewskiego; opracował Oktawiusz Jurewicz. – Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN Sp. Z o.o., 2001. – T. 1: A–K. – 570 s.; T. 2: Λ–Ω. – 543 s.
- Scott, Liddell-Robert 2001 – *Scott H., Liddell-Robert G.* Μέγα λεξικόν της Ελληνικής γλώσσης / Μεταφράσθεν εκ της αγγλικής εἰς της ελληνικής υπό Ξενοφώντος Π. Μόσχου. – Αθήναι: Εκδοτικός οἶκος “Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ”. – 2001. – Vol. 1: A–Δ. – 669 s.; Vol. 2: E–K. – 811 s.; Vol. 3: Λ–Π. – 816 s.; Vol. 4: P–Ω. – 511 s.
- SGP 1958 – Słownik Grecko-Polski / Pod red. Zofii Abramowiczowny. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1958. – T. 1: A–Δ. – 631 s.; T. 2: E–K. – 747 s.; T. 3: Λ–Π. – 778 s.; T. 4: P–Ω. – 733 s.

III. Лексикографічні джерела

- Homeri. Ilias* / Ed. T. W. Allen. – Oxford: Clarendon Press, 1931. – 356 p.
- Homeri. Odyssea* / Ed. P. von der Mühl. – Basel: Helbig & Lichtenhahn, 1962. – 248 s.

СПИСОК УМОВНИХ СКРОЧЕНЬ

- ЛГПИ – Ленинградский ордена Трудового Красного знамени гос. пед. ин-т им. А. И. Герцена
- ЛГУ – Ленинградский ордена Ленина и ордена Трудового Красного знамени государственный университет им. А. А. Жданова
- МГПИ – Московский ордена Ленина и ордена Трудового Красного знамени государственный пед. ин-т им. В. И. Ленина
- МГПИИЯ – Московский ордена Дружбы народов государственный педагогический институт иностранных языков имени Мориса Тореза
- МГУ – Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова
- П, п – скорочено тип синтаксичного зв'язку: П – підрядний зв'язок, п – прилягання, к – керування, у – узгодження
- А – Adiectivum (прикметник), Adv – Adverbium (прислівник), Con – Coniunctio (сполучник), intf – interfixus (інтерфікс), Num – Numerale (числівник): card – cardinale (кількісний), ord – ordinale (порядковий), adv – adverbiale (прислівниковий); Part – Participium (дієприкметник), Praef – Praefixus (префікс), Praep – Praepositio (прийменник)
- Pars – частина, bas. – basis (основа), form – formans (формант)
- pl – pluralis (множина), s – singularis (однина)
- S1 – Substantivum (іменник); цифра при іменнику вказує на відмінок: 1 – Nominativus, 2 – Genetivus, 3 – Dativus, 4 – Accusativus, loc – Locativus (місцевий відмінок)
- V – Verbum (дієслово): inf – infinitivus (інфінітив), praes – praesens (теперішній час), aor – aoristus (аорист), act – activum (активний стан), pass – passivum (пасивний стан), pers – persona (особа)

ДОДАТКИ

Додаток А

Схеми структурних моделей похідних прикметників

Схема А.1

- 1) Bas.A + S1s: οιοχίτων, πολύστονος, πολυπαίπαλος, πολύαινος, πολύμυθος, πολύφλοισβος, πολύίππος, πολύκαρπος, πολύκληρος, πολυπίδαξ, πολύπυρος, πολυτρήρων, πολύχαλκος, πολύχρυσος, πολύδεσμος, πολυδειράς, πολυκληρίς, πολύμητις, κακόξεινος, εύπωλος, εύθυμος, εύπλοκάμις, εύπυργος, εύλείμων, εύτροχος, εύθριξ, εύκληρίς, εύκυκλος, εύρμος, εύχαλκος, λιγύφθογος, λιγύφωνος, γλυκύθυμος, πικρόγαμος, καρτερόθυμος, όλβιοδαίμων, ωκύπους, ώκύμορος, ώκύπορος, ώκύροος, κρατερώνυξ, αίνόμορος, άνιπτόπους, κλυτόπωλος, άκριτόμυθος, εύρύαγνια, εύρύπορος, εύρύχορος, βαθύσχοινος, βαθύκολπος, μεγάθυμος, μεγαλήτωρ, γαμψώνυξ;
- 2) Pars bas.A + S1s: μώνυξ, πανάργυρος, πάγχαλκος, πάνορμος, άρτίπους (= άρτίπους), δολίχαυλος, τανύπεπλος, τάνυγλώχιν, τάνυφλοισ;
- 3) Bas.A + Pars bas.S + form.ος/ων/τος/ης/υς/ιος/ς/ις/εια: όμόφρων, όμότιμος, όμώνυμος, πολυγηθής, πολύδακρυς/ πολυδάκρυτος, πολυηχής, πολυκηδής, πολυμήχανος, πολυπενθής, πολύφημος, πολυφάρμακος, πολυδένδρεος, πολύαρνος, πολυανθής, πολυβούτης, πολύδωρος, πολυκτημών, πολύμηλος, πολυάμων, πολυστάφυλος, πολύφορβος, πολύπτυχος, πολύζυγος, πολύνκημος, πολυαπός, πολύφρων, πολυθαρσής, πολυδίψιος, πολυβενθής, άκριτόφυλλος, δασύμαλλος, βαθυλήϊος, βαθύλειμος, εύμηλος, εύβοτος, κατομήχανος, εύειδής, εύγενής, εύκλής, κατοτεχος, εύκομος, εύανθής, εύζυγος, εύτειχος, κατοείμων, ήυγένειος, εύμελής, εύπάτερεια, εύερκής, εύζωνος, εύχροής, εύηκης, εύπρυμνος, εύσελμος, ήδυεπής, ήπιόδωρος, ήδύποτος;

X. Κυϊβίδα, Αδ'εκτιβι в гомерівськомυ епосі

ἀγριόφρωνος, κερδαλόφρων, κρατερόφρων,
ποικιλομήτης, ἀγανόφρων, ἀταλάφρων,
θρασυκάρδιος, ὠκύπτερος, σόφρων, χαλκεόφωνος,
βλοσυράπις, κλυτότοξος, κλυτοτέχνης, κλυτοεργός,
ἀμετροεπής, δολιχόσκιος, τᾶνύγλωσσοσ, τᾶννήκης,
τᾶνύφυλλος, δουλιχόδειρος, εὐρυοδεία,
εὐρυρέεθρος, εὐρυπυλῆς, εὐρυμέτωπος, εὐρυσθενής,
στενωπός (зі злиттям голосних), ἀκρόκομος,
βαθυδίνης, βαθύζωνος, βαθύλειμος, βαθυλήϊος,
ὀρθόκραιρος, ἀγκυλοχειλής, ἀγκυλότοξος,
ἀγκυλομήτης;

4) Bas.A + Bas. S + form.ιοσ/ ιων.

ὁμογᾶστριος, κυλλοποδίων;

5) Pars bas.A + Pars bas.S + form.ιοσ/ ων/ ος:

πανημέριος, παννύχιος, πανομφαῖος, πανδήμιος,
πανόψιος, ἀρτίφρων, ταλαεργός, ταλαπείριος,
κραταίπεδος, κραταιγύαλος, δολιχήρετιμος;

6) Bas.A + intf. + S1s: πηγεσίμαλλος;

7) Pars bas.A + intf. + S1s: ἀργίπους, ταναύπους.

Схема А.2

1) Adv + S1s: ἀμφίφαλος, ἀγχίθεος, ἀγχίνοος, ὑψίκερας;

2) Adv + Pars bas.S + form.οσ/ ηεις/ ης:

ἀμφήκης, ἀμφοτος, ὑψίκομος, ὑψίπυλος,
ὑψιπέτηλος, ὑψίζυγος, ὑψικάρηνος, ὑψηχῆς,
τηλεδαπός;

3) Pars Adv + S1s: ἡγάθεος, ἀγάστονος, ἀγάρροος;

4) Pars Adv + Pars bas.S + form. ης:

ἡμιτελής, ἀμφικύπελλος, ἀμφίγυος, ἀμφιγυήεις,
ἀγακλειής;

5) Pars Adv + intf + Pars bas.S + form.οσ:

ἀγγέμαχος;

Схема А.3

- 1) Adv + Bas.V + form.
 - a) Adv + Bas.Vpraes.act + form. *τος / ης / ος / ετης*:
πολύαρητος (з подовженням кінцевого голосного основи), *πολύήρατος, πολύλλιστος, πολυσπερής, εύγναμπος, εύπλεκτος, εύπλυνής, αγάννιφος, ύπερεφής, ύψιπέτης, ύψιβρεμέτης*
 - б) Adv + Bas.Vaor.act + form. *ς / ος / τος / μων*:
πολύτλας, πολύτλητος, πολυτλήμων, πολύκλυστος, πολύτροπος (зміна голосного основи дієслова);
 - в) Adv + Bas.Vaor.pass + form. *τος: πολύτρητος, εύποίητος*;
- 2) Pars Adv + Bas. Vaor.act + form. *τος: άμφήριστος*;
- 3) Adv + Pars bas.V + form.
 - a) Adv + Pars bas. Vpraes.act + form. *ης / μος: άμφιθαλής, άμφίδυμος*;
 - б) Adv + Pars bas. Vpraes.pass + form. *ος / ης / μενος*:
εύσκοπος, εύεργής, εύκαμπής, εύκτίμενος;
 - в) Adv + Pars bas. Vaor.med + form. *τος: άμφίθετος*;
 - г) Adv + Pars bas. Vaor.pass + form. *ος / ης / τος: άμφίδρυφος, πολυηγερής, πολύκλητος, πολύκτητος, εύτυχτος, εύννητος, τηλεφάνης*;
 - г) Adv + Pars bas. Vperf.pass + form. *τος: εύδμητος* (без редуплікації);
- 4) Pars Adv + Pars bas.Vaor.act + form. *ος: έκηβόλος* (зміна голосного основи дієслова);
- 5) Adv + Vpraes.act.3s + form. *της: εύρρείτης*;
- б) Adv + Pars bas.Vfut.act: *πολύάϊξ*;

Схема А.4

- 1) Praef + S1s: *περίδρομος, ύπερθυμος, ύπερβιος, δύσμορος, δυσκέαθος, δύσζηλος, ζάκοτος, έρίβωλος, ζάθεος, άρίζηλος, άβρομος, αντίβιος, αντίθεος*
- 2) Praef + Pars bas.S + form. *ης / аς / ων / ος / ιος / ειρα*.
περιπληθής, περιγλαγής, περιδέξιος, ύπερμενής / ύπερμενέων, ύπεροπλος, ύπερκύδας, ύπερηγορέων, περικαλλής, περιμήκης, περίφρων, περιπευκής

X. Κυϊβίδα, Αδ'εκτιβι в гомерівськомυ епосі

*περίκηλος, περίμετρος, δυσπονής, δυσώνυμος,
δυσκηδής, δυσθαλής, δυσμενής, δυσπέμφελος,
δυσχείμερος, έρισθενής, ζαφλεγής, έρίκυδής,
έριστάφυλος, έρίτιμος, έρίηρος, άντιάνειρα,
άποθύμιος, άποφώλιος.*

Схема А.5

- 1) S1s + S1s: *μελίγηρυς, μογοστόκος;*
- 2) Bas.S + S1s: *δολόμητις;*
- 3) S + Pars bas.S + form.ων/ ης: *μελίφρων, λυσσώδης;*
- 4) Pars bas.S + intf. + Bas.S + form.ς: *καλλιγύναιξ;*
- 5) Pars bas.S + intf. + S1s: *καλλίθριξ, καλλίχορος;*
- 6) Bas.S + Pars bas.S + form.ης: *άργυροδίνης, θυάδης, κηώδης,
μενοεικής, μυλοειδής, άεροειδής;*
- 7) Pars bas.S + Pars bas.S + form.ων: *δαίφρων;*
- 8) Pars bas.S + intf. + Pars bas.S + form.ος: *καλλίκομος, καλλίσφυρος,
καλλιπάρηος, καλλίζωνος, καλλικρήδεμος,
καλλιρέεθρος*

Схема А.6

- 1) Pars bas.Vpraes + intf. + Pars bas.S + form.ων/ α/ ης/ ος/ ων:
*χαλίφρων, κυδιάνειρα, φιλήρετμος, φιλοκτέανος,
φιλοψευδής, φιλοκέρτομος, φιλοπαίγμων;*
- 2) Bas.V + intf. + Pars bas.S + form.
 - a) Bas.Vaor.act + intf. + Pars bas.S + form.ων/ ης/ ος: *άεσίφρων
(з метричним розтягненням), λυσιμελής,
λαθικήδης, τανυσίπτερος;*
 - б) Bas.Vpraes + intf. + Pars bas.S + form.ος/ ης: *άλεξίκακος,
μενεχάρμης;*
- 3) Bas.V + intf. + S1s.
 - a) Bas.Vaor + intf. + S1s: *τερψίμβροτος, φυγοπτόλεμος;*
 - б) Bas.Vpraes + intf. + S1s: *τερπικέραννος, μενεδήιος, μενεπτόλεμος;*

Додаток А. Схеми структурних моделей...

- 4) Bas.Vpraes + S1s: *ἀλεξάνεμος*;
- 5) Pars bas.V + intf. + S1s
 - a) Pars bas.Vpraes.act + intf. + S1s: *φιλόξεινος, φιλοπτόλεμος*;
 - б) Pars bas.Vaor.act + S1s: *τανυπτέρυξ*

Схема А.7

- 1) Praep + S1s: *ὑπόκυκλος*;
- 2) Pars Praep + Bas.S + form.ος: *ὑπαρνος*;
- 3) Praep + Pars bas.S + form.ιος: *ὑπονήϊος, ὑποπλάκιος, ὑπουράνιος, ὑποταρτάριος, ὑπαρόφοιος* / зi злиттям о+σ>ω /;
- 4) Praep + Bas.S + form.ιος: *ὑποχείριος*;
- 5) Pars Praep + S1s + form.ιος: *ὑπόψιος*;
- 6) Pars Praep + S3s + form.ος: *ὑπηροῖος*;

Додаток Б

Таблиці сполучуваності похідних прикметників

Таблиця Б.1

Сполучуваність похідних прикметників із лексемою

ὁ ἀνὴρ – муж

Ознаки	Приклади
внутрішні та інтелектуальні якості, вдача мужів – героїв епічних поем	<i>ἀνὴρ ἐναΐσιμος</i> (I 6, 521) ¹ – порядний муж, <i>ἀνὴρ [...] ἐχέφρων</i> (I 9, 341) – муж [...] розсудливий, <i>ἀνὴρ πολύιδρις</i> (O 15, 459) – муж, який багато знає, <i>ἄνδρα πολύτροπον</i> (O 1, 1) – мужа досвідченого, <i>ἀνὴρ βουληφόρος</i> (I 1, 144) – муж, який дає поради, <i>κρατερόφρονος ἀνδρὸς</i> ² (O 4, 333) – відважного мужа, <i>ἄφρων ἀνὴρ</i> (O 8, 209) – нерозсудливий муж, <i>δυσμενέες ἄνδρες</i> ³ (I 10, 100) – ворожі мужі, <i>ὠμηστής καὶ ἄπιστος ἀνὴρ</i> (I 24, 207) – кровожерливий та недовірливий муж, <i>ἀνέρα ὄβριμοεργόν</i> (I 22, 418) – нечестивого мужа, <i>ἄνδρες ὑπερμενέοντες</i> (O 19, 62) – буйні мужі, <i>ἄνδρας ὑπερφιάλους</i> (O 11, 116) – надто зухвалих мужів
фізичні властивості	<i>ἀνὴρ μενέχαρμος</i> (I 14, 376) – стійкий у бою муж, <i>ἀνδρῶν ὑπερηνορεόντων</i> ⁴ (O 6, 5) – мужів, обдарованих нелюдською силою
матеріальне становище чи володіння військовими обладунками	<i>πολυπάμονος ἀνδρὸς</i> (I 4, 433) – дуже багатого мужа, <i>ἄνδρες [...] πολύρρηνες πολυβοῦται</i> ⁵ (I 9, 154) – мужі, багаті вівцями та биками, <i>ἄνδρας δολιχεγχεᾶς</i> (I 21, 155) – мужів, озброєних довгими списами, <i>ἀνδρῶν χαλκεοθωρήκων</i> ⁶ (I 4,

¹ Інші приклади див.: O 10, 383.

² Інші приклади див.: O 17, 124.

³ Інші приклади див.: I 5, 488; I 6, 453; I 10, 40; I 10, 221; I 10, 395; I 13, 263 та ін.

⁴ Інші приклади див.: O 17, 581; I 6, 453; I 10, 40.

⁵ Інші приклади див.: I 9, 296.

⁶ Інші приклади див.: I 8, 62.

Додаток Б. Таблиці сполучуваності...

	448) – мужів, одягнутих у мідний панцир, <i>ἀνέρες ἱπλοκορυσταί</i> ⁷ (I 24, 677) – мужі, які володіють колісницею з кіньми
місце проживання чи походження	<i>ἐπιχθόνιος ἀνὴρ</i> (I 2, 553) – земний чоловік, <i>ἀνὴρ τηλεδαπός</i> ⁸ (O 15, 224) – чоловік, який приїшов із далекої країни, <i>ἀνὴρ ἐπιδήμιος</i> (O 1, 233) – місцевий муж
спосіб заняття	<i>ἐλαφιβόλος ἀνὴρ</i> (I 18, 319) – муж, який полює на оленів, <i>ἀνὴρ ὀχετηγός</i> (I 21, 257) – чоловік, який відводить воду

Таблиця Б.2

Сполучуваність похідних прикметників із лексемою
ὁ υἱός – син

Ознаки	Приклади
внутрішні якості, вдача	<i>Θέτιν υἱέα καρτερόθυμον</i> ⁹ (I 13, 350) – безстрашного сина Фетіди; <i>υἱας Ἀχαιῶν ἀπτολέμους</i> (I 9, 41) – миролюбних синів Ахеїців; <i>υἱας ὑπερθύμους</i> ¹⁰ Λαπιθάων (I 12, 128) – дуже мужніх синів лапіфів
суспільне визнання	<i>Ὀπόεντα περικλυτὸν υἱὸν</i> (I 18, 326) – славного сина Опунта, <i>δυσώνυμοι υἱεὺς Ἀχαιῶν</i> (I 6, 255) – ненависні сини ахеїців, <i>υἱὸν ἀριδείκετον</i> (O 11, 540) – преславного сина (мовиться про сина Ахілла)
матеріальне становище	<i>Εὐμήδεος υἱὸς [...] πολύχρυσος πολύχαλκος</i> (I 10, 315) – син Евмеда [...], багатий на золото і мідь
оцінка	<i>Λυκάονος υἱὸν ἀμύμονά</i> ¹¹ (I 4, 89) – прекрасного сина Лікаона

⁷ Інші приклади див.: I 2, 1.

⁸ Інші приклади див.: O 6, 279.

⁹ Інші приклади див.: I 5, 277; O 21, 25.

¹⁰ Інші приклади див.: I 12, 128; I 14, 250.

¹¹ Інші приклади див.: I 5, 169; I 18, 55; I 20, 484; I 21, 546.

Сполучуваність похідних прикметників із номінаціями
осіб жіночої статі

Номі- нації жінок	<i>Γυνή</i> – жінка	<i>Κούρη</i> – Дівчина	<i>Μήτηρ</i> – мати	<i>ἄλοχος,</i> <i>παράκοιτις</i> – дружина	<i>Γραῖς,</i> <i>γραίη</i> – старша жінка
Ознака					
ВОЛОССЯ		<i>κούρησιν</i> <i>εὐπλοκά-</i> <i>μοισιν</i> ¹² (<i>Ο 6, 135</i>) – дівчатам із гарно заплете- ним волоссям (так автор характе- ризує Навісіаю та її служниць)	<i>μητέρος</i> <i>ἠὺκομοιο</i> (<i>Ι 24, 466</i>) – матері прекрасно- волосої		

¹² Інші приклади див.: *Ο 6, 222*.

Додаток Б. Таблиці сполучуваності...

<p>очі</p>		<p><i>κοῦραι παραβλῶ- πές τ' ὀφθαλμῶ (I 9, 503) – дівчата, які скося дивляться (Літи – доньки Зевса), ἐλικώπιδα κούρην (I 1, 98) – дівчину швидкоооку (характе- ристика Хрісеїди)</i></p>			
------------	--	---	--	--	--

Х. Куйбіда, *Ад 'сктиви в гомерівському епосі*

оляг	<p><i>καλλιζωνοί γυναῖκες</i>¹³ (I 7, 139) – красиво підперезані жінки, <i>γυναῖκας ἐϋζώνους</i>¹⁴ (I 23, 261) – красиво підперезаних жінок, <i>Βαθυζώνους γυναῖκας</i>¹⁵ (I 9, 594) – низько підперезаних жінок (епітети жінок загалом)</p>			<p><i>ἄλοχοι καλλικρήδεμνοι</i> (O 4, 623) – дружини в красивих головних пов'язках, <i>ἐϋζωνος παράκοιτις</i> (I 9, 590) – красиво підперезана дружина (дружина Мелеагра)</p>	
оцінка		<p><i>Περικαλλέα κόουρη</i> (I 16, 85) – прекрасну дівчину (говорить Ахілл про Брісеїду)</p>		<p><i>ἄλοχον θυμαρέα</i>¹⁶ (O 23, 232) – милої дружини (так характеризує Одиссей свою дружину Пенелопу)</p>	

¹³ Інші приклади див.: I 24, 698; O 23, 147.

¹⁴ Інші приклади див.: I 1, 429; I 9, 366; I 23, 760.

¹⁵ Інші приклади див.: O 3, 154.

¹⁶ Інші приклади див.: I 9, 336.

Додаток Б. Таблиці сполучуваності...

розумові дані		<i>ἄφρονα κούρην (I 5, 875) – нерозсудли- ву доньку</i>			<i>γραιῆς πυκτιμη- δέως (O 1, 438) – ро- зумної старої жінки (про няню Теле- маха)</i>
суспільне визнання		<i>κούρης τηλεκλει- τοῦ¹⁷ (I 14, 321) – далеко славної доньки</i>			
вартість	<i>γυναῖκα [...] τεσσαρά- βοτον (I 23, 705) – жінку, яку оцінили в чотири бики</i>				
рід занять					<i>γρηῖϙ εἰροκόμω (I 3, 387) – старій жінці, яка пряде шерсть (йдеться про Афродіту у вигляді старої ткалі)</i>

¹⁷ Інші приклади див.: O 19, 546.

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

<p>матеріальне становище</p>				<p><i>ἄλοχος πολύδα- ρος</i>¹⁸ (I 6, 394) – дружина з багатим приданям</p>	
<p>внутрішній стан</p>			<p><i>μήτηρ δυσάμ- μορος</i> (I 22, 428) – дуже нещасна мати, <i>ἠπιόδαρος μήτηρ</i> (I 6, 251) – любляча мати</p>		

¹⁸ Інші приклади див.: I 22, 88; O 24, 294.

Додаток В

Таблиця твірних прикметників та їх дериватів

Таблиця В.1

Adiectivum	Substantivum	Verbum	Adverbium
<i>ἀγγίμιος</i> 2 – близький, ближній			<i>ἀγγίμιον</i> – близько
<i>ἀδαήμων</i> 2, <i>ονος</i> – незнаючий	<i>ἡ ἀδαημονία</i> – незнання		
<i>ἀδινός</i> 3 – сильний, гучний			<i>ἀδινά, ἀδινόν, ἀδινῶς</i> – сильно, гучно
<i>ἀεικέλιος</i> 2 – жалюгідний, поганий, мізерний, незначний, нікчемний			<i>ἀεικελίως</i> – ганебно
<i>ἀεικής</i> 2 – негідний, образливий, принизливий, ганебний	<i>ἡ ἀεικείη</i> – зневага, насилля		<i>ἀεικές</i> – негідно
<i>ἀεργός</i> 2 – бездіяльний, ледачий	<i>ἡ ἀεργία</i> – бездіяльність, лінощі		
<i>ἀεσίφρων</i> 2 – нерозсудливий, легковажний	<i>ἡ ἀεσιφροσύνη</i> – нерозсудли- вість, легковажність		
<i>ἄιδρις</i> 2, <i>ιος / εος</i> – що не знає, нетямущий	<i>ἡ ἀιδρεία</i> – незнання		
<i>ἀΐδηλος</i> 2 – що робить невидимим, тобто згубний			<i>ἀΐδήλως</i> – згубно

Х. Куйбіда, Ад'єктиви в гомерівському епосі

<i>ἄϊστος</i> 2 – невидимий, невідомий, який зник		<i>ἄϊστόω</i> – робити невидимим, знищувати	
<i>ἀκήδεστος</i> 2 – залишений без поховання, покинутий			<i>ἀκηδέστως</i> – нещадно, немилосердно
<i>ἀκλεής</i> 2 – який не здобув слави			<i>ἀκλειῶς</i> – без слави
<i>ἄκριτος</i> 2 – безперервний, нескінчений			<i>ἄκριτον</i> – безперервно, нескінченно
<i>ἄλαστος</i> 2 – який не дає про себе забути, нестерпний		<i>ἄλαστέω</i> – сердитися, обурюватися	
<i>ἀληθής</i> 2 – правдивий	<i>ἡ ἀλήθεια</i> – правда, істина		
<i>ἄλληκτος</i> 2 – безперервний, невгамовний, неприборканий			<i>ἄλληκτον</i> – безперервно
<i>ἀμβρόσιος</i> 3 і 2 – надприродний, безсмертний, божественний	<i>ἡ ἀμβροσίη</i> – амброзія		
<i>ἄμειννός</i> 2 – безсилий, невловимий		<i>ἄμειννόω</i> – робити безсилим, забирати силу	
<i>ἀμήχανος</i> 2 – безпорадний, нещасний	<i>ἡ ἀμηχανίη</i> – безпорадність, відчай		
<i>ἄμιμος</i> – нещасний	<i>ἡ ἀμιορίη</i> – нещастя, невдача		

Додаток В. Таблица твірних прикметників...

<i>ἀμφάδιος</i> 3 – явний, відвертий, відкритий			<i>ἀμφαδίην</i> – явно, відверто, відкрито
<i>ἀναιδής</i> 2 – безсоромний, нахабний	<i>ἡ ἀναιδείη</i> – безсоромність, нахабство		
<i>ἀναίμων</i> 2, <i>ονος</i> – безкровний			<i>ἀναμωτί</i> – без пролиття крові
<i>ἀναλκίς</i> , <i>ἶδος</i> – безсилий, боязкий	<i>ἡ ἀναλκείη</i> – безсилля, страх		
<i>ἀνούτατος</i> 2 – непоранений			<i>ἀνουτητί</i> – без рани
<i>ἀντίβιος</i> 3 – неприятний, ворожий			<i>ἀντιβίην</i> і <i>ἀντίβιον</i> – віч- на-віч, навпроти, назустріч
<i>ἀνώϊστος</i> 2 – несподіваний			<i>ἀνωϊστί</i> – несподівано
<i>ἀπέλεθρος</i> 2 – надмірний			<i>ἀπέλεθρον</i> – надмірно
<i>ἄπιστος</i> 2 – ненадійний, недовірливий		<i>ἄπιστέω</i> – не вірити, не довіряти	
<i>ἀρίζηλος</i> 2 і 3 – добре видний, відчутний, виразний, ясний			<i>ἀριζήλως</i> – ясно, зрозуміло
<i>ἀσκελής</i> 2 – висохлий, виснажений, безсилий			<i>ἀσκελέως</i> – постійно
<i>ἀσπασίος</i> 3 і 2 – бажаний, приємний, задоволений			<i>ἀσπασίως</i> – охоче, весело, на радість
<i>ἀσπαστός</i> 3 – приємний			<i>ἀσπαστόν</i> – приємно

X. Куйбіда, *Ад 'сктиви в гомерівському епосі*

<i>ἄσπετος</i> 2 – невимовний, неймовірний			<i>ἄσπετον</i> – невимовно, надзвичайно
<i>ἀστεμφής</i> 2 – непохитний, твердий			<i>ἀστεμφέως</i> – непохитно, твердо
<i>ἀσφαλής</i> 2 – стійкий, міцний, непохитний			<i>ἀσφαλές, ἀσφαλέως</i> – твердо, непохитно, надійно
<i>ἀταλός</i> 3 – пустотливий, безтурботний, батьорий			<i>ἀταλά</i> – безтурботно
<i>ἀτέλεστος</i> 2 – невиконаний, невдалий, даремний			<i>ἀτέλεστα, ἀτέλεστον</i> – без користі, даремно
<i>ἄτιμος</i> 2 – ганебний	<i>ἡ ἀτιμία</i> – ганьба		
<i>ἀτρεκής</i> 2 – істинний, неспотворений			<i>ἀτρεκές, ἀτρεκέως</i> – точно, рівно
<i>ἀφραδής</i> 2 – нерозважливий, нерозумний	<i>ἡ ἀφραδία</i> – недосвідче- ність, нероз- важливість	<i>ἀφραδέω</i> – чинити нерозважливо, шаленіти	<i>ἀφραδέως</i> – нерозважливо
<i>διαπρύσιος</i> 3 i 2 – пронизливий			<i>διαπρύσιον</i> – пронизливо
<i>διηνεκής</i> 2 – довгий, постійний			<i>διηνεκέως</i> – поступово, детально
<i>δυσμενής</i> – зловмисний, ворожий		<i>δυσμεναίνω</i> – відчувати ворожнечу	
<i>ἐκπηβόλος</i> 2 – який далеко метає стріли	<i>ἡ ἐκπηβολία</i> – стрільба		

Додаток В. Таблица твірних прикметників...

<i>ἔκπαυλος</i> 2 – жахливий, страшний, суворий			<i>ἐκπάυλως</i> , <i>ἔκπαυλα</i> , <i>ἔκπαυλον</i> – сильно, страшно, надзвичайно
<i>ἔμπεδος</i> 2 – який стоїть твердо, непохитний, постійний			<i>ἔμπεδον</i> – твердо, непохитно, безперервно
<i>ἐναΐσιμος</i> 2 – який передбачає, віщий			<i>ἐναΐσιμον</i> – вчасно
<i>ἐνδέξιος</i> 3 – сприятливий, щасливий			<i>ἐνδέξια</i> – праворуч
<i>ἐνήης</i> 2 – лагідний, покірний	<i>ἢ ἐνηείη</i> – лагідність, покірність		
<i>ἐπεσβόλος</i> 2 – сварливий, брутальний	<i>ἢ ἐπεσβολία</i> – груба балачка		
<i>ἐπηρετᾶνός</i> 2 і 3 – постійний, багатий (рясний)			<i>ἐπηρετᾶνόν</i> – постійно, багато (рясно)
<i>ἐπητής</i> 2 – розсудливий, привітний	<i>ἢ ἐπητύς, ύος</i> – доброзичливість, привітність		
<i>ἐπιδήμιος</i> 2 – народний, місцевий		<i>ἐπιδημέω</i> – жити вдома	
<i>ἐπιζάφελος</i> 2 – сильний			<i>ἐπιζαφελῶς</i> – сильно
<i>ἐπίορκος</i> 2 – кривоприсяжний, неправдивий	<i>τὸ ἐπίορκον</i> – неправдива клятва, присяга	<i>ἐπίορκέω</i> – неправдиво клястися	
<i>ἐπίφρων</i> 2 – розсудливий, розумний	<i>ἢ ἐπίφροσύνη</i> – розсудливість, кмітливість		

X. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

<i>εὐκλής</i> , 2 – славний	<i>ἡ εὐκλείη</i> – слава		<i>εὐκλειῶς</i> – славно, зі славою
<i>εὐφρων</i> (<i>εὐφρων</i>) 2, <i>ονος</i> – веселий, радісний, який звеселяє серце	<i>ἡ εὐφροσύνη</i> – радість, веселоці	<i>εὐφραίνω</i> – радувати, звеселяти, <i>pass.</i> – веселитися	
<i>κακοεργός</i> 2 – негідний, лиходійний	<i>ἡ κακοεργία</i> – негідна справа, злочин		
<i>κατηφής</i> 2 – присоромлений	<i>ἡ κατηφείη</i> – сором	<i>κατηφέω</i> – бути присоромленим, засмучуватися	
<i>νήγρετος</i> 3 – міцний, непробудний			<i>νήγρετον</i> – міцно, непробудно
<i>νήνεμος</i> 2 – безвітряний, тихий	<i>ἡ νηνεμία</i> – тиша		
<i>οἴνοβαρής</i> 2 – захмелілий від вина, п'яний		<i>οἴνοβαρέω</i> – захмеліти від вина	
<i>οἴνοπεδος</i> 2 – виноградний	<i>τὸ οἴνοπεδον</i> – виноградник		
<i>ὁμόφρων</i> 2, <i>ονος</i> – одностайний, згідний	<i>ἡ ὁμοφροσύνη</i> – одностайність, згода	<i>ὁμοφρονέω</i> – бути одностайним, погоджуватися	
<i>πανημέριος</i> 3 – який триває цілий день			<i>πανημέριον</i> – протягом цілого дня
<i>παρήγορος</i> 2 – припряжний	<i>ἡ παρηγορία</i> – упряж		
<i>ποδώκης</i> 2 – прудконогий	<i>ἡ ποδώκεια</i> – прудконогість		
<i>πολυῖδρις</i> , <i>εως</i> – досвідчений, який багато знає	<i>ἡ πολυῖδρεία</i> – досвідченість, великі знання		

Додаток В. Таблиця твірних прикметників...

<i>πολυμήχανος</i> 2 – винахідливий	<i>ἡ πολυμηχανία</i> – винахід- ливість		
<i>ποντοπόρος</i> 2 – мореплавний		<i>ποντοπορέω</i> – плисти морем	
<i>πρόφρων</i> 2, <i>ονος</i> – сповнений готовності			<i>προφρονέω</i> – охоче, від усього серця
<i>ρήξιμων</i> , <i>орος</i> – який розбиває ряди (ворогів), непереборний	<i>ἡ ρηξιμορία</i> – непере- можність, бойовий дух		
<i>σαόφρων</i> 2, <i>ονος</i> – розумний, зі здоровим глуздом	<i>ἡ σαοφροσύνη</i> – здоровий глузд, розважливість		
<i>ταλαύριος</i> 2 – невразливий, безстрашний			<i>ταλαύριον</i> – мужньо, непохитно
<i>τρίστοιχος</i> 2 pl.– розташований трьома рядами			<i>τρίστοιχί</i> – трьома рядами
<i>πλασπίδιος</i> 2 – прикритий щитом			<i>πλασπίδια</i> – під щитом
<i>ὑπέρβιος</i> 2 – зарозумілий, нахабний, неприборканий			<i>ὑπέρβιον</i> – нахабно, зухвало
<i>ὑπερφιάλος</i> 2 – мужній, повний сили, зухвалий			<i>ὑπερφιάλος</i> – надмірно, нахабно, зухвало
<i>χαλίφρων</i> 2 – легковажний, нерозсудливий	<i>ἡ χαλιφροσύνη</i> – легковаж- ність, нероз- судливість	<i>χαλιφρονέω</i> – легковажити, бути нерозсудливим	

Додаток Г

Словник гомерівських похідних прикметників

1. *άατος* 2 – недоторканий, священний, безпечний
2. *άαγής* 2 – незламний, твердий, міцний
3. *άαπτος* 2 – недоторканий, неприступний, тобто нездоланий
4. *άβλητος* 2 – незацеплений, непошкоджений
5. *άβληχρός* 3 – слабкий, безсилий, немічний, легкий, тихий, безтурботний
6. *άβρομος* 2 – дуже шумний, галасливий
7. *άβροτος* 3 і 2 – безсмертний, священний, божественний
8. *άγακλής* 2 – прославлений, знаменитий
9. *άγακλειός* 3 – знаменитий, преславний
10. *άγακλύτος* 3 – прославлений, знаменитий
11. *άγαμος* 2 – неодружений
12. *άγάννιφος* 2 – щільно вкритий снігом, весь у снігу
13. *άγανόφρων* 2 – ласкавий, привітний, лагідний
14. *άγαπήνωρ*, *ορος* – що любить мужність, тобто мужній
15. *άγάρροος*, 2 – який сильно тече, бурхливий
16. *άγαστονος* 2 – що оглушливо вис, завиває
17. *άγελείη* – яка захоплює здобич (епітет Афіни)
18. *άγήνωρ*, *ορος* – мужній, палкий, сміливий, буйний
19. *άγήρας* 2 = *άγήρας* – який не старіє, не в'яне, вічний
20. *άγκυλομήτης*, *γεν. εω* – з кривим розумом, хитромудрий, лукавий
21. *άγκυλότοξος* 2 – озброєний кривим луком
22. *άγκυλοχείλης* 2 – з гачкуватим дзьобом
23. *άγλαόκαρπος* 2 – що дає розкішні плоди
24. *άγνωστος* 2 – невідомий, незнайомий, невпізнаний
25. *άγονος* 2 – ненароджений
26. *άγραυλος* 2 – що живе в полі, ночує під відкритим небом
27. *άγριόφωνος* 2 – який говорить грубою мовою
28. *άγρονόμος* 2 – польовий, степовий
29. *άγχέμαχος* 2 – який веде ближній бій, що б'ється врукопаш
30. *άγχιάλος* 2 – розташований біля самого моря
31. *άγχιβαθής* 2 – глибокий біля берегів
32. *άγχιθεος* 2 – близький до богів, богоподібний
33. *άγχιμαχητής* 2 – хоробрий, який веде ближній бій
34. *άγχίμολος* 2 – близький, ближній
35. *άγχίνοος*, 2 – дотепний, кмітливий, проникливий

Додаток Г. Словник гомерівських похідних прикметників

36. ἀδαήμων 2, gen. ονος – нетямущий, незнаючий, недосвідчений
37. ἀδάκρυτος 2 – той, що не проливає сліз, не плаче
38. ἀδάμαστος 2 – непохитний, невблаганний
39. ἀδεής, ἀδδεής та ἀδειής 2 – безстрашний, безсоромний
40. ἀδευκής 2 – неприємний, важкий, жахливий
41. ἀδέσητος 2 – необроблений, невидублений
42. ἀδήριτος 2 – що не став предметом суперечки
43. ἀδινός 3 – збуджений, схвилюваний, що збився в купу, скупчився, сильний, гучний
44. ἀδμής, ἦτος – неприборканий, тобто не привчений до ярма; незаміжня
45. ἄμητος 3 – неприборканий, незаміжня
46. ἀεθλοφόρος 2 – що отримує нагороду на змаганні; переможний
47. ἀεκέλιος 2 – жалюгідний, поганий; мізерний, незначний, нікчемний
48. ἀεκής 2 – негідний, образливий, принизливий, ганебний
49. ἀεκαζόμενος 3 – неохочий
50. ἀελλόπος 2, gen. ποδος – з ногами, швидкими як вихор, бурхливий, стрімкий
51. ἀελπής 2 – неочікуваний, несподіваний, непередбачений
52. ἀενάων, ουσα, ον – який вічно тече, невичерпний, вічний
53. ἀεργός 2 – бездіяльний або такий, що байдикує, ледачий
54. ἀερσίπους, gen. ποδος – що високо підкидає ноги, рисистий
55. ἀεσίφρων 2, gen. ονος – нерозсудливий, нерозумний
56. ἀθάνατος 2 і 3 – безсмертний, неминучий, вічний
57. ἄθαπτος 2 – непохований
58. ἀθεμίστιος 2 – злочинний, нечестивий
59. ἀθεμίστος 2 – що живе без законів, нечестивий
60. ἀθεσφάτος 2 – невимовний, безмірний або незрівнянний
61. ἀθλοφόρος 2 = ἀεθλοφόρος 2
62. ἀθρόος 3 – зібраний разом
63. ἄθυμος 2 – слабкодухий, боязкий
64. αἰγίβοτος 2 – що годує кіз
65. αἰγίλιψ, ἶπος – “залишений (у спокої навіть) козами”, тобто надзвичайно крутий
66. αἰγίοχος – щитотримач (епітет Зевса)
67. αἰδρις 2, gen. εος – що не знає, незнайомий, нетямущий
68. αἰδήλος, 2 – що робить невидимим, тобто згубний, нестерпний

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

69. αἰειγενέτης 2 – вічний
70. αἰθρηγενέτης, ου – народжений ефіром (епітет Борея)
71. ἀίζηλος 2 – невидимий, незримий
72. αἶθρον, οπος – що виблискує, іскристий, багровий, багрянний
73. αἰμοφόρυκτος 2 – замазаний кров'ю, закривавлений
74. αἰνόμορος 2 – злощасний, нещасний
75. αἰνοπάθης 2 – що терпить муки, бідолашний
76. αἰολοθώρηξ, ηκος – одягнений у строкату або блискучу броню
77. αἰολομίτρης, ου – підперезаний блискучим або строкатим поясом
78. αἰολόπωλος 2 – що мчить на швидких конях, швидкокінний
79. ἄϊστος, 2 – невидимий, невідомий, який зник
80. αἰσῦλοεργός 2 – що творить беззаконня, злочинний
81. αἰσυμνητήρ, ἦρος – царський
82. ἀκάκητᾶ – який надає допомогу, добродійний (епітет Гермеса)
83. ἀκάλαρρείτης, αο – який тихо (спокійно) тече
84. ἀκάμας, αντος – невтомний, невгамовний
85. ἀκάματος 2 і 3 – невтомний
86. ἀκερσεκόμης 2 – з нестриженими кучерями, довговолосий (епітет Феба-Аполлона)
87. ἀκήδεστος 2 – залишений без поховання, покинутий
88. ἀκηδής 2 – безтурботний; покинутий без піклування, залишений без уваги; залишений без поховання
89. ἀκήλητος 2 – який не піддається впливу чарам
90. ἀκηράσιος 2 – незмішаний (з водою), нерозбавлений
91. ἀκήρατος 2 – незмішаний, чистий; незайманий, неушкоджений, цілий
92. I. ἀκήριος 2 – непошкоджений, цілий
93. II. ἀκήριος 2 – бездиханний, млявий, слабкодухий, боязкий
94. ἀκιδνός 3 (тільки Comparat.) – нікчемний, слабкий, непривабливий
95. ἄκιρκος, υος – безсилий, немічний
96. ἀκίχητος 2 – недосяжний, невловимий
97. ἄκλαντος 2 – неоплаканий, який не проливає сліз
98. ἀκλεής, 2 – який не здобув слави, тобто невідомий, забутий
99. ἄκληρος 2 – позбавлений частки в спадку, знедолений, бідний
100. ἀκμής, ἦτος – невтомлений, свіжий
101. ἀκόρητος 2 – що не може насититись
102. ἄκοσμος 2 – потворний, буйний, норовистий

Додаток Г. Словник гомерівських похідних прикметників

103. ἄκουρος 2 – який не має синів
104. ἀκράαντος 2 – нездійснений, безцільний, марний, порожній; нескінченний
105. ἀκράῆς 2 – що сильно (зверху) дує, сильний
106. ἄκρητος 2 – нерозбавлений, чистий
107. ἀκρίτόμυθος 2 – що незв'язно базикає, говорить дурниці, пусто-слівний
108. ἄκριτος 2 – безладний, незв'язний; змішаний, невідокремлений; невіршений; сумнівний, спірний, неясний; безперервний, нескінченний, суцільний
109. ἀκρίτόφυλλος 2 – щільно вкритий листям, густолистий
110. ἀκροκελαινιδών – почорнілий зверху, такий, що потемнів
111. ἀκρόκομος 2 – з волоссям на верхівці
112. ἀκροπόλος 2 – що високо здіймається, високий
113. ἀκροπόρος 2 – загострений, який наскрізь пронизує
114. ἀκτήμων 2, gen. ονος – бідний
115. ἀλαπαδνός 3 – який легко розбивається, тобто слабкий; безсилий
116. ἄλαστος 2 – який не дає про себе забути, безперервний, тобто нестерпний, страшний
117. ἀλεξάνεμος 2 – що захищає від вітру
118. ἀλεξίκακος 2 – що відвертає зло, захищає від біди
119. ἀληθής 2 – що говорить правду, правдивий
120. ἀλήϊος 2 – що не має ріллі, безземельний
121. ἀλιᾶής 2 – що дме в морі, тобто сприятливий, попутний
122. ἀλίαστος 2 – непохитний, наполегливий; безперервний, нескінченний, такий, що не затихає
123. ἀλιμυρήεις, ἦεσσα, ἦεν – який тече в море
124. ἀλιοτρεφής 2 – вигодуваний морем, тобто морський
125. ἀλίπλοος 2 – занурений у море, вкритий морем
126. ἀλιπόρφυρος 2 – забарвлений морським пурпуром
127. ἄλληκτος 2 – безперервний, невгамовний, неприборканий
128. ἀλλόγνωτος 2 – відомий іншим, невідомий (нам), тобто чужий
129. ἀλλοδαπός 3 – іноземний, чужоземний
130. ἀλλοειδής 2 – що має інший вигляд, що здається іншим
131. ἀλλόθροος 2 – чужомовний, тобто іноземний, чужий
132. ἀλλοπρόσαλλος 2 – такий, що схиляється у бік то одного, то іншого, тобто мінливий, непостійний
133. ἄλλοφος 2 – без китиці або гриви

Х. Куйбіда. Ад'сктиви в гомерівському епосі

134. ἄλοσῦδνη – народжена морем (епітет Афродіти і Фетіди)
135. ἄλυτος 2 – нерозривний; невідворотний, неминучий
136. ἀλφεσίβοιος 3 – що доставляє (стада) биків
137. ἀμαιμάκετος 3 – не приборканий; міцний
138. ἀμαρτοεπής 2 – що говорить дурниці
139. ἀμβατός 2 – на який можна піднятися, доступний
140. ἀμβρόσιος 3 і 2 – надприродний, безсмертний, божественний
141. ἄμβροτος 2 – надприродний, безсмертний, божественний
142. ἀμέγαρτος 2 – жакливий, страшний, жалюгідний
143. ἀμείλικτος 2 – який не пом'якшується, невблаганний
144. ἀμείλιχος 2 – невблаганний, суворий
145. ἀμενηνός 2 – безсилий, невловимий
146. ἀμέτρητος 2 – безмірний, надмірний
147. ἀμετροεπής 2 – який говорить без міри, невгамовний (балакун)
148. ἀμήχανος – безпорадний, нещасний, нестерпний, химерний, непохитний, незламний
149. ἀμιτροχίτων, pl. ες – у непідперезаному одязі
150. ἄμμορος 2 – нещасний
151. ἀμύμων 2, gen. ονος – бездоганний, зразковий, прекрасний, красивий, благословенний
152. ἀμφάδιος 3 – явний, відвертий, відкритий
153. ἀμφήκης – гострий з обох боків, із двома лезами
154. ἀμφηρεφής 2 – звідусіль, щільно закритий
155. ἀμφήριστος 2 – суперечливий, спірний з двох боків
156. ἀμφιάλος 2 – оточений морем, який омивається морем
157. ἀμφίβροτος 3 – який прикриває всю людину
158. ἀμφιγυήεις – майстерний на обидві руки
159. ἀμφίγυος 2 – загострений з обох кінців
160. ἀμφίδασος, εια, υ – волохатий довкола
161. ἀμφιδρυφής 2 – яка роздряпала собі обидві щоки
162. ἀμφίδρυφος 2 – роздряпаний
163. ἀμφίδυμος 2 – відкритий, доступний з двох сторін
164. ἀμφιέλισσα – який поганяється веслами з обох сторін
165. ἀμφιθαλής 2 – у повному розквіті, або який має живих матір і батька
166. ἀμφίθετος 2 – подвійний, з двома вушками (про чашу), дво-сторонній
167. ἀμφίκομος 2 – густолистий, густо вкритий листям

168. ἀμφικύπελλος 2 – подвійний кубок
169. ἀμφιμέλας, μέλαινα, μέλαν – темний, затьмарений
170. ἀμφίπολος 2 – яка прислуговує
171. ἀμφίρυτος 2 і 3 – який навколо омивається (оточений) морем
172. ἀμφιστροφής 2 – який повертається в усі боки
173. ἀμφίφαλος 2 – з двома гребенями
174. ἀμφίχυτος 2 – насипаний довкола, зведений навколо
175. ἄμφωτος 2 – з двома вушками
176. ἀνώμητος 2 – бездоганий
177. ἀνάεδνος – яка видається заміж без викупу, тобто без подарунків від нареченого
178. ἀναιδής 2 – безсоромний, нахабний, лютий, жорстокий
179. ἀναίμων 2, gen. ονος – безкровний
180. ἀναίτιος 2 і 3 – невинний
181. ἄναλκις, ἴδος – безсилий, боязкий
182. ἄναλτος 2 – ненаситний
183. ἀνάπυστος 2 – відомий
184. ἀνάρσιος 2 і 3 – неприязний, ворожий
185. ἄναυδος 2 – безголосий, німий
186. ἀνδραχθής 2 – обтяжливий, тяжкий для людини, великий
187. ἀνδρόκτητος 2 – зроблений людськими руками
188. ἀνδροφάγος 2 – який харчується людським м'ясом
189. ἀνδροφόνος 2 – який вбиває людей, смертоносний
190. ἀνείμων 2, gen. ονος – неодягнений, який не має одягу
191. ἀνεμοσκεπής 2 – який захищає, закриває від вітру
192. ἀνεμοτρεφής 2 – зрошений, піднятий, підхоплений вітром
193. ἀνέστιος 2 – який не має домашнього вогнища, безпритульний
194. ἀνήκεστος 2 – невиліковний, нестримний, нездоланий
195. ἀνήμελκτος 2 – недосений
196. ἀνήνυστος 2 – нездійснений
197. ἀνήνωρ, ορος – безсилий, не мужній
198. ἀνήροτος 2 – незораний, необроблений
199. ἀνιπτόπους, ποδος – з немитими ногами
200. ἀννέφελος 2 – безхмарний
201. ἀνοήμων 2, gen. ονος – нерозумний, безрозсудний
202. ἀνόλεθρος 2 – який уникнув загибелі, непошкоджений
203. ἄνοος 2 – нерозумний, безрозсудний
204. ἄνουσος 2 – здоровий, без хвороб

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

205. ἀνόστιμος 2 – безповоротний
206. ἄνοστος 2 – безповоротний
207. ἀνούτᾱτος 2 – непоранений
208. ἀντάξιος 3 – рівноцінний, відповідний, який порівнюється з
209. ἀντιάνειρα – подібна до мужчин, мужня
2010. ἀντίβιος 3 – неприязний, ворожий
211. ἀντίθεος 2 – богоподібний, богорівний
212. ἀντίτος 2 – відшкодований
213. ἀνώϊστος 2 – несподіваний, неочікуваний
214. ἀνώνυμος 2 – безіменний
215. ἄουτος 2 – непоранений, непошкоджений
216. ἀπάλαμνος 2 – безрукий, тобто безпорадний
217. ἀπᾱλοτρεφής 2 – добре відгодований, жирний
218. ἄπαστος 2 – який схуд, який не їв, голодний
219. ἀπειρέσιος 3 – безмежний, безкраїй, великий, численний
222. ἀπειρήτος 3 – недосвідчений, який не зазнав
221. ἀπειρών 2 – безмежний, безкінечний, нерозв'язний
222. ἀπέλεθρος 2 – надмірний, великий
223. ἀπευθής 2 – необізнаний, невідомий
224. ἀπήμαντος 2 – непошкоджений
225. ἀπήμων 2, gen. ονος – непошкоджений, безпечний, надійний, сприятливий, попутний, зміцнювальний
226. ἀπηνής 2 – непривітний, суворий
227. ἀπήωρος 2 – який високо висить, який далеко стирчить
228. ἄπιστος 2 – ненадійний, недовірливий, непокірний
229. ἄπνευστος 2 – який не дихає
230. ἀπόβλητος 2 – відкинутий, тобто від якого відщуралися, якого зневажають
231. ἀπόθεστος 2 – покинутий, безпритульний
232. ἀποθύμιος 2 – неприємний, який не до душі
233. ἀπόρθητος 2 і 3 – незруйнований
234. ἀπορρώξ, ὄγος – крутий, навислий
235. ἄποτμος 2 – бездольний, нещасний, злощасний
236. ἀπότροπος 2 – самотній, відлюдний
237. ἀποφώλιος 2 – безплідний, нікчемний, убогий, пустий
238. ἀπρηκτος 2 – нескінченний, нестерпний, невимовний, неминучий, невдалий
239. ἀπροτίμαστος 2 – незачеплений, недоторканий

240. ἄπτερος 2 – неокрилений, безкрилий
241. ἀπτοεπής 2 – який нахабно говорить, грубий в розмові
242. ἀπτόλεμος 2 – невойовничий, миролюбний, боязкий
243. ἀπύργωτος 2 – не оточений стінами, неукріплений
244. ἄπυρος 2 – який не був ще на вогні, необгорілий, тобто новий
245. ἀπύρωτος 2 – який не був ще на вогні, необгорілий, тобто новий
246. ἄπυστος 2 – який не чув, не знає, невідомий
247. ἀργεῖφόντης, ου – який яскраво сяє, швидкий
248. ἀργικέρανος 2 – який метає яскраві блискавки
249. ἀργίδους, ὀδοντος – білозубий, з білими іклами
250. ἀργίπους, ποδος – прудконогий, білоногий
251. ἀργυροδίνης, ου – який котить срібні води, який сяє сріблом, зі срібними пучинами, на срібному підніжжі, зі срібною водоверткою
252. ἀργυρόηλος 2 – прикріплений срібними цвяхами
253. ἀργυρόπεζα – срібнонога
254. ἀργυρότοξος 2 – срібнолукий
255. ἀργύφεος 3 = ἄργυφος – міцний, неприступний, який сяє сріблом, блискучий, білосніжний
256. ἀρηϊφάτος 2 – вбитий Ареєм, тобто вбитий в бою
257. ἀρηϊθoος 2 – швидкий в бою, лютий, войовничий
258. ἀρηϊκτάμενος 2 – вбитий Ареєм, тобто вбитий у бою
259. ἀρηϊφῖλος 2 – любий Арею, хоробрий
260. ἀρίγνωτος 3 і 2 – який легко пізнається, помітний, добре відомий
261. ἀριδείκετος 2 – чудовий, прекрасний, славний
262. ἀρίζηλος, 2 і 3 – добре видний, відчутний, виразний, ясний
263. ἀριπρεπής 2 – чудовий, яскравий, славний
264. ἀρισφάλης 2 – дуже слизький
265. ἀρισφάδης 2 – добре помітний, легко пізнаваний
266. ἄρρηκτος 2 – незламний, міцний
267. ἄρρητος 2 – неказаний
268. ἀρτιεπής 2 – який складно, красиво говорить, спритний в розмові
269. ἀρτίπους – міцний ногами, прудкий, спритний, сильний
270. ἀρτίφρων 2, gen. ονος – зі здоровим розумом, розсудливий
271. ἀρχεκάκος 2 – який є джерелом (винуватцем) біди, корінь зла
272. ἄσβεστος 2 – незгасний, нестримний, нев'янучий
273. ἀσήμαντος 2 – який залишився без пастуха, без догляду
274. ἀσῖνής 2 – незачеплений

Х. Куйбіда. Ад'сктиви в гомерівському епосі

275. ἄσιτος 2 – який не їв, голодний
276. ἀσκελής 2 – висохлий, виснажений, безсилий
277. ἄσκοπος 2 – необачливий, безрозсудний
278. ἄσπαρτος 2 – незасіяний
279. ἀσπάσιος 3 і 2 – бажаний, приємний, задоволений
280. ἀσπαστός 3 – приємний, задоволений
281. ἄσπερμος 2 – без рідні, позбавлений нащадків
282. ἄσπετος 2 – невимовний, неймовірний, просторий, багатий
283. ἀστεμφής 2 – нерухомиий, непохитний, твердий
284. ἀστυβοότης 2 – який наповнює місто своїми криками, сповіщає
285. ἀσύφηλος 2 – образливий
286. ἀσφαλής 2 – непохитний, стійкий, міцний
287. ἄσχετος, v. l. ἀάσχετος 2 – непереборний, нестримний, нестерпний
288. ἀτάλαντος 2 – однаковий вагою, рівний, подібний
289. ἀταλάφρων 2 – з дитячим розумом, безтурботний, ніжний
290. ἀταλός 3 – пустотливий, безтурботний, бадьорий
291. ἀταρβής 2 – безстрашний, не боязкий
292. ἀτάρβητος 2 = ἀταρβής 2
293. ἀταρτηρός 3 – злісний, жорстокий, суворий
294. ἀτειρής 2 – *дослівно* – який не стирається, твердий, терпкий, неприборканий, безперервний, незворушний
295. ἀτέλεστος 2 – невиконаний, невдалий, даремний
296. ἀτελεύτητος 2 – нездійснений, недосконалий
297. ἀτελής 2 – нездійснений, який не відбувся
298. ἀτέραμνος 2 – суворий, який не пом'якшується
299. ἀτερπής – нерадісний, сумний, огидний, негостинний, неприступний, нестерпний
300. ἄτερπος 2 = ἀτερπής
301. ἀτίμητος 2 – ганебний, якого не поважають
302. ἄτιμος 2 – ганебний, безвідплатний, не шанований
303. ἄτιτος 2 – за який не помстилися, не відплатили
304. ἄτλητος, 2 – нестерпний
305. ἀτρεκής 2 – істинний, не спотворений
306. ἄτριπτος 2 – не затверділий, не спотворений
307. ἄτρομος 2 – безстрашний, не боязкий
308. ἀτρύγετος 2 – який вічно рухається, хлюпас, безплідний, пустельний

309. αὐλῶπις, ἶδος – з трубкаподібним шишаком
310. ἄϋπνος 2 – безсонний, який не може заснути
311. αὐτάγρετος 2 – даний на вибір
312. αὐτοδίδακτος 2 – який самостійно навчився
313. αὐτόματος 3 і 2 – самовільний, який діє з власної волі, сам по собі
314. αὐτοχόωνος 2 – самостійно відлитий, масивний, грубий
315. ἄφᾶλος 2 – без гребеня, без шишака
316. ἄφαντος 2 – безслідний, який пропав безслідно
317. ἀφᾶμαρτοεπής 2 – який говорить не до ладу, базіка
318. ἄφθιτος 3 – непочатий, невичерпний, вічний
319. ἀφράδης 2 – бездушний, нерозважливий, нерозумний
320. ἀφρήτωρ, ορος – який не має рідні, без роду та племені
321. ἄφρων 2, gen. ονος – шалений, нерозумний
322. ἄφυλλος 2 – який не має листа
323. ἀχάριστος 2 – неприємний
324. ἄχολος 2 – який втамовує злість, розганяє жовч, тобто заспокійливий
325. ἀψόρροος 2 – який [Океан] тече назад (у самого себе), тобто обтікає навколо (земну кулю)
326. ἄψορρος 2 – який іде назад, знову
327. βαθυδίνης, ου – з глибокими водовертями,
328. βαθυδινήεις, ήεσσα, ήεν – з глибокими водовертями, безодній
329. βαθύζωνος 2 – низько підперезаний, туго підперезаний, стрункий
330. βαθύκολπος 2 – повногрудий, у низько спущеному (над поясом) платті
331. βαθύλειμος 2 – з глибокими лугами, багатий лугами
332. βαθυλήϊος 2 – з глибокими (багатими) засівами, який має багаті жнива
333. βαθύρροος 2 – який глибоко тече, безодній
334. βαθυρρείτης, ου = βαθύρροος 2
335. βαθύσχοινος 2 – густо зарослий очеретом
336. βαρβαρόφωνος 2 – який говорить грубим голосом або незрозумілою мовою
337. βλοσυράπις, ἶδος – яка грізно (страшно) дивиться, з грізним поглядом

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

338. βοηθός 2 – який спішить на (бойовий) клич, який спішить на бій, войовничий
339. βουλευφόρος 2 – який дає поради
340. βοῶπις, ἴδος – волоока, з великими очима
341. βρήπιος 2 – який сильно кричить, ридас
342. βροτολοιγός 2 – який знищує людей
343. βωτιάνειρα – яка живить мужів, родюча
344. γαιήοχος 2 – який тримає землю, землетримач
345. γαμψῶνυξ, ὄνυχος – з кривими кігтями
346. γᾶλᾶθηνός 2 – який смокче молоко, грудний
347. γλακτοφάγος 2 – який харчується молоком
348. γλαυκῶπις, ἴδος – з блискучими очима, світлоока
349. γλυκύθυμος 2 – з солодкою душею, тобто добродушний, м'який
350. γυναιμᾶνής 2 – який божеволіє за жінками, який любить жінок
351. δαΐκτάμενος 2 – вбитий у бою
352. δαΐφρων, ονος – досвідчений, хоробрий, мужній, розумний, майстерний
353. δασπλήτις, ἴδος – грізна, страшна, яка вражає
354. δᾶσύμαλλος 2 – густорунний, кудлатий
355. δᾶφοινεός = δᾶφοινός 2 – червоний, закривавлений, рудий
356. δεισήνωρ, ορος – який викликає страх, жорстокий
357. δημοβόρος 2 – який пожирає народне надбання
358. διαμετρητός 3 – відміряний
359. διαπρύσιος 3 і 2 – який простягається далеко, пронизливий, голосний
360. διατρύγιος 2 – який плодить цілий рік
361. δίδυμος 3 і 2 – подвійний
362. διηνεκής 2 – безперервний, який простягається в довжину, довгий, постійний
363. δίζυξ, ὄχος – запряжений вдвох
364. δΐπετής 2 – який падає від Зевса (з неба), який походить від Зевса
365. δικλῆς, ἴδος – двостулковий
366. διογενής 2 – народжений Зевсом, божественний, благородний
367. διοτρεφής 2 – вигодуваний Зевсом
368. δίπλαξ, ἄκος – подвійний, який складається з двох шарів (пластів)
369. διπλός 3 – подвійний

370. δίπτυχος – складений удвічі, подвійний
371. δισθᾶνής 2 – який двічі помирає
372. δολίχουλος 2 – з довгою трубкою, з глибоким гніздом (для деревця)
373. δολιχεγής 2 – озброєний довгим списом
374. δολιχῆρετος 2 – з довгими веслами
375. δολιχόσκιος 2 – який має довгу тінь, довгий
376. δολόμητις, ιος – лиходійний, хитрий, підступний
377. δουλιχόδειρος 2 – з довгою шиєю
378. δουρικλυτός – славний списом, тобто який має військову славу
379. δουρίκτητος 2 і 3 – здобутий списом, полонений
380. δυσάμμορος 2 – дуже нещасний
381. δύσζηλος 2 – розгніваний, запальний
382. δυσηλεγής 2 – лютий, який жорстоко вкладає, нещадний
383. δυσηχής 2 – який випускає дикі крики, страшний, жорстокий
384. δυσθαλής 2 – який погано зігріває, холодний
385. δυσκέλαδος 2 – безладний, шумний
386. δυσκηδής 2 – лютий, нестерпний
387. δυσκλής 2 – безславний
388. δυσμενής 2 – неприязний, ворожий
389. δύσμορος 2 – нещасливий, нещасний
390. δυσπέμφελος 2 – який сильно бушує, буйний
391. δυσπονής 2 – викликаний тяжкою роботою
392. δυσχείμερος 2 – дуже холодний, суворий, який вирізняється холодними зимами
393. δυσώνυμος 2 – злойменний, (про)клятий, ненависний
394. δωδεκάβοιος 2 – вартістю в дванадцять биків
395. δωκαιεικοσίμετρος 2 – який вміщає двадцять дві міри
396. δωκαιεικοσίπηχυς, υ – довжиною в двадцять два лікти
397. ἐγγεσίμορος 2 – сильний списом, войовничий
398. ἐγγέσπαλος 2 – який розмахує списом
399. ἐικοσάβοιος 2 – ціною становить двадцять биків
400. ἐικόσορος 2 – з двадцяти гребцями, двадцятивесельний
401. εἰκοσινήριτος 2 – двадцять разів незліченний
402. εἰλίπους, ποδος – який волочить ноги, повільно плететься
403. εἰνάλιος 3 – морський
404. εἰνόδιος 3 – придорожній
405. εἰνοσίφυλλος 2 – який хитає листям, лісистий

Х. Куйбіда, *Ад'єктиви в гомерівському епосі*

406. εἰροκόμος 2 – який пряде шерсть
407. εἰροπόκος 2 – кудлатий, вкритий густою шерстю
408. εἰσωπός 2 – який перебуває віч-на-віч
409. ἐκάεργος 2 – який діє на далеку віддаль, який далеко вражає, який метає стріли, який відвертає лихо
410. ἐκάτηβελέτης, ου – який метає стріли
411. ἐκατηβόλος = ἐκάτηβελέτης, ου
412. ἐκατόγχειρος 2 – сторукий
413. ἐκατόζυγος 2 – зі ста лавками (для гребців)
414. ἐκατόμβιοις 2 – який коштує сто биків
415. ἐκάτομπεδος 2 – стофутовий
416. ἐκατόμπολις 2 – зі ста містами
417. ἐκατόμπυλος 2 – стобрамний
418. ἔκδηλος 2 – видний, видатний
419. ἐκηβόλος 2 – який далеко метає (стріли), далекострільний
420. ἔκπαγλος 2 – жажливий, страшний, суворий
421. ἐκπρεπής 2 – видатний
422. ἐκτάδιος 3 – широкий, просторий
423. ἐλάφηβόλος 2 – який полнеє на оленів
424. ἐλεόθρεπτος 2 – болотний
425. ἐλίκοψ, ὠπος – з блискучим поглядом, швидкоокий
426. ἐλκεσίπεπλος 2 – яка волочить плаття, тобто одягнена в довге плаття
427. ἐλκεχίτων, ὠνος – який носить довгий хітон
428. ἐμμεαώς, αὐῖα, αός – невідступний, розлючений, буйний
429. ἔμμορος 2 – причетний, який користується чимось
430. ἔμπαιος 2 – досвідчений, випробуваний, майстерний у чомусь
431. ἔμπεδος 2 – який стоїть твердо, міцний, непохитний, неослаб-лий, постійний
432. ἔμπλειος – наповнений, повний
433. ἐμπῦρῖβήτης 2 – який ставиться на вогонь
434. ἐνασίμως 2 – який передбачає, який має значення, віщий, справ-ведливий, належний, пристойний, порядний
435. ἐνᾶλίγκιος 2 – подібний, рівний
436. ἐναντίος 3 – протилежний, ворожий
437. ἐναργής 2 – видимий, помітний, зрозумілий
438. ἐνᾶρίθμιος 2 – який враховується, який значить, який поповнює (число)

439. ἑνδεκάπηχης 2, gen. υος – розміром одинадцять ліктів
440. ἐνδέξιος 3 – сприятливий, щасливий
441. ἔνδιος 2 – південний
442. ἐνεύναιος 2 – який слугує постіллю
443. ἐνήης 2 – лагідний, тихий (покірний)
444. ἐνθύμιος 2 – який тривожить душу, займає думки
445. ἐνιαύσιος 3 і 2 – однорічний
446. ἐνίπλειος 3 = ἔμπλειος
447. ἐννεάβοιος 2 – який коштує дев'ять биків
448. ἐννεάπηχης 2, gen. εος – довжиною дев'ять ліктів
449. ἐννεόργυιος 2 – довжиною дев'ять оргій (сажнів)
450. ἐννέωρος 2 – дев'ятилітній
451. ἐννοσίγαιος 2 – який коливає, потрясає землю
452. ἐννύχιος 3 і 2 / ἔννυχος – нічний
453. ἔνορχος, ον – невихолошений
454. ἐξαιρετός 3 – відбірний, зразковий, чудовий
455. ἐξάισιος 2 і 3 – несправедливий, надмірний
456. ἔξαιτος 2 – відбірний, зразковий
457. ἐξέτης 2 – шестилітній
458. ἐξήλατος 2 – карбований
459. ἐξημοιβός 2 – змінний, тобто свіжий
460. ἐνοσίχθων = ἐννοσίγαιος
461. ἐντεσιεργός 2 – якого запрягають
462. ἐπαίτιος 2 – винний
463. ἐπαρτής 2 – приготований, готовий
464. ἐπάρωγός 2 – який захищає
465. ἐπασσύτερος 3 – який щільно примикає, прилягає, який розташований один за одним
466. ἐπεσβόλος 2 – щедрий на слова, сварливий, нестриманий, брутальний
467. ἐπετήσιος 2 – річний
468. ἐπήβολος 2 – який володіє
469. ἐπηεῦανός 2 і 3 – постійний, багатий (рясний)
470. ἐπημοιβός 2 – змінний
471. ἐπήρατος 2 – милий, дорогий
472. ἐπήρετμος 2 – забезпечений веслами, весловий, гребний
473. ἐπηρεφής 2 – навислий, крутий
474. ἐπητής 2 – комунікабельний, привітний, розсудливий

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

475. ἐπίδευής 2 – який не має, позбавлений, нужденний
476. ἐπιδήμιος 2 – народний, міжособний, місцевий
477. ἐπιδίφριος 2 – який міститься в колісниці
478. ἐπίδρομος 2 – легко доступний, приступний
479. ἐπιείκελος 2 – подібний
480. ἐπιεικής 2 – належний, відповідний
481. ἐπιεικτός 3 – величезний, нездоланний
482. ἐπιζάφελος 2 – сильний, несамовитий
483. ἐπήρῃνος 2 – бажаний, жаданий
484. ἐπικάρσιος 3 і 2 – який прямує стрімголов, головою вперед
485. ἐπικλοπος 2 – злодійський, хитрий, лукавий
486. ἐπίληθος 2 – який приносить забуття
487. ἐπίμαστος 2 – який жебракує, тобто бідуючий
488. ἐπινεφρίδιος 2 – який є на нирках
489. ἐπίορκος 2 – кривоприсяжний, неправдивий
490. ἐπίξῦνος 2 – який перебуває у спільному володінні, громадський
491. ἐπίρροθος 2 – який поспішає на допомогу
492. ἐπίσκοπος 2 – який виглядає, який захищає, охороняє
493. ἐπίσπαστος 3 – добровільно накликааний на себе
494. ἐπιστεφής 2 – наповнений по вінця
495. ἐπίστροφος 2 – який обертається (між людьми), комунікабельний, ввічливий
496. ἐπίφρων 2 – розсудливий, розумний
497. ἐπιχθόνιος 2 – земний
498. ἐπομφάλιος 2 – випуклий
499. ἐπουράνιος 2 – (під)небесний
500. ἐπαβόειος 2 – зроблений зі семи шарів бичачої шкіри, семишкурый
501. ἐπτάποδης, ου – семифутовий
502. ἐπτάπῦλος 2 – семибрамний
503. ἐπώνυμος 2 – який дається як ім'я
504. ἐριάυχην, εν – який має стрімку шию або високо тримає голову
505. ἐριούνης та ἐριούνιος – який допомагає, добродійний
506. ἐριβρεμέτης, ου – який сильно гримить
507. ἐριβῶλαξ, ἄκος – родючий, який складається з угноєних шарів
508. ἐρίβωλος 2 = ἐριβῶλαξ, ἄκος
509. ἐρί(γ)δουπος – який сильно шумить, бушує, наповнює звуком, дзвінкий

510. ἐρίηρος 2 – милий, вірний, душевний
511. ἐρίθηλῆς 2 – весь у квітах, розкішно квітучий, пишний
512. ἐρίκῦδης 2 – преславний, прекрасний, багатий, пишний
513. ἐρίμῦκος 2 – який голосно мукає, реве
514. ἐρισθενής 2 – могутній, всесильний
515. ἐριστάφυλος 2 – який добувається з великих грон, великогронний
516. ἐρίτιμος 2 – коштовний, дорогий
517. ἐρυσάρματες – які тягнуть колісницю, припряжні
518. ἐρυσίπτολις, ιος – захисниця міст (епітет Афіни)
519. ἑτεραλκῆς 2 – який надає перевагу одній зі сторін (у битві), який схиляється то на один бік, то на інший, змінний, допоміжний
520. ἑτερήμερος 2 – який чергується через день
521. εὐανθής 2 – квітучий, який пишно, густо росте
522. εὐβοτος 2 – який має хорошу рогату худобу, багатий рогатою худобою
523. ἐύγναμπος 2 – красиво зігнутий, вигнутий
524. εὐδείελος 2 – далеко видний, який лежить на сонці, сонячний
525. ἐύδητος 2 – добре збудований, споруджений, міцний
526. εὐειδής 2 – миловидний, милий, красивий
527. εὐεργής 2 – добре (майстерно) зроблений, міцний, добре оброблений
528. εὐεργός 2 – доброчинний
529. εὐερκής 2 – добре огорожений
530. ἐύζυγος 2 – міцно зроблений, зроблений з міцних брусів, з міцними лавками для гребців
531. ἐύζωνος 2 – красиво підперезаний, стрункий
532. εὐηγενής 2 – благородний, славного походження
533. εὐήκης 2 – добре загострений, гострий
534. εὐήνωρ, ορος – мужній, міцний
535. εὐήρης 2 – зручний, легкий, майстерно зроблений
536. εὐηφενής 2 – досить багатий, знатний
537. εὐθηριξ, τρήχος – пишногровий
538. ἐύθρονος 2 – який сидить на прекрасному троні
539. εὐθῦμος 2 – добродушний, доброзичливий, милостивий
540. εὐκαμπής 2 – красиво зігнутий
541. εὐκέατος 2 – який легко розколюється, колючий
542. εὐκηλος 2 – спокійний

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

543. ἔυκλής 2 – славний
544. ἔυκλής, ἶδος – який добре закривається, щільний
545. ἔυκνήμῃς, ἶδος – добре взутий, з красивими наколінниками
546. ἔυκτίμενος, 3 – добре влаштований, збудований, густо заселений
547. ἔυκτίτος 2 – добре збудований
548. εὐκυκλος 2 – гарно заокруглений, круглий, з добре заокругленими колесами
549. εὐλείμων 2, gen. ονος – багатий лугами
550. εὐμενέτης, ου – доброзичливий, прихильний
551. εὐμηλος 2 – який має хороших овець, багатий вівцями
552. ἔυμμελής 2 – озброєний міцним ясеневим списом
553. ἔϋννητος 2 – красиво (добре) тканий
554. ἔϋξεστος 2 та 3 – гладко обтесаний, полірований
555. ἔϋξοος 2 – обтесаний, гострий
556. εὐορμος 2 – який має хорошу пристань
557. εὐπᾶτέρα – яка походить від славного батька, благородна
558. εὐπελος 2 – красиво одягнений, чепурний
559. εὐπηγής 2 – кремезний
560. ἔϋπηκτος 2 – міцно збудований, добре злагоджений
561. ἔϋπλειος 2 – щільно наповнений, набитий
562. ἔϋπλεκτος 2 – добре сплетений, звитий
563. ἔϋπλοκάμῃς, ἶδος – з красивими кучерями, з красиво заплетеним волоссям, гарно зачесаний
564. ἔϋπλόκαμος 2 = ἔϋπλοκάμῃς, ἶδος
565. ἔϋπλῦνής 2 – добре випраний, чистий
566. εὐποίητος 2 – добре, майстерно зроблений
567. εὐπρηστος 2 – який сильно дує, сильний
568. εὐπρυμνος 2 – з міцною і прикрашеною кормою
569. εὐπρυγος 2 – з міцними стінами, недоступний
570. εὐπωλος 2 – багатий лошатами чи кіньми
571. ἔϋρράφής 2 – міцно зшитий
572. ἔϋρρεής 2 – який плавно, гарно тече
573. ἔϋρρείτης = ἔϋρρεής 2
574. ἔϋρροος 2 – який плавно, гарно тече, повноводний
575. εὐρύγυιᾶ, ας – який має широкі вулиці
576. εὐρυκρείων, οντος – широковладний, який широко володіє
577. εὐρυμέτωπος 2 – широкочолоий, широколобий
578. εὐρῶδεια – з широкими дорогами, просторий

Додаток Г. Словник гомерівських похідних прикметників

579. εὐρύπορος 2 – з широкими шляхами, просторий, безмежний, безкрайї
580. εὐρύπυλῆς 2 – з широкими воротами
581. εὐρύρέεθρος 2 – з широкою течією, широкий
582. εὐρυσθενής 2 – який широко панує, могутній
583. εὐρύφῶής 2 – який широко росте, розрослий, розлогий
584. εὐρύχορος 2 – який широко розкинувся, просторий, широкий
585. εὐσσελμος 2 – з доброю палубою
586. εὐσκαρθμος 2 – який гарно скаче, швидкий
587. εὐσκοπος – який далеко бачить, гострозорий, влучний
588. εὐσταθής 2 – добре збудований, міцний, добре обладнаний
589. εὐστέφανος 2 – красиво увінчаний, міцно огорожений
590. εὐστρεπτος 2 – добре сплетений, скручений, міцно звитий
591. εὐστρεφής 2 – міцно скручений, міцно сплетений
592. εὐστροφος 2 – міцно скручений
593. εὐτείχεος 2 – міцностінний
594. εὐτμητος 2 – гарно вирізаний
595. εὐτρεφής 2 – добре відгодований, жирний
596. εὐτρητος 2 – гарно проколений (ніжний)
597. εὐτροχος 2 – з гарними колесами, швидкий
598. εὐτυκτος 2 – добре зроблений, витончений, зручний
599. εὐφρονέων 2, gen. ονος – розсудливий, доброзичливий
600. εὐφρων 2, gen. ονος – веселий, радісний, який звеселяє серце
601. εὐφῶής 2 – стрункий, високий, добре розвинутий
602. εὐχαλκος 2 – зроблений з прекрасної міді або гарно оброблений міддю
603. εὐχροής 2 – з красивим кольором (обличчя)
604. εὐώδης 2 – пахучий, запашний
605. εὐῶπις, ιδος – миловидний, милий, з красивими очима чи з гарною зовнішністю
606. ἔφᾶλος 2 – приморський
607. ἐφέστιος 2 – який перебуває біля домашнього вогнища, вдома, в місті
608. ἐφημέριος 2 і 3 – який триває цілий день, одноденний
609. ἔφυδρος 2 – вологий
610. ἐχέθῦμος 2 – розумний, розсудливий
611. ἐχέφρων 2 – розумний, розсудливий
612. ἐχελευκής 2 – колочий, гострий

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

613. ζᾱής 2 – який сильно дує, буйний
614. ζάθεος 3 і 2 – божественний, священний
615. ζάκοτος 2 – дуже запальний, лютий
616. ζατρεφής 2 – відгодований, повний
617. ζαφλεγής 2 – дуже пекучий, вогненний, *переносно* – повний життя, здоров'я (“вогню”)
618. ζαχρηής 2 – який дуже (тобто сильно) нападає, бурхливий
619. ζείδωρος 2 – який дарує хліб (їжу) людям
620. ἡγάθεος, 3 – божественний, священний
621. ἡδύεπής, 2 – солодкомовний
622. ἡδύποτος 2 – приємний для пиття, смачний
623. ἡεροιδής 2 – ясний (як повітря), туманний
624. ἡεροφοῖτις, ἶδος – яка блукає в імлі
625. ἡερόφωνος 2 – чий голос наповнює повітря, який голосно кричить
626. ἡλίβατος, 2 – високий, крутий, зарослий очеретом
627. ἡλιτόμηνος 2 – який передчасно народився, який помилився місяцем
628. ἡμιτελής 2 – неповний, наполовину закінчений
629. ἡπιόδωρος 2 – який дарує ласку, лагідний, добрий
630. ἡριγένεια – який народжується зранку, ранній
631. ἡϋγένειος 2 – пишногровий
632. ἡϋκομος 2 – прекрасноволосий
633. θεόδμητος 2 – споруджений богами
634. θεοειδής 2 – богоподібний, зовнішністю схожий із божеством
635. θεοείκελος 2 – богоподібний (зовнішністю)
636. θεουδής 2 – благочестивий, богобоязливий
637. θεοσπίδαής 2 – сильно палаючий
638. θέσφατος 2 – посланий богом, божий
639. θρασϋκάρδιος 2 – відважний, завзятий
640. θρασϋμέμων 2, gen. ονος – сміливий, відважний, безстрашний
641. θϋμαλγής 2 – який вражає в серце, який спричиняє душевний біль
642. θϋμαρής – приємний, милий серцю
643. θϋμηδής 2 – приємний, милий серцю
644. θϋμήρης 2 = θϋμαρής
645. θϋμοβόρος 2 – який мучить душу
646. θυμοδάκής 2 – який вражає серце, дошкульний

Додаток Г. Словник гомерівських похідних прикметників

647. **θῦμολέων, οντος** – хоробрий, як лев, із лев'ячим серцем
648. **θῦμοραϊστής 2** – згубний для душі, який руйнує життя
649. **θῦμοφθόρος 2** – згубний для душі, який руйнує життя, смертельний
650. **θῦώδης 2** – пахучий, запашний, який пахне фіміамом
651. **ἰθαγενής 2** – законнонароджений, тобто син рівноправних батьків
652. **ἰθυπτίων 2** – який прямо летить, прямий
653. **ἰδνεφής 2** – фіолетовий, темного кольору
654. **ἰδόκος 2** – який містить стріли
655. **ἰοειδής 2** – темно-синій, темний
656. **ἰόωρος 2** – який погано стріляє, хвалькуватий
657. **ἰοχέαιρα** (лише f) – яка метає стріли
658. **ἰππηλάσιος 3** – зручний для (кінної) їзди
659. **ἰππήλατος 2** – зручний для (кінної) їзди
660. **ἰππιοχαίτης, ου** – прикрашений кінською гривною
661. **ἰππιοχάρμης, ου** – який змагається з колісниці
662. **ἰππόβοτος 2** – який живить коней, багатий на пасовища для коней
663. **ἰππόδαμος 2** – який приборкує коней
664. **ἰπποδάσεια** – прикрашений кінською гривною, густогривий
665. **ἰπποκέλευθος 2** – який керує кіньми, хороший візник
666. **ἰππόκομος 2** – прикрашений кінською гривною
667. **ἰπποκορυστής, ου** – який володіє колісницею з кіньми, який веде бій з колісниці
668. **ἰππόμαχος 2** – який змагається на конях, з колісниці
669. **ἰπποπόλος 2** – який доглядає за конями, який добре їздить
670. **ἰσόθεος 2** – богорівний, богоподібний
671. **ἰσόμορος 2** – який має однакову долю, рівнозначний
672. **ἰσοφόρος 2** – однаково сильний
673. **κάκοείμων 2** – погано одягнений
674. **κάκοεργός 2** – негідний, підлий, лиходійний
675. **κάκομήχανος 2** – який діє поганим способом, лиходійний, підступний
676. **κάκοξεινος 2** (у формі **κακοξείνωτες**) – який має поганих гостей
677. **κάκοτεχνος 2** – який використовує поганий спосіб, лиходійний, підступний
678. **κάκοφράδης 2** – який бажає зла, підступний

Х. Куйбіда. Ад'сктиви в гомерівському епосі

679. καλλιγύναιξ, αικος – який має вдосталь красивих жінок
680. καλλίζωνος 2 – гарно підперезаний
681. καλλίκομος 2 – прекрасноволосий
682. καλλικρήδεμνος 2 – з красивою головною пов'язкою
683. καλλιπάρηος 2 – з красивими щоками
684. καλλιπλόκᾶμος 2 – з прекрасними косами чи кучерями
685. καλλιρέεθρος 2 – який гарно тече, з красивою течією
686. καλλίσφυρος 2 – зі струнками (гарними) ногами
687. καλλίθριξ, τρίχος – з красивою (пишною) гривною, шерстю
688. καλλίχορος 2 – з прекрасними майданчиками для танків
689. κάμμορος 2 – нещасний
690. καρτερόθυμος 2 – зі сильним духом, мужній
691. καρχᾶρόδους 2 – гострозубий, зубатий
692. καταθνητός 3 – смертний
693. καταθύμιος 3 – який займає думки, лежить близько до серця
694. κατακαίριος 2 – згубний, смертельний
695. κατᾶρρηγλός 3 – дуже страшний
696. καταπρηνής 2 – обернений долонею донизу
697. καταχθόνιος 2 і 3 – підземний
698. κατηρεφής 2 – покритий, огорнутий, високий
699. κατηφής 2 – присоромлений
700. κατωμάδιος 2 – зі всього плеча (кинутий), тобто з розмаху
701. κατῶρυξ, ὕχος – вритий (у землю), вкопаний
702. κελαινεφής 2 – оповитий чорними хмарами, який наганяє чорні хмари, темний
703. κεντρηεκής 2 – який підганяється (батогом), стиснутий (острогами)
704. κερδαλέφρων 2 – із хитрим розумом, жадібний, користолобний
705. κηρεσσφόρητος 2 – нацькований Керами
706. κηώδης 2 – пахучий
707. κλυτοεργός 2 – який славиться своїми витворами, надзвичайно майстерний
708. κλυτόπωλος 2 – який славиться своїми кіньми
709. κλυτοτέχνης 2 – славний своїм мистецтвом, дуже майстерний
710. κλυτότοξος 2 – славний луком
711. κορυθαίξ, αίκος – який трясє шоломом
712. κορυθαίολος 2 = κορυθαίξ, αίκος
713. κοτυλήρυτος 2 – який ллється струменем або який сильно тече

Додаток Г. Словник гомерівських похідних прикметників

714. **κουροτρόφος 2** – яка вигодує молодь
715. **κραταιγύαλος 2** – який складається з міцних опуклостей
716. **κραταίπεδος 2** – твердий, з міцною основою
717. **κρατερόφρων 2** – сильний духом, безстрашний, відважний
718. **κρατερόωνυξ, ὕχος** – з міцними копитами, з міцними кігтями
719. **κροκόπεπλος 2** – одягнений у плаття шафранного кольору, осяйний
720. **κυανοπρόρειος 2** – з темною носовою частиною
721. **κυανοχαίτης, ου** – темноволосий, з темними кучерями, чорно-гривий
722. **κυανῶπις, ἴδος** – темноокий, синьоокий
723. **κυδιάνειρα** – яка прославляє мужів
724. **κυκλοτερής 2** – круглий, заокруглений
725. **κυλλοποδίων, ονος** – кривоногий, кульгавий
726. **κυνῶπις** та **κῦνῶπις, ἴδος** – безсоромний, як пес
727. **λαθικηδής 2** – який змушує забути турботи, який заспокоює
728. **λαοσσός 2** – який піднімає (на війну) народи, який підбурює людей
729. **λαοφόρος** – який служить для руху, проїжджий
730. **λεύκασπις, ἴδος** – з білим щитом
731. **λευκόλενος 2** – з білими ліктями, білорукий
732. **λεχεποίης, ου** – вкритий зеленню, трав'янистий, розташований вздовж (серед) лугів
733. **ληϊβότειρα** – який поїдає посіви, який спустошує ниви
734. **λιγυπνείων, οντος** – який пролітає зі свистом, гучний
735. **λιγύφθογγος 2** – дзвінкоголосий, гучноголосий
736. **λιγύφωνος 2** – дзвінкоголосий, голосистий
737. **λινοθώρηξ, ηκος** – одягнений у лляний панцир
738. **λιπαροκρήδεμνος 2** – з блискучою пов'язкою на голові
739. **λιπαροπλόκαμος 2** – з блискучими кучерями
740. **λοετροχός 2** – який ллє (готує) воду для купання, який слугує для нагрівання води для купання
741. **λυσιμελής 2** – який розслабляє частини тіла, ослаблює члени
742. **λυσσώδης 2** – розлючений
743. **λυκηγενής 2** – світлонароджений (народжений у Лікії)
744. **μεγάθυμος 2** – з великим духом, відважний, мужній
745. **μεγᾶκῆτης 2** – несяжний, величезний, який має велику кількість чудовиськ

Х. Күйбіда. Ад'сктиви в гомерівському епосі

746. **μεγαλήτωρ, ορος** – мужній, гордий, відважний
747. **μελάγχροϊς** – темношкірий, смуглий
748. **μελάνδετος 2** – у чорних піхвах
749. **μελάνυδρος 2** – темноводний
750. **μελίγηρυς, υος** – солодкозвучний
751. **μελιηδής** – солодкий, як мед, медовий, бажаний, милий, дорогий
752. **μελίφρων 2** – який насолоджує душу, зміцнює сили, солодкий
753. **μενεδήϊος 2** – стійкий перед ворогом, у бою, хоробрий
754. **μενεπτόλεμος 2** – завзятий у бою, войовничий, стійкий у бою
755. **μενεχάρμης 2** та **μενέχαρμος 2** – стійкий у бою, войовничий
756. **μενοεικής 2** – достатній, багатий, приємний,
757. **μεσαιπόλιος 2** – наполовину сивий, зі сивиною
758. **μεσσοπαγής 2** – вбитий, встромлений до половини
759. **μεταδήμιος 2** – який є вдома, на батьківщині, народний
760. **μεταδόρπιος 2** – який сидить під час вечері, після вечері, вночі
761. **μεταμώνιος 2** – легковажний, пустий, марний
762. **μεταπρεπής 2** – визначний, який виділяється, відрізняється
763. **μιαيفونος 2** – закривавлений, кровожерний
764. **μιλτοπάρηος 2** – з червоними шоками, червонобокий
765. **μογοστόκος 2** – що викликає біль і страждання під час пологів,
що сприяє пологам
766. **μοιρηγενής 2** – щасливий, зі щасливою долею
767. **μυλήφατος 2** – змелений на млині
768. **μυλοειδής 2** – подібний до жорна
769. **μῶνυξ** – однокопитний
770. **ναύλοχος 2** – який слугує для стоянки кораблів
771. **ναύμάχος 2** – який слугує для морського бою
772. **ναυσικλυτός 2** – славний кораблями
773. **νεηγενής 2** – новонароджений
774. **νεηκής 2** – недавно загострений
775. **νέηλυς, υδος** – новоприбулий
776. **νεοαρδής 2** – недавно зволожений
777. **νεογίλος 2** – новонароджений
778. **νεόδαρτος 2** – недавно обдертий
779. **νεοθηλής 2** – молодий
780. **νεοπενθής 2** – недавно засмучений, охоплений недавнім горем
781. **νεόπλυτος 2** – свіжовимитий, свіжий
782. **νεόπριστος 2** – недавно розколений, розпилений

783. νεόσμηκτος 2 – недавно чи свіжо вичищений
784. νεόστροφος 2 – недавно згорнутий
785. νεότευκτος 2 – недавно зроблений, оброблений
786. νεοτευχής 2 – недавно зроблений
787. νεούτατος 2 – недавно поранений, зі свіжою раною
788. νέποδες – ластоногі, з плавниками
789. νεφεληγερέτης (у формі νεφεληγερέτα) – хмарозбирач
790. νηγάτεος 3 – новий, знову зроблений
791. νήγρετος 3 – міцний, непробудний, спокійний
792. νήδυμος 2 – непереборний, непробудний
793. νηκερδής 2 – непотрібний, марний
794. νηλεής = νηλής 2 – безжалісний, жорстокий
795. νηλεΐτις, ιδος – невинний, непорочний
796. νημερτής 2 – безпомилковий, істинний, вірний
797. νήνεμος 2 – безвітряний, тихий
798. νηπενθής 2 – який заспокоює страждання, вгамовує біль
799. νήπιος 3 – *дослівно* – який не говорить, дитячий, нерозумний, слабкий
800. νήποινος 2 – безкарний
801. νηπύτιος 3 – нетямущий, безрозсудний, безглуздий
802. νώνυμος 2 – безіменний
803. νώνυμος 2 – безславний, невідомий
804. νῶροψ, οπος – блискучий, сяючий, мужній
805. ὄβριμοεργός 2 – який здійснює насильницькі справи, злочинний, нечестивий
806. ὄβριμοπάτρη – (донька) сильного, могутнього батька
807. ὄδυνήφατος 2 – який вгамовує, заспокоює біль
808. ὄθριξ, ὄτριχος – з однаковою шерстю, однакової масті
809. οἰέτης 2 – одного віку
810. οἰνοβάρης 2 – захмелілий від вина, п'яний
811. οἰνόπεδος 2 – виноградний, зарослий виноградом
812. οἰνοπληθής 2 – багатий на вино, багатий на виноградники
813. οἶνοψ, οπος – темно-червоний (кольору вина), гнідий
814. οἰοπόλος 2 – пустельний, відлюдний
815. οἰοχίτων, ωνος – одягнений лише в хітон, в одній сорочці
816. ὄκρυνόεις, ὄεσσα, βεν – страшний, жакливий, паршивий, мерзотний
817. ὄκτάκνημος 2 – який має вісім спиць

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

818. ὀλβιοδαίμων 2 – благословенний богами, щасливий
819. ὀλοοίτροχος 2 – круглий, який котиться
820. ὀλοόφρων 2 – згубний, підступний, лютий
821. ὀλοφώϊος 2 – згубний, підступний
822. ὀμηγερέης 2 – зібраний разом
823. ὀμογάστριος 2 – єдиноутробний, єдинокровний
824. ὀμοτῆμος 2 – який користується однаковою повагою
825. ὀμόφρων 2 – одностайний, згідний, єдинодумний
826. ὀμώνυμος 2 – однойменний
827. ὀνομάκλυτος 2 – славний іменем, знаменитий
828. ὀξύβελής 2 – загострений, гострий
829. ὀρεσίτροφος 2 – вигодуваний у горах, гірський
830. ὀρεσκῶος 2 – який живе в горах, гірський
831. ὀρθόκραϊρος 2 – пряморогий, круторогий, крутобокий, з крутою носовою частиною
832. οὐδενόσωρος 2 – який не вартує нічого (уваги)
833. οὐλοκάρηνος 2 – густоволосий або з кучерявою головою
834. οὐρανομήκης 2 – який досягає неба, високий
835. ὄχητηγός 2 – який проводить канали, відводить воду
836. ὀψίγονος 2 – який пізніше народився, який належить до наступних поколінь
837. ὀψιτέλεστος 2 – який пізно справджується
838. παμποίκιλος – надзвичайно строкатий, багатоколірний
839. παμμέλας – цілком (весь) чорний
840. πάμπρωτος – найперший
841. πάναγρος 2 – який ловить все
842. πάναιθος 3 – весь сяючий, виблискуючий
843. παναίολος 2 – який переливається багатьма кольорами, з відблиском
844. πανάπαλος 2 – зовсім юний, ніжний
845. πανάποτος 2 – у всьому нещасний, безталанний
846. πανάργυρος 2 – весь зі срібла, масивний
847. παναφήλιξ, ἴκος – зовсім залишений без однолітків
848. παναώριος 2 – зовсім малолітній, зовсім недовговічний
849. πανδαμάτωρ, ορος – який всіх перемагає, приборкує
850. πανδήμιος 2 – всенародний, всім відомий
851. πανημέριος 3 – який триває цілий день, який залишається ще частину дня чи решту дня

Додаток Г. Словник гомерівських похідних прикметників

852. παννύχιος 3 – який триває усю ніч
853. πανομφαῖος 2 – який віщує про все, який подає всі знамення
854. πάνορμος 2 – достатньо зручний для причалювання
855. πανόπιος 2 – всіма видимий, явний
856. πανυπέρτατος 3 – найвищий, найдальший
857. πανύστατος 3 – останній зі всіх, крайній
858. παγγάλκεος 2 – весь з міді, мідний, масивний
859. πάγαλκος 2 = παγγάλκεος 2
860. παγχρύσεος 2 – весь золотий
861. παραβλώψ, ὄπος – який дивиться вбік, скоса
862. παραίσιος 2 – лиховісний, нещасний
863. παραπλήξ, ἦγος – який навскоси вдаряється хвилями
864. παραρρητός 2 – згідливий, поступливий, який піддається на вмовляння
865. παρήορος 2 – який пролітає поруч, припряжний, розпростертий, легковажний, вітряний
866. παρθενοπίπης, ου – який виглядає дівчат, спокусник
867. πασιμέλουσα – всім близький до серця, славний
868. πενταέτηρος 2 – п'ятилітній
869. πεντηκοντόγυος 2 – площею п'ятдесят десятин
870. περιγλάγης 2 – повний молока
871. περιδέξιος 2 – майстерний “на всі руки”, вправний на обидві руки
872. περίδρομος 2 – округлий, обхідний
873. περικαλλής 2 – прекрасний, чарівний
874. περίκηλος 2 – сухий навколо
875. περικλυτός 3 – преславний, знаменитий, прекрасний
876. περίμετρος 2 – дуже великий
877. περιμήκετος 2 – дуже великий, дуже високий
878. περιμήκης 2 – дуже довгий, надзвичайно високий
879. περιξεστός 3 – достатньо гладкий, обтесаний довкола
880. περιπευκής 2 – дуже гіркий, дуже гострий
881. περιπληθής 2 – переповнений, густо заселений
882. περίρρυτος 2 і 3 – звідусіль обтічний, оточений морем
883. περίσκεπτος 2 – звідусіль видний, відкритий
884. περίτροχος 2 – круглий
885. περίφρων 2 – надзвичайно розумний, розсудливий
886. πηγείμαλλος 2 – густорунний

Х. Куйбіда. Ад'сктиви в гомерівському епосі

887. **πικρόγαμος 2** – нещасний в сватанні чи у шлюбі
888. **πλήξιππος 2** – який поганяє коней
889. **πλησίστιος 2** – який надуває вітрило
890. **ποδάρκης 2** – прудконогий
891. **ποδηνεκής 2** – який досягає до ніг, довгий
892. **ποδήνεμος 2** – вітроногий, швидкий, як вітер
893. **ποδώκης 2** – прудконогий
894. **ποικίλομήτης, ου** – спритний, винахідливий, хитромудрий
895. **πολιοκρόταφος 2** – зі сивими скронями, сивоволосий
896. **πολύαινος 2** – преславний, дуже хвалений
897. **πολύίξις, ἴκος** – дуже втомливий, тяжкий, сильний
898. **πολυανθής 2** – весь у квітах, який пишно росте
899. **πολύαρητος 2** – багато разів молений, випрошений, дуже бажаний
900. **πολύαρνος 2** – багатий вівцями
901. **πολυβενθής 2** – дуже глибокий
902. **πολύβουλος 2** – дуже мудрий, сповнений розумних порад
903. **πολυβούτης, ου** – багатий биками, рогатою худобою
904. **πολυγηθής 2** – дуже веселий, радісний, повний радості
905. **πολυδαίδαλος 2** – майстерно зроблений, мистецький
906. **πολύδακρυς, υος** – багатослізний (який приносить багато сліз)
907. **πολυδάκρυτος 2** – який є причиною багатьох сліз
908. **πολυδειράς, ἄδος** – з багатьма пагорбами, багатовершинний
909. **πολυδένδρεος 2** – з багатьма деревами, густий
910. **πολύδεσμος 2** – багато разів зв'язаний, збитий, з багатьма зв'язками
911. **πολυδίψιος 2** – дуже спраглий, безводний
912. **πολύδωρος 2** – багато обдарована, з багатим приданим
913. **πολύζυγος 2** – з багатьма лавками для гребців
914. **πολυγηγερής 2** – який зібрався у великій кількості, численний
915. **πολυήρατος 2** – дуже бажаний, пристрасно коханий, милий, улюблений
916. **πολυήρης 2** – багатозвучний, голосний, багатошумний
917. **πολυθαρσής 2** – дуже відважний, завзятий
918. **πολύιδρις, εως** – який багато знає, добре досвідчений
919. **πολύϊππος 2** – багатокінний, багатий конями
920. **πολυκαγκής 2** – дуже сухий, пекучий
921. **πολύκαρπος 2** – багатоплідний, плодovitий
922. **πολύκεστος 2** – строкато вишитий, багато разів проколений

Додаток Г. Словник гомерівських похідних прикметників

923. πολυκηδής 2 – дуже печальний, сповнений турбот, засмучений
924. πολυκληίς, ίδος – багатovesельний
925. πολύκληρος 2 – багатий, заможний, який має великий пай
926. πολύκλητος 2 – запрошений у великій кількості
927. πολύκλυστος 2 – багатозвучний, дуже бурхливий
928. πολύκμητος 2 – зроблений з великим зусиллям, ретельно вику-
ваний
929. πολύκνημος 2 – з багатьма ущелинами
930. πολυκτήμων 2 – який має достатньо майна, багатий
931. πολύλλιστος 2 – якого багато просять, до якого звертаються з
молитвами
932. πολύμηλος 2 – багатий вівцями, отарами
933. πολύμητις, ιος – дотепний, премудрий
934. πολυμήχανος 2 – який вигадує багато способів, винахідливий
935. πολύμυθος 2 – багатослівний, говіркий
936. πολυπαίπαλος 2 – дуже хитрий, спритний
937. πολυπάμων 2 – дуже заможний, багатий
938. πολυπενθής 2 – багатостраждальний, сповнений горем, сумний
939. πολυπίδαξ, ακος – багатий джерелами, багатоводний
940. πολύπικρος 2 – дуже гіркий, жорстокий
941. πολύπλαγκτος 2 – який змушує багато блукати, який багато
блукає, мандрує
942. πολύπτυχος 2 – з багатьма складками, ущелинами, нерівностями
943. πολύπυρος 2 – багатий пшеницею
944. πολύρρην – багатий вівцями
945. πολύσκαρθμος 2 – який сильно / багато скаче, стрибає
946. πολυσπερής 2 – дуже поширений, всюди розсіяний, численний
947. πολυστάφυλος 2 – багатий виноградом
948. πολύστονος 2 – який багато стогне, який є причиною багатьох
стогонів
949. πολύτλας, αντος – багатостраждальний, який багато витерпів
950. πολυτλήμων 2 – багатостраждальний, який багато витерпів
951. πολύτλητος 2 – який пройшов багато випробувань, поневірянь
952. πολυτρήρων, ωνος – багатий голубами
953. πολύτρητος 2 – з багатьма дірками, багато разів просвердлений
954. πολύτροπος 2 – добре досвідчений, який багато мандрував
955. πολυφάρμακος 2 – який знає багато ліків, багатий ліками

Х. Куйбіда, *Ад 'сктиви в гомерівському епосі*

956. πολύφημος 2 – сильноголосий, голосний, шумний, наповнений багатьма голосами, красномовний, багатослівний
957. πολύφλοισβος 2 – багатошумний, буркотливий
958. πολύφορβος 2 і 3 – яка годує багатьох, багатий їжею
959. πολύφρων 2 – дуже розумний, розсудливий
960. πολύχαλκος 2 – багатий міддю, масивний, мідний
961. πολύχρυσος 2 – багатий золотом
962. πολυωπός 2 – з багатьма петлями
963. ποντοπόρος 2 – мореплавний, який пливе морем
964. ποτιδόρπιος 2 – необхідний для вечері
965. ποτιφωνήεις, ήεσσα, ήεν – який має дар мови
966. πουλυβότειρα – яка годує багатьох
967. πρεσβύγενής 2 – першородний, первісток
968. προῦλής 2 – похилий, який спадає
969. προβλής, ήτος – навислий (який виступає вперед), крутий, прямий (вгору)
970. προγενής 2 – старий
971. πρόγονος 2 – який народився раніше, старший
972. προήκης 2 – загострений спереду, гостробокий
973. προθέλυμνος 2 – (вирваний) з коренем до основи, який щільно примикає
974. πρόκλυτος 2 – почутий раніше, старовинний
975. πρόκροστος 3 і 2 – розділений відступами
976. προπρηγής 2 – нахилений вперед, згорблений, зігнутий
977. πρόρριζος 2 – вирваний з коренем
978. προσκηδής 2 – ретельний, турботливий, уважний
979. πρόσφατος 2 – недавно вбитий, тобто який не говорить
980. προσφύής 2 – приладнаний
981. πρόφρων 2 – дуже старанний, сповнений готовності, рішучий
982. πρωθήβη – досл. першої молодості, юна, в квітучому віці
983. πρωθήβης, ου – юний, у квітучому віці
984. πρωτόγονος 2 – першонароджений, який першим у році народився
985. πρωτοπαγής 2 – нещодавно зроблений (збитий), новий
986. πρωτόπλοος 2 – який здійснює перше плавання
987. πρωτοτόκος – яка вперше народила (мати)
988. πτολίπορθος 2 – який руйнує міста, підкорює міста
989. πύκιμηδής 2 – розумний
990. πῦρηφόρος 2 – який дає врожай пшениці, пшеничний

991. πῦρρίκαστος 2 – обпалений вогнем
992. πῦρήκης 2 – з розпеченим вістрям
993. πῦροφόρος 2 = πῦρηφόρος 2
994. ῥηξήνωρ, ορος – який розбиває ряди (ворогів), непереборний
995. ῥινοτόρος 2 – який пробиває, простромлює щити
996. ῥοδοδάκτυλος 2 – з рожевими пальцями, розоперста
997. σακέσπαλος 2 – який потрясає щитом
998. σαόφρων 2 – розумний, зі здоровим глуздом
999. σιτοφάγος 2 – який харчується хлібом
1000. σκηπτοῦχος – який тримає скіпетр, панівний
1001. σκοτομήνιος 2 – без місяця, темний
1002. στεινωπός 2 – вузький, тісний, з вузьким виходом
1003. συμφερός 3 – об'єднаний, зібраний разом
1004. συμφράδμων, ονος – який дає поради, який радить
1005. συνήορος 2 – супутній, який супроводжує
1006. τᾶλᾶεργός 2 – терплячий, витривалий
1007. τᾶλᾶπείριος 2 – який терпить випробування, багатостраждальний
1008. τᾶλᾶσίφρων 2 = τᾶλάφρων 2 – багатостраждальний, міцний духом, терплячий
1009. τᾶλαύριος 2 – який носить щит з міцної шкіри, тобто невразливий, безстрашний
1010. τᾶμεσίχρως, οος – який ранив тіло, гострий
1011. τᾶνᾶήκης 2 – з довгим лезом, довгий
1012. τᾶναύπους 2 – тонконогий, довгоногий
1013. τᾶνηλεγής 2 – який вбиває, вкладає “на повен зріст” (дослівно – у довжину)
1014. τᾶνύλωσος 2 – з довгим (тонким) язиком, балакучий
1015. τᾶνυγλώχιν, ινος – з довгим (тонким) вістрям
1016. τᾶνῦήκης 2 – з довгим лезом, довгий
1017. τᾶνῦπεπλος 2 – у довгому вбранні
1018. τᾶνῦσίπτερος 2 – швидкокрилий
1019. τᾶνυπτέρουξ, ὕγος – ширококрилий, швидколітний
1020. τᾶνύφλοιος 2 – з довгою (тонкою) корою
1021. τᾶνύφυλλος 2 – з довгим листям, кучерявий
1022. τᾶχύπωλος 2 – швидкокінний
1023. τελεσφόρος 2 – який призводить до кінця, повний, цілий
1024. τερπικέραυνος 2 – який радіє блискавці, громовержець

Х. Куйбіда. Ад'сктиви в гомерівському епосі

1025. τερψίμβροτος 2 – який радує смертних, милий для смертних
1026. τεσσαράβοιος 2 – оцінений в чотири бики
1027. τετράγυος 2 – (площею) в чотири десятичини
1028. τετραθέλυμος 2 – чотиришаровий (зшитий з чотирьох шкір)
1029. τετράκυκλος 2 – чотириколісний
1030. τετράορος 2 – запряжений вчотирьох
1031. τετράφαλος 2 – з чотирма гребенями
1032. τηλεδᾶπός 2 – який прибув із далеких країн, далекий
1033. τηλεκλειτός 2 – далеко (дуже) славний
1034. τηλεκλυτός 2 – далеко (дуже) славний, відомий
1035. τηλεφᾶνής 2 – здалека видний
1036. τηλύγετος 3 – в ніжному віці, якого ніжно люблять
1037. τοξοφόρος 2 – який носить лук
1038. τρίγληνος 2 – трьохокий, з трьома камінцями чи підвісками
1039. τριγλώχιν і τριγλώχης, ἴνος – тризубий, тригранний, з трьома вістрями
1040. τρίπλαξ, πλάκος – потрійний, тричі складений
1041. τρίπολος 2 – тричі зораний
1042. τρίπτύχος 2 – потрійний, з трьома складками
1043. τρίστοιχος 2 – розташований трьома рядами
1044. τριχᾶϊκες, ὦν – розділені на три коліна
1045. ὑδᾶτοτρεφής 2 – який росте біля води
1046. ὑλάκόωρος 2 – який голосно лає
1047. ὑλοτόμος – лісорубний, теслярський
1048. ὑπασπίδιος 2 – прикритий щитом
1049. ὑπερᾶής 2 – який сильно дує
1050. ὑπέρβιος 2 – зарозумілий, нахабний, неприборканий, нестримний
1051. ὑπερφιάλος 2 – зарозумілий, зухвалий, неприборканий, нестримний
1052. ὑπερδεής 2 – вкрай недостатній, дуже невелика кількість
1053. ὑπερηνορέων, οντος – гордий, обдарований нелюдською силою
1054. ὑπερθῦμος 2 – дуже (надто) мужній
1055. ὑπερκύδας, ὑδαντος – дуже славний, прославлений
1056. ὑπερμενέων, οντος – зарозумілий, гордий
1057. ὑπερμενής 2 – могутній, пресильний
1058. ὑπέροπλος 2 – озброєний з ніг до голови, високомірний
1059. ὑπέιροχος 2 – який перевершує інших

1060. ὑπηνήτης, ου – бородатий, з першим пушком на щоках
1061. ὑπηοῖος 3 – передсвітанковий, ранішній, ранній
1062. ὑπόκυκλος 2 – заокруглений знизу, з колесиками
1063. ὑπονήϊος 2 – розташований біля підніжжя гори Νήϊον
1064. ὑποπλάκιος 2 – розташований біля підніжжя гори Πλάκος
1065. ὑπόρρηνος 2 – яка має під собою ягня, яка годує ягня
1066. ὑποταρτάριος 2 – який живе в Тартарі, підземний
1067. ὑπότροπος 2 – який повертається назад
1068. ὑπουράνιος 2 – піднебесний, який сягає до небес
1069. ὑποχείριος 2 і 3 – який є під рукою
1070. ὑπόψιος 2 – підозрілий, до якого ставляться з презирством
1071. ὑπωρόφιος 2 і 3 – який перебуває під дахом, удома
1072. ὑπαγόρης, ην – який зверхньо говорить, хвалькуватий
1073. ὑπερεφής 2 – з високим дахом, високий
1074. ὑψηχής 2 – який голосно ірже
1075. ὑψιβρεμέτης, ου – який звисока гримить
1076. ὑψίζυγος 2 – який сидить на високій лавці, з висоти править
1077. ὑψικάρηνος 2 – високоголовий, високоверхий
1078. ὑψίκερας – високорогий
1079. ὑψίκομος 2 – з високою кроною, широкогіллястий
1080. ὑπιπετής, ἦεσσα, ἦεν = ὑπιπέτης – який високо літає, піднебесний
1081. ὑπιπέτηλος 2 – вкритий доверху листям
1082. ὑπίπυλος 2 – з високими воротами
1083. ὑπόροφος 2 – з високою кривлею, високий
1084. φᾶεσίμβροτος 2 – який сяє чи несе світло для смертних
1085. φασσοφόνος – який вбиває голубів
1086. φθισήνωρ, ορος – який вбиває мужчин, згубний
1087. φθισίμβροτος 2 – згубний (для смертних)
1088. φιλήρετμος 2 – веслолюбний, завзятий весляр
1089. φιλοκέρτομος 2 – який любить насмішку, лихослівний
1090. φιλοκτέανος 2 (тільки superl. φιλοκτεανώτατος) – користолюбний, скупий
1091. φιλομμειδής – який любить посміхатися, життєрадісний
1092. φιλόξεινος 2 – гостинний, який любить гостей
1093. φιλοπαίγμων 2 – грайливий, веселий
1094. φιλοπτόλεμος 2 – який любить війну, войовничий
1095. φιλοψευδής 2 – який любить обман, брехливий

Х. Куйбіда, *Ад'сктиви в гомерівському епосі*

1096. φοινῖκοπάρηος 2 – з пурпурними (червоними) щоками, боками
1097. φύγοπτόλεμος 2 – який уникає війни, бою
1098. φύσιζοος 2 – який дарує життя, життєдайний
1099. χἄλιφρων 2 – легковажний, нерозсудливий
1100. χαλκεοθώρηξ – одягнений у мідний панцир
1101. χαλκεόφωνος 2 – мідноголосий, тобто сильноголосий
1102. χαλκήρης 2 – оброблений, оздоблений міддю
1103. χαλκοβᾶρης 2 – тяжкий від міді
1104. χαλκοβᾶτης 2 – незламний, з мідною основою
1105. χαλκογλῶχῖν, ῖνος – з мідним вістрям
1106. χαλκοκνήμις, ῖδος – у мідних поножах
1107. χαλκοкорυστής, οῦ – одягнений у мідні обладунки
1108. χαλκοπάρηος 2 – міднощокий, тобто з мідними боками
1109. χαλκόπο(υ)ς 2 – із мідними копитами, невтомний
1110. χαλκότῦπος 2 – завданий мідною зброєю
1111. χαλκοχίτων, ωνος – одягнений у мідь, у мідних обладунках
1112. χᾶμαιεύνης 2 – який лежить, спить на (голій) землі
1113. χᾶμαιεύνας, ἄδος – яка лежить чи спить на землі
1114. χειμάρροος / χειμάρρους 2 – який тече взимку, який розливається від талого снігу
1115. χρῦσάμπυξ, ῦκος – зі золотою прикрасою на чолі
1116. χρῦσολέδιλος 2 – у золотому взутті
1117. χρῦσόπτερος 2 – золотокрилий
1118. χρῦσάορος 2 – зі золотим мечем чи зброєю
1119. χρῦσηλάκατος 2 – зі золотою стрілою чи веретенем
1120. χρῦσήνιος 2 – який править з допомогою золотих поведів
1121. χρῦσόθρονος 2 – зі золотим престолом
1122. χρῦσόρραπις, ῖδος – зі золотим жезлом
1123. ὠκύπέτης 2 – який швидко летить, швидкий
1124. ὠκύμορος 2 – приречений на швидку смерть, недовговічний
1125. ὠκύᾶλος 2 – швидкохідний, швидкий на морі
1126. ὠκύπορος 2 – швидкохідний, стрімкий
1127. ὠκύπους 2 – прудконогий, спритний
1128. ὠκύπτερος 2 – швидкокрилий
1129. ὠκύροος 2 – який швидко тече
1130. ὠλεσίκαρπος 2 – який скидає свої плоди
1131. ὠμηστής, οῦ – кровожерливий, який харчується сирим м'ясом
1132. ὠμοφάγος 2 – який харчується сирим м'ясом

Додаток Д

Індекс слововживань гомерівських похідних прикметників

Похідний прикметник	Індекс слововживання	Частота
ἄατος	I 14, 271; O 21, 91; O 22, 5	3
ἄαγής	O 11, 575	1
ἄαπτος	I 1, 567; I 7, 309; I 8, 450; I 11, 169; I 12, 166; I 13, 49; I 13, 77; I 13, 318; I 16, 244; I 17, 638; I 20, 503; O 11, 502; O 22, 70; O 22, 248	14
ἄβλητος	I 4, 117; I 4, 540	2
ἄβληηρός	I 5, 337; I 8, 178; O 11, 135; O 23, 282	4
ἄβρομος	I 13, 41	1
ἄβροτος	I 14, 78	1
ἀγακλείης	I 17, 716; I 21, 379	2
ἀγακλειτός	I 2, 564; I 12, 101; I 16, 463; I 18, 45; I 21, 530; O 3, 59; O 7, 202; O 17, 370; O 17, 468; O 18, 351; O 21, 275	11
ἀγακλύτος	I 6, 436; O 3, 388; O 3, 428; O 7, 3; O 7, 46; O 8, 502; O 14, 237; O 21, 295; O 24, 103	9
ἄγαμος	I 3, 40	1
ἀγάννιφος	I 1, 420; I 18, 186	2
ἀγανόφρων	I 20, 467	1
ἀγαπήνωρ	I 8, 114; I 13, 756; I 15, 392; I 23, 113; I 23, 124; O 7, 170	6
ἀγάρροος	I 2, 845; I 12, 30	2
ἀγαστονος	O 12, 97	1
ἀγγελίη	I 4, 128; I 5, 765; I 6, 269; I 6, 279; I 15, 213; O 3, 378; O 13, 359; O 16, 207	8
ἀγήνωρ	I 2, 276; I 9, 398; I 9, 635; I 9, 699; I 10, 220; I 10, 244; I 10, 299; I 10, 319; I 12, 300; I 20, 174; I 20, 406; I 21, 443; I 24, 42; O 1, 106; O 1, 144; O 2, 103; O 2, 235; O 4, 548; O 4, 658; O 9, 213; O 10, 406; O 10, 466; O 10, 475; O 10, 550; O 11, 562; O 12, 28; O 12, 324; O 12, 414; O 14,	43

X. Κυϊβίδα, *Ad 'σκτιβι в гомерівському епосі*

	219; O 16, 462; O 17, 65; O 17, 79; O 17, 105; O 18, 43; O 18, 61; O 18, 346; O 19, 148; O 20, 160; O 20, 284; O 20, 292; O 21, 68; O 23, 8; O 24, 138	
ἀγήραος τα ἀγήρωσ	I 2, 447; I 8, 539; I 12, 323; I 17, 444; O 5, 136; O 5, 218; O 7, 94; O 7, 257; O 23, 336	9
ἀγκυλομήτης	I 2, 205; I 2, 319; I 4, 59; I 4, 75; I 9, 37; I 12, 450; I 16, 431; I 18, 293; O 21, 415	9
ἀγκυλότοξος	I 2, 848; I 10, 428	2
ἀγκυλοχείλης	I 16, 428	1
ἀγλαόκαρπος	O 7, 115; O 11, 589	2
ἄγνωστος	O 2, 175; O 13, 191; O 13, 397	3
ἄγονος	I 3, 40	1
ἄγραυλος	I 10, 155; I 17, 521; I 18, 162; I 23, 684; I 23, 780; I 24, 81; O 10, 410; O 12, 253; O 22, 403	9
ἀγριόφωνος	O 8, 294	1
ἀγρονόμος	O 6, 106	1
ἀγγέμαχος	I 13, 5; I 16, 248; I 16, 272; I 17, 165	4
ἀγγιᾶλος	I 2, 640; I 2, 697	2
ἀγγιβᾶθής	O 5, 413	1
ἀγγίθεος	O 5, 35; O 19, 279	2
ἀγγιμάχητης	I 2, 604; I 8, 173; I 11, 286; I 13, 150; I 15, 425; I 15, 486; I 17, 184	7
ἀγγίμολος	I 24, 352	1
ἀγγίνοος	O 13, 332	1
ἀδάημων	I 5, 634; I 13, 811; O 12, 208; O 17, 283	4
ἀδάκρυτος	I 1, 415; O 4, 186; O 24, 61	3
ἀδάμαστος	I 9, 158	1
ἀδεής, ἀδδεής τα ἀδειής	I 7, 117; I 8, 423; I 21, 481; O 19, 91	4
ἀδευκής	O 4, 489; O 6, 273; O 10, 245	3
ἀδένητος	O 20, 2; O 20, 142	2
ἀδήριτος	I 17, 42	1
I. ἀδινόσ	O 23, 326	1
II. ἀδινόσ	I 2, 87; I 2, 469; I 16, 481; I 18, 316; I 22, 430; I 23, 17; I 24, 747; O 1, 92; O 4, 320; O 19, 516	10
ἀδμήσ	I 23, 655; O 4, 637; O 6, 109; O 6, 228	4

ἄδμητος	I 10, 293; I 23, 266; O 3, 383	3
ἄεθλοφόρος та ἄθλοφόρος	I 9, 124; I 9, 266; I 11, 699; I 22, 22; I 22, 162	5
ἄεικέλιος	I 14, 84; O 4, 244; O 6, 242; O 9, 503; O 13, 402; O 14, 32; O 17, 357; O 19, 341; O 20, 259; O 24, 228	10
ἄεικίης	I 1, 97; I 1, 341; I 1, 398; I 1, 456; I 2, 264; I 4, 396; I 9, 70; I 9, 495; I 10, 483; I 11, 142; I 12, 435; I 14, 13; I 16, 32; I 19, 133; I 21, 20; I 22, 395; I 23, 24; I 24, 594; I 24, 733; O 2, 250; O 3, 265; O 4, 339; O 4, 340; O 4, 694; O 11, 429; O 13, 437; O 15, 236; O 16, 107; O 17, 130; O 17, 131; O 17, 197; O 17, 216; O 18, 108; O 19, 550; O 20, 317; O 20, 366; O 22, 308; O 22, 317; O 22, 416; O 23, 222; O 24, 184	41
ἄεκαζόμενος	I 6, 458; O 13, 277; O 18, 135; O 19, 133	4
ἄελλόπος	I 8, 409; I 24, 77; I 24, 159	3
ἄελπής	O 5, 408	1
ἀενάων, ουσα, ον (= ἀενᾶος)	O 13, 109	1
ἀεργός	I 9, 320; O 19, 27	2
ἀερσίπους	I 3, 327; I 18, 532; I 23, 475	3
ἀεσίφρων	I 20, 183; I 23, 603; O 21, 302	3
ἄθανάτος	I 1, 520; I 2, 49; I 2, 447; I 2, 741; I 3, 158; I 3, 298; I 3, 308; I 4, 61; I 4, 64; I 4, 128; I 5, 130; I 5, 442; I 5, 882; I 6, 140; I 6, 259; I 7, 102; I 7, 130; I 10, 404; I 10, 441; I 10, 463; I 13, 525; I 14, 199; I 14, 434; I 15, 50; I 15, 85; I 15, 107; I 15, 144; I 16, 154; I 16, 704; I 17, 78; I 17, 444; I 17, 476; I 18, 86; I 18, 116; I 18, 420; I 19, 2; I 20, 292; I 20, 347; I 21, 2; I 21, 267; I 21, 380; I 21, 476; I 21, 500; I 21, 513; I 22, 366; I 23, 207; I 23, 277; I 24, 464; I 24, 693; O 1, 67; O 1, 420; O 2, 432; O 3, 346; O 3, 468; O 4, 79; O 4, 385; O 4, 479; O 4, 592; O 5, 80; O 5, 447; O 8, 343; O 8, 348; O 8, 352; O 9, 107; O 10, 2; O 11, 133; O 11, 602; O 12, 118; O 12, 302; O 12, 370; O 13, 128; O 14, 53; O 14, 119; O 16,	85

Х. Куйбіда, Ад 'сктиви в гомерівському епосі

	265; O 18, 112; O 21, 365; O 23, 280; O 23, 336; O 24, 47; O 24, 55; O 24, 64; O 24, 198; O 24, 371; O 24, 444; O 24, 447	
ἄθαπτος	I 22, 386; O 11, 54; O 11, 72	3
ἀθεμίσιος	O 9, 428; O 18, 141; O 20, 287	3
ἀθέμιστος	I 9, 63; O 9, 106	2
ἀθέσφατος	I 3, 4; I 10, 6; O 7, 273; O 11, 61; O 11, 373; O 13, 244; O 15, 392; O 20, 211	8
ἄθροός	I 2, 439; I 14, 38; I 15, 657; I 18, 497; I 19, 236; I 22, 271; I 23, 200; O 1, 27; O 1, 43; O 2, 356; O 2, 392; O 2, 411; O 3, 34; O 4, 405; O 9, 544; O 16, 361; O 19, 540; O 22, 76; O 23, 50; O 24, 420; O 24, 464; O 24, 468	22
ἄθυμος	O 10, 463	1
αἰγίβοτος	O 4, 606; O 13, 246	2
αἰγίλιψ	I 9, 15; I 13, 63; I 16, 4	3
αἰγίοχος	I 1, 202; I 1, 222; I 2, 157; I 2, 348; I 2, 375; I 2, 491; I 2, 598; I 2, 787; I 3, 426; I 5, 115; I 5, 396; I 5, 635; I 5, 693; I 5, 714; I 5, 733; I 5, 742; I 5, 815; I 6, 420; I 7, 60; I 8, 287; I 8, 352; I 8, 375; I 8, 384; I 8, 427; I 10, 278; I 10, 553; I 11, 66; I 12, 209; I 13, 825; I 14, 160; I 14, 252; I 15, 175; I 15, 242; I 15, 379; I 17, 176; I 21, 420; I 22, 221; O 3, 42; O 3, 394; O 4, 752; O 4, 762; O 5, 103; O 5, 137; O 6, 105; O 6, 324; O 9, 154; O 9, 275; O 13, 252; O 13, 371; O 15, 245; O 16, 320; O 24, 164; O 24, 529; O 24, 547	54
ἄϊδρις	I 3, 219; O 10, 282	2
αἰΐδηλος	I 2, 455; I 5, 880; I 5, 897; I 9, 436; I 11, 155; O 8, 309; O 16, 29; O 22, 165; O 23, 303	9
αἰειγενέτης	I 2, 400; I 3, 296; I 6, 527; I 7, 53; I 14, 244; I 14, 333; I 16, 93; I 20, 104; O 2, 432; O 14, 446; O 23, 81; O 24, 373	12
αἰθρηγενέτης	O 5, 296	1
αἰΐηλος	I 2, 318	1
αἰΐθωψ	I 1, 462; I 4, 259; I 4, 495; I 5, 341; I 5, 562; I 5, 681; I 6, 266; I 13, 305; I 14, 5; I 16, 266; I 16, 230; I 17, 3; I 17, 87; I 17, 592; I 18, 522; I 20,	35

	111; I 20, 117; I 23, 237; I 23, 250; I 24, 641; I 24, 791; O 2, 57; O 3, 459; O 7, 295; O 9, 360; O 10, 152; O 12, 19; O 13, 8; O 14, 447; O 15, 500; O 16, 14; O 17, 536; O 19, 197; O 21, 434; O 24, 364	
αίμοφόρυκτος	O 20, 348	1
αἰνόμορος	I 22, 481; O 9, 53; O 24, 169	3
αἰνοπαθής	O 18, 201	1
αἰολοθώρηξ	I 4, 489; I 16, 173	2
αἰολομίτρης	I 5, 707	1
αἰολόπαλος	I 3, 185	1
ἄϊστος	I 14, 258; O 1, 235; O 1, 242	3
αἰσύλοεργός	I 5, 403	1
αἰσυμνητήρ	I 24, 347	1
ἀκάκητᾶ	I 16, 185; O 24, 10	2
ἀκαλαρρείτης	I 7, 422; O 19, 434	2
ἀκάμας	I 16, 176; I 16, 823; I 18, 239; I 18, 484	4
ἀκάματος	I 5, 4; I 15, 598; I 15, 731; I 16, 122; I 18, 225; I 21, 13; I 21, 341; I 23, 52; O 20, 123; O 21, 181	10
ἀκερσεκόμης	I 20, 39	1
ἀκήδεστος	I 6, 60	1
ἀκηδής	I 21, 123; I 24, 526; I 24, 554; O 6, 26; O 17, 319; O 19, 18; O 20, 130; O 24, 187	8
ἀκήλητος	O 10, 329	1
ἀκηράσιος	O 9, 205	1
ἀκήρατος	I 15, 498; I 24, 303; O 17, 532	3
I. ἀκήριος	O 12, 98; O 17, 532; O 23, 328	3
II. ἀκήριος	I 5, 812; I 5, 817; I 7, 100; I 11, 392; I 13, 224; I 21, 466	6
ἀκιδνός	O 5, 217; O 8, 169; O 18, 130	3
ἄκιγκυς	O 9, 515; O 21, 131	2
ἀκίχητος	I 17, 75	1
ἄκλαυτος	I 22, 386; O 4, 494; O 11, 54; O 11, 72	4
ἄκλειής	I 7, 100; I 12, 318; O 4, 728	3
ἄκληρος	O 11, 490	1
ἄκμής	I 10, 173; I 11, 802; I 15, 697; I 16, 44	4
ἄκόρητος	I 7, 117; I 12, 335; I 13, 621; I 13, 639; I 14, 479;	6

X. Κυϊβίδα, *Ad 'sktivi v gomeriv's'komu epoci*

	I 20, 2	
ἄκοσμος	I 2, 213	1
ἄκουρος	O 7, 64	1
ἄκράαντος	I 2, 138; O 2, 202; O 19, 565	3
ἄκράῆς	O 2, 421; O 14, 253; O 14, 299	3
ἄκρητος	I 2, 341; I 4, 159; O 2, 341; O 9, 297; O 24, 73	5
ἄκριτόμυθος	I 2, 246; O 19, 560	2
ἄκριτος	I 2, 796; I 3, 412; I 7, 337; I 7, 436; I 14, 205; I 14, 304; I 24, 91; O 8, 505; O 18, 174; O 19, 120	10
ἄκριτόφυλλος	I 2, 868	1
ἄκροκε- λαινιῶων	I 21, 249	1
ἄκρόκομος	I 4, 533	1
ἄκροπόλος	I 5, 523; O 19, 205	2
ἄκροπόρος	O 3, 463	1
ἄκτῆμων	I 9, 126; I 9, 268	2
ἄλαπαδνός	I 2, 675; I 4, 305; I 4,330; I 5, 783; I 7, 257; I 8, 463; O 18, 373	7
ἄλαστος	I 22, 261; I 24, 105; O 1, 342; O 4, 108; O 14, 174; O 24, 423	6
ἄλεξάνεμος	O 14, 529	1
ἄλεξίκακος	I 10, 20	1
ἄληθής	I 12, 433; O 3, 254; O 14, 362; O 16, 61; O 17, 15	5
ἄληϊος	I 9, 125; I 9, 267	2
ἄλιᾶής	O 4, 361	1
ἄλίαστος	I 2, 797; I 12, 471; I 14, 57; I 16, 296; I 20, 31; I 24, 760	6
ἄλιμῦρηεις	I 21, 190; O 5, 460	2
ἄλιотреφής	O 4, 442	1
ἄλίπλοος	I 12, 26	1
ἄλιπόρφυρος	O 6, 53; O 6, 306; O 13, 108	3
ἄλληκτος	O 12, 325	1
ἄλλόγνωτος	O 2, 366	1
ἄλλοδαπός	I 16, 550; I 19, 324; I 24, 382; O 8, 211; O 9, 36; O 14, 231; O 17, 485; O 20, 220; O 23, 219	9

ἀλλοειδής	О 13, 194	1
ἀλλόθροος	О 1, 183; О 3, 302; О 14, 43; О 15, 453	4
ἀλλοπρόσαλ- λος	І 5, 831; І 5, 889	2
ἄλλοφος	І 10, 258	1
ἄλοσύδνη	І 20, 207	1
ἄλυτος	І 13, 37; І 13, 360; О 8, 275	3
ἄλφесίβοιος	І 18, 593	1
ἄμαιμάκετος	І 6, 179; І 16, 329; О 14, 311	3
ἄμαρτοεπής	І 13, 824	1
ἄμβᾶτός	І 6, 434; О 11, 316	2
ἄμβρόσιος	І 1, 529; І 2, 19; І 2, 57; І 5, 338; І 5, 369; І 8, 434; І 10, 41; І 10, 142; І 13, 35; І 14, 172; І 14, 177; І 14, 178; І 18, 268; І 21, 507; І 23, 187; І 24, 341; І 24, 363; О 1, 97; О 4, 429; О 4, 574; О 5, 45; О 7, 283; О 9, 404; О 15, 8	24
ἄμβροτος	І 5, 339; І 5, 870; І 16, 381; І 16, 670; І 16, 680; І 16, 867; І 17, 194; І 17, 202; І 20, 358; І 22, 9; І 24, 460; О 5, 347; О 7, 260; О 7, 265; О 8, 365; О 10, 222; О 11, 330; О 18, 191; О 24, 59; О 24, 445	20
ἄμέγαρτος	І 2, 420; О 11, 400; О 11, 407; О 17, 219; О 21, 362	5
ἄμείλικτος	І 11, 137; І 21, 98	2
ἄμείλιχος	І 9, 158; І 9, 572; І 24, 734	3
ἄμενηνός	І 5, 887; О 10, 521; О 10, 536; О 11, 29; О 11, 49; О 19, 562	6
ἄμέτρητος	О 19, 512; О 23, 249	2
ἄμετροεπής	І 2, 212	1
ἄμήχᾶνος	І 8, 130; І 10, 167; І 11, 310; І 13, 726; І 14, 262; І 15, 14; І 16, 29; І 19, 273; О 19, 363; О 19, 560	10
ἄμτροχίτων	І 16, 419	1
ἄμμορος	І 6, 408; І 18, 489; І 24, 773; І 0 5, 275	4
ἄμύμων	І 1, 92; І 1, 423; І 2, 674; І 2, 770; І 2, 876; І 4, 89; І 4, 194; І 5, 9; І 5, 169; І 5, 247; І 6, 22; І 6, 155; І 6, 171; І 6, 190; І 6, 216; І 6, 374; І 8, 273; І 8, 292; І 8, 302; І 9, 128; І 9, 181; І 9,	114

Х. Куйбіда, Ад'сктиви в гомерівському епосі

	270; I 9, 698; I 10, 19; I 10, 170; I 10, 323; I 11, 57; I 11, 161; I 11, 420; I 11, 518; I 11, 692; I 11, 835; I 12, 88; I 13, 451; I 13, 637; I 13, 641; I 13, 790; I 14, 115; I 14, 426; I 14, 444; I 14, 469; I 15, 463; I 16, 119; I 16, 140; I 16, 152; I 16, 197; I 16, 854; I 17, 10; I 17, 186; I 17, 280; I 17, 379; I 17, 698; I 18, 55; I 19, 245; I 20, 206; I 20, 231; I 20, 236; I 20, 484; I 21, 546; I 22, 113; I 22, 278; I 23, 137; I 23, 263; I 23, 522; I 24, 85; O 1, 29; O 1, 232; O 2, 225; O 4, 4; O 4, 187; O 4, 789; O 7, 29; O 7, 303; O 8, 117; O 8, 118; O 8, 123; O 8, 246; O 8, 419; O 8, 428; O 9, 414; O 10, 50; O 11, 99; O 11, 236; O 11, 291; O 11, 468; O 11, 470; O 11, 494; O 11, 505; O 11, 551; O 11, 553; O 12, 261; O 13, 42; O 14, 159; O 14, 508; O 15, 15; O 16, 100; O 16, 237; O 17, 156; O 19, 109; O 19, 304; O 19, 332; O 19, 456; O 20, 209; O 20, 231; O 21, 99; O 21, 325; O 22, 442; O 22, 459; O 23, 145; O 24, 16; O 24, 18; O 24, 80; O 24, 194; O 24, 278	
ἀμφάδιος	O 6, 288	1
ἀμφήκης	I 10, 256; I 21, 118; O 16, 80; O 21, 341	4
ἀμφορηφής	I 1, 45	1
ἀμφήριστος	I 23, 382; I 23, 527	2
ἀμφιάλος	O 1, 386; O 1, 395; O 1, 401; O 2, 293; O 21, 252	5
ἀμφίβροτος	I 2, 389; I 11, 32; I 12, 402; I 20, 281	4
ἀμφιγυήεις	I 1, 607; I 14, 239; I 18, 383; I 18, 393; I 18, 462; I 18, 587; I 18, 590; I 18, 614; O 8, 300; O 8, 349; O 8, 357	11
ἀμφίγυος	I 13, 147; I 14, 26; I 15, 278; I 15, 386; I 15, 712; I 16, 637; I 17, 731; O 16, 474; O 24, 527	9
ἀμφιδᾶσος	I 15, 309	1
ἀμφιδρῦφής	I 2, 700	1
ἀμφιδρῦφος	I 11, 393	1
ἀμφίδυμος	O 4, 847	1
ἀμφιέλισσα	I 2, 165; I 2, 181; I 9, 683; I 13, 174; I 15, 549;	19

Додаток Д. Индекс слововживань...

	I 17, 612; I 18, 260; O 3, 162; O 6, 264; O 7, 9; O 7, 252; O 9, 64; O 10, 91; O 10, 156; O 12, 368; O 14, 258; O 15, 283; O 17, 427; O 21, 390	
ἀμφιθάλης	I 22, 496	1
ἀμφίθετος	I 23, 270; I 23, 616	2
ἀμφίκομος	I 17, 677	1
ἀμφικύπελλος	I 1, 584; I 6, 220; I 9, 656; I 23, 219; I 23, 656; I 23, 663; I 23, 667; I 23, 699; O 3, 63; O 8, 89; O 13, 57; O 15, 102; O 15, 120; O 20, 153; O 22, 86	15
ἀμφιμέλας	I 1, 103; O 4, 661	2
ἀμφίπολος	I 24, 302; O 1, 362; O 4, 751; O 4, 760; O 6, 52; O 6, 80; O 7, 235; O 7, 300; O 16, 152; O 16, 413; O 17, 49; O 19, 602; O 21, 8; O 21, 356; O 22, 483; O 23, 364	16
ἀμφίρυτος	O 1, 50; O 1, 198; O 11, 325; O 12, 283	4
ἀμφιστροφής	I 11, 40	1
ἀμφίφᾶλος	I 5, 743; I 11, 41	2
ἀμφίχυτος	I 20, 145	1
ἄμφωτος	O 22, 10	1
ἀμώμητος	I 12, 109	1
ἀνάεδνος	I 9, 146; I 9, 288; I 13, 366	3
ἀναιδής	I 4, 521; I 5, 593; I 13, 139; O 1, 254; O 11, 598; O 13, 376; O 17, 449; O 20, 29; O 20, 39; O 20, 386; O 23, 37	11
ἀναίμων	I 5, 342	1
ἀναίτιος	I 20, 297; O 20, 135; O 22, 356	3
ἄναλκίς	I 2, 201; I 5, 331; I 5, 349; I 8, 153; I 9, 35; I 9, 41; I 11, 390; I 13, 104; I 13, 777; I 14, 126; I 15, 62; I 15, 326; I 16, 355; I 16, 656; O 3, 310; O 3, 375; O 4, 334; O 9, 475; O 17, 125	19
ἄναλτος	O 17, 228; O 18, 114; O 18, 364	3
ἀνάπυστος	O 11, 274	1
ἀνάρσιος	I 24, 365; O 10, 459; O 11, 401; O 11, 408; O 14, 85; O 24, 111	6
ἄναυδος	O 5, 456; O 10, 378	2
ἀνδραχθής	O 10, 121	1

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

ἀνδρόκριμος	I 11, 371	1
ἀνδροφάγος	O 10, 200	1
ἀνδροφόνος	I 1, 242; I 4, 441; I 6, 134; I 6, 498; I 9, 351; I 16, 77; I 16, 840; I 17, 428; I 17, 616; I 17, 638; I 18, 149; I 18, 317; I 23, 18; I 24, 479; I 24, 509; I 24, 724; O 1, 261	17
ἀνείμων	O 3, 348	1
ἀνεμοσκεπής	I 16, 224	1
ἀνεμοτρεφής	I 11, 256; I 15, 625	2
ἀνέστιος	I 9, 63	1
ἀνήκεστος	I 5, 394; I 15, 217	2
ἀνήμελκτος	O 9, 439	1
ἀνήνυστος	O 16, 111	1
ἀνήνωρ	O 10, 301; O 10, 341	2
ἀνήροτος	O 9, 109; O 9, 123	2
ἀνιπτόπους	I 16, 235	1
ἀννέφελος	O 6, 45	1
ἀνοήμων	O 2, 270; O 2, 278; O 17, 273	3
ἀνόλεθρος	I 13, 761	1
ἄνοος	I 21, 441	1
ἄνουσος	O 14, 255	1
ἀνόστιμος	O 4, 182	1
ἄνοστος	O 24, 528	1
ἀνούτᾶτος	I 4, 540	1
ἀντάξιος	I 1, 136; I 11, 514	2
ἀντιάνειρα	I 3, 189; I 6, 186	2
ἀντίβιος	I 1, 304; I 2, 378; I 3, 435; O 18, 415; O 20, 323	5
ἀντίθεος	I 1, 264; I 3, 186; I 4, 88; I 4, 377; I 5, 168; I 5, 629; I 5, 663; I 5, 692; I 5, 705; I 6, 199; I 8, 275; I 9, 623; I 10, 112; I 11, 140; I 11, 322; I 12, 307; I 12, 408; I 13, 791; I 14, 322; I 16, 321; I 16, 421; I 16, 649; I 16, 865; I 20, 232; I 20, 407; I 21, 91; I 21, 595; I 23, 360; I 23, 837; I 24, 257; O 1, 21; O 1, 70; O 2, 17; O 3, 414; O 4, 571; O 4, 741; O 6, 241; O 6, 331; O 7, 146; O 8, 119; O 8, 518; O 11, 117; O 11, 308; O 11, 371; O 11, 512; O 13, 126; O 13, 378;	62

Додаток Д. Индекс слововживань...

	О 14, 18; О 14, 40; О 14, 182; О 14, 247; О 14, 385; О 15, 90; О 15, 237; О 17, 54; О 19, 216; О 19, 456; О 20, 369; О 21, 254; О 22, 291; О 24, 116; О 24, 300	
ἀντίτος	I 24, 213; О 17, 51; О 17, 60	3
ἀνώϊστος	I 21, 39	1
ἀνώνυμος	О 8, 552	1
ἄουτος	I 18, 536	1
ἀπάλαμνος	I 5, 597	1
ἀπάλοτρεφής	I 21, 363	1
ἄпасτος	I 19, 346; О 4, 788; О 6, 250	3
ἀπειρέσιος	I 20, 58; О 9, 118; О 11, 621; О 19, 174	4
ἀπείρητος	I 12, 304; I 17, 41; О 2, 170	3
ἀπείρων	I 1, 350; I 7, 446; I 24, 342; I 24, 545; I 24, 776; О 1, 98; О 4, 510; О 5, 46; О 7, 286; О 8, 340; О 15, 79; О 17, 386; О 17, 418; О 19, 107	14
ἀπέλεθρος	I 5, 145; I 7, 269; О 9, 538	3
ἀπευθής	О 3, 88; О 3, 184	2
ἀπήμαντος	О 19, 282	1
ἀπήμων	I 1, 415; I 12, 80; I 13, 744; I 13, 748; I 13, 761; I 14, 164; О 4, 487; О 4, 519; О 5, 40; О 5, 268; О 7, 266; О 8, 566; О 10, 551; О 12, 167; О 13, 39; О 13, 138; О 13, 174; О 15, 436; О 18, 260	19
ἀπηνής	I 1, 340; I 15, 94; I 15, 202; I 16, 35; I 23, 484; I 23, 611; О 18, 381; О 19, 329; О 23, 97; О 23, 230	10
ἀπήωρος	О 12 435	1
ἄπιστος	I 3, 106; I 24, 63; I 24, 207; О 14, 150; О 14, 391; О 23, 72	6
ἄπνευστος	О 5, 456	1
ἀπόβλητος	I 2, 361; I 3, 65	2
ἀπόθεστος	О 17, 296	1
ἀποθύμιος	I 14, 261	1
ἀπόρθητος	I 12, 11	1
ἀπορρώξ	I 2, 755; О 9, 359; О 10, 514; О 13, 98	4
ἄποτμος	I 24, 388; О 1, 219; О 20, 140	3
ἀπότροπος	О 14, 372	1

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

ἀποφώλιος	O 5, 182; O 8, 177; O 11, 249; O 14, 212	4
ἄπρηκτος	I 2, 121; I 2, 376; I 14, 221; O 2, 79; O 12, 223	5
ἀπροτίμαστος	I 19, 263	1
ἄπτερος	O 17, 57; O 19, 29; O 21, 386; O 22, 398	4
ἀπτοεπής	I 8, 209	1
ἀπτόλεμος	I 2, 201; I 9, 35; I 9, 41	3
ἀπύργωτος	O 11, 264	1
ἄπυρος	I 9, 122; I 9, 264; I 23, 267; I 23, 885	5
ἀπύρωτος	I 23, 270	1
ἄπυστος	O 1, 242; O 4, 675; O 5, 127	3
ἀργεϊφόντης	I 2, 103	1
ἀργικέραυτος	I 19, 121; I 22, 178	2
ἀργιόδους	I 9, 539; I 10, 264; I 11, 292; I 23, 32; O 8, 60; O 8, 476; O 11, 413; O 14, 416; O 14, 423; O 14, 438; O 14, 532	11
ἀργίπους	I 24, 211	1
ἀργυροδίνης	I 2, 753; I 21, 8; I 21, 130	3
ἀργυρόηλος	I 2, 45; I 3, 334; I 3, 361; I 7, 303; I 13, 610; I 14, 405; I 16, 135; I 18, 389; I 19, 372; I 23, 807; O 7, 162; O 8, 65; O 8, 406; O 8, 416; O 10, 261; O 10, 314; O 10, 366; O 11, 97; O 22, 341	19
ἀργυρότοξος	I 2, 766; I 5, 449; I 5, 517; I 5, 760; I 7, 58; I 10, 515; I 24, 758; O 7, 64; O 15, 410; O 17, 251	10
ἀργύφειος	I 18, 50; O 5, 230; O 10, 543	3
ἀρηϊφάτος	I 19, 31; I 24, 415; O 11, 41	3
ἀρηϊθoος	I 8, 298; I 15, 315; I 20, 167	3
ἀρηϊκτάμενος	I 22, 72	1
ἀρηϊφίλος	I 2, 778; I 3, 21; I 3, 52; I 3, 69; I 3, 90; I 3, 136; I 3, 206; I 3, 232; I 3, 253; I 3, 307; I 3, 430; I 3, 432; I 3, 452; I 3, 457; I 4, 13; I 4, 150; I 5, 561; I 6, 73; I 16, 303; I 17, 1; I 17, 11; I 17, 138; I 17, 319; I 17, 336; I 17, 346; O 15, 169	26
ἀρηϊτός	I 17, 37; I 24, 741	2
ἀρίγνωτος	I 13, 72; I 15, 490; O 4, 207; O 6, 108; O 6, 300; O 17, 265; O 17, 375	7
ἀριδείκετος	I 11, 248; I 14, 320; O 8, 382; O 8, 401; O 9, 2; O 11, 355; O 11, 378; O 11, 540; O 13, 38	9

Додаток Д. Индекс слововживань...

ἀρίζηλος	I 2, 318; I 13, 244; I 18, 219; I 18, 221; I 18, 519; I 22, 27	6
ἀριπρεπής	I 6, 477; I 8, 556; I 9, 441; I 15, 309; I 23, 453; O 8, 176; O 8, 390; O 8, 424; O 9, 22	9
ἀρισφάλης	O 17, 196	1
ἀριφράδης	I 23, 240; I 23, 326; O 11, 126; O 21, 217; O 23, 73; O 23, 225; O 23, 273; O 24, 329	8
ἄρρηκτος	I 2, 490; I 13, 37; I 13, 360; I 14, 56; I 14, 68; I 15, 20; I 20, 150; I 21, 447; O 8, 275; O 10, 4	10
ἄρρητος	O 14, 466	1
ἀρτιεπής	I 22, 281	1
ἀρτίπος	I 9, 505; O 8, 310	2
ἀρτίφων	O 24, 261	1
ἀρχεκάκος	I 5, 63	1
ἄσβεστος	I 1, 599; I 11, 50; I 11, 500; I 11, 530; I 13, 169; I 13, 540; I 16, 123; I 16, 267; I 17, 89; I 22, 96; O 4, 584; O 7, 333; O 8, 326; O 20, 346	14
ἀσήμαντος	I 10, 485	1
ἀσίνης	O 11, 110; O 12, 137	2
ἄσιτος	O 4, 788	1
ἀσκελής	O 1, 68; O 4, 543; O 10, 463	3
ἄσκοπος	I 24, 157; I 24, 186	2
ἄσπαρτος	O 9, 109; O 9, 123	2
ἀσπάσιος	I 8, 488; I 10, 35; I 21, 607; O 5, 394; O 5, 397; O 9, 466; O 23, 233; O 23, 238; O 23, 296	9
ἀσπαστός	O 5, 398; O 13, 35; O 23, 60; O 23, 239	4
ἄσπερμος	I 20, 303	1
ἄσπετος	I 20, 303	1
ἀστεμφής	I 2, 344	1
ἀστυβοώτης	I 24, 701	1
ἀσύφηλος	I 9, 647; I 24, 767	2
ἀσφάλης	O 6, 42	1
ἄσχετος та ἀάσχετος	I 5, 892; I 16, 549; I 24, 708; O 2, 85; O 2, 303; O 3, 104; O 17, 406; O 20, 19	8
ἀτάλαντος	I 2, 169; I 2, 407; I 2, 627; I 2, 636; I 2, 651; I 5, 576; I 7, 47; I 7, 166; I 7, 366; I 8, 215; I 8, 264; I 10, 137; I 11, 200; I 12, 463; I 13, 295; I 13,	28

X. Κυϊβίδα, Ad 'σκτηιβι в гомерівському епосі

	328; I 13, 500; I 13, 528; I 13, 795; I 14, 318; I 15, 302; I 16, 784; I 17, 72; I 17, 259; I 17, 477; I 17, 536; O 3, 110; O 3, 409	
ἀταλάφρων	I 6, 400	1
ἀτάλος	O 11, 39	1
ἀταρβής τα ἀτάρβητος	I 3, 63; I 13, 299; O 3, 111	3
ἀταρτηρός	I 1, 223; O 2, 243	2
ἀτειρής	I 3, 60; I 5, 292; I 7, 247; I 13, 45; I 14, 25; I 17, 555; I 18, 474; I 19, 233; I 20, 108; I 22, 227; O 11, 270; O 13, 368	12
ἀτέλεστος	I 4, 26; I 4, 57; I 4, 168; O 2, 273; O 8, 571; O 16, 111; O 18, 345	7
ἀτελεύτητος	I 1, 527; I 4, 175	2
ἀτελής	O 17, 546	1
ἀτέραμνος	O 23, 167	1
ἀτερπής, ἄτερπος	I 6, 285; I 19, 354; O 7, 279; O 10, 124; O 11, 94	5
ἀτίμητος	I 9, 648; I 16, 59	2
ἄτιμος	I 1, 171; I 1, 516; I 16, 90; O 16, 307; O 16, 431; O 21, 99	6
ἄτιτος	I 13, 414; I 14, 484	2
ἄτλητος	I 9, 3; I 19, 367	2
ἀτρεκής	O 16, 245	1
ἄτριπος	O 21, 151	1
ἄτρομος	I 5, 126; I 16, 163; I 17, 157	3
ἀτρύγετος	I 1, 316; I 1, 327; I 14, 204; I 15, 27; I 17, 425; I 24, 752; O 1, 72; O 2, 370; O 5, 52; O 5, 84; O 5, 140; O 5, 158; O 6, 226; O 7, 79; O 8, 49; O 10, 179; O 13, 419; O 17, 289	18
αὐλῶπις	I 5, 182; I 11, 353; I 13, 530; I 16, 795	4
ἄυπνος	I 9, 325; O 9, 404; O 10, 84; O 19, 340; O 19, 591	5
αὐτάγρετος	O 16, 148	1
αὐτοδίδακτος	O 22, 347	1
αὐτόματος	I 2, 408; I 5, 749; I 8, 393; I 18, 376	4
αὐτοχόωνος	I 23, 826	1

ἄφαλός	I 10, 258	1
ἄφαντος	I 6, 60; I 20, 303	2
ἀφᾶμαρτοεπής	I 3, 215	1
ἄφθιτος	I 2, 46; I 2, 186; I 5, 724; I 9, 413; I 13, 22; I 14, 238; I 18, 370; I 24, 88; O 9, 133	9
ἀφραδής	O 2, 282; O 11, 476	2
ἀφρήτωρ	I 9, 63	1
ἄφρων	I 3, 220; I 4, 104; I 5, 761; I 5, 875; I 11, 389; I 16, 842; I 24, 157; I 24, 186; O 6, 187; O 8, 209; O 17, 586; O 20, 227; O 21, 102; O 21, 105; O 23, 12	15
ἄφυλλος	I 2, 425	1
ἀχάριστος	O 8, 236; O 20, 392	2
ἄχολος	O 4, 221	1
ἀψόρροος	I 18, 399; O 20, 65	2
ἄψορρος	I 21, 382; I 24, 330	2
βαθυδίνη	I 20, 73; I 21, 143; I 21, 212; I 21, 228; I 21, 329; O 10, 511	6
βαθυδινήεις	I 21, 15; I 21, 603	2
βαθύζωνος	I 9, 594; O 3, 154	2
βαθύκολπος	I 18, 122; I 18, 339; I 24, 215	3
βαθύλειμος	I 9, 151; I 9, 293	2
βαθυλήϊος	I 2, 147; I 11, 560; O 9, 134	3
βαθυρρείτης	I 21, 195	1
βαθύρροος	I 7, 422; I 14, 311; I 21, 8; O 11, 13; O 19, 434	5
βαθύσχοινος	I 4, 383	1
βαρβαρόφωνος	I 2, 867	1
βλοσυρόπις	I 11, 36	1
βοηθός	I 13, 477; I 17, 481	2
βοῶπις	I 1, 551; I 1, 568; I 3, 144; I 4, 50; I 7, 10; I 8, 471; I 14, 159; I 14, 222; I 14, 263; I 15, 34; I 15, 49; I 16, 439; I 18, 40; I 18, 239; I 18, 357; I 18, 360; I 20, 309	17
βρήπιος	I 13, 521	1
βροτολογός	I 5, 31; I 5, 455; I 5, 518; I 5, 846; I 5, 909; I 8, 349; I 11, 295; I 12, 130; I 13, 298; I 13, 802; I 20, 46; I 21, 421; O 8, 115	13

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

βοπιάνειρα	I 1, 155; O 19, 408	2
γαιήοχος	I 9, 183; I 13, 43; I 13, 59; I 13, 677; I 14, 355; I 15, 222; I 20, 34; I 23, 584; O 1, 68; O 3, 55; O 8, 322; O 8, 350; O 9, 528; O 11, 241.	14
γαμπῶνυξ,	I 16, 428; O 16, 217; O 22, 302	3
γαῖλαθηνός	O 4, 336; O 17, 127	2
γλακτοφάγος	I 13, 6	1
γλαυκῶπις	I 1, 206; I 2, 166; I 2, 172; I 2, 279; I 2, 446; I 4, 439; I 5, 29; I 5, 133; I 5, 405; I 5, 420; I 5, 719; I 5, 793; I 5, 825; I 5, 853; I 6, 88; I 7, 17; I 7, 33; I 7, 43; I 8, 30; I 8, 357; I 8, 373; I 8, 406; I 8, 420; I 9, 390; I 10, 482; I 10, 553; I 11, 729; I 17, 567; I 18, 227; I 20, 69; I 22, 177; I 22, 214; I 22, 238; I 22, 446; I 23, 769; I 24, 26; O 1, 44; O 1, 80; O 1, 156; O 1, 178; O 1, 221; O 1, 314; O 1, 319; O 1, 364; O 2, 382; O 2, 393; O 2, 399; O 2, 420; O 2, 433; O 3, 13; O 3, 25; O 3, 135; O 3, 218; O 3, 229; O 3, 330; O 3, 356; O 3, 371; O 4, 795; O 5, 427; O 5, 437; O 6, 13; O 6, 24; O 6, 41; O 6, 47; O 6, 112; O 7, 19; O 7, 27; O 7, 47; O 7, 78; O 11, 626; O 13, 236; O 13, 287; O 13, 329; O 13, 361; O 13, 374; O 13, 389; O 13, 392; O 13, 420; O 15, 9; O 15, 292; O 15, 451; O 18, 158; O 18, 187; O 19, 604; O 20, 44; O 21, 1; O 21, 358; O 23, 242; O 23, 344; O 24, 516; O 24, 518; O 24, 540; O 24, 541	93
γλυκύθυμος	I 20, 467	1
γυναιμάνης	I 3, 39; I 13, 769	2
δαϊκτάμενος	I 21, 146	1
δαίφρων	I 2, 23; I 2, 60; I 2, 875; I 4, 93; I 4, 252; I 4, 370; I 5, 181; I 5, 184; I 5, 277; I 5, 813; I 6, 162; I 6, 196; I 8, 152; I 9, 651; I 10, 402; I 11, 123; I 11, 138; I 11, 197; I 11, 450; I 11, 456; I 11, 482; I 11, 791; I 11, 839; I 13, 164; I 13, 418; I 14, 459; I 14, 487; I 15, 239; I 16, 727; I 17, 76; I 17, 123; I 17, 312; I 17, 354; I 18, 18; I 18, 30; I 20, 267; I 23, 405; I 24, 325; O 1, 48; O 1, 180; O 1, 418; O 3, 163; O 4, 687; O 6, 256; O 7, 168;	59

	O 8, 8; O 8, 13; O 8, 18; O 8, 56; O 8, 373; O 15, 356; O 15, 519; O 21, 16; O 21, 223; O 21, 379; O 22, 115; O 22, 202; O 22, 243; O 22, 281	
δασπλήτις	O 15, 234	1
δᾶσύμαλλος	O 9, 425	1
δᾶφοινός τα δᾶφοινεός	I 2, 308; I 10, 23; I 11, 474; I 18, 538	4
δημοβόρος	I 1, 231	1
διαμετρητός	I 3, 344	1
διαπρύσιος	I 8, 227; I 11, 275; I 11, 586; I 12, 439; I 13, 149; I 17, 247	6
διατρύγιος	O 24, 342	1
δίδυμος	I 23, 641; O 19, 227	2
διηνεκής	I 7, 321; I 12, 134; I 12, 297; O 13, 195; O 14, 437; O 18, 375	6
δίζυξ	I 5, 195; I 10, 473	2
διῖπετής	I 16, 174; I 17, 263; I 21, 268; I 21, 326; O 4, 477; O 4, 581; O 7, 284	7
δικλῖς	I 12, 455; O 2, 345; O 17, 268	3
διογενής	I 1, 337; I 1, 489; I 2, 173; I 4, 358; I 4, 489; I 7, 234; I 7, 249; I 8, 93; I 9, 106; I 9, 308; I 9, 624; I 9, 644; I 10, 144; I 10, 340; I 11, 465; I 11, 810; I 11, 823; I 16, 49; I 16, 126; I 16, 707; I 21, 17; I 23, 294; I 23, 723; O 2, 352; O 2, 366; O 5, 203; O 5,387; O 8,3; O 10,401; O 10,443; O 10, 456; O 10, 488; O 10, 504; O 11, 60; O 11, 92; O 11, 405; O 11, 473; O 11, 617; O 13, 375; O 14, 486; O 15, 485; O 16, 167; O 18, 312; O 22, 164; O 23, 306; O 24, 542	46
διοτρεφής	I 1, 176; I 2, 98; I 2, 196; I 2, 445; I 2, 660; I 2, 847; I 4, 280; I 4, 338; I 5, 463; I 5, 464; I 7, 109; I 9, 229; I 9, 607; I 10, 43; I 11, 648; I 11, 653; I 11, 819; I 12, 355; I 13, 427; I 14, 27; I 17, 12; I 17, 34; I 17, 238; I 17, 652; I 17, 679; I 17, 685; I 17, 702; I 21, 75; I 21, 223; I 23, 581; I 23, 594; I 24, 553; I 24, 635; I 24, 803; O 3, 480; O 4, 26; O 4, 44; O 4, 63; O 4, 138; O 4, 156; O 4, 235; O 4, 291; O 4, 316; O 4, 391; O 4, 561; O 5, 378;	56

X. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

	O 7, 49; O 10, 266; O 10, 419; O 15, 64; O 15, 87; O 15, 155; O 15, 167; O 15, 199; O 22, 136; O 24, 122	
δίπλαξ	I 3, 126; I 22, 441; I 23, 243; I 23, 253; O 19, 241	5
διπλόος	I 4, 133; I 20, 415	2
δίπτυχος	O 13, 224	1
δισθάνης	O 12, 22	1
δολίχαιλος	O 9, 156	1
δολιχεγής	I 21, 155	1
δολιχίρετος	O 4, 499; O 8, 191; O 8, 369; O 13, 166; O 19, 339; O 23, 176	6
δολιχόσκιος	I 3, 346; I 3, 355; I 5, 15; I 5, 280; I 5, 616; I 6, 44; I 6, 126; I 7, 213; I 7, 244; I 7, 249; I 11, 349; I 13, 509; I 16, 801; I 17, 516; I 20, 262; I 20, 273; I 21, 139; I 22, 273; I 22, 289; I 23, 798; I 23, 884; O 19, 438; O 22, 95; O 22, 97; O 24, 519; O 24, 522	26
δολόμητις	I 1, 540; O 1, 300; O 3, 198; O 3, 250; O 3, 308; O 4, 525; O 11, 422	7
δουλιχόδειρος	I 2, 460; I 15, 692	2
δουρικλυτός	I 5, 45; I 11, 396; I 13, 210; I 13, 467; I 13, 476; I 16, 26; I 16, 472; I 16, 619; I 21, 233; O 15, 544; O 17, 71	11
δουρίκτητος	I 9, 343	1
δυσάμμορος	I 19, 315; I 22, 428; I 22, 485; I 24, 727	4
δύσζηλος	O 7, 307	1
δυσηλεγής	I 20, 154; O 22, 325	2
δυσηχής	I 2, 686; I 7, 376; I 7, 395; I 11, 524; I 11, 590; I 13, 535; I 16, 442; I 18, 307; I 18, 464; I 22, 180	10
δυσθαλής	I 17, 549	1
δυσκέλαδος	I 16, 357	1
δυσκηδής	O 5, 466	1
δυσκλεής	I 2, 115; I 9, 22	2
δύσμορος	I 22, 60; I 22, 481; O 1, 49; O 7, 270; O 16, 139; O 20, 194; O 24, 290; O 24, 311	8

δυσπονής	Ο 5, 493	1
δυσώνυμος	Ι 6, 255; Ι 12, 116; Ο 19, 571	3
δωδεκάβοιος	Ι 23, 703	1
δωκαιεικοσί- μετρος	Ι 23, 264	1
δωκαιεικοσί- πηχυς	Ι 15, 678	1
δυσμενής	Ι 5, 488; Ι 6, 453; Ι 10, 40; Ι 10, 100; Ι 10, 221; Ι 10, 395; Ι 13, 263; Ι 17, 158; Ι 19, 168; Ι 19, 232; Ι 24, 288; Ι 24, 365; Ο 2, 73; Ο 3, 90; Ο 4, 246; Ο 4, 319; Ο 6, 200; Ο 8, 217; Ο 14, 221; Ο 15, 387; Ο 22, 234.	21
δυσπέμφελος	Ι 16, 748	1
δυσχείμερος	Ι 2, 750; Ι 16, 234	2
έγγεσίμωρος	Ι 2, 692; Ι 2, 840; Ι 7, 134; Ο 3, 188	4
έγγέσπαλος	Ι 2, 131; Ι 14, 449; Ι 15, 605	3
έεικοσάβοιος	Ο 1, 431; Ο 22, 57	2
έεικόσορος	Ο 9, 322	1
είκοσινήριτος	Ι 22, 349	1
είλίπους	Ι 6, 424; Ι 9, 466; Ι 15, 547; Ι 16, 488; Ι 21, 448; Ι 23, 166; Ο 1, 92; Ο 4, 320; Ο 8, 60; Ο 9, 46	10
είνάλιος	Ο 4, 443; Ο 5, 67; Ο 15, 479	3
είνόδιος	Ι 16, 260	1
είνοσίφυλλος	Ι 2, 632; Ι 2, 757; Ο 9, 22; Ο 11, 316	4
είροκόμος	Ι 3, 387	1
είροπόκος	Ι 5, 137; Ο 9, 443	2
είσωπός	Ι 15, 653	1
έκάεργος	Ι 1, 147; Ι 1, 479; Ι 5, 439; Ι 9, 564; Ι 15, 243; Ι 15, 253; Ι 16, 94; Ι 17, 585; Ι 21, 461; Ι 21, 478; Ι 22, 15; Ι 22, 220; Ο 8, 323	13
έκατηβελέτης τα έκατηβόλος	Ι 1, 75; Ι 1, 370; Ι 5, 444; Ι 16, 711; Ι 17, 333; Ο 8, 339; Ο 20, 278	7
έκατόγχειρος	Ι 1, 402	1
έκατόζυγος	Ι 20, 247	1
έκατόμβοιος	Ι 2, 449; Ι 6, 236; Ι 21, 79	3
έκατόμπεδος	Ι 23, 164	1
έκατόμπολις	Ι 2, 649	1

Χ. Κυϊβίδα, *Ad 'σκτηιυι υ γομερίυςκoyυ epocί*

ἑκατόμυλλος	I 9, 383	1
ἑκδηλος	I 5, 2	1
ἑκηβόλος	I 1, 14; I 1, 21; I 1, 373; I 1, 438; I 16, 513; I 22, 302; I 23, 872	7
ἑκπαγλος	I 1, 146; I 15, 198; I 18, 170; I 20, 389; I 21, 452; I 21, 589; I 22, 256; O 8, 77; O 10, 448; O 14, 522	10
ἑκπρεπής	I 2, 483	1
ἑκτάδιος	I 10, 134	1
ἑλᾶφηβόλος	I 18, 319	1
ἑλεόθρεπτος	I 2, 776	1
ἑλίκωμ	I 1, 98; I 1, 389; I 3, 190; I 3, 234; I 16, 569; I 17, 274; I 24, 402	7
ἑλκεσίπεπλος	I 6, 442; I 7, 297; I 22, 105	3
ἑλκεχίτων	I 13, 685	1
ἑμμεμαός	I 5, 142; I 5, 330; I 13, 785; I 20, 284; I 20, 442; I 20, 468; I 22, 143	7
ἑμμορος	I 1, 278; I 15, 189; O 8, 480; O 11, 338	4
ἑμπαιος	O 20, 379; O 21, 400	2
ἑμπεδος	I 4, 314; I 5, 254; I 5, 527; I 6, 352; I 7, 157; I 8, 521; I 10, 94; I 11, 670; I 11, 813; I 12, 9; I 12, 12; I 13, 512; I 15, 406; I 15, 622; I 16, 107; I 16, 520; I 17, 434; I 19, 33; I 19, 39; I 20, 183; I 23, 627; I 23, 629; O 7, 259; O 8, 453; O 10, 240; O 10, 493; O 11, 152; O 11, 393; O 11, 628; O 14, 468; O 14, 503; O 18, 215; O 19, 113; O 19, 250; O 19, 493; O 21, 426; O 22, 226; O 23, 203; O 23, 206; O 24, 346	40
ἑμπλειος i ἐνίπλειος	O 14, 113; O 17, 300; O 18, 119; O 19, 580; O 20, 26; O 21, 78; O 22, 3	7
ἑμπυρίβήτης	I 23, 702	1
ἐναίσιμος	I 2, 353; I 6, 521; I 24, 40; I 24, 425; O 2, 122; O 2, 182; O 5, 190; O 7, 299; O 10, 383; O 17, 363; O 18, 220	11
ἐνᾶλίγκιος	I 5, 5; I 13, 242; I 14, 290; I 17, 583; I 19, 250; I 22, 410; O 1, 371; O 2, 5; O 4, 310; O 7, 5; O 9, 4; O 13, 89; O 16, 209; O 16, 273; O 17, 202; O 17, 337; O 19, 267; O 24, 148; O 24, 157;	20

	O 24, 371	
ἐναντίος	I 5, 497; I 6, 106; I 6, 247; I 6, 251; I 6, 394; I 9, 190; I 11, 67; I 11, 214; I 15, 88; I 15, 454; I 17, 343; O 6, 329; O 10, 89; O 10, 391; O 10, 412; O 13, 226; O 17, 544	17
ἐναργής	I 20, 131; O 3, 420; O 7, 201; O 16, 161	4
ἐναριθμῖος	I 2, 202; O 12, 65	2
ἐνδεκάπηγος	I 6, 319; I 8, 494	2
ἐνδέξιος	I 9, 236; O 17, 365	2
ἐνδιός	I 11, 726; O 4, 450	2
ἐνεύναιος	O 14, 51	1
ἐνηής	I 17, 204; I 21, 96; I 23, 252; I 23, 648; O 8, 200	5
ἐνθύμιος	O 13, 421	1
ἐνιαύσιος	O 16, 454	1
ἐννεάβιος	I 6, 236	1
ἐννεάπηγος	I 24, 270; O 11, 311	2
ἐννεόργυιος	O 11, 312	1
ἐννέωρος	I 18, 351; O 10, 19; O 10, 390; O 11, 311; O 19, 179	5
ἐννοσίγαιος	I 13, 43	1
ἐννύχιος / ἐννύχος	I 11, 683; I 11, 716; I 21, 37; O 3, 178	4
ἐνορχος	I 23, 147	1
ἐξαιρετός	I 2, 227; O 4, 643	2
ἐξάσιος	I 15, 598; O 4, 690; O 17, 577	3
ἔξαιτος	I 12, 320; O 2, 307; O 5, 102; O 19, 366	4
ἐξέτης	I 23, 266; I 23, 655	2
ἐξήλατος	I 12, 295	1
ἐξημοιβός	O 8, 249	1
ἐνοσίχθων	I 7, 445; I 8, 208; I 11, 751; I 13, 10; I 13, 34; I 13, 65; I 13, 215; I 13, 231; I 13, 554; I 14, 150; I 14, 384; I 15, 41; I 15, 205; I 20, 63; I 20, 132; I 20, 291; I 20, 318; I 20, 330; I 21, 287; I 21, 435; O 1, 74; O 5, 282; O 5, 339; O 5, 366; O 5, 375; O 7, 56; O 7, 271; O 8, 354; O 9, 283; O 11, 252; O 13, 146; O 13, 159	32
ἐντεσιεργός	I 24, 277	1

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

ἐπαίτιος	I 1, 335	1
ἐπαρτής	O 8, 151; O 14, 332; O 19, 289	3
ἐπάρωγός	O 11, 498	1
ἐπασσύτερος	I 1, 383; I 4, 423; I 4, 427; I 8, 277; I 12, 194; I 16, 418; O 16, 366	7
ἐπεσβόλος	I 2, 275	1
ἐπετήσιος	O 7, 118	1
ἐπήβολος	O 2, 319	1
ἐπηετάνος	O 4, 89; O 6, 86; O 8, 233; O 13, 247; O 18, 360	5
ἐπημοιβός	I 12, 456; O 14, 513	2
ἐπήρατος	I 9, 228; I 18, 512; I 22, 121; O 4, 606; O 8, 366; O 13, 103; O 13, 347	7
ἐπήρετμος	O 2, 403; O 4, 559; O 5, 16; O 5, 141; O 14, 224; O 17, 145	6
ἐπηρεφής	I 12, 54; O 10, 131; O 12, 59	3
ἐπητής	O 13, 332; O 18, 128	2
ἐπιδευής	I 5, 481; I 9, 225; I 12, 299; I 13, 622; I 19, 180; O 4, 87; O 21, 185; O 21, 185; O 21, 253; O 24, 171	10
ἐπιδήμιος	I 9, 64; I 24, 262; O 1, 194; O 1, 233	4
ἐπιδίφριος	O 15, 51; O 15, 75	2
ἐπίδρομος	I 6, 434	1
ἐπιείκελος	I 1, 265; I 4, 394; I 9, 485; I 9, 494; I 11, 60; I 22, 279; I 23, 80; I 24, 486; O 15, 414; O 21, 14; O 21, 37; O 24, 36	12
ἐπεικής	I 1, 547; I 8, 431; I 19, 21; I 19, 147; I 23, 50; I 23, 246; I 23, 537; O 2, 207; O 8, 389; O 12, 382	10
ἐπεικτός	I 5, 892; I 8, 32; I 16, 549; O 8, 307; O 19, 493	5
ἐπιζάφελος	I 9, 525	1
ἐπήρανος	O 19, 343	1
ἐπικάρσιος	O 9, 70	1
ἐπικόλοπος	I 22, 281; O 11, 364; O 13, 291; O 21, 397	4
ἐπίληθος	O 4, 221	1
ἐπίμαστος	O 20, 377	1
ἐπινεφρίδιος	I 21, 204	1
ἐπίορκος	I 19, 264	1
ἐπίζυνος	I 12, 422	1

ἐπίρροθος	I 4, 390; I 23, 770	2
ἐπίσκοπος	I 10, 342; I 22, 255; I 24, 729; O 8, 163	4
ἐπίσπαστος	O 18, 73; O 24, 462	2
ἐπιστεφής	I 8, 232; O 2, 431	2
ἐπίστροφος	O 1, 177	1
ἐπίφρων	O 3, 128; O 16, 242; O 19, 326; O 23, 12	4
ἐπιχθόνιος	I 1, 266; I 1, 272; I 2, 553; I 4, 45; I 9, 558; I 24, 505; O 1, 167; O 8, 479; O 18, 136; O 22, 414; O 23, 65	11
ἐπομφάλιος	I 7, 267	1
ἐπουράνιος	I 6, 129; I 6, 131; I 6, 527; O 17, 484	4
ἐπτάβωειος	I 7, 220; I 7, 222; I 7, 245; I 7, 266; I 11, 545	5
ἐπτάποδης	I 15, 729	1
ἐπτάπῦλος	I 4, 406; I 11, 263	2
ἐπώνυμος	I 9, 562; O 7, 54; O 19, 409	3
ἐριαύχην	I 10, 305; I 11, 159; I 17, 496; I 18, 280; I 23, 171	5
ἐριούνης τα ἐριούνιος	I 20, 34; I 20, 72; I 24, 360; I 24, 440; I 24, 457; I 24, 679; O 8, 322	7
ἐριβρεμέτης	I 13, 624	1
ἐριβῶλαξ τα ἐρίβωλος	I 1, 155; I 2, 841; I 3, 74; I 3, 257; I 5, 44; I 6, 315; I 9, 329; I 9, 363; I 9, 479; I 11, 222; I 13, 793; I 16, 461; I 17, 172; I 17, 301; I 17, 350; I 18, 67; I 20, 485; I 21, 154; I 21, 232; I 23, 215; I 24, 86; O 5, 34; O 13, 235	23
ἐρί(γ)δουπος	I 5, 672; I 7, 411; I 10, 329; I 11, 152; I 12, 235; I 13, 154; I 15, 293; I 16, 88; O 8, 465; O 15, 112; O 15, 180	11
ἐρίηρος	I 3, 47; I 3, 378; I 4, 266; I 8, 332; I 13, 421; I 16, 363; I 23, 6; O 1, 346; O 8, 62; O 8, 471; O 9, 100; O 9, 172; O 9, 193; O 9, 555; O 10, 387; O 10, 405; O 10, 408; O 10, 471; O 12, 199; O 12, 397; O 14, 249; O 14, 259; O 17, 428; O 19, 273	24
ἐρίθηλής	I 5, 90; I 10, 467; I 17, 53	3
ἐρίκῦδης	I 3, 65; I 11, 225; I 14, 327; I 20, 265; I 24, 802; O 3, 66; O 10, 182; O 11, 576; O 11, 631; O 13, 26; O 20, 280	11
ἐρίμῦκος	I 20, 497; I 23, 775; I 15, 235	3

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

ἐρισθενής	I 13, 54; I 19, 355; I 21, 184; O 8, 289	4
ἐριστάφυλος	O 9, 111; O 9, 358	2
ἐρίτιμος	I 2, 447; I 9, 126; I 9, 268; I 15, 361	4
ἐρυσάρματες	I 15, 354; I 16, 370	2
ἐρυσίπτολις	I 6, 305	1
έτεραλκής	I 7, 26; I 8, 171; I 15, 738; I 16, 362; I 17, 627; O 22, 236	6
έτερήμερος	O 11, 303	1
εὐανθής	O 11, 320	1
εὐβοτος	I 15, 406	1
εὐγναμπτος	O 18, 294	1
εὐδέειλος	O 2, 167; O 9, 21; O 13, 212; O 13, 234; O 13, 325; O 14, 344; O 19, 132	7
εὐδμητος	I 1, 448; I 12, 36; I 12, 137; I 12, 154; I 16, 700; I 21, 516; I 22, 195; O 7, 100; O 20, 302; O 22, 24; O 22, 126	11
εὐειδής	I 3, 48	1
εὐεργής	I 5, 585; I 13, 399; I 16, 743; I 24, 396; O 9, 202; O 9, 279; O 11, 70; O 11, 106; O 11, 159; O 12, 166; O 12, 305; O 13, 224; O 15, 33; O 16, 322; O 23, 234; O 24, 274	19
εὐεργός	O 11, 434; O 15, 422; O 24, 202	3
εὐερκής	I 9, 472; O 17, 267; O 21, 389; O 22, 449	4
εὐζυγος	O 13, 116; O 17, 288	2
εὐζωνος	I 1, 429; I 6, 467; I 9, 366; I 9, 590; I 9, 667; I 23, 261; I 23, 760	7
εὐήκης	I 22, 319	1
εὐήνωρ	O 4, 622; O 13, 19	2
εὐήρης	O 11, 121; O 11, 125; O 11, 129; O 12, 15; O 23, 268; O 23, 272	6
εὐηφενής	I 11, 427; I 23, 81	2
εὐθριξ	I 23, 13; I 23, 301; I 23, 351	3
εὐθρονος	I 8, 565; O 6, 48; O 15, 495; O 17, 497; O 18, 318; O 19, 342	6
εὐθῦμος	O 14, 63	1
εὐκαμπής	O 18, 368; O 21, 6	2
εὐκέάτος	O 5, 60	1

εὐκηλος	I 17, 371; O 3, 263; O 14, 479	3
εὐκλής	I 17, 415	1
εὐκλήϊς	I 24, 318	1
εὐκνήμις	I 1, 17; I 2, 331; I 3, 86; I 3, 156; I 3, 304; I 3, 343; I 3, 370; I 3, 377; I 4, 80; I 4, 414; I 5, 264; I 5, 324; I 5, 668; I 6, 529; I 7, 57; I 7, 67; I 7, 172; I 7, 311; I 7, 430; I 11, 149; I 12, 141; I 13, 51; I 13, 401; I 14, 49; I 17, 370; I 18, 151; I 19, 74; I 23, 272; I 23, 658; I 23, 721; I 24, 800; O 2, 72; O 2, 402; O 3, 149; O 9, 60; O 9, 550; O 10, 203; O 11, 509; O 18, 259; O 20, 146; O 23, 319	41
εὐκτίμενος	I 2, 501; I 2, 505; I 2, 546; I 2, 569; I 2, 570; I 2, 712; I 4, 33; I 5, 543; I 6, 13; I 6, 391; I 8, 288; I 9, 129; I 9, 271; I 17, 611; I 20, 496; I 21, 40; I 21, 77; I 21, 433; O 3, 4; O 4, 342; O 4, 476; O 6, 315; O 8, 283; O 9, 130; O 9, 533; O 10, 474; O 15, 129; O 17, 133; O 22, 52; O 23, 259; O 24, 214; O 24, 226; O 24, 336; O 24, 377	34
εὐκτίτος	I 2, 592	1
εὐκυκλος	I 5, 453; I 12, 426; I 13, 715; I 14, 428; O 6, 58; O 6, 70	6
εὐλείμων	O 4, 607	1
εὐμενέτης	O 6, 185	1
εὐμηλος	O 15, 406	1
εὐμμελίης	I 4, 47; I 4, 165; I 6, 449; I 17, 9; I 17, 23; I 17, 59; O 3, 400	7
εὐννητος	I 18, 596; I 24, 580; O 7, 97	3
εὐξεστος	I 7, 5; I 10, 576; I 13, 613; I 16, 402; I 18, 276; I 24, 271; I 24, 275; I 24, 280; I 24, 578; I 24, 590; O 4, 48; O 6, 75; O 13, 10; O 14, 225; O 15, 333; O 17, 87; O 17, 602; O 19, 101; O 21, 137; O 21, 164; O 24, 408	21
εὐξοος	I 2, 390; I 4, 105; I 10, 373; I 11, 629; I 13, 594; I 13, 706; O 1, 128; O 4, 590; O 5, 237; O 8, 215; O 19, 586; O 21, 92; O 21, 281; O 21, 286; O 21, 326; O 21, 336; O 22, 71	17
εὐορμος	I 21, 23; O 4, 358; O 9, 136	3
εὐπάτεια	I 6, 292; O 11, 235; O 22, 227	3

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

εὔπελος	I 5, 424; I 6, 372; I 6, 378; I 6, 383; I 24, 769; O 6, 49; O 21, 160	7
εὐπηγής	O 21, 334	1
εὐπηκτος	I 2, 661; I 9, 144; I 9, 286; I 9, 663; I 24, 675; O 23, 41	6
εὐπλειος	O 17, 467	1
εὐπλεκτος	I 23, 115; I 23, 335	2
εὐπλοκάμης, ἴδος = εὐπλόκαμος	I 6, 380; I 6, 385; I 11, 624; I 14, 6; I 18, 48; I 22, 442; I 22, 449; O 1, 86; O 2, 119; O 5, 30; O 5, 58; O 5, 125; O 5, 390; O 6, 135; O 6, 198; O 6, 222; O 6, 238; O 7, 41; O 7, 246; O 7, 255; O 9, 76; O 10, 136; O 10, 144; O 11, 8; O 12, 132; O 12, 150; O 12, 449; O 19, 542; O 20, 80	29
εὐπλυνής	O 8, 392; O 8, 425; O 13, 67; O 16, 173	4
εὐποίητος	I 16, 136; O 3, 434; O 13, 369; O 20, 150	4
εὐπρηστος	I 18, 471	1
εὐπρυμνος	I 4, 248	1
εὐπυργος	I 7, 71	1
εὐπωλος	I 5, 551; I 16, 576; O 2, 18; O 11, 169; O 14, 71	5
εὐρράφης	O 2, 354; O 2, 380	2
εὐρρείτης = εὐρρείς	I 6, 34; I 6, 508; I 14, 433; I 15, 265; I 21, 1; I 24, 692; O 14, 257	7
εὐρροος	I 7, 329; I 21, 130	2
εὐρυάγυιᾶ	I 2, 12; I 2, 29; I 2, 66; I 2, 141; I 2, 329; I 4, 52; I 9, 28; I 14, 88; O 4, 246; O 7, 80; O 15, 384; O 22, 230	12
εὐρυκρείων	I 1, 102; I 1, 355; I 1, 411; I 3, 178; I 7, 107; I 7, 322; I 11, 107; I 11, 238; I 11, 751; I 13, 112; I 16, 273; I 23, 887; O 3, 248	13
εὐρυμέτωπος	I 10, 292; I 20, 495; O 3, 382; O 11, 289; O 12, 262; O 12, 355; O 20, 212	7
εὐρῦοδεία	I 16, 635; O 3, 453; O 10, 149; O 11, 52	4
εὐρύπορος	I 15, 381; O 4, 432; O 12, 2	3
εὐρῦπύλης	I 23, 74; O 11, 571	2
εὐρῦρέεθρος	I 21, 141	1
εὐρυσθενής	I 7, 455; I 8, 201; O 13, 140	3
εὐρῦφύης	O 4, 604	1

εὐρύχορος	I 2, 498; I 9, 478; I 23, 299; O 4, 635; O 6, 4; O 11, 256; O 11, 265; O 13, 414; O 15, 1; O 24, 468	10
εὐσσελμος	I 2, 170; I 2, 358; I 2, 613; I 7, 84; I 7, 419; I 9, 231; I 9, 683; I 11, 193; I 11, 208; I 14, 97; I 14, 106; I 15, 477; I 16, 1; I 17, 454; O 2, 390; O 2, 414; O 4, 409; O 8, 500; O 9, 127; O 9, 148; O 9, 544; O 9, 555; O 12, 358; O 13, 101; O 14, 345; O 17, 160; O 17, 249; O 19, 243; O 24, 117	29
εὐσκαρθμος	I 13, 31	1
εὐσκοπος	I 24, 24; I 24, 109; O 1, 38; O 7, 137; O 11, 198	5
εὐσταθής	I 18, 374; O 20, 258; O 22, 120; O 22, 127; O 22, 257; O 22, 274; O 22, 441; O 22, 458; O 23, 178	9
εὐστέφανος	I 19, 99; I 21, 511; O 2, 120; O 8, 267; O 8, 288; O 18, 193	6
εὐστρεπτος	O 2, 426; O 15, 291	2
εὐστρεφής	I 13, 716; I 15, 463; O 9, 427; O 10, 167; O 14, 346; O 21, 408	7
εὐστροφος	I 13, 599	1
εὐτείχεος	I 1, 129; I 2, 113; I 2, 288; I 5, 716; I 8, 241; I 9, 20; I 16, 57	7
εὐτμητος	I 7, 304; I 10, 567; I 21, 30; I 23, 684; I 23, 825	5
εὐτρεφής	O 9, 425; O 14, 530	2
εὐτρητος	I 14, 182	1
εὐτροχος	I 8, 438; I 12, 58; I 24, 150; I 24, 179; I 24, 189; I 24, 266; I 24, 711; O 6, 72	8
εὐτυκτος	I 3, 336; I 8, 44; I 10, 566; I 13, 26; I 13, 240; I 15, 480; I 16, 137; O 4, 123; O 14, 276; O 22, 123	10
εὐφρονέων	I 7, 326; I 7, 367; I 9, 95; I 15, 285; I 18, 253	5
εὐφρων	I 3, 246; I 15, 99; O 17, 531	3
εὐφῆς	I 4, 147; I 21, 243	2
εὐχάλκος	I 7, 12; I 13, 612; I 20, 322; O 15, 84	4
εὐχροής	O 14, 24	1
εὐώδης	I 3, 382; O 2, 339; O 5, 64	3
εὐῶπις	O 6, 113; O 6, 142	2
ἔφαλος	I 2, 538; I 2, 584	2
ἐφέστιος	I 2, 125; O 3, 234; O 7, 248; O 23, 55	4

X. Κυϊβίδα, *Ad 'σκτιβι в гомерівському епосі*

ἐφημέριος	O 4, 223	1
ἔφυδρος	O 14, 458	1
ἐχέθυμος	O 8, 320	1
ἐχέφρων	I 9, 341; O 4, 111; O 13, 332; O 13, 406; O 16, 130; O 16, 458; O 17, 390; O 24, 198; O 24, 294	9
ἐχελευκής	I 1, 51; I 4, 129	2
ζαΐς	I 12, 157; O 5, 368; O 12, 313	3
ζάθεος	I 1, 38; I 1, 452; I 2, 508; I 2, 520; I 9, 151; I 9, 293; I 15, 432	7
ζάκοτος	I 3, 220	1
ζατρεφής	I 7, 223; O 4, 451; O 14, 19; O 14, 106	4
ζαφλεγής	I 21, 465	1
ζαχρηής	I 12, 347; I 12, 360; I 13, 684	3
ζειδωρος	I 2, 548; I 8, 486; I 20, 226; O 3, 3; O 4, 229; O 5, 463; O 7, 332; O 9, 357; O 11, 309; O 12, 386; O 13, 354; O 19, 593	12
ἡγάθεος	I 1, 252; I 2, 722; I 6, 133; I 21, 58; I 21, 79; O 2, 308; O 4, 599; O 4, 702; O 5, 20; O 8, 80; O 14, 180	11
ἡδῦεπής	I 1, 248	1
ἡδύποτος	O 2, 340; O 3, 391; O 15, 507	3
ἡεροειδής	I 5, 770; I 23, 744; O 2, 263; O 3, 105; O 3, 294; O 4, 482; O 5, 164; O 5, 281; O 8, 568; O 12, 80; O 12, 233; O 12, 285; O 13, 103; O 13, 150; O 13, 176; O 13, 347; O 13, 366	17
ἡεροφοίτις	I 9, 571; I 19, 87	2
ἡερόφωνος	I 18, 505	1
ἡλίβατος	I 15, 273; I 15, 619; I 16, 35; O 9, 243; O 10, 88; O 13, 196	6
ἡλίτόμηνος	I 19, 118	1
ἡμίτελής	I 2, 701	1
ἡπιόδωρος	I 6, 251	1
ἡριγένεια	I 1, 477; I 24, 788; O 2, 1; O 3, 404; O 3, 491; O 4, 195; O 4, 306; O 4, 431; O 4, 576; O 5, 228; O 8, 1; O 9, 152; O 9, 170; O 9, 307; O 9, 437; O 9, 560; O 10, 187; O 12, 3; O 12, 8; O 12, 316; O 13, 18; O 13, 94; O 15, 189; O 17, 1; O 19, 428	25

ἠϋγένειος	I 15, 275; I 17, 109; I 18, 318; O 4, 456	4
ἠϋκόμος	I 1, 36; I 2, 689; I 3, 329; I 4, 512; I 6, 92; I 6, 273; I 6, 303; I 7, 355; I 8, 82; I 9, 339; I 10, 5; I 11, 369; I 11, 505; I 13, 766; I 16, 860; I 19, 413; I 24, 466; I 24, 602; O 8, 452; O 11, 318; O 12, 389	21
θεόδητος	I 8, 519	1
θεοειδής	I 2, 623; I 2, 862; I 3, 16; I 3, 27; I 3, 30; I 3, 37; I 3, 58; I 3, 450; I 6, 290; I 6, 332; I 6, 517; I 11, 581; I 12, 94; I 13, 774; I 17, 494; I 17, 534; I 19, 327; I 24, 217; I 24, 299; I 24, 372; I 24, 386; I 24, 405; I 24, 483; I 24, 552; I 24, 634; I 24, 659; I 24, 763; O 1, 113; O 3, 343; O 4, 628; O 6, 7; O 7, 231; O 10, 205; O 14, 173; O 15, 271; O 15, 508; O 16, 20; O 17, 151; O 17, 328; O 17, 391; O 20, 350; O 20, 363; O 21, 186; O 21, 277	44
θεοείκελος	I 1, 131; I 19, 155; O 3, 416; O 4, 276; O 8, 256	5
θεουδής	O 6, 121; O 8, 576; O 9, 176; O 13, 202; O 19, 109; O 19, 364	6
θεσπίδαής	I 12, 177; I 12, 441; I 15, 597; I 20, 490; I 21, 342; I 21, 381; I 23, 216; O 4, 418	8
θέσφατος	I 5, 64; I 8, 477; O 4, 561; O 7, 143; O 10, 473; O 11, 151; O 11, 297	7
θρασϋκάρδιος	I 10, 41; I 13, 343	2
θρασϋμένων	I 5, 639; O 11, 267	2
θϋμαλγής	I 4, 513; I 9, 260; I 9, 387; I 9, 565; O 8, 272; O 16, 69; O 18, 347; O 20, 118; O 20, 285; O 22, 189; O 23, 64; O 23, 183; O 24, 326	13
θϋμαρής τα θϋμήρης	I 9, 336; O 10, 362; O 17, 199; O 23, 232	4
θϋμηδής	O 16, 389	1
θϋμοβόρος	I 7, 210; I 7, 301; I 16, 476; I 19, 58; I 20, 253	5
θϋμοδάκης	O 8, 185	1
θϋμολέων	I 5, 639; I 7, 228; O 11, 267	3
θϋμοραϊστής	I 13, 544; I 16, 414; I 16, 580; I 16, 591; I 18, 220	5
θϋμοφθόρος	I 6, 169; O 2, 329; O 4, 716; O 10, 363; O 19, 323	5

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'εκτιβι в гомерівському епосі

θυώδης	Ο 4, 121; Ο 5, 264; Ο 21, 52	3
ιθαιγενής	Ο 14, 203	1
ιθυπτίων	Ι 21, 169	1
ιοδνεφής	Ο 4, 135; Ο 9, 426	2
ιοδόκος	Ι 15, 444; Ο 21, 12; Ο 21, 60	3
ιοειδής	Ι 11, 298; Ο 5, 56; Ο 11, 107	3
ιόμωρος	Ι 4, 242; Ι 14, 479	2
ιοχέαιρα	Ι 5, 53; Ι 5, 447; Ι 6, 428; Ι 20, 39; Ι 20, 71; Ι 24, 606; Ο 6, 102; Ο 11, 172; Ο 15, 478	9
ιπηλάσιος	Ι 7, 340; Ι 7, 439	2
ιπήλάτος	Ι 4, 387; Ι 7, 125; Ι 9, 432; Ι 9, 438; Ι 9, 581; Ι 11, 772; Ι 16, 196; Ι 18, 331; Ι 19, 311; Ο 3, 436; Ο 3, 444; Ο 4, 607; Ο 13, 242	13
ιπιοχαίτης	Ι 6, 469	1
ιπιοχάρμης	Ι 24, 257; Ο 11, 259	2
ιπόβοτος	Ι 2, 287; Ι 3, 75; Ι 3, 258; Ι 4, 202; Ι 6, 152; Ι 9, 246; Ι 15, 30; Ι 19, 329; Ο 3, 263; Ο 4, 99; Ο 4, 562; Ο 4, 606; Ο 15, 239; Ο 15, 274; Ο 21, 347	15
ιπόδᾶμος	Ι 2, 23; Ι 2, 60; Ι 2, 230; Ι 3, 127; Ι 3, 131; Ι 3, 237; Ι 3, 251; Ι 3, 343; Ι 4, 80; Ι 4, 333; Ι 4, 352; Ι 4, 355; Ι 4, 370; Ι 4, 509; Ι 5, 415; Ι 5, 781; Ι 5, 849; Ι 6, 299; Ι 6, 461; Ι 7, 38; Ι 7, 361; Ι 7, 404; Ι 8, 71; Ι 8, 110; Ι 8, 194; Ι 8, 516; Ι 8, 525; Ι 9, 51; Ι 9, 711; Ι 10, 424; Ι 11, 450; Ι 11, 568; Ι 12, 440; Ι 14, 10; Ι 14, 473; Ι 16, 717; Ι 17, 24; Ι 17, 230; Ι 17, 418; Ι 19, 237; Ι 19, 318; Ι 20, 180; Ι 22, 161; Ι 22, 211; Ι 23, 472; Ι 24, 804; Ο 3, 17; Ο 3, 181; Ο 11, 300	49
ιποδάσεια	Ι 3, 369; Ι 4, 459; Ι 6, 9; Ι 13, 614; Ι 13, 714; Ι 15, 535; Ι 17, 295; Ο 22, 111; Ο 22, 145	9
ιποκέλευθος	Ι 16, 126; Ι 16, 584; Ι 16, 839	3
ιπόκομος	Ι 12, 339; Ι 13, 132; Ι 16, 216; Ι 16, 338; Ι 16, 797	5
ιποκορυστής	Ι 2, 1; Ι 10, 431; Ι 16, 287; Ι 21, 205; Ι 24, 677	5
ιπόμαχος	Ι 10, 431	1
ιποπόλος	Ι 13, 4; Ι 14, 227	2
ισόθεος	Ι 2, 565; Ι 3, 310; Ι 4, 212; Ι 7, 136; Ι 9, 211; Ι 11, 428; Ι 11, 472; Ι 11, 644; Ι 15, 559; Ι 16, 632;	14

	I 23, 569; I 23, 677; O 1, 324; O 20, 124	
ἰσόμορος	I 15, 209	1
ἰσοφόρος	O 18, 373	1
κᾶκοεῖμων	O 18, 41	1
κᾶκοεργός	O 18, 54	1
κᾶκομήχανος	I 6, 344; I 9, 257; O 16, 418	3
κᾶκόξεινος	O 20, 376	1
κᾶκότεχνος	I 15, 14	1
κᾶκοφρᾶδής	I 23, 483	1
καλλιγύναιξ	I 2, 683; I 3, 75; I 3, 258; I 9, 447; O 13, 412	5
καλλιζωνος	I 7, 139; I 24, 698; O 23, 147	3
καλλίκομος	I 9, 449; O 15, 58	2
καλλι- κρήδεμνος	O 4, 623	1
καλλιπάρης	I 1, 143; I 1, 184; I 1, 310; I 1, 323; I 1, 346; I 1, 369; I 6, 298; I 6, 302; I 9, 665; I 11, 224; I 15, 87; I 19, 246; I 24, 607; I 24, 676; O 15, 123; O 18, 321	16
καλλι- πλόκαμος	I 14, 326; I 18, 407; I 18, 592; I 20, 207; O 10, 220; O 10, 310	6
καλλιρέεθρος	O 10, 107; O 15, 295	2
καλλίσφυρος	I 9, 557; I 9, 560; I 14, 319; O 5, 333; O 11, 603	5
καλλίθριξ	I 5, 323; I 8, 348; I 8, 433; I 8, 503; I 10, 491; I 11, 280; I 11, 531; I 13, 819; I 17, 504; I 17, 624; I 18, 223; I 23, 525; I 23, 530; O 3, 475; O 5, 380; O 9, 336; O 9, 469; O 15, 215	18
καλλίχορος	O 11, 581	1
κάμμορος	O 2, 351; O 11, 216; O 20, 33	3
καρτερόθυμος	I 5, 277; I 13, 350; I 14, 512; O 21, 25	4
καρχᾶρόδους	I 10, 360; I 13, 198	2
καταθνητός	I 5, 402; I 5, 901; I 6, 123; I 10, 440; O 3, 114; O 9, 502; O 17, 587; O 19, 285; O 20, 76; O 23, 126	10
καταθύμιος	I 10, 383; I 17, 201; O 22, 392	3
κατακαίριος	I 11, 439	1
καταῤῥιγῆλός	O 14, 226	1
καταπρηγής	I 15, 114; I 15, 398; I 16, 792; O 13, 164; O 13,	6

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

	199; O 19, 467	
καταχθόνιος	I 9, 457	1
κατηρεφής	I 18, 589; O 5, 367; O 9, 183; O 13, 349	4
κατηφής	O 24, 432	1
κατωμάδιος	I 23, 431	1
κατῶρυξ	O 6, 267; O 9, 185	2
κελαινεφής	I 1, 397; I 2, 412; I 6, 267; I 11, 78; I 15, 46; I 22, 178; I 24, 290; O 9, 552; O 13, 25	9
κεντρηνεκής	I 5, 752; I 8, 396	2
κερδάλεόφρων	I 4, 339	1
κηρεσσί- φόρητος	I 8, 527	1
κηώδης	I 6, 483	1
κλυτοεργός	O 8, 345	1
κλυτόπωλος	I 5, 654; I 11, 445; I 16, 625	3
κλυτοτέχνης	I 1, 571; I 18, 143; I 18, 391; O 8, 286	4
κλυτότοξος	I 4, 101; I 4, 119; I 15, 55; O 17, 494; O 21, 267	5
κορυθαίξ τα κορυθαιολος	I 2, 816; I 3, 83; I 3, 324; I 5, 680; I 5, 689; I 6, 116; I 6, 263; I 6, 342; I 6, 359; I 6, 369; I 6, 440; I 6, 520; I 7, 158; I 7, 233; I 7, 263; I 7, 287; I 8, 160; I 8, 324; I 8, 377; I 11, 315; I 12, 230; I 15, 246; I 15, 504; I 17, 96; I 17, 122; I 17, 169; I 17, 188; I 17, 693; I 18, 21; I 18, 131; I 18, 284; I 19, 134; I 20, 38; I 20, 430; I 22, 132; I 22, 232; I 22, 249; I 22, 337; I 22, 355; I 22, 471	40
κοτυλήρυτος	I 23, 34	1
κουροτρόφος	O 9, 27	1
κράταιγύαλος	I 19, 361	1
κράταιπεδος	O 23, 46	1
κράτερόφρων	I 10, 184; I 14, 324; O 4, 333; O 11, 299; O 17, 124	5
κράτερῶνυξ	I 5, 329; I 16, 724; I 16, 732; I 24, 277; O 6, 253; O 10, 218; O 21, 30	7
κροκόπεπλος	I 8, 1; I 19, 1; I 23, 227; I 24, 695	4
κῦανοπράρειος	I 15, 693; I 23, 852; I 23, 878; O 9, 482; O 9, 539; O 10, 127; O 11, 6; O 12, 100; O 12, 148; O 12, 354; O 14, 311; O 22, 465	12

κῦᾶνοχαίτης	I 13, 563; I 14, 390; O 9, 528	3
κῦᾶνώπις	O 12, 60	1
κῦδιάνειρα	I 1, 490; I 4, 225; I 6, 124; I 7, 113; I 8, 448; I 12, 325; I 13, 270; I 14, 155; I 24, 391	9
κυκλοτερής	I 4, 124; O 17, 209	2
κυλλοποδίων	I 18, 371; I 21, 331	2
κῦνώπης τα κῦνώπις	I 1, 159; I 3, 180; I 18, 396; O 4, 145; O 8, 319; O 11, 424	6
λαῖθικηδής	I 22, 83	1
λαοσσός	I 13, 128; I 17, 398; I 20, 48; I 20, 79; O 15, 244; O 22, 210	6
λαοφόρος	I 15, 682	1
λεύκασπις	I 22, 294	1
λευκώλενος	I 1, 55; I 1, 195; I 1, 208; I 1, 572; I 1, 595; I 3, 121; I 5, 711; I 5, 755; I 5, 767; I 5, 775; I 5, 784; I 6, 371; I 6, 377; I 8, 350; I 8, 381; I 8, 484; I 14, 277; I 15, 78; I 15, 92; I 15, 130; I 19, 407; I 20, 112; I 21, 377; I 21, 418; I 21, 434; I 21, 512; I 24, 55; I 24, 723; O 6, 101; O 6, 186; O 6, 239; O 6, 251; O 7, 12; O 7, 233; O 7, 335; O 11, 335; O 18, 198; O 19, 60; O 22, 227	39
λεχεποίης	I 2, 697; I 4, 383	2
ληϊβότεира	O 18, 29	1
λιγυπνείων	O 4, 567	1
λιγύφογγος	I 2, 50; I 2, 442; I 9, 10; I 23, 39; O 2, 6	5
λιγύφωνος	I 19, 350	1
λινοθώρηξ	I 2, 529; I 2, 830	2
λιπάρο- κρήδεμνος	I 18, 382	1
λιπάρο- πλόκαμος	I 19, 126	1
λοετροχός	I 18, 346; O 8, 435; O 20, 297	3
λῦσιμελής	O 20, 57; O 23, 343	2
λυσσώδης	I 13, 53	1
λῦκηγενής	I 4, 101; I 4, 119	2
μεγάθυμος	I 1, 123; I 1, 135; I 2, 53; I 2, 518; I 2, 541; I 2, 631; I 2, 706; I 4, 464; I 4, 467; I 4, 479; I 5, 25;	76

Х. Куйбіда, Ад'сктиви в гомерівському епосі

	I 5, 27; I 5, 102; I 5, 235; I 5, 335; I 5, 534; I 5, 547; I 5, 565; I 5, 577; I 6, 145; I 8, 155; I 9, 549; I 10, 205; I 10, 509; I 11, 294; I 11, 459; I 11, 732; I 11, 744; I 12, 373; I 12, 379; I 13, 400; I 13, 456; I 13, 598; I 13, 699; I 13, 737; I 14, 454; I 15, 331; I 15, 440; I 15, 519; I 16, 286; I 16, 488; I 16, 571; I 16, 594; I 16, 818; I 17, 214; I 17, 303; I 17, 306; I 17, 420; I 17, 602; I 17, 653; I 18, 226; I 18, 335; I 19, 75; I 20, 498; I 21, 153; I 23, 168; I 23, 175; I 23, 181; I 23, 541; I 23, 596; I 23, 633; I 23, 694; O 3, 189; O 3, 364; O 3, 366; O 3, 423; O 7, 16; O 7, 62; O 8, 520; O 13, 121; O 15, 2; O 15, 229; O 15, 243; O 19, 180; O 21, 296; O 24, 57	
μεγάκίτης	I 8, 222; I 11, 5; I 11, 600; I 21, 22; O 3, 158	5
μεγάλήτωρ	I 2, 547; I 2, 641; I 5, 468; I 5, 674; I 5, 785; I 6, 283; I 6, 395; I 8, 187; I 8, 523; I 9, 109; I 9, 255; I 9, 629; I 9, 675; I 11, 403; I 11, 626; I 13, 189; I 13, 302; I 13, 656; I 13, 712; I 15, 674; I 16, 257; I 17, 90; I 17, 166; I 17, 299; I 17, 626; I 18, 5; I 19, 278; I 20, 175; I 20, 208; I 20, 263; I 20, 293; I 20, 323; I 20, 343; I 21, 53; I 21, 55; I 21, 552; I 22, 98; I 24, 117; I 24, 145; O 3, 432; O 4, 143; O 4, 797; O 5, 81; O 5, 149; O 5, 233; O 5, 298; O 5, 355; O 5, 407; O 5, 464; O 6, 14; O 6, 17; O 6, 196; O 6, 213; O 6, 299; O 7, 85; O 7, 93; O 8, 9; O 8, 464; O 9, 299; O 9, 500; O 10, 36; O 10, 200; O 10, 207; O 11, 85; O 19, 176; O 23, 153; O 24, 365	68
μελαγχροίης	O 16, 175	1
μελάνδετος	I 15, 713	1
μελάνυδρος	I 9, 14; I 16, 3; I 16, 160; I 21, 257; O 20, 158	5
μελίγηρυσ	O 12, 187	1
μελίηδής	I 4, 346; I 6, 258; I 10, 495; I 10, 569; I 10, 579; I 12, 320; I 17, 17; I 18, 545; I 18, 568; O 3, 46; O 6, 90; O 9, 94; O 9, 208; O 11, 100; O 11, 203; O 12, 48; O 14, 78; O 16, 52; O 18, 151; O 18, 426; O 19, 551; O 21, 293	22

μελίφρων	I 2, 34; I 6, 264; I 8, 188; I 8, 506; I 8, 546; I 24, 284; O 7, 182; O 10, 356; O 13, 53; O 15, 148; O 24, 489	11
μενεδήϊος	I 12, 247; I 13, 228	2
μενεπτόλεμος	I 2, 740; I 2, 749; I 4, 395; I 6, 29; I 10, 255; I 13, 693; I 19, 48; I 23, 836; I 23, 844; O 3, 442	10
μενεχάρμης τα μενέχαρμος	I 9, 529; I 11, 122; I 11, 303; I 13, 396; I 14, 376; I 15, 582; I 23, 419	7
μενοεικής	I 9, 90; I 9, 227; I 19, 144; I 23, 29; I 23, 139; I 23, 650; O 5, 166; O 5, 267; O 6, 76; O 9, 158; O 13, 273; O 13, 409; O 14, 232; O 16, 429; O 20, 391	15
μεσαιπόλιος	I 13, 361	1
μεσσοπάγης	I 21, 172	1
μεταδήμιος	O 8, 293; O 13, 46	2
μεταδόρπιος	O 4, 194	1
μετᾶμόνιος	I 4, 363; O 2, 98; O 19, 143; O 24, 133	4
μεταπρεπής	I 18, 370	1
μιαιφόνος	I 5, 31; I 5, 455; I 5, 844; I 21, 402	4
μιλτοπάρηος	I 2, 637; O 9, 125	2
μογοσοτόκος	I 11, 270; I 16, 187; I 19, 103	3
μοιρηγενής	I 3, 182	1
μῦλήφατος	O 2, 355	1
μῦλοειδής	I 7, 270	1
μῶνυξ	I 5, 236; I 5, 321; I 5, 581; I 5, 829; I 5, 841; I 8, 139; I 8, 157; I 8, 374; I 8, 432; I 9, 127; I 10, 392; I 10, 498; I 10, 537; I 10, 564; I 11, 289; I 11, 513; I 11, 708; I 11, 738; I 16, 375; I 16, 712; I 17, 699; I 19, 424; I 20, 498; I 21, 132; I 21, 521; I 22, 162; I 23, 7; I 23, 279; I 23, 398; I 23, 423; I 23, 435; I 23, 536; I 23, 550; O 15, 46	34
ναύλοχος	O 4, 846; O 10, 141	2
ναύμᾶχος	I 15, 389; I 15, 677	2
ναυσικλυτός	O 7, 39; O 8, 191; O 8, 369; O 13, 166; O 15, 415; O 16, 277	6
νεηγενής	O 4, 336; O 17, 127	2
νεηκής	I 13, 391; I 16, 484	2

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

νήλυς	I 10, 434; I 10, 558	2
νεοαρδής	I 21, 346	1
νεογίλος	O 12, 86	1
νεόδαρτος	O 4, 437; O 22, 363	2
νεοθηλής	I 14, 347	1
νεοπενθής	O 11, 39	1
νεόπλυτος	O 6, 64	1
νεόπριστος	O 8, 404	1
νεόσμηκτος	I 13, 342	1
νεόστροφος	I 15, 469	1
νεότευκτος	I 21, 592	1
νεοτευχής	I 5, 194	1
νεούτατος	I 13, 539; I 18, 536	2
νέποδες	O 4, 404	1
νεφελγηρέτης	I 1, 511; I 1, 517; I 1, 560; I 4, 30; I 5, 631; I 5, 736; I 5, 764; I 5, 888; I 7, 280; I 7, 454; I 8, 38; I 8, 387; I 8, 469; I 10, 552; I 11, 318; I 14, 293; I 14, 312; I 14, 341; I 15, 154; I 15, 220; I 16, 666; I 17, 198; I 20, 10; I 20, 19; I 20, 215; I 21, 499; I 22, 182; I 24, 64; O 1, 63; O 5, 21; O 9, 67; O 12, 313; O 12, 384; O 13, 139; O 13, 153; O 24, 477	36
νηγάτεος	I 2, 43; I 14, 185	2
νήγηρετος	O 13, 80	1
νήδυμος	I 2, 2; I 10, 91; I 10, 187; I 14, 242; I 14, 253; I 14, 354; I 16, 454; I 23, 63; O 4, 793; O 12, 311; O 12, 366; O 13, 79	12
νηκερδής	I 17, 469; O 14, 509	2
νηλής	I 3, 292; I 4, 348; I 5, 330; I 9, 497; I 9, 632; I 10, 443; I 11, 484; I 11, 588; I 12, 427; I 13, 501; I 13, 514; I 13, 553; I 15, 375; I 16, 33; I 16, 204; I 16, 345; I 16, 561; I 16, 761; I 17, 376; I 17, 511; I 17, 615; I 19, 229; I 19, 266; I 21, 57; O 4, 743; O 8, 507; O 8, 525; O 9, 17; O 9, 272; O 9, 287; O 9, 368; O 10, 532; O 11, 45; O 12, 372; O 14, 418; O 18, 86; O 21, 300; O 22, 475	38
νηλειτις	O 16, 317; O 19, 498; O 22, 418	3
νημερτής	I 3, 204; O 1, 86; O 4, 349; O 4, 384; O 4, 401;	13

	О 4, 542; О 5, 30; О 5, 300; О 17, 140; О 17, 549; О 17, 556; О 17, 561; О 21, 205	
νήνεμος	Ι 8, 556	1
νηπενθής	Ο 4, 221	1
νήπιος	Ι 2, 38; Ι 2, 136; Ι 2, 311; Ι 2, 873; Ι 4, 238; Ι 5, 406; Ι 5, 480; Ι 5, 688; Ι 6, 95; Ι 6, 276; Ι 6, 310; Ι 6, 366; Ι 7, 401; Ι 8, 177; Ι 11, 113; Ι 11, 561; Ι 12, 113; Ι 15, 104; Ι 16, 8; Ι 16, 46; Ι 16, 686; Ι 17, 134; Ι 17, 223; Ι 17, 629; Ι 18, 311; Ι 18, 514; Ι 20, 296; Ι 20, 466; Ι 22, 63; Ι 22, 484; Ι 24, 726; Ι 24, 730; Ο 1, 8; Ο 2, 313; Ο 3, 146; Ο 4, 31; Ο 4, 371; Ο 4, 818; Ο 6, 301; Ο 9, 273; Ο 9, 442; Ο 11, 449; Ο 12, 42; Ο 13, 237; Ο 14, 264; Ο 17, 433; Ο 19, 19; Ο 19, 530; Ο 21, 95; Ο 22, 370	50
νήποιος	Ο 1, 160; Ο 1, 377; Ο 2, 142; Ο 14, 377; Ο 14, 417; Ο 18, 280	6
νηπύτιος	Ι 20, 200; Ι 20, 211; Ι 20, 431	3
νώνυμος	Ι 12, 70; Ι 13, 227; Ι 14, 70; Ο 1, 222	4
νώνυμος	Ο 13, 239; Ο 14, 182	2
νώροψ	Ι 2, 578; Ι 7, 206; Ι 11, 16; Ι 13, 406; Ι 14, 383; Ι 16, 130; Ο 24, 467; Ο 24, 500	8
ὄβριμοεργός	Ι 22, 418	2
ὄβριμοπάτρη	Ι 5, 747; Ι 8, 391; Ο 24, 540	3
ὀδυνήφατος	Ι 5, 401; Ι 5, 900; Ι 11, 847	3
ὄθριξ	Ι 2, 765	1
οιέτης	Ι 2, 765	1
οινοβάρης	Ι 1, 225	1
οινόπεδος	Ο 1, 193; Ο 11, 193	2
οίνοπληθής	Ο 15, 406	1
οἶνοψ	Ι 2, 613; Ι 5, 771; Ι 7, 88; Ι 13, 703; Ι 23, 143; Ι 23, 316; Ο 1, 183; Ο 2, 421; Ο 3, 286; Ο 4, 474; Ο 5, 132; Ο 5, 221; Ο 5, 349; Ο 6, 170; Ο 7, 250; Ο 12, 388; Ο 13, 32; Ο 19, 172; Ο 19, 274	19
οιοπόλος	Ι 13, 473; Ι 17, 54; Ι 19, 377; Ι 24, 614; Ο 11, 574	5
οιοχίτων	Ο 14, 489	1
ὀκρυόεις	Ι 6, 344; Ι 9, 64	2
ὀκτάκνημος	Ι 5, 723	1

Х. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

ὄλβιοδαίμων	I 3, 182	2
ὄλοοίτροχος	I 13, 137	1
ὄλοόφρων	I 2, 723; I 15, 630; I 17, 21; O 1, 52; O 10, 137; O 11, 322	6
ὄλοφώϊος	O 10, 289	1
ὄμηγερέης	I 1, 57; I 2, 789; I 7, 415; I 15, 84; I 24, 84; I 24, 99; O 2, 9; O 8, 24; O 24, 421	9
ὄμογάστριος	I 21, 95; I 24, 47	2
ὄμότιμος	I 15, 186	1
ὄμόφρων	I 22, 263	1
ὄμώνυμος	I 17, 720	1
ὄνομάκλυτος	I 22, 51	1
ὄξυβελής	I 4, 126	1
ὄρεσίτροφος	I 12, 299; I 17, 61; O 6, 130; O 9, 292	4
ὄρεσκῶος	I 1, 268; O 9, 155	2
ὄρθόκραιρος	I 8, 231; I 18, 3; I 18, 573; I 19, 344; O 12, 348	5
οὐδενόσωρος	I 8, 178	1
οὐλοκάρηνος	O 19, 246	1
οὐράνομήκης	O 5, 239	1
ὄχეთγός	I 21, 257	1
ὄψίγονος	I 3, 353; I 7, 87; I 16, 31; O 1, 302; O 3, 200	5
ὄψιτέλεστος	I 2, 325	1
παμποϊκίλος	I 6, 289; O 15, 105	2
παμμέλας	O 3,6; O 10, 525; O 11, 33	3
πάμπρωτος	I 4, 97; I 7, 324; I 9, 93	3
πάναγρος	I 5, 487	1
πάναιθος	I 14, 372	1
πᾶναίολος	I 4, 186; I 4, 215; I 10, 77; I 11, 236; I 11, 374; I 13, 552	6
πᾶνάπᾶλος	I 13, 223	1
πᾶνάποτιμος	I 24, 255; I 24, 493	2
πᾶνάργυρος	I 9, 203; I 24, 275	2
πᾶναφῆλιξ	I 22, 490	1
πᾶνάωριος	I 24, 540	1
πανδᾶμάτων	I 24, 5; O 9, 373	2
πανδήμιος	O 18, 1	1
πᾶνημέριος	I 1, 472; I 17, 384; I 18, 209; I 19, 168; O 3, 486;	9

	Ο 4, 356; Ο 11, 11; Ο 12, 24; Ο 15, 184	
παννύχιος	Ι 2, 2; Ι 7, 476; Ι 7, 478; Ι 8, 554; Ι 10, 2; Ι 18, 315; Ι 18, 354; Ι 23, 105; Ι 23, 217; Ι 24, 678; Ο 1, 443; Ο 2, 434; Ο 7, 288	13
πᾶνομφαῖος	Ι 8, 250	1
πάνορμος	Ο 13, 195	1
πάνόψιος	Ι 21, 397	1
πᾶνυπέρτατος	Ο 9, 25	1
πᾶνυσῆτος	Ι 23, 532; Ι 23, 547; Ο 9, 452	3
πάγγαλκος 2 τα παγγάλκεος	Ι 20, 102; Ο 8, 403; Ο 11, 575; Ο 18, 378; Ο 22, 102	5
παγγρῦσεος	Ι 2, 448	1
παραβλώψ	Ι 9, 503	1
παραίσιος	Ι 4, 381	1
παραπλήξ	Ο 5, 418; Ο 5, 440	2
παραρρητός	Ι 9, 526	1
παρήορος	Ι 7, 156; Ι 16, 471; Ι 23, 603	3
παρθενοπίπης	Ι 11, 385	1
πᾶσιμέλουσα	Ο 12, 70	1
πενταέτηρος	Ι 2, 403; Ι 7, 315; Ο 14, 419; Ο 19, 420	4
πεντηκοντό- γυος	Ι 9, 579	1
περιγλάγης	Ι 16, 642	1
περιδέξιος	Ι 21, 163	1
περίδρομος	Ι 2, 812; Ι 5, 726; Ι 5, 728; Ο 14, 7	4
περικαλλής	Ι 1, 603; Ι 3, 262; Ι 3, 312; Ι 3, 396; Ι 3, 421; Ι 4, 486; Ι 5, 20; Ι 5, 389; Ι 5, 693; Ι 6, 242; Ι 6, 321; Ι 8, 238; Ι 8, 249; Ι 9, 578; Ι 11, 632; Ι 16, 85; Ι 17, 436; Ι 23, 897; Ι 24, 229; Ι 24, 234; Ο 1, 153; Ο 1, 425; Ο 2, 117; Ο 3, 1; Ο 3, 481; Ο 5, 236; Ο 6, 85; Ο 7, 111; Ο 8, 420; Ο 8, 430; Ο 8, 438; Ο 8, 567; Ο 10, 347; Ο 10, 480; Ο 11, 281; Ο 13, 149; Ο 13, 175; Ο 13, 217; Ο 13, 401; Ο 13, 433; Ο 14, 263; Ο 16, 327; Ο 17, 343; Ο 17, 432; Ο 18, 292; Ο 18, 300; Ο 18, 303; Ο 19, 34; Ο 20, 387; Ο 22, 438; Ο 22, 452; Ο 23, 50; Ο 24, 85; Ο 24, 91; Ο 24, 165	55

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

περίκηλος	O 5, 240; O 18, 309	2
περικλυτός	I 1, 607; I 6, 324; I 7, 299; I 9, 121; I 11, 104; I 18, 326; I 18, 383; I 18, 393; I 18, 449; I 18, 462; I 18, 587; I 18, 590; O 1, 325; O 4, 9; O 8, 83; O 8, 287; O 8, 300; O 8, 349; O 8, 357; O 8, 367; O 8, 521; O 16, 170; O 24, 75; O 24, 154	24
περίμετρος	O 2, 95; O 19, 140; O 24, 130	3
περιμήκετος	I 14, 287; O 6, 103	2
περιμήκης	I 13, 63; O 9, 487; O 10, 293; O 12, 90; O 12, 251; O 12, 443; O 13, 107; O 13, 183	8
περιξεστός	O 12, 79	1
περιπευκής	I 11, 845	1
περιπληθής	O 15, 405	1
περίρρυτος	O 19, 173	1
περίσκεπτος	O 1, 426; O 10, 211; O 10, 253; O 14, 6	4
περίτροχος	I 23, 455	1
περίφρων	I 5, 412; O 1, 329; O 4, 787; O 4, 808; O 4, 830; O 5, 216; O 11, 345; O 11, 446; O 14, 373; O 15, 41; O 15, 314; O 16, 329; O 16, 409; O 16, 435; O 17, 36; O 17, 100; O 17, 162; O 17, 492; O 17, 498; O 17, 528; O 17, 553; O 17, 562; O 17, 585; O 18, 159; O 18, 177; O 18, 245; O 18, 250; O 18, 285; O 19, 53; O 19, 59; O 19, 89; O 19, 103; O 19, 123; O 19, 308; O 19, 349; O 19, 357; O 19, 375; O 19, 491; O 19, 508; O 19, 559; O 19, 588; O 20, 134; O 20, 388; O 21, 2; O 21, 311; O 21, 321; O 21, 330; O 21, 381; O 23, 10; O 23, 58; O 23, 80; O 23, 104; O 23, 173; O 23, 256; O 23, 285; O 24, 404	56
πηγεσίμαλλος	I 3, 197	1
πικρόγαμος	O 1, 266; O 4, 346; O 17, 137	3
πλήξιππος	I 2, 104; I 4, 327; I 5, 705; I 11, 93	4
πλησίσιος	O 11, 7; O 12, 149	2
ποδάρκης	I 1, 121; I 2, 688; I 6, 423; I 11, 599; I 16, 5; I 18, 181; I 20, 177; I 20, 413; I 20, 445; I 21, 49; I 21, 149; I 21, 265; I 22, 376; I 23, 140; I 23, 193; I 23, 333; I 23, 534; I 23, 555; I 23, 828; I 23, 889; I 24, 668	21

ποδιηνεκής	I 10, 24; I 10, 178; I 15, 646	3
ποδήνεμος	I 2, 786; I 5, 353; I 5, 368; I 11, 195; I 15, 168; I 15, 200; I 18, 166; I 18, 183; I 18, 196; I 24, 95	10
ποδώκης	I 2, 764; I 2, 860; I 2, 874; I 8, 474; I 10, 316; I 13, 113; I 16, 134; I 16, 165; I 16, 281; I 16, 865; I 17, 388; I 17, 486; I 17, 614; I 18, 234; I 18, 261; I 18, 267; I 20, 27; I 20, 45; I 20, 89; I 22, 193; I 23, 28; I 23, 35; I 23, 249; I 23, 262; I 23, 376; I 23, 793; I 24, 458; O 11, 471; O 11, 538	29
ποικίλομήτης	I 11, 482; O 3, 163; O 7, 168; O 22, 115; O 22, 202; O 22, 281	6
πολιοκρόταφος	I 8, 518	1
πολύαινος	I 9, 673; I 10, 544; I 11, 430; O 12, 184	4
πολυαίξ	I 1, 165; I 5, 811; I 20, 328; O 11, 314	4
πολυανθής	O 14, 353	1
πολυάρητος	O 6, 280; O 19, 404	2
πολύαρνος	I 2, 106	1
πολυβενθής	I 1, 432; O 4, 406; O 10, 125; O 16, 324; O 16, 352	5
πολύβουλος	I 5, 260; O 16, 282	2
πολυβούτης	I 9, 154; I 9, 296	2
πολυγηθής	I 21, 450	1
πολυδαίδαλος	I 3, 358; I 4, 136; I 7, 252; I 11, 32; I 11, 436; I 23, 743; I 24, 597; O 6, 15; O 13, 11; O 18, 295	10
πολύδακρυς	I 3, 132; I 3, 165; I 8, 516; I 17, 192; I 17, 544; I 19, 318; I 22, 487	7
πολυδάκρυτος	I 24, 620; O 19, 213; O 19, 251; O 21, 57	4
πολυδειράς	I 1, 499; I 5, 754; I 8, 3	3
πολυδένδρεος	O 4, 737; O 23, 139; O 23, 359	3
πολύδεσμος	O 5, 33; O 7, 264	2
πολυδίψιος	I 4, 171	1
πολύδωρος	I 6, 394; I 22, 88; O 24, 294	3
πολύζυγος	I 2, 293	1
πολυηγερός	I 11, 564	1
πολυήρατος	O 11, 275; O 15, 126; O 15, 366; O 23, 354	4
πολυηχής	I 4, 422	1
πολυθαρής	I 17, 156; I 19, 37; O 13, 387	3

Χ. Κυΐβιδα, Αδ'εκτιβι β γομερίβσκιμοϋ εποσι

πολύϊδρις	Ο 2, 346; Ο 15, 459; Ο 23, 82	3
πολύϊπποσ	Ι 13, 171	1
πολυκαγκήσ	Ι 11, 642	1
πολύκαρποσ	Ο 7, 122; Ο 24, 221	2
πολύκεστοσ	Ι 3, 371	1
πολυκηδής	Ο 9, 37; Ο 23, 351	2
πολυκληής	Ι 2, 74; Ι 2, 175; Ι 7, 88; Ι 8, 239; Ι 13, 742; Ο 8, 161; Ο 20, 382; Ο 21, 19; Ο 23, 324	11
πολύκληροσ	Ο 14, 211	1
πολύκλητοσ	Ι 4, 438; Ι 10, 420	2
πολύκλυστοσ	Ο 4, 354; Ο 6, 204; Ο 19, 277	3
πολύκμητοσ	Ι 6, 48; Ι 10, 379; Ι 11, 133; Ο 4, 718; Ο 14, 324; Ο 21, 10	6
πολύκνημοσ	Ι 2, 497	1
πολυκτήμων	Ι 5, 613	1
πολύλλιτοσ	Ο 5, 445	1
πολύμηλοσ	Ι 2, 605; Ι 2, 705; Ι 14, 490	3
πολύμητισ	Ι 1, 311; Ι 1, 440; Ι 3, 200; Ι 3, 216; Ι 3, 268; Ι 4, 329; Ι 4, 349; Ι 10, 148; Ι 10, 382; Ι 10, 400; Ι 10, 423; Ι 10, 488; Ι 10, 554; Ι 14, 82; Ι 19, 154; Ι 19, 215; Ι 21, 355; Ι 23, 709; Ι 23, 755; Ο 2, 173; Ο 4, 763; Ο 5, 214; Ο 7, 207; Ο 7, 240; Ο 7, 302; Ο 8, 152; Ο 8, 165; Ο 8, 412; Ο 8, 463; Ο 8, 474; Ο 8, 486; Ο 9, 1; Ο 11, 354; Ο 11, 377; Ο 13, 311; Ο 13, 382; Ο 13, 416; Ο 14, 191; Ο 14, 390; Ο 14, 439; Ο 15, 380; Ο 16, 201; Ο 17, 16; Ο 17, 192; Ο 17, 353; Ο 17, 453; Ο 18, 14; Ο 18, 51; Ο 18, 124; Ο 18, 312; Ο 18, 337; Ο 18, 365; Ο 19, 41; Ο 19, 70; Ο 19, 106; Ο 19, 164; Ο 19, 220; Ο 19, 261; Ο 19, 335; Ο 19, 382; Ο 19, 499; Ο 19, 554; Ο 19, 582; Ο 19, 585; Ο 20, 36; Ο 20, 168; Ο 20, 183; Ο 20, 226; Ο 21, 274; Ο 21, 404; Ο 22, 1; Ο 22, 34; Ο 22, 60; Ο 22, 105; Ο 22, 170; Ο 22, 320; Ο 22, 371; Ο 22, 390; Ο 22, 430; Ο 22, 490; Ο 23, 129; Ο 23, 247; Ο 23, 263; Ο 24, 302; Ο 24, 330; Ο 24, 356; Ο 24, 406	87
πολυμήχάνοσ	Ι 2, 173; Ι 4, 358; Ι 8, 93; Ι 9, 308; Ι 9, 624; Ι 10, 144; Ι 23, 723; Ο 1, 205; Ο 5, 203; Ο 10, 401;	24

	O 10, 456; O 10, 488; O 10, 504; O 11, 60; O 11, 92; O 11, 405; O 11, 473; O 11, 617; O 13, 375; O 14, 486; O 16, 167; O 22, 164; O 24, 192; O 24, 542	
πολύμῦθος	I 3, 214; O 2, 200	2
πολυπαίπαλος	O 15, 419	1
πολυπάμων	I 4, 433	1
πολυπενθής	I 9, 563; O 14, 386; O 23, 15	3
πολυπίδαξ	I 8, 47; I 14, 157; I 14, 283; I 14, 307; I 15, 151; I 20, 59; I 20, 218; I 23, 117	8
πολύπικρος	O 16, 255	1
πολύπλαγκτος	I 11, 308; O 17, 425; O 17, 511	3
πολύπτῶχος	I 8, 411; I 20, 5; I 21, 449; I 22, 171	4
πολύπῦρος	I 11, 756; I 15, 372; O 14, 335; O 15, 406; O 16, 396; O 19, 292	6
πολύρρην	I 9, 154; I 9, 296; O 11, 257	3
πολύσκαρθμος	I 2, 814	1
πολυσπερής	I 2, 804; O 11, 365	2
πολυστάφυλος	I 2, 507; I 2, 537	2
πολύστονος	I 1, 445; I 11, 73; I 15, 451; O 19, 118	4
πολύτλας	I 8, 97; I 9, 676; I 10, 248; I 23, 729; I 23, 778; O 5, 171; O 5, 354; O 5, 486; O 6, 1; O 6, 249; O 7, 1; O 7, 133; O 7, 139; O 7, 177; O 7, 329; O 7, 344; O 8, 199; O 8, 446; O 13, 250; O 13, 353; O 14, 148; O 15, 340; O 16, 90; O 16, 186; O 16, 225; O 16, 258; O 16, 266; O 17, 280; O 17, 560; O 18, 90; O 18, 281; O 19, 102; O 21, 414; O 22, 191; O 22, 261; O 23, 111; O 24, 176; O 24, 232; O 24, 348; O 24, 490; O 24, 504; O 24, 537	42
πολυτλήμων	I 7, 152; O 18, 319	2
πολύτλητος	O 11, 38	1
πολυτρήρων	I 2, 502; O 2, 582	2
πολύτρητος	O 1, 111; O 22, 439; O 22, 453	3
πολύτροπος	O 1, 1; O 10, 330	2
πολυφάρμακος	I 16, 28; O 10, 276	2
πολύφημος	O 2, 150; O 22, 376	2

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

πολύφλοισβος	I 1, 34; I 2, 209; I 6, 347; I 9, 182; I 13, 798; I 23, 59; O 13, 85; O 13, 220	8
πολύφορβος	I 9, 568; I 14, 200; I 14, 301	3
πολύφρων	I 21, 367; O 1, 83; O 8, 297; O 8, 327; O 14, 424; O 20, 239; O 20, 329; O 21, 204	8
πολύχαλκος	I 5, 504; I 10, 315; I 18, 289; O 3, 2; O 15, 425	5
πολύχρυσος	I 7, 180; I 10, 315; I 11, 46; I 18, 289; O 3, 305	5
πολυωπός	O 22, 386	1
ποντοπόρος	I 1, 439; I 2, 771; I 3, 46; I 3, 240; I 3, 283; I 3, 444; I 7, 72; I 7, 229; I 11, 277; I 13, 381; I 13, 628; I 15, 704; I 16, 205; O 12, 69; O 13, 161; O 14, 295; O 14, 339; O 15, 284	18
ποτιδώριος	O 9, 234; O 9, 249	2
ποτιφωνήεις	O 9, 456	1
πουλυβότειρα	I 3, 89; I 3, 195; I 3, 265; I 6, 213; I 8, 73; I 8, 277; I 11, 619; I 11, 770; I 12, 158; I 12, 194; I 14, 272; I 16, 418; I 21, 426; I 23, 368; O 8, 378; O 12, 191	16
πρεσβύγενής	I 11, 249	1
προαλής	I 21, 262	1
προβλής	I 2, 396; I 12, 259; I 16, 407; O 5, 405; O 10, 89; O 13, 97	6
προγενής	I 2, 555; I 9, 161; I 23, 789; O 2, 29; O 4, 205; O 7, 156; O 11, 343; O 19, 244; O 24, 160	9
πρόγονος	O 9, 221	1
προήκης	O 12, 205	1
προθέλυμνος	I 9, 541; I 10, 15; I 13, 130	3
πρόκλυτος	I 20, 204	1
πρόκροσσος	I 14, 35	1
προπριηνής	I 3, 218; I 24, 18; O 22, 98	3
πρόρριζος	I 11, 157; I 14, 415	2
προσκηδής	O 21, 35	1
πρόσφάτος	I 24, 757	1
προσφύης	O 19, 58	1
πρόφρων	I 1, 77; I 1, 150; I 1, 543; I 8, 23; I 8, 40; I 8, 175; I 9, 480; I 10, 244; I 14, 357; I 17, 353; I 22, 184; I 22, 303; I 23, 647; I 24, 140; O 2, 230;	24

	О 2, 387; О 5, 8; О 5, 143; О 8, 498; О 13, 359; О 16, 257; О 19, 398; О 20, 372; О 23, 314	
πρωθήβη	О 1, 431	1
πρωθήβης	І 5, 518; О 8, 263	2
πρωτόγονος	І 4, 102; І 4, 120; І 23, 864; І 23, 873	4
πρωτοπάγης	І 5, 194; І 24, 267	2
πρωτόπλοος	О 8, 35	1
πρωτοτόκος	І 17, 5	1
πτολίπορθος	І 2, 278; І 2, 728; І 5, 333; І 8, 372; І 10, 363; І 15, 77; І 20, 152; І 20, 384; І 21, 550; І 24, 108; О 8, 3; О 9, 504; О 9, 530; О 14, 447; О 16, 442; О 18, 356; О 22, 283; О 24, 119	18
πυκίμηδης	О 1, 438	1
πυρηφόρος τα πυροφόρος	І 12, 314; І 14, 123; І 21, 602; О 3, 495	4
πυρίкаустος	І 13, 564	1
πυρήκης	О 9, 387	1
ρῆξήνωρ	І 7, 228; І 13, 324; І 16, 146; І 16, 575; О 4, 5	5
ρῖνοτόρος	І 21, 392	1
ροδοδάκτυλος	І 1, 447; І 6, 175; І 9, 707; І 23, 109; І 24, 788; О 2, 1; О 3, 404; О 3, 491; О 4, 306; О 4, 431; О 4, 576; О 5, 121; О 5, 228; О 8, 1; О 9, 152; О 9, 170; О 9, 307; О 9, 437; О 9, 560; О 10, 187; О 12, 8; О 12, 316; О 13, 18; О 15, 189; О 17, 1; О 19, 428; О 23, 241	27
σαῖкеспάλος	І 5, 126	1
σαόφρων	І 21, 462; О 4, 158	2
σίτοφάγος	О 9, 191	1
σκηπτοῦχος	І 1, 279; І 2, 86; І 14, 93; О 2, 231; О 4, 64; О 5, 9; О 8, 41; О 8, 47	8
σκοτομήνιος	О 14, 457	1
στενωπός	І 7, 143; І 23, 416; І 23, 427; О 12, 234	4
συμферτός	І 13, 237	1
συμφράδμων	І 2, 372	1
συνήορος	О 8, 99	1
ταλαεργός	І 23, 654; І 23, 662; І 23, 666; О 4, 636; О 21, 23	5
ταλαπειρίος	О 6, 193; О 7, 24; О 14, 511; О 17, 84; О 19, 379	5

X. Κυϊβίδα, *Ad 'sktivi v gomeriv's'komu epoci*

τᾱλᾱσίφρων	I 11, 461; O 1, 87; O 1, 129; O 3, 84; O 4, 241; O 4, 270; O 5, 31; O 17, 34; O 17, 114; O 17, 292; O 17, 510; O 18, 311	12
τᾱλαυρίνος	I 5, 289; I 20, 78; I 22, 267	3
τᾱμεσίχρως	I 4, 511; I 13, 340; I 23, 803	3
τᾱνᾱήκης	I 7, 77; I 23, 118; I 24, 754; O 4, 257	4
τᾱναύπους	O 9, 464	1
τᾱνηλεγής	I 8, 70; I 22, 210; O 2, 100; O 3, 238; O 11, 171; O 11, 398; O 19, 145; O 24, 135	8
τᾱνύγλωσσος	O 5, 66	1
τᾱνυγλώχιν	I 8, 297	1
τᾱνυήκης	I 14, 385; I 16, 473; I 16, 768; O 10, 439; O 11, 231; O 22, 443	6
τᾱνύπεπλος	I 3, 228; I 18, 385; I 18, 424; O 4, 305; O 12, 375; O 15, 171; O 15, 363	7
τᾱνυσίπτερος	O 5, 65; O 22, 468	2
τᾱνυπτέρυξ	I 12, 237; I 19, 350	2
τᾱνύφλοιος	I 16, 767	1
τᾱνύφυλλος	O 13, 102; O 13, 346; O 23, 190; O 23, 195	4
τᾱχύπωλος	I 4, 232; I 4, 257; I 5, 316; I 5, 345; I 8, 161; I 13, 620; I 14, 21; I 15, 320; I 23, 6; I 24, 295; I 24, 313	11
τελεσφόρος	I 19, 32; O 4, 86; O 10, 467; O 14, 292; O 15, 230	5
τερπίκέρανος	I 1, 419; I 2, 478; I 2, 781; I 8,2; I 11, 773; I 12, 252; I 16, 232; I 24, 529; O 7, 164; O 7, 180; O 14, 268; O 17, 437; O 19, 365; O 20, 75; O 24, 24	15
τερψίμβροτος	O 12, 269; O 12, 274	2
τεσσάραβιος	I 23, 705	1
τετράγνος	O 7, 113; O 18, 374	2
τετραθέλυμνος	I 15, 479; O 22, 122	2
τετράκυκλος	I 24, 324; O 9, 242	2
τετράορος	O 13, 81	1
τετραῤφάληρος	I 5, 743; I 11, 41	2
τηλεῤαπός	I 21, 454; I 22, 45; O 6, 279; O 14, 415; O 15, 224; O 19, 351; O 19, 371; O 24, 268	8

τηλεκλειτός 2 = τηλεκλυτός	I 5, 491; I 6, 111; I 9, 233; I 12, 108; I 14, 321; O 11, 308; I 19, 400; O 1, 30; O 19, 546	9
τηλεφᾶνης	O 24, 83	1
τηλύγετος	I 3, 175; I 5, 153; I 9, 143; I 9, 285; I 9, 482; I 13, 470; O 4, 11; O 16, 19	8
τοξοφόρος	I 21, 483	1
τρίγληνος	I 14, 183; O 18, 298	2
τριγλώχιν ι τριγλώχισ	I 5, 393; I 11, 507	2
τρίπλαξ	I 18, 480	1
τρίπολος	I 18, 542; O 5, 127	2
τρίπτυχος	I 11, 353	1
τρίστοιχος	O 12, 91	1
τριχάϊκες	O 19, 177	1
ὑδάτοτρεφής	O 17, 208	1
ὑλακόμωρος	O 14, 29; O 16, 4	2
ὑλοτόμος	I 23, 114; I 23, 123	2
ὑπασπίδιος	I 13, 158; I 13, 807; I 16, 609	3
ὑπερᾶής	I 11, 297	1
ὑπέρβιος	I 18, 262; O 1, 368; O 4, 321; O 15, 212; O 16, 410	5
ὑπερφίαλος	I 3, 106; I 5, 881; I 13, 621; I 15, 94; I 21, 224; I 21, 414; I 21, 459; I 23, 611; O 1, 134; O 2, 310; O 3, 315; O 4, 503; O 4, 774; O 4, 790; O 6, 274; O 9, 106; O 11, 116; O 13, 373; O 14, 27; O 15, 12; O 15, 315; O 15, 376; O 16, 271; O 18, 167; O 20, 12; O 20, 291; O 21, 289; O 23, 356	28
ὑπερδεής	I 17, 330	1
ὑπερηγορέων	I 4, 176; I 13, 258; O 2, 266; O 2, 324; O 2, 331; O 4, 766; O 4, 769; O 6, 5; O 17, 482; O 17, 581; O 20, 375; O 21, 361; O 21, 401; O 23, 31	14
ὑπέρθυμος	I 2, 746; I 4, 365; I 5, 77; I 5, 376; I 6, 111; I 8, 120; I 9, 233; I 11, 564; I 12, 128; I 14, 15; I 14, 250; I 15, 135; I 15, 576; I 17, 276; I 20, 88; I 20, 333; I 20, 366; I 23, 302; I 23, 512; O 3, 448; O 4, 784; O 7, 59; O 11, 269; O 14, 209; O 15, 252; O 16, 326; O 16, 360	27
ὑπερκύδας	I 4, 66; I 4, 71	2

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

ὑπερμενέων	Ο 19, 62	1
ὑπερμενής	Ι 2, 116; Ι 2, 350; Ι 2, 403; Ι 7, 315; Ι 7, 481; Ι 8, 236; Ι 8, 470; Ι 9, 23; Ι 11, 727; Ι 13, 226; Ι 14, 69; Ι 17, 362; Ο 13, 205; Ο 20, 222	14
ὑπέροπλος	Ι 15, 185; Ι 17, 170	2
ὑπείροχος	Ι 6, 208; Ι 11, 784	2
ὑπηνήτης	Ι 24, 348; Ο 10, 279	2
ὑπηοῖος	Ι 8, 530; Ι 18, 277; Ι 18, 303; Ο 4, 656; Ο 17, 25	5
ὑπόκυκλος	Ο 4, 131	1
ὑπονήϊος	Ο 3, 81	1
ὑποπλάκιος	Ι 6, 397	1
ὑπόρρηγος	Ι 10, 216	1
ὑποταρτάριος	Ι 14, 279	1
ὑπότροπος	Ι 6, 367; Ι 6, 501; Ο 20, 332; Ο 21, 211; Ο 22, 35	5
ὑπουράνιος	Ι 10, 212; Ι 17, 675; Ο 9, 264	3
ὑποχείριος	Ο 15, 448	1
ὑπόπιος	Ι 3, 42	1
ὑπωρόφιος	Ι 9, 640	1
ὑσαγόρης	Ο 1, 385; Ο 2, 85; Ο 2, 303; Ο 17, 406	4
ὑπερεφής	Ι 5, 213; Ι 19, 333; Ο 4, 15; Ο 4, 46; Ο 4, 757; Ο 7, 85; Ο 7, 225; Ο 10, 111; Ο 13, 5; Ο 15, 241; Ο 15, 424; Ο 15, 432; Ο 19, 526	13
ὑψηχής	Ι 5, 772; Ι 23, 27	2
ὑπιβρεμέτης	Ι 3, 354; Ι 12, 68; Ι 14, 54; Ι 16, 121; Ο 5, 4; Ο 23, 331	6
ὑψίζυγος	Ι 4, 166; Ι 7, 69; Ι 11, 544; Ι 18, 185	4
ὑπικάρηνος	Ι 12, 132	1
ὑψίκομος	Ι 14, 398; Ι 23, 118; Ο 9, 186; Ο 12, 357; Ο 14, 328; Ο 19, 297	6
ὑπιπετήεις = ὑπιπέτης	Ι 12, 201; Ι 12, 219; Ι 13, 812; Ι 22, 308; Ο 20, 243; Ο 24, 538	6
ὑπιπέτηλος	Ι 13, 437; Ο 4, 458; Ο 11, 518	3
ὑπιπύλος	Ι 6, 416; Ι 16, 698; Ι 21, 544	3
ὑπόροφος	Ι 3, 423; Ι 24, 192; Ι 24, 317; Ο 2, 337; Ο 4, 121; Ο 5, 42; Ο 5, 115; Ο 7, 77	8
φᾶεσίμβροτος	Ι 24, 785; Ο 10, 138; Ο 10, 191	3
φασσοφόνος	Ι 15, 238	1

φθῆσῆνωρ	I 2, 833; I 9, 604; I 10, 78; I 11, 331; I 14,43	5
φθῆσιμβροτος	I 13, 339; I 22, 297	2
φιλήρετος	O 1, 181; O 1, 419; O 5, 386; O 8, 96; O 8, 386; O 8, 535; O 11, 349; O 13, 36	8
φιλοκέρτομος	O 22, 287	1
φιλοκτέανος	I 1, 122	1
φιλομμειδής	I 5, 375; O 8, 362	2
φιλόξεινος	O 6, 121; O 8, 576; O 9, 176; O 13, 202	4
φιλοπαίγμων	O 23, 134	1
φιλοπτόλεμος	I 16, 65; I 16, 90; I 16, 835; I 17, 194; I 17, 224; I 19, 269; I 20, 351; I 21, 86; I 23, 5; I 23, 129	10
φιλοψευδής	I 12, 164	1
φοινῖκοπάρηος	O 11, 124; O 23, 271	2
φῦγοπτόλεμος	O 14, 213	1
φῦσιζοος	I 3, 243; I 21, 63; O 11, 301	3
χαλίφρων	O 4, 371; O 19, 530	2
χαλκεοθάρηξ	I 4, 448; I 8, 62	2
χαλκεόφωνος	I 5, 785	1
χαλκήρης	I 3, 316; I 4, 469; I 5, 145; I 6, 3; I 11, 260; I 11, 742; I 13, 650; I 13, 662; I 13, 714; I 15, 535; I 15, 544; I 17, 268; I 18, 534; I 19, 53; I 20, 258; I 23, 861; O 1, 262; O 5, 309; O 9, 55; O 10, 206; O 11, 40; O 13, 267; O 22, 92; O 22, 111; O 22, 145	25
χαλκοβάρης	I 11, 96; I 15, 465; I 22, 328; O 11, 532; O 21, 423; O 22, 259; O 22, 276	7
χαλκοβάτης	I 1, 426; I 14, 173; I 21, 438; I 21, 505; O 8, 321; O 13, 4	6
χαλκογλῶχιν	I 22, 225	1
χαλκοκνήμις	I 7, 41	1
χαλκο- κορυστής	I 5, 699; I 6, 199; I 6, 398; I 13, 720; I 15, 221; I 15, 458; I 16, 358; I 16, 536; I 16, 654	9
χαλκοπάρηος	I 12, 183; I 17, 294; I 20, 397; O 24, 523	4
χαλκόπο(υ)ς	I 8, 41; I 12, 183; I 13, 23; I 17, 294; I 20, 397; O 24, 523	6
χαλκότυπος	I 19, 25	1
χαλκοχίτων	I 1, 371; I 2, 47; I 2, 163; I 2, 187; I 2, 437; I 3,	33

Χ. Κυϊβίδα, Αδ'σκιτιβι в гомерівському епосі

	127; I 3, 131; I 3, 251; I 4, 199; I 4, 285; I 4, 537; I 5, 180; I 6, 454; I 7, 275; I 7, 444; I 8, 71; I 10, 136; I 10, 287; I 10, 367; I 11, 694; I 12, 352; I 12, 354; I 13, 255; I 13, 272; I 15, 56; I 15, 330; I 17, 414; I 17, 485; I 18, 105; I 23, 575; I 24, 225; O 1, 286; O 4, 496	
χᾶμαιεύνης	I 16, 235	1
χᾶμαιευνάς	O 10, 243; O 14, 15	2
χειμάρροος / χειμάρρους	I 4, 452; I 5, 88; I 11, 493; I 13, 138	4
χρῦσάμπυξ	I 5, 358; I 5, 363; I 5, 720; I 8, 382	4
χρῦσοπέδιλος	O 11, 604	1
χρῦσόπτερος	I 8, 398; I 11, 185	2
χρῦσάορος	I 5, 509; I 15, 256	2
χρῦσηλάκᾰτος	I 16, 183; I 20, 70; O 4, 122	3
χρῦσήνιος	I 6, 205; O 8, 285	2
χρῦσόθρονος	I 1, 611; I 9, 533; I 14, 153; I 15, 5; O 5, 123; O 10, 541; O 12, 142; O 14, 502; O 15, 56; O 15, 250; O 19, 319; O 20, 91; O 23, 244; O 23, 347	14
χρῦσόρρατις	O 5, 87; O 10, 277; O 10, 331	3
ὠκῦπέτης	I 8, 42; I 13, 24	2
ὠκύμορος	I 1, 417; I 1, 505; I 15, 441; I 18, 95; I 18, 458; O 1, 266; O 4, 346; O 17, 137; O 22, 75	9
ὠκύᾰλος	I 15, 705; O 12, 182; O 15, 437	3
ὠκύπορος	I 1, 421; I 1, 488; I 2, 351; I 10, 308; I 10, 320; I 10, 442; I 12, 156; I 13, 58; I 13, 110; O 4, 708; O 5, 176; O 14, 230	12
ὠκύπους	I 2, 383; I 5, 296; I 5, 732; I 8, 123; I 8, 129; I 8, 315; I 10, 535; I 10, 569; I 12, 51; I 16, 368; I 23, 304; I 23, 504; O 18, 263; O 23, 245	14
ὠκύπτερος	I 13, 62	1
ὠκύροος	I 5, 598; I 7, 133	2
ὠλεσίκαρπος	O 10, 510	1
ὠμηστής	I 11, 454; I 22, 67; I 24, 82; I 24, 207	4
ὠμοφάγος	I 5, 782; I 7, 256; I 11, 479; I 15, 592; I 16, 157	5

SUMMARY

The monograph is devoted to the complex analysis of adjectives in the Homer's epic poems, in particular derivative adjectives, the use of which is considered to be a peculiar feature of the author's idiosyncrasy.

The essence of adjective as an independent part of speech on different language levels is observed in the research. The term derivative adjective is also determined. Derivative adjectives in this work are defined as simple and composite lexical units, formed owing to word building processes. The main features of such adjectives are: grammatical, syntactical and semantic integrity.

The monograph takes notice of derivative adjectives formed only by the following ways of word building: with a prefix, with prefix and suffix, with prefix and flexion, by composition, by composition with a suffix, by composition with a flexion, by composition with prefix and suffix, by lexical-syntactic way.

The scientific work analyzes Homer's adjectives in the aspect of structural and semantic derivation with the use of onomasiological method.

Derivative adjectives of Homer's poems consist mainly of two components. The first component of the majority of derivatives denotes estimation, quantity and space. The analyzed adjectives are formed for the most part on the basis of the word combinations and certain sentences.

The word changing and word building possibilities of the Homer's adjectives are poorly expressed. So, the research examines such morphological changes of the adjectives as their ability to graduating and clears out their derivational potential.

The main syntactical function of the analyzed derivative adjectives is attributive, the secondary – predicative. The work describes combinations of Homer's adjectives with nominations of people and animals.

The monograph clears out aesthetic potentialities of Homer's derivative adjectives that create the appropriate stylistic atmosphere in poetical works. The main stylistic function of adjectives is the role of epithet. Homer's epithets are divided into two groups: constant and metaphorical. Constant epithets designating outward appearance and metaphorical sensorial epithets have numerical superiority in the epic poems. Adjective can also be a part of comparison. The subject of Homer's comparisons is mainly a person and his life. Derivative adjectives function as ornaments of comparisons, enlarging them with interesting additional lively descriptions.

CONTENTS

Preface	5
Chapter 1. Linguistic traditions of adjective study as an independent part of language	10
1.1. Semantics of adjective as a part of language	14
1.2. Grammatical peculiarities of adjective as a part of language ...	19
1.3. Word building of adjective	22
1.4. Derivative adjectives in the aspect of onomasiology	33
1.5. Stylistic functions of adjective	36
Chapter 2. Structure and semantics of derivative adjectives in the poems of Homer	44
2.1. Adjectives with the first component denoting “quantity”	44
2.2. Adjectives with the first component denoting “estimation” ...	70
2.3. Adjectives with the first component denoting “space”	99
Chapter 3. Grammatical and word building peculiarities of derivative adjectives in Homer’s epos	115
3.1. Morphological peculiarities of derivative adjectives	115
3.2. Syntactical peculiarities of derivative adjectives	118
3.2.1. Adjectives in the attributive function	118
3.2.1.1. Adjectives in the attributive function with nominations of people	118
3.2.1.2. Adjectives in the attributive function with nominations of animals	139
3.2.1.3. Adjectives in the attributive function with nominations of people and animals: the aspect of comparison	146
3.2.2. Adjectives in the predicative function	148
3.3. Derivational potential of derivative adjectives	151
Chapter 4. Stylistic peculiarities of Homeric derivative adjectives	160
4.1. Characteristics of constant epithets	161
4.2. Characteristics of metaphorical epithets	171
4.3. Adjectives as components of comparison constructions	178
Conclusions	195

	<u>Context</u>
The list of literature and sources	202
The list of abbreviations	240
Appendixes	
<i>Appendix A.</i> Schemes of structure models of derivative adjectives	241
<i>Appendix B.</i> Tables of compatibility of derivative adjectives ...	246
<i>Appendix B.</i> Tables of forming adjectives and their derivatives ..	253
<i>Appendix Г.</i> Vocabulary of Homeric derivative adjectives	260
<i>Appendix Д.</i> Index of word use of Homeric derivative adjectives	293
Summary	343

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Мовознавчі традиції дослідження прикметника як самостійної частини мови	10
1.1. Семантика прикметника як частини мови	14
1.2. Граматичні особливості прикметника як частини мови ...	19
1.3. Словотвір прикметника	22
1.4. Похідні прикметники в ономасіологічному аспекті	33
1.5. Стилiстичні функції прикметника	36
Розділ 2. Структура та семантика похідних ад'єктивів у поемах Гомера	44
2.1. Ад'єктиви з першим компонентом на позначення “кількості”	44
2.2. Ад'єктиви з першим оцінним компонентом	70
2.3. Ад'єктиви з першим компонентом на позначення “простору”	99
Розділ 3. Граматичні та словотвірні особливості похідних ад'єктивів в епосі Гомера	115
3.1. Морфологічні особливості похідних прикметників	115
3.2. Синтаксичні особливості похідних прикметників	118
3.2.1. Прикметники в атрибутивній функції	118
3.2.1.1. Прикметники в атрибутивній функції з номінаціями людей	118
3.2.1.2. Прикметники в атрибутивній функції з номінаціями тварин	139
3.2.1.3. Прикметники в атрибутивній функції з номінаціями людей і тварин: зіставний аспект ...	146
3.2.2. Прикметники в предикативній функції	148
3.3. Дериґаційний потенціал похідних прикметників	151
Розділ 4. Стилiстичні особливості гомерівських похідних ад'єктивів	160
4.1. Характеристика постійних епітетів	161
4.2. Характеристика метафоричних епітетів	171
4.3. Ад'єктиви як компоненти порівняльних конструкцій	178
Висновки	195

	<u>Зміст</u>
Список літератури та джерел	202
Список умовних скорочень	240
Додатки	
<i>Додаток А.</i> Схеми структурних моделей похідних прикметників	241
<i>Додаток Б.</i> Таблиці сполучуваності похідних прикметників	246
<i>Додаток В.</i> Таблиця твірних прикметників та їх дериватів ..	253
<i>Додаток Г.</i> Словник гомерівських похідних прикметників ..	260
<i>Додаток Д.</i> Індекс слововживань гомерівських похідних прикметників	293
Summary	343
Contents	344

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Христина Ігорівна Куйбіда

АД'ЕКТИВИ В ГОМЕРІВСЬКОМУ ЕПОСІ

Редактор – *Дмитро Гордієнко*

Макетувальник – *Дмитро Гордієнко*

Художник – *Андрій Кальченко*

Підписано до друку 25.05.2015

Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Romans. Друк офсетний

Умовн. друк. арк. 20,24

Друк офсетний. Наклад 300 пр.

“Видавець Олег Філюк”

07300, м. Вишгород, вул. Дніпровська, 36, кв. 97

Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
(Серія ДК № 4506 від 18.03.2013 р.)

Друк:

ФО-П Поліщук О. В.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2142 від 31.03.2005

07400, м. Бровари, вул. Незалежності, 2, кв. 148

тел. (044) 592-13-49